

MISIR: SİSTEMİN TURNUSOL KÂĞIDI

Katliam, Batı Dünyası ve Körfez Ülkeleri

~ Ayda Bir Merhaba ~

3 Temmuz 2013'te Mısır ordusu, Mursi karşıtı gösterilerden sonra Mursi'yi görevden aldı. Bunun üzerine Müslüman Kardeşler, darbeye karşı geldi ve Mursi'nin yeniden görevine iade edilmesi için kalabalık gösteriler düzenlediler. Mursi taraftarları başta Kahire'deki Nahda Meydanı ve Rabi'atü'l-Adeviyye Camiinin civarını doldurdu. Güvenlik güçleri yüzlerce göstericiyi 14 Eylül 2013'te katletti ve başta İhvan liderleri olmak üzere binlerce kişi tutuklandı.

Gezi Parkı olaylarında beş ölüm gerçekleştiğinde ayağa kalkan dünya ve özellikle de Batı medyası ve yönetimleri, Mısır'da beş bin insanın ölümünü görmezlikten geliyor, üstünü örtmeye çalışıyor. Yine Mısır'daki darbeye destek veren Suudi Arabistan, Mursi'nin devrilmeden önce ipleri tamamen kopardığı Suriye'deki Esed yönetimine nefes aldırdı ve Suriye konusunda ne kadar ciddiyetsiz olduğunu gösterdi. Bölgesel ve uluslararası güçlerin ikiye bölünmüşlüğünden cesaret bulan Esed kendi halkını her türlü silahlarla katletmeyi sürdürüyor. O yüzden Mısır'daki gelişmeleri bölgesel ve uluslararası gelişmelerden uzakta okumak mümkün değil.

Nasıl ki, Peygamberliğin ilk yıllarında İslâm düşmanı Mekke müşrikleri, İran'ın Bizans karşısındaki zaferinden kendilerine bir haklılık ve üstünlük payesi çıkarmaya çalışmışlarsa, bugünün İslâm karşıtı küresel ve yerel güç odakları da Mısır'daki Müslüman Kardeşler'in bir askeri darbe ile iktidardan uzaklaştırılmasından kendileri için psikolojik avantajlar hatta meşruiyet gerekçeleri devşirmeye çalışıyorlar. Müslüman Kardeşler sözcüsü Mena el-Kazaz'ın sözleri Mısır'da yaşananları başka söze gerek bırakmayacak şekilde açık ve net olarak ifade etmektedir: "Bu bir hükümet değildir, bu bir rejim değildir. Bu sadece bir mafyadır. Demokratik sürecin her aşamasında çuvalladılar. Onlar tankların ardına gizlenerek gelen liderlerdir. Mısır'ın güçlenmesine kastı olan gayrimeşru bir mafyadır. İnsanlığa karşı işledikleri suçlarının bedelini ödemek zorunda kalacaklardır. Onlar kanunsuz işler yapan insanlardır. Biz demokratik sürecin her aşamasını kazandık fakat onlar kaybetti. Onlar için tek yol, tankların ve silahların gücüyle gelmiş oldukları politika sahnesini terk etmektir."

Mısır ordusu darbeyi gerçekleştirirken uluslararası meşruiyeti elde edeceği için ülke içerisinde Müslüman Kardeşler'den gelebilecek düşük yoğunluklu direnişi de izole edebileceğini düşünüyordu. ABD ve AB darbenin ilk aşamasında "darbeye darbe demeyerek" darbe hükümetine ihtiyacı olan manevra kabiliyetini yarattı ancak bu noktada daha önce tahmin edilmeyen ya da etkisinin düşük olacağı öngörülen Türkiye faktörü devreye girdi. Filistin-İsrail Barış görüşmelerinin başladığı bir dönemde Camp-David düzeninin devamından yana tavır koyan Ordu güçleri İsrail tarafından desteklenirken, ABD Mısır açısından vazgeçilmez rolünün de etkisiyle iç siyasetteki bütün aktörlerle görüşerek dış politika açısından kendi çizgisine yakın çıktılar üretilmesinin zeminini oluşturmaya çalışıyor. Ancak Mısır'daki durum her geçen gün zorlaşıyor. Uluslararası cılız kınamalara rağmen Mısır'ın kan dökücü darbecileri, "teröristler" olarak adlandırıldıkları şeyi kökünden halletme kararında olduklarını hiç sıklımadan, alçakça ilan ettiler.

Mısır'daki çözümsüzlüğü tetikleyen en önemli unsurlardan biri de darbeye destek veren ABD, İsrail, Batı, Suudi Arabistan ve Körfez ülkelerinin bu desteklerini hafifletmeyi düşünmemeleri. Darbeye etkin rol oynayan ve kanlı olaylardan sonra istifa eden Muhammed Baradei'yi bile ihanet suçlamasıyla yargılama kararı alan darbeciler İhvan'a göz açtırmamakta kararlılar. Mısır'da ordunun darbe yapıp meydanlardaki göstericilere ateş açması yahut Müslüman Kardeşler hareketinin yönetici kadrolarını tutuklayıp cezalandırması gibi gelişmelere bakarak, Mısır'ın geleceğine ilişkin "eski düzene geri dönülüyor" tarzı bir yoruma gitmek asla isabetli değildir. Bu, artık Ortadoğu'da olabilecek bir şey değildir. Bölgede eski düzene geri dönmeyecektir. Zira o düzen, zaten eskidiği, işlevini tamamladığı için terk edilmiştir. Bundan böyle, 'yeni düzen' kurulmaya çalışılacaktır, süreç bu yönde devam edecektir...

Daha da önemli esas nokta şu: "İslâmcılık başarısız oldu, İhvan-ı Müslimin hareketinin önderleri Hasan el-Benna ve Seyyid Kutup'ların devri tamamlandı!" diyenlerin unuttuğu bir husus var. Onların çabası kendi dönemlerinde siyasi bir başarı sağlamadı belki ancak Müslüman dünyada ilk defa düşünce, içtihat ve şuurun sokağa yansımaları/taşmasını sağladı onların fikirleri, ilkeleri ve çalışmaları. Sünni halk bugüne kadarki itikadında siyaseti kutsayarak hep yöneticilere bırakır, kendileri ferdi dindarlıklarına bakarlardı. Oysa şimdi sokaktaki kalabalıklar bizzat siyasete müdahil olma arzusundalar.

Yeni sayımızda buluşmak temennisiyle.

Umran

İçindekiler EYLÜL

04

[gündem]

38

[dosya]

50

04

Kur'âni Kavramlar
TEFESSÜH (Seyyie-Hasene)
BURHANETTİN CAN

13

Darbeler Kitabı
Kapanıyor mu?
SİBĞATULLAH KAYA

19

ORTADOĞU'DAN

26

Varolmanın Dayanılmaz
Hafifliği: Mısır ve Gezi Parkında
Amorf Yazarlık
ÖMER FARUK KARAGÜZEL

30

Sistemin Turnusol Kağıdı
Olarak Mısır
ÖNER BUÇUKCU

38

Mısır Büyük İslâm Devriminin
İç Dinamikleri
BURHANETTİN CAN

50

Mısır ve Suriye
Olaylarını
-Türkiye Üzerinden-
Nasıl Okumalıdır?
METİN ÖNAL MENGÜŞOĞLU

54

Mısır: "Darbe Garantili
Demokrasi"
CEVAT ÖZKAYA

56

Mısır'da Neler Oluyor?
M. KÜRŞAD ATALAR

62

Gasp Edilen Devrim
HARUN ERSOY

66

Yeni Devrimci Dalga ve
Körfez Ülkelerinin
Rolünü Değerlendirmek
ADAM HANIEH

78

Kimlikleri Ele Veren Turnusol
Mısır/İhvan
ABDULLAH YILDIZ

Kur'âni Kavramlar

TEFESSÜH (Seyyie-Hasene)

Burhanettin CAN

Son yıllarda toplum, adeta bir merkezden yönetilen bir psikolojik harekâta tabi tutularak kirletilmekte ve kirlenme tefessüh(çürüme) boyutuna doğru genişlemekte ve derinleşmektedir.

Geçen üç sayıda tarihte tefessühün neden olduğu yıkımları, kirlenmenin kavramsal çerçevesini, kirlenme ile değer sistemi arasındaki ilişkiyi, değerleri kimin belirleyeceği ve bu kapsamda seküler bilimsel yaklaşımın temel zaafalarını ve kirlenme ile ilgili İslâmi temel kavramlardan olan *Fahşa* açısından konuyu ele alıp inceledik.

Burada, Kirlenme/Tefessüh konusu, *Seyyie* kavramı açısından ele alınıp incelenecektir.

Seyyie-Hasene

Seyyie, çirkin fiil, davranış anlamına gelip, sū kökünden gelmektedir. Rağıb'a göre, sū, insanı üzüp kederlendiren dünyevi ve uhrevi her türlü durumdur. Zaman içinde su'; her türlü çirkinliğin adı olmuştur. Su'nun zıt anlamlısı hüsnâ'dır¹

Hasen, Hasene, güzel iş ve düşünce anlamında olup, hüsn kökünden gelmektedir. Hüsn, güzellik, güzel demektir. Rağıb, hüsn kelimesini, "değerli seçkin ve rağbet gören her türlü şey" için kullanmaktadır. Hüsn kelimesinden türetilen hüsnâ: daha güzel, ahsen: en güzel, ihsan: güzel düşünüp, güzel davranmak, Allah ile beraberlik... Muhsin, güzel düşünüp güzel davranan, güzel yapıp eden anlamına gelmektedir²

Rağıb, gerek seyylie, gerekse hasene'yi iki gruba ayırmaktadır:

1- *Din ve aklın çirkin veya güzel gösterdiği nitelendirdiği şeyler*, 2- *İnsan fitratının çirkin veya güzel görüp algıladığı şeyler*.³ Dolayısıyla her iki kavramın alanına giren konular, mutlak ve izafi olacak şekilde

iki ana gurupta toplanmaktadır. Daha açık bir deyişle, *mutlak çirkin*, *mutlak güzel*; *bağlı çirkin*, *bağlı güzel* sınıflandırmaları yapılabilir.

Çalışmamızın amacına uygun olarak vahy aracılığı ile Allah'ın mutlak çirkin ve mutlak güzel dediği konuların, neler olduğunu araştıracağız; bunların, habis (pis, kirli) tayyib, tahir (temiz) kavramları ile ilişkilerini ortaya koyacağız. Her iki kavramın türevleri ile birlikte Kur'an'da, nisbeten yaygın bir kullanımının olduğunu göz önüne aldığımızda gerekli ayrıntıya girmek zor olacaktır. Bu nedenle, her iki kavramın toplumsal yaşamı yakından ilgilendiren alanları ile ilgili olarak belli kesitler vermekle yetineceğiz.

1. Güzel, İyi Olan Şeyler/Davranışlar Ölçü ve Tartıyı Tam Yapmak İyidir, Güzeldir

Burada Allah'ın, Kur'an-ı Kerim'inde "güzel-iyi", "en güzel-en iyi" diye nitelendirdiği davranışların, olayların veya eşyaların neler olduğunu ortaya koyacağız. Günlük yaşamda, herkesi ilgilendiren bir kavram olarak, ölçü kavramının hasene kavramı ile açık bir ilişkisi olduğu Kur'an-ı Kerim'de ifade edilmektedir:

"Ölçtüğünüz zaman tastamam ölçü" ve doğru terazi ile tartın. Bu, hem daha hayırlıdır hem de neticesi bakımından daha güzeldir (ahsen)." (17 İsra 35)

Üretim, pazarlama, ticaret gibi iş hayatının hangi aşaması olursa olsun, üretilen, pazarlanan, alınıp satılan tüm ürünlerin, arzu edilen standartlarda olması, beyan edilen standartlarla, üründe varolan standartların birbirini tutması, bu ayetin kapsamı içindedir. Seyyar satıcılardan süper market terazilerine uzanan zincirde eksik tartmak, petrol istasyonlarında benzin yerine hava basmak veya benzini başka maddelerle

karıştırarak satmak, reklamı yapılan su ile satılan su arasındaki fark, 500'lük kâğıt paketinin eksik olması, meşhur marka bir yağ firmasının ambalajına başka bir yağı ambalajlamak, çay paketlerinin içi ile dışının birbirini tutmaması, imtihan kâğıtlarında var olan bilgilerle verilen not arasındaki uyumsuzluk, işe alınan memurla, iş arasındaki kalite uyumsuzluğu, hep bu ayetin kapsamında düşünülmesi gerekir. Emanetin ehline verilmemesi, adam kayırmacı atama ve yönetim anlayışı ölçsüzlüğün bir göstergesidir. Üzerinde TSE garantisi olup da, kalitesi o düzeyde olmayan elektrik ve inşaat malzemeleri ile yapılan inşaat ve tesisatların, kısa bir süre sonra yıkılması, tahrip olması veya arızalanması, ibadetlerde ölçsüzlük, davranışlarda ölçsüzlük gibi tutum, tavır ve davranışlar, bu kapsamda ele alınmalıdır.

Dolayısıyla doğru ölçmek ve tartmak, toplumsal barış, toplumsal dayanışma açısından son derece önemlidir. Ölçsüzlüğü bayrak edinmiş her teşkilat, her toplum, her millet ve her sistem bozulmaya, çürümeye yıkılmaya, yok olmaya mahkûmdur. Ölçü ve tartıda hile, sonu adaletsizliğe, tefessühe ulaşan bir kirlenme şekli ve fesadın kaynağıdır:

“Şuayb dedi ki: Ey kavmim! Allah'a kulluk edin, sizin için O'ndan başka ilah yoktur. Ölçüyü ve tartıyı eksik yapmayın. Zira ben sizi bir bolluk ve refah içinde görüyorum.”

“Ve ey kavmim! Ölçüyü ve tartıyı adaletle yapın, insanlara eşyalarını eksik vermeyin ve yeryüzünde bozguncular olarak dolaşmayın!”

Eğer mü'min iseniz Allah'ın bıraktığı kâr sizin için daha hayırlıdır.” (11 Hud 84-86)

Hz. Şuayb peygamber, kavmine ölçü ve tartıda hile yapmayın, adaletsizlik yapmayın demezden önce onları, Allah'a kulluk etmeye çağırması, hile ve

adaletsizliği engelleyecek önemli bir etkenin, Allah'a kullukla doğrudan bağlantılı olmuş olmasından dolayıdır. Bu noktadaki zafiyet ya da kırılma, ne adaletsizliği ne de hile yapılmasını engelleyebilir. Nitekim kavminin Hz. Şuayb'ın çağrısına verdiği cevapta *“Mallarını diledikleri gibi kullanmakla”* Namaz arasında bağlantı kurmuş olmaları, mesajdaki ilişkiyi gördükleri ve fakat gereğini yapmak istemedikleri; yakın çevresinin gücünden dolayı da Hz. Şuayb'a

zarar veremedikleri manasına gelmektedir:

“Dediler ki: “Ey Şuayb, atalarımızın taptığı şeyleri bırakmamızı ya da mallarımız konusunda dilediğimiz gibi davranmaktan vazgeçmemizi senin namazın mı emrediyor? Çünkü sen, gerçekte yumuşak huylu, aklı başında (reşid bir adam)sın.” (11 Hud 87)

“Ey Şuayb” dediler. “Senin söylediklerinin çoğunu biz ‘kavrayıp anlamıyoruz’. Doğrusu biz seni içimizde zayıf biri görüyoruz. Eğer yakın çevren olmasaydı, gerçekten seni taşa tutar-öldürürdük. Sen bize karşı güçlü ve üstün değilsin.” (11 Hud 91)

Eğer bugün namaz, ölçü ve tartıda hileye mani olmu-yorsa; o kılınan namazın ruhunda bir eksiklik, şekilleş-me; nefste, kalpte ve zihinde bir kirlenme var demektir.

Şuayb kavmi, ölçü ve tartıda hiçbir kıstas tanımayıp refahtan şımarıp azarak, her şeyi yapma hakkını kendisinde bularak “müstağnileşmiş-

tir.” Devirler değişmiş, sistemler, çağlar, toplumlar değişmiş; müstağni çizgisine ulaşanların davranışları hiç değişmemiş, sonları da hiç değişmeyecektir:

“Emrimiz gelince, Şuayb'ı ve onunla beraber iman edenleri bizden bir rahmetle kurtardık, zulmedenleri ise korkunç bir gürültü yakaladı da yurtlarında diz üstü çöke kaldılar. Sanki orada barınmamışlardı.” (11Hud 94, 95)

Emanetin ehline verilmemesi, adam kayırmacı atama ve yönetim anlayışı ölçsüzlüğün bir göstergesidir. Üzerinde TSE garantisi olup da, kalitesi o düzeyde olmayan elektrik ve inşaat malzemeleri ile yapılan inşaat ve tesisatların, kısa bir süre sonra yıkılması, tahrip olması veya arızalanması, ibadetlerde ölçsüzlük, davranışlarda ölçsüzlük gibi tutum, tavır ve davranışlar, bu kapsamda ele alınmalıdır.

“

Batı’da gemi aزیی almış bir şekilde git-tikçe yaygınlaşan ve meşrulaşan/meş-rulaştırılan eşcinsellik, insan fıtratına, genetiğine ve nesline karşı açılmış bir savaştır. Batıda evlilik düzeyinde meydana gelen azgınlık, Türkiye’yi üs yapma peşindedir. TV programları, diziler, çizgi filmler ve AB temsilcilerin açıklama ve baskıları ardından gelen üniversitelerde eşcinsel kulüplerin açılması ve devamında meydanlara inerek gösteriler yapmaları, büyük bir stratejinin sadece bir parçasıdır. Türkiye’deki genç neslin duyar-sızlaştırılması, ifsad edilmesi ve teslim alınması.

Şuayb peygamberle kavmi arasındaki ölçü ve tartıyı tam tutup tutmama kavgası, kavminin yok oluşu ile son bulmuştur. Umarız ki günümüzde ölçü ve tartıdaki dengesizlik, sistemlerin değişmesi ile son bulur; insanların helaki ile değil.

İhtilafları Allah ve Resûlü’nün Hükümlerine Göre Çözmek İyidir, Güzeldir

Kur’ân-ı Kerim’de “daha güzel” olarak nitelendirilen bir davranış, müminler arasında çıkacak ihtilafları, özellikle yönetim ihtilaflarını, Allah ve Resûlü’nün koyduğu hükümlere başvurarak çözmektir:

“Ey iman edenler, Allah’a itaat edin; elçiye itaat edin ve sizden olan emir sahiplerine de. Eğer bir şeyde anlaşmazlığa düşerseniz, artık onu Allah’a ve elçisine döndürün. Şayet Allah’a ve ahiret gününe iman ediyorsanız. Bu, hayırlı ve sonuç bakımından daha güzeldir.” (4 Nisa 59)

İster bir şirketin yönetimi, ister bir vakfın yönetimi, ister bir ailenin yönetimi, isterse bir ülkenin yönetimi olsun, yönetenlerle yönetilenler arasında zaman zaman ihtilaflar ortaya çıkacaktır. Elbette bu ihtilafların çıkmaması arzu edilir, ancak bu mümkün olmayabilir. Önemli olan ihtilafları kabul edip onların üzerine gitmek, onları çözüme kavuşturmak için cesaret sahibi olmaktır. Ancak, sorunu ne pahasına ve nasıl olursa olsun çözmek, daima iyi ve güzel olma-

yabilir. O halde iyi ve güzel sonuç verecek çözümleri aramak, ölçüleri bulmak gerekir. O’nun yolu da ihtilafları, Kur’ân’a ve sünnete uygun olarak çözmeye çalışmaktır. Kişilerden bağımsız bir ölçü, ancak bu iki kaynaktan mevcuttur. Tabii ki böyle bir anlayışa, Allah’a ve Ahiret’e gerçekten inanmakla ulaşılabilir. Öldükten sonra dirilip hesap vereceğine, Cennet veya Cehenneme gönderileceğine gerçekten inanan bir insan, gerçek adaleti aramayı, gerçek ölçüyü bulmayı kutsal bir amaç bilir.

Yetimlerin Hakkını Hukukunu Korumak İyidir, Güzeldir

Kur’ân-ı Kerim, toplumsal yaşamı tanzim ederken, yetim hakkına, boşanmaya, kadın hakkına ve ebeveyn hakkına özel bir önem vermiştir. Bütün bu konularda insanların davranışının iyi, güzel, en güzel olması istenmektedir:

“Erginlik çağına erişinceye kadar, yetimin malına, sadece en güzel bir niyet ve maksatla yaklaşın. Ölçü ve tartıyı adaletle yapın!”

“Şüphesiz bu benim dosdoğru yolumdur, Ona uyun. Başka yollara uymayın. Zira o yol sizi Allah’ın, yolundan ayırır.” (6 En’am 152, 153)

Yukarıdaki ayetlerde yetimin malına, en güzel bir şekilde yaklaşılması istenmekte; ancak, en güzel şeklin ne olduğu belirtilmemektedir. Ancak ayetin devamında yetim hakkı ile ölçü-tartı ve adalet arasında bir bağ kurulmaktadır.⁴ Yetimin malının hangi ölçüler içerisinde kullanılacağı ise, 4 Nisa 6-13 ayetlerinde açıklanmaktadır.

Kamu mallarında “tüyü bitmemiş yetimin” hakkı vardır denerek insanların uyarılıp korkutulduğu bir toplumdan; “verdimse ben verdim ne olmuş yani” anlayışına gelinen bir toplumda, ölçüler, ne kadar çok bozulmuş ve çarpıtılmıştır:

“Haksızlıkla yetimlerin mallarını yiyenler şüphesiz karınlarına ancak ateş tıkmış olurlar; zaten onlar alevlenmiş ateşe gireceklerdir.” (4 Nisa 10)

Boşanma Hukukunu Korumak İyidir, Güzeldir

Allah boşanma olayının güzel ve adaletli bir şekilde yapılmasını istemektedir. Boşanma hukukunun belli ayrıntıları, 2 Bakara 227-237 ayetlerinde açıklanmaktadır. Ölçüler konulmakta, hudutlar belirlenmektedir. Sonra da: *“Bu söylenenler Allah’ın koyduğu sınırlardır. Sakın onları aşmayın! Kim Allah’ın sınırlarını aşarsa işte onlar zalimlerdir.”* (2 Bakara 229) denmektedir.

Ebeveynlerin Hakkını ve Hukukunu Korumak İyidir, Güzeldir

Allah, ebeveyn hakları konusunda güzel davranılmasını, ebeveynlere karşı takınılacak tavrın güzel olmasını tavsiye etmekte ve emretmektedir:

“Rabbin, sadece kendisine kulluk etmenizi, ana-babanıza da güzel-iyi davranmanızı, kesin bir şekilde emretti.” (17/İsra 23)

Ayetin devamında ana-babanın yaşlılık durumlarında kendilerine “öf” bile denmemesi, onlara güzel söz söylenmesi, azarlanmamaları, üzerlerine kol kanat gerilmesi ifade edilerek güzel davranışın ölçüleri ortaya konmaktadır. Şirk koşmaları durumunda kendilerine itaat edilmemesi istenmekte, bununla birlikte kendilerine gene de iyi-güzel davranılması tavsiye edilmektedir.⁵

Diyet Hukukuna Uymak İyidir, Güzeldir

Öldürme ile ilgili olaylarda kısas emredilmekte, ancak öldürülenin velisi tarafından af söz konusu ise kısas düşmektedir. Bu durumda diyet ödenmesi gerekmektedir. İşte bu noktada diyetin, güzel bir şekilde ve tam olarak ödenmesi istenmektedir:

“Öldürülenin velisine gereken diyeti güzel bir şekilde ve tam olarak ödemek gelir.” (2 Bakara 178)

Burada suçluyu affetme yetkisi, mağdur edilen, ağzı yanan tarafa bırakılmıştır. Gerek kısas, gerekse af-diyet ödeme şeklindeki cezalandırma, toplumsal barışı, uzlaşmayı sağlayan mekanizmalardır. Diyetin güzel şekilde ve gereken ölçü içerisinde ödenmesi ile mağdur edilen tarafın kalbi yumuşatılmakta; kin gütme, öç alma veya affetmeden pişmanlık duyma psikolojisi içerisine sokulmasına mani olunmaktadır.

Kişilere karşı işlenen suçların, devlet tarafından affedilmesi; suç işlemeyi ne oranda azalttığı, toplumsal barışı ne oranda sağladığı, bugün araştırılması gereken bir konudur.

Borç Vermek, Borçluya İyi Davranmak ve Kolaylık Göstermek İyidir, Güzeldir

Kur’ân-ı Kerim’in güzel diye vasıflandırdığı olaylardan biri de borç vermektir. *Karz-ı hasen*, güzel borç, Allah’a verilen güzel borç: “Allah’a verilen güzel borç’tan maksat; sırf yardım maksadıyla ve Allah rızası için maddi sıkıntı içinde bulunanlara borç vermek ve bu borcun tahsilinde kolaylık göstermektir.”⁶

Karz-ı hasen, 2 Bakara 245; 5 Maide 12; 57 Hadid 11,18; 64 Teğabün 17,74; Müzzemmil 20’de geçmektedir. Bütün bu ayetlerde güzel borç verenlerin, verdiklerinin kat kat artırılacağı, onlara şerefli bir mükâfat verileceği ifade edilmektedir. Borcun nasıl verilip, nasıl tahsil edileceği konusunda herhangi bir ölçü ortaya konmamaktadır. O nedenle borçluya karşı davranış adabının ne olması gerektiği, diğer ayetlerden araştırılıp tespit edilmesi gerekir.

Bakara 267’den itibaren, zekât, infak ve sadaka teşvik edilmekte; Bakara 275-277’de faize karşı büyük bir savaş açılmaktadır. Bakara 280-284’de ise borçlu ve alacaklı arasındaki davranış adabı, hukuku ortaya konmaktadır:

“Eğer borçlu darlık içinde ise, bir kolaylığa ulaşmaya kadar ona mühlet vermek gerekir. Eğer gerçekleri çok iyi anlayan kimseler iseniz, (ödeyemeyecek derecede güçsüz olan borçlunun borcunu) sadaka (veya zekat) saymak sizin için daha hayırlı bir iş olur.” (2 Bakara 280)

Borçlunun borcunun bağışlanması; bugün, bu yüce duyguya, anlayışa, ruh düzeyine her zamankinden daha çok muhtaç değil miyiz?

Bakara 282’de borcun yazılması, şahit tutulması, borçlunun hiçbir şeyi eksiltmemesi, şahitlerin şahitlikleri gizlememesi, hiçbir kâtip ve şahide zarar verilmemesi gerektiği ifade ediliyor. Bunlara uyulmaması halinde, her iki taraf için zararlı sonuçlar vuku bulacağına dikkatimiz çekiliyor. Hem alacaklı hem de borçlunun hukukunun korunduğu bir sistemde mi yoksa hem alacaklının hem de borçlunun mağdur edildiği bir sistemde mi yaşamak daha iyi, güzel ve huzur vericidir? Yargının güven kaybettiği, Mafyanın alacak tahsil ettiği bir ülkenin, bir toplumun geleceğinin iyi, güzel ve huzurlu olması mümkün müdür?⁷

Kur’ân-ı Kerim’de yukarıdaki konulara ilave olarak, “güzel kabul”, “güzel rızık”, “güzel ecir”, “güzel vaid”, “güzel bitki”, “güzel yer”, “güzel söz”, “iki güzellik”, “en güzel”, “güzel arkadaş”, “güzel aracılık” ve “güzel örnek” gibi nitelendirmeler, yer almaktadır.⁸ Bunlardan “en güzel” kavramı üzerinde aşağıda durulmaktadır.

En Güzel Olan Şeyler/Davranışlar

En güzel nitelmesi Kur’ân-ı Kerim’de belli konulara tahsis edilmiştir. Genellikle de Allah’la ilişkili olarak kullanılmıştır. *Bu bağlamda, “en güzel hüküm*

verici”, “en güzel rızık verici”, “en güzel yaratıcı”, “en güzel kelimeler”, “en güzel din”, “en güzel adlar”, “en güzel biçim”, “en güzel boya”, “en güzel sözler”, “en güzel kıssa”, “en güzelle uymak” ve “en güzeli doğrulamak” şeklinde geçmektedir. Burada, bunlardan bir kısmını inceleyeceğiz.

Allah, En Güzeli Hüküm Vericidir

5 Maide 44’de Tevrat’taki hükümlerden bahsedildikten sonra “Kim Allah’ın indirdiği ile hükmetmezse işte onlar kafirlerin ta kendileridir”, Maide 45’de “Kim Allah’ın indirdiği ile hükmetmezse işte onlar zalimlerin ta kendileridir” Maide 46’da İncil’den bahsedildikten sonra, Maide 47’de “Kim Allah’ın indirdiği ile hükmetmezse işte onlar fasıkların ta kendileridir” Maide 48’de, Kur’an’dan bahsedildikten sonra, “artık aralarında Allah’ın indirdiği ile hükmet; sana gelen gerçeği bırakıp da onların arzularına uyma!” denilmektedir. Bütün bu hatırlatmalardan sonra, Maide 49’da, aynı konuya, daha değişik bir vurgu ile dikkatlerimiz çekilmektedir:

“Aralarında Allah’ın indirdiği ile hükmet, ve onların arzularına uyma. Allah’ın sana indirdiği hükümlerin bir kısmından seni saptırmamalarına dikkat et. Eğer hükümden yüz çevirirlerse bil ki (bununla) Allah ancak, günahlarının bir kısmını, onların başına bela etmek ister.” (5 Maide 49)

Gerek Maide 48’de, gerekse 49’da insanların arzularına, hevalarına uyulmamasının istenmesi dikkat çekicidir. Maide 49’da bir başka dikkat çekici nokta ise,

Allah’tan gelen hükümlerin bir kısmından saptırma yaptırılabilirliği tehlikesidir. Allah koyduğu hükümlerin, tüm insanlar için optimal (en uygun) bir çözümü içerdiğini, bu hükümlerin bütünlüğünden taviz verilemeyeceğini, taviz verildiği takdirde bunun İslâm olamayacağını belirterek; en güzel hüküm vericinin kendisi olduğunu açıklamaktadır:

“Yoksa onlar cahiliyyet idaresini mi arıyorlar? İyi anlayan bir topluma göre Allah’tan daha güzel hüküm verici kim vardır?” (55 Maide 50)

“Allah’ımız bir”, “peygamberimiz bir”, “kıblemiz bir”, “kitabımız bir”, “biz de Müslüman’ız” ifadelerini dillerinden düşürmeyenlerin, bu ayetler üzerinde çok ama çok düşünceleri ve gereğini yapmaları gerekir.

Kur’ân “En Güzeli Kelamdır”

Allah, en güzel hüküm verici olduğuna göre, Allah’tan gelen Kur’ân-ı Kerim de, “en güzel kelimeler”dir.

“Tağut’a kulluk etmekten kaçınıp, Allah’a yönelenlere, onlara, müjde vardır. Dinleyip de, en güzel söze uyan kullarımı müjdele. İşte Allah’ın doğru yola erdirdiği onlardır. İşte onlar akıl sahipleridir.” (39 Zümer 17,18)

Aynı nitelendirme, Zümer 23 ve 55’de de geçmektedir. Burada ise Tağut’a kulluktan kaçınma ve sözün en güzeli olan Kur’ân’a sarılma istenmektedir. Bunu yapanların “temiz akıl sahibi” olduğu söylenmektedir. (“Temiz akıl sahibi” kavramı aklın kirlenmesi sorununu karşımıza çıkarır ki bu konu daha sonra ele alınacaktır.).

En güzel olana sarılma onu tasdik edip yalanlamamaktan geçer. Tasdik ise, ondaki hükümlerin, kuralların insanlar için bir şifa, bir kurtuluş yolu olduğunu, gerçekten ama gerçekten kabul etmekle gerçekleşir. Kalb, dil ve amel arasındaki tezat, günlük yaşantıdaki temel çıkmazlardır. Bereketsizliğin temel kaynağıdır. Bunca fedakârlığımıza rağmen ışığı görmiyor ve yakalayamıyorsak, bunca bedele karşılık hâlâ karanlık labirentlerde dolaşıyorsak, bir yerlerde ciddi ama çok ciddi hata yapıyoruz demektir:

“Kim verir ve sakınırsa, en güzeli de tasdik ederse biz de onu en kolayla hazırlar, onda başarılı kılarız. Kim cimrilik edip vermez, kendini zengin sayıp hakka boyun eğmez, en güzeli de yalanlarsa, biz de onu en zora yöneltiriz. Öylesi çukura yuvarlandığı zaman malı kendisine hiç fayda vermez.” (92 Leyl 5-11)

Onun için şair der ki:

“İlaç ve deva olarak ne yaptılarsa
İzdirap arttı, hastalık da giderilmedi.”

2. Kötü Olan Davranışlar

Kur’ân ve Sünnette kötü, çirkin diye nitelendirilen davranışları aşağıdaki gibi gruplandırabiliriz:

A- Allah’ın ayetlerini satmak.

B- Allah’ın yasakladığı şeyi yapmak.

- Zina, homoseksüellik
- Böbürlenmek
- Kötü zanda bulunmak
- Bilgisi olmayan bir şeyin peşine düşmek
- Malı gösteriş olsun diye infak etmek
- Babalarının hanımlarını nikâhlamak

C- Allah’ın yolundan engellemek.

- Hileli düzen kurmak
- Hicret etmemek

“

Şuayb kavmi, ölçü ve tartıda hiçbir kıstas tanımayıp refahtan şımarıp azarak, her şeyi yapma hakkını kendisinde bularak “müstağnileşmiştir.” Devirler değişmiş, sistemler, çağlar, toplumlar değişmiş; müstağni çizgisine ulaşanların davranışları hiç değişmemiş, sonları da hiç değişmeyecektir.

- Allah'ın gazaplandığı kavmi dost edinmek
- Saptırdıklarının yükünü yüklenmek

D - Kötü ile nitelendirmek.

Kötü kavim, kötü arkadaş, kötü söz, kötü yol, kötü yatak, kötü yurt, kötü fiil, kötü yük, kötü hüküm, kötü örnek, kötü tuzak, kötü içki, kötü destek, kötü karargâh, kötü kişi, kötü felaket, kötü yaratık, kötü huy, çirkin yer.

Bu sınıflandırmayı, sınırları birbirinden kesin olarak ayırarak yapmak mümkün değildir. Belki de tümünü Allah'ın yasakladığı şeyi yapmak başlığı altında toplamak da mümkündür. Belli ortak özellikleri ön plana çekerek yapılmış bir sınıflandırma, konunun daha iyi anlaşılmasına imkân verecektir.

Allah'ın Ayetlerini Satmak Kötüdür, Çirkindir

Allah'ın ayetlerini satmak, onun içerdiği hükümleri, onun verdiği mesajları, bazılarının hoşnutluğunu kazanmak için, nefsi arzularını gerçekleştirmek için farklı anlam vermek, farklı şekillerde yorumlamaktır. Veya ayetlerin hükmünü bildiği halde nefsi arzularına hâkim olamayıp o hükümleri çarpıtmaktır, daraltmaktır. Her iki durumda da, geçici olan dünya hayatının geçici metalarına karşılık Allah'ın hükümlerini göz önüne almamak, ihmal veya inkâr etmek vardır.

“Allah'ın ayetlerine karşılık az bir değeri (dünya malı ve nefsanî istekleri) satın aldılar da (insanları) O'nun yolundan alıkoydular. Gerçekten yapmakta oldukları şeyler ne kötüdür!” (9 Tevbe 9)

Zina Kötüdür, Çirkindir

Zina, Kur'an-ı Kerim'de 12 Yusuf 24, 25, 51. ayetlerinde kötü ve kötülük olarak nitelendirilmekte; 17 İsra 32'de ise, *“Zinaya yaklaşmayın. Zira o, bir hayâsızlıktır ve çok kötü bir yoldur.”* (17 İsra 32)

denmektedir. Burada dikkat çekici olan, zina yapmanın ifadesi yerine, *“zinaya yaklaşmayın”* ifadesinin kullanılmasıdır. Böylelikle insanı zinaya götürebilecek bütün şartlar ortadan kaldırılmaktadır. Bu yaklaşımla, giyimden medyaya kadar günlük hayatın tanziminde son derece önemli bir ilke ortaya konulmaktadır: Yani *“zinaya götürebilecek bütün yolları kapayın!”*

“Ne pahasına olursa olsun yeter ki para gelsin” diyen bir turizm anlayışı böylelikle yasaklanmaktadır. *“Ne olursa olsun mallar satılsın”* anlayışı çerçevesinde kullanılan tüm reklam ve pazarlama teknikleri engellenmektedir. Bir araba lastiği ile müstehcen kadın görüntüsü arasında ilişkiden hareketle bakılırsa Kur'an böylesi bir reklam mantığını hayâsızlık, iğrençlik olarak vasıflandırılmaktadır. Bar-pansiyon, gece kulüpleri gibi buram buram fuhuş kokan ve fuhşa götüren kurum ve kuruluşlar meşruiyetlerini kaybetmektedir.

Bu yaklaşımın sonucu, internet, radyo, televizyon ve gazeteye kadar uzanan her türlü medya, insanlarımızı fuhuş bataklığına çekebilecek hiçbir davranış sergileyemeyecek, sanat adı altında hayâsızlık icra edemeyecek ve en büyük kadın istismarına sanat diyemeyeceklerdir.

Eşcinsellik/Homoseksüellik (Lut Kavminin Sapık Yaşam Biçimi) Kötüdür, Çirkindir

Lut kavminin yok olmasına neden olan eşcinsellik, Kur'an-ı Kerim'de çirkin bir hayâsızlık, kötü bir yol olarak nitelendirilmekte ve yasaklanmaktadır:

“Delikanlı şeklindeki melekleri gören Lut'un kavmi, koşarak O'nun yanına geldiler. Daha önce de o kötü işleri yapmaktaydılar. (Lut) Ey kavmim! İşte şunlar kızlarımdır, sizin için bunlar daha temizdir. Allah'tan korkun ve misafirlerimin önünde beni rezil etmeyin! İçinizde (sizi bu kötülükten alıkoyacak) aklı başında bir adam yok mu?” dedi.” (11 Hud 78)

11 Hud 81-83'de, 21 Enbiya 74'de Lut kavminin bir taş yağmuru altında yok olup gittiği anlatılıyor. Lut gölü, tarihi bir belge ve bir ibret levhası olarak mevcuttur. İtalya açıklarındaki bir adada, bir yanardağ külleri altında kalarak taşlaşmış, bugün 18 yaşından küçüklerin girmesinin yasak olduğu, bir homoseksüel fuhuş kent müze de, herkesin gözü önünde durmaktadır.

Batı'da gemi azya almış bir şekilde gittikçe yaygınlaşan ve meşrulaşan/meşrulaştırılan eşcinsellik, insan fitratına, genetiğine ve nesline karşı açılmış bir savaştır. Batıda evlilik düzeyinde meydana gelen azgınlık, Türkiye'yi üs yapma peşindedir. TV programları, diziler, çizgi filmler ve AB temsilcilerin açıklama ve baskıları ardından gelen üniversitelerde eşcinsel kulüplerin açılması ve devamında meydanlara inerek gösteriler yapmaları, büyük bir stratejinin sadece bir parçasıdır. Türkiye'deki genç neslin, duyarsızlaştırılması, ifsad edilmesi ve teslim alınması.

Eşcinsel hastalığı olarak ortaya çıkan AIDS bir tesadüf mü? Yoksa Allah'ın ibret alınsın diye gönderdiği bir bela mı? Daha büyük bir azabın küçük bir habercisi mi? Bu tablo karşısında Lut peygamberin sözleri daha çok anlamlı değil mi?: *"İçinizde akli başında bir adam yok mu?"*

"Akli başında" olan herkese çamurun atıldığı, "akli başında" olan herkesin tehdit edildiği bu sistemde, zinaya götürecek yollar kesilebilir mi? RTÜK niçin var ve ne iş yapar?

Bu şartlarda fuhşa giden yolları yok edecek, insanın istismarına son verecek, yeni bir sistem gerekli değil mi? Unutmayın Türkiye bir inkılabı muhtaç.

Bilgi Sahibi Olmadan Bir Şeyin Ardına Düşmek Kötüdür, Çirkindir

Günlük yaşamda çoğumuzun pek dikkat etmediği, oysa ilginç bir hastalık olarak bünyemizi kaplamış olan, doğru dürüst bilgi sahibi olmadığımız konularda, fikir ileri sürmek veya bir fikri körü körüne savunmak, bir başka kötü ve tehlikeli davranış şeklidir:

"Hakkında bilgin bulunmayan şeyin ardına düşme! Çünkü kulak, göz ve gönül, bunların hepsi yaptığın- dan sorumludur. Yeryüzünde böbürlenerek dolaşma. Çünkü sen ne yeri yarabilir, ne de dağlarla ululuk yarışına girebilirsin. Bütün bu sayılanların kötü olan- ları, Rabbinin katında çirkin görülmüştür." (17 İsrâ 36-38)

Siyasi partilerin tüzükleri, programları, bilinme- den, incelenmeden partileri savunmak, rey vermek, hatta bunlar için birbiriyle kavga etmek güzel bir davranış mı? İyi bir yol mu? Kimi seçtiğimizi bilme- den rey vermek, sonra da seçtiklerimizden şikâyetçi olmak güzel bir davranış mı? Parlamenterleri sorma- dan, soruşturmadan, 4-5 yılda bir estirilen bir anafor içerisinde seçeceğiz, Meclis'e göndereceğiz, sonra da bunlara güvenmeyeceğiz.⁹ Bunun suçlusu kimdir? En üst kurum olarak kabul edilen ve kanun yapma yetkisinin tek sahibi olan Meclis'e, tanımadığınız ve bilmediğiniz bir şahsı göndereceksiniz de yaptığınız- dan bir sorumluluğunuz olmayacak? Yetkinizi kulla- nacaksınız, ama sorumlu olmayacaksınız? Sorumlu olacaksınız ve sorumluluğunun bedelini, hem bu dünyada, hem de öteki dünyada ödeyeceksiniz.

Seçtiklerinizin yaptıklarını gözlerinizle görecek, kulaklarınızla işitecek ve verdiğiniz reyden dola- yı pişmanlık duyacak, gönlünüzde vicdan azabı çekeceksiniz; böylece bu dünyada, hem gözünüz, hem kulağınız hem de gönlünüz sorumluluğunuzun bedelini ödeyecek.

"Bilmediğin şeyin peşine düşme!" ilkesi, bulanık propagandaya, dedikodu ve gıybete, zan ile karar vermeye mani olması açısından da önemlidir. Tarihte Nazilerin, Komünistlerin, İngilizlerin; günümüzde, CIA'nın, MOSSAD'ın ve değişik istihbarat örgütleri- nin başarılı bir şekilde kullandıkları; "fısıltı gazetesi", "bulanık propagandanın" yaptığı tahribat hafızalar- dan silinmiş değildir. Onun için *"bilmediğin şeyin peşine düşme!"*

Kime ve nereye hizmet ettiği ilk bakışta anlaşılamayan pek çok haber örneğini, her gün medyada bulabilirsiniz. Beşinci kolun birçok malzemesini farkına varmadan alıp kullanabilir, onun amacına hizmet edebilirsiniz.¹⁰ Onun için *“bilmediğin şeyin peşine düşme!”*

Seçim zamanlarında bir sürü dosyanın piyasaya sürüldüğünü, savcıların harekete geçtiğini görürsünüz. Türkiye’nin önünde, “Beyaz bir sayfa”, “Ak bir devrim” döneminin başladığını sanabilirsiniz. Seçimle beraber bunların kapanıp yeni bir seçim dönemine kadar raflara kaldırıldığını hep görmüşsünüz, bu sistem var oldukça hep göreceksiniz de. Onun için Türkiye’nin bir inkılabı ihtiyacı vardır

“Şeffaf Türkiye” diyenlerin, Türkiye’yi nasıl karanlık bıraktıklarına, “Konuşan Türkiye” diyenlerin, Türkiye’yi nasıl susturduklarına, darbecilerin yanında yer alıp darbecilere akıl hocalığı yaptığına şahit değil miyiz? Onun için, *“bilmediğin şeyin ardına düşme!”*

Onun için yalnız gerçeklerin konuşulduğu, yalnız yapılabilecek olanların vaad edildiği, Hak, hakikat, fitrat ve adalet merkezli yeni bir sisteme ihtiyaç vardır.

Allah’ın Yolundan Engellemek Kötüdür, Çirkindir

Hz. Âdem’le İblis arasında başlayan ve kıyamete kadar sürecek olan bir mücadele; Allah’ın yolunda olma-olmama mücadelesi, Hakla-Batıl’ın kavgası, karanlıkla-aydınlığın, zulmetle-nurun kavgası hep var olacaktır.

Bu kavga dün vardı, bugün de var, yarın da var olacaktır. Ne insan hakları bildirgesi, ne Helsinki, ne Paris sözleşmesi, ne de laikliğin en yaldızlı tanımı ve tasviri bu gerçeği gizleyemez. BM, Batı, ABD, AB, NATO, İnsan Hakları Savunucuları(!), Türkistan, Kafkaslar, Irak, Suriye, Filistin, Mısır, Libya, Tunus, Somali, Mali ve Myamara’da... olanlar karşısında susuyorlarsa, sebebi budur:

“...(Müşrikler) insanları O’nun yolundan alıkoydular. Gerçekten yapmakta oldukları şeyler ne kötüdür. Onlar bir mü’min hakkında ne ahid tanırırlar ne de andlaşma. Çünkü onlar saldırganların, ta kendileridir.” (9 Tevbe 9-10)

Evet, *“onlar müminler hakkında ne ahid tanırırlar, ne de andlaşma.”* Tunus-Irak hattında olanlara bir bakın, sonra da Batının ABD’nin tutum, tavır ve söylemleri üzerinde düşünün. Evet, *“onlar ne ahid tanır ne de andlaşma”* ilkesini çerçeveletip evinizin en görünür yerine asın.

Bütün bu uluslararası kuruluşlar, özde gayri Müslim toplulukların oluşturduğu ve hâkim olduğu kuruluşlardır. Yukarıdaki ayet kapsamında bakıldığında davranışları anormal değildir. Ya halkı Müslüman olan veya olduğu iddia edilen ülke yönetimleri ne yapıyorlar?

“Çünkü, onlar (münafıklar) yeminlerini kalkan yapıp insanları Allah’ın yolundan saptırdılar. Gerçekten onların yaptıkları ne kötüdür!”

Bunun sebebi, onların önce iman edip sonra inkar etmeleridir. Bu yüzden kalpleri mühürlenmiştir. Artık onlar hiç anlamazlar.

Onları gördüğün zaman kalıpları hoşuna gider, konuşurlarsa sözlerini, dinlersin. Onlar sanki elbise giydirilmiş kütüklerdir. Her gürültüyü kendi aleyhlerine sanırlar. Onlar düşmandır, onlardan sakının. Allah onları kahretsin! Nasıl olup da döndürülüyorlar?” (63 Münafıkun 2-4)

Allah’ın yolundan alıkoymak, Allah’ın yolu üzerine tuzaklar kurmak, hem müşrik, hem de münafıklar için bir alışkanlıktır. Onun için Hafız; *“Ben artık yabancılardan sızlanmayayım. Çünkü bana ne yaptıysa tanışlar yaptı”* demiştir.

Kötü ve çirkin olarak nitelendirilen, yalnızca bireylerin insanları Allah’ın yolundan alıkoyması olayı değil; aynı zamanda, Allah’a giden yolu tıkayan sistemlerdir. Allah’a giden yolu tıkayan, engelleyen, mayınlayan sistemin adı ne olursa olsun, yönetenler ne söylerse söylesinler, ne vaad ederlerse etsinler, o sistem kötüdür, çirkindir; yeri ve zamanı geldiğinde de yok olup gidecektir:

“Çünkü onlar yeryüzünde büyüklük taslamak ve kötü hileli düzenler kurmak istiyorlar. Halbuki kötü tuzak, düzen sahibinden başkasını kuşatmaz. Onlar öncekilerin başına gelenlerden başkasını mı bekliyorlar? Allah’ın kanununda ne bir değişme bulursun; ne de Allah’ın kanununda bir sapma bulursun.” (35 Fatır 43)

“Eğer Allah, yaptıkları yüzünden insanları (hemen) cezalandırsaydı, yeryüzünde hiçbir canlı yaratık bırakmazdı. Fakat Allah, onları belirtilmiş bir süreye kadar erteliyor. Vakitleri gelince, gerekeni yapar. Zira Allah, kullarını görmektedir.” (35 Fatır 45)

Benzer ifadeler 40 Mümin 45’de geçmektedir ve Firavun kavminin yok olduğu belirtilmektedir. Yeri ve zamanı geldi, Mısır’da çağdaş Firavunlar yıkılma sürecine girdiler; *“Kendi elleri ile kendi evlerini, parklarını yıkıyorlar”*.

Yeri ve zamanı geldi, Şah diktatörlüğü yıkıldı. Yeri ve zamanı geldi Sovyet diktatörlüğü yıkıldı. Yeri ve zamanı geldiğinde ABD diktatörlüğü de mutlaka yıkılacak. Yeri ve zamanı geldiğinde diğer diktatörlükler de. İslâm coğrafyasında ki tüm işbirlikçiler, diktatörlükler de yok olup gideceklerdir. Allah'ın izniyle bunu hep beraber göreceğiz...

Burada "göreceğiz" derken, bağdaş kurup oturup dilek ve temennide bulunmak kastedilmiyor. Allah'ın ilahi sünneti, "gerektiği gibi cihad" yapanlarla gerçekleşir. Kim gerekli mücadeleyi veriyorsa, diktatörlükleri, zalimleri yıkma şerefini Allah onlara nasip edecektir.

Allah'ın Gazaplandığı Bir Topluluğu Veli, Dost, Sırdas Edinmek Kötüdür, Çirkindir

Allah müminlerden, zalimlerin yanında değil karşısında olmasını istemektedir. Zalimlerin dost, sırdas edinilmesini kötü bir davranış olarak nitelen-dirmektedir:

"Allah'ın, kendilerine gazap ettiği bir topluluğu dost (veli) edinenleri görmedin mi? Onlar ne sizdendirler, ne de onlardan bilerek yalan yere yemin ediyorlar."

"Allah onları çetin bir azap hazırlamıştır. Gerçekten onların yaptıkları şey çok kötüdür."

"Onlar yeminlerini kalkan yapıp Allah'ın yolundan alıkoydular. İşte onlara alçaltıcı bir azap vardır." (58 Mucadele 14-16)

Böyle kimselerin "dost ve sırdas" edinilmemesi, "sevilmemesi", onlara güvenilmemesi gerektiğini, onların "kitabın tümüne inanmadıklarını", "kalplerinde sakladıkları düşmanlığın dışa vurandan çok daha fazla olduğunu" bize bildiren 3 Âl-i İmran 118-120 ayetlerinin bu noktada hatırlanması yararlı olacaktır.

Bu arada Ufuk Güldemir'in "*Çevik Kuvvetin Gölgesinde Türkiye*" kitabında, ABD yetkililerinin "3. dünya ülkeleri denen ülkelerde iş başına getirdikleri liderlerin bir müddet sonra "milici lider" olmalarından" şikâyet ettiklerini de hatırlamakta yarar vardır.

Efendilerin işbirlikçilerden şikâyet etmesi, ne kadar ilginç değil mi? Efendilerine yaranamayan işbirlikçilerin her seferinde "bizim çocuklar"(!) (yani uşaklar) aracılığıyla alaşağı edilmesi, ibret verici değişim mi? Kendi kurdukları tuzağa düşmeleri, ilahi sünnetin bir tecellisidir. (35 Fatır 43)

Tüm İşbirlikçilere, Kemal Paşazade'nin şu dörtlüğünü hatırlatmakta fayda vardır. Umulurki ders alır gereğini yaparlar:

"Kismetindir gezdiren yer yer seni

Göge çıksan akibet yer yer seni

Hem anınçün ana derler ana yer

Ademi evvel kendi besler, kendi yer!

Sonuç: Bizim Körler

"Kötü tuzak kuranlar, Allah'ın, kendilerini yere geçirmeyeceğinden veya kendilerine bilemeyecekleri bir yerden azabın gelmeyeceğinden emin mi oldular?" (16 Nahl 45)

İşte bunun için Allah, "bilmediğimiz şeyin ardına düşmeyi ve onu savunmayı" "kötü" olarak nitelen-dirmiştir.

İşte bunun için Allah, "*siz'den olmayanları dost, sırdas edinmeyin*", "*onları sevmeyin*" "*onlar uğrun-da birbirinizle didişmeyin, kavga etmeyin*", "*onlara destek olmayın*" demiş ve bunları "kötü" olarak nitelemiştir.

Mevlana ne güzel söylemiş:

"Körlerden ne ekip biçme, ne bayındırlaştırma

Ne ticaret ve ne de başkaca yarar umulur."

Bizim körlere ithaf olunur!...

Dipnotlar

- 1 Öztürk, Yaşar Nuri, *Kur'an'ın Temel Kavramları*, Yeni Boyut Yayınları, İst. 1991. Ünal, Ali, *Kur'an'da Temel Kavramlar*, Beyan Yay. İst. 1986.
- 2 Öztürk, Yaşar Nuri, *Kur'an'ın Temel Kavramları*, Yeni Boyut Yayınları, İst. 1991. Ünal, Ali, *Kur'an'da Temel Kavramlar*, Beyan Yay. İst. 1986.
- 3 Öztürk, Yaşar Nuri, *Kur'an'ın Temel Kavramları*, Yeni Boyut Yayınları, İst. 1991.
- 4 17/İsra 34, 35'de benzer ifadeler yer almaktadır.
- 5 29/Ankebut 8, 31/Lokman 14-15, 46/Ahkaf 15.
- 6 Özek, Ali, *Kur'an-ı Kerim ve Açıklamalı Meali*, s. 537.
- 7 Heper Doğan, "Kendi Adaletini Kendin Yarat", *Milliyet*, 4.8.1995.
- 8 3 Âl-i İmran 37, 16 Nahl 67, 11 Hud 3,88, 22 Hacc 58, 18 Kehf 2, 48 Fetih 16, 20 Taha 86, 28 Kısas 61, 4 Nisa 95, 13 Ra'd 29, 12 Yusuf 23, 38 Sad 40,49,25, 25 Furkan 24, 2 Bakara 83, 7 Araf 137,17 İsra 53, 41 Fussilet 33, 9 Tevbe 52, 4 Nisa 69, 4 Nisa 85, 33 Ahzab 21, 60 Mümtahine 4, 6
- 9 Star TV'nin yaptığı ankette, parlamenterlere, ankete katılanların %97'si güvenmediğini beyan etmiştir.
- 10 Lazaref, P., *Fransa'da Basın Rezaletleri*, Türkiye Gazeteciler Cemiyeti, İstanbul, 1995.

DARBELER KİTABI

-Bir Daha Okunmamak Üzere- KAPANIYOR MU?

Sıbğatullah KAYA

Herkes farkında mı? Türkiye yavaş ama köklü, olağanüstü, devrim gibi bir değişimden geçiyor. 1908'den beri sürdürülen askeri ve bürokratik vesayet sistemi tarihe karışıyor. Yargının, "Balyoz" ve "Ergenekon"da mahkûmiyet kararı vermesiyle, **Türkiye darbeler kitabını** -bir daha açılıp okunmamak üzere- kapatıyor.

Bilindiği gibi, Balyoz davasını 21 Eylül 2012'de karara bağlayan İstanbul 10. Ağır Ceza Mahkemesi, darbeciliği büyük bir suç sayarak cezalandırmış ancak darbe planı fiiliyata geçmediği için sanıklara "eksik teşebbüs" indirimi uygulamıştı. Ergenekon davasını 5 Ağustos 2013 tarihinde karara bağlayan İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesi ise davada eksik teşebbüs görmedi ve suçlu sabit görülen sanıklara ağır cezalar yağdırdı.

Ergenekon davasında her şey 13 Haziran 2011'de bir ihbarla başlamıştı. Ümraniye'deki bir evde bombalar yakalanmış, yapılan araştırma sonucu Muzaffer Tekin'e, Veli Küçük'e ve "Ergenekon" adını verdikleri bir plana ulaşılmıştı. Soruşturma derinleştirildikçe işin içinde muvazzaf askerlerin, iş adamlarının, bazı istihbarat elemanlarının, gazetecilerin ve ayak işlerinde kullanılan bazı zavallıların bulunduğu bir örgüt

yapısıyla karşılaşıldı. Bunlar hükümeti yıpratmak ve askeri bir darbe zemini hazırlamak için örgütlenmiş ve çeşitli faaliyetlerde bulunmuşlardı. Halkı galeyana getirmeye yönelik bombalama eylemleri, aynı amaca yönelik yalan haberler, bürokrasi ve yüksek yargıyı baskı altına alma çalışmaları ve hatta cınayetler...

Emniyet mensupları ve olayı soruşturan Cumhuriyet savcıları, Türkiye tarihinde ilk defa böyle bir olayın üzerine kararlılıkla gittiler ve baskılardan yılmadılar. İki yılı aşkın bir süredir devam eden dava nihayet karara bağlandı. İsnat edilen suçlar sabit görüldü ve sanıklara ağır cezalar yağdırıldı. Dava sonucundan, suçla ilgisi görünmeyenler veya küçük ceza alanlar için tahliye kararları da çıktı. Ama büyük çoğunlukla ağırlaştırılmış müebbetler ve ağır hapis cezaları... Temyiz yolu tabii ki hâlâ açık. Umarız, dava sonucunda adalet ve hakikati rahatsız edecek en ufak bir nokta kalmaz; adalet herkes için kusursuz tecelli eder.

Gezi Parkı olaylarının diğer darbe öncesi kargaşalardan farklı bir yanı vardı. Türkiye'de ilk defa tertiplenen bir kargaşa, orduya direkt olarak darbe ortamı hazırlamayı değil, ordunun eski gücünü ve itibarını geri almasını sağlamayı hedefliyordu. Çünkü eğer hükümet yıpratılıp yıkılmazsa, Balyoz ve Ergenekon davaları örtbas edilemeyecek; içinde Alevi açılımı, Kürt açılımı gibi önemli başlıkların bulunduğu "Demokratikleşme Paketi" başarıya ulaşacaktı. Gezi parkı olaylarının tencere-tava gürültüsünü aşmayı başaramaması, bu anlamda bazı kesimlerin hevesini kursağında bıraktı.

Vesayet Sisteminin Sonu mu?

Balyoz ve Ergenekon davaları Türkiye'nin gerekten değişim geçirdiğini görmek açısından önem-

li. Davayı, kendilerinden alınmış bir rövanş olarak görüp öfkelenen Cumhuriyetçilerin de, davayı büyük bir zafer olarak kutlamak isteyen diğer grupların da üzerlerindeki şoku attıkları zaman karşılaşacakları yalın gerçek şu: **Türkiye darbeler dönemi ni kapattı.**

Bilindiği gibi ordunun bu topraklar üzerindeki egemenliği 1908 darbesiyle başladı. Darbe diyoruz, çünkü II. Meşrutiyet'in ilan edilmesinde itici güç orduydü. Daha sonra kurulan hükümetler üzerinde ordunun etkisi, bariz bir şekilde göründü. 1909 olayları da ordu tarafından tertip edilmiş, bunun sonucunda II. Abdülhamit bu olaylardan sorumlu tutularak tahttan indirilmişti. Osmanlı Devleti'nin parçalanmasıyla sonuçlanan I. Dünya Savaşı macerasına da aynı güçlü(!) orduyla girmiştik.

Kurtuluş savaşının ardından kurulan Türkiye Cumhuriyeti de dolaylı olarak ordu tarafından kurulmuş oldu. Mustafa Kemal ve çalışma arkadaşları, ordu mensuplarına siyaset yasağı getirselere de ordunun Türkiye'deki etkisi standart görev normlarına hiçbir zaman çekilemedi. Çıkan isyanlar sonrası disiplin ve sertliğe duyulan ihtiyaç, ordunun yönetim üzerindeki etkisini daha da güçlendirdi. Ordu, tek partiyle beraber ülkenin asıl sahibi konumuna gelmişti. Cumhuriyet'in ve Atatürk devrimlerinin -sözüm ona bin yıllar sürecektir!- yılmaz bekçisi(!) bu topraklarda artık orduydu.

Çok partili döneme geçtikten sonra ordunun müdahaleci karakteri darbeci bir geleneğe dönüştü. İsteddiği zaman darbe yaparak ülkeye devrim formatı atıyor, ülkeyi kendisine göre zararlı hükümet ve akımlardan koruyordu. Cumhuriyet tarihine şöyle bir göz atılırsa Türk Silahlı Kuvvetleri'nin, 27 Mayıs 1960 ve 12 Eylül 1980'de yönetime resmen el koy-

duğu, 12 Mart 1971 ve 28 Şubat 1997 tarihlerinde de verdiği muhtıralarla seçilmiş hükümetleri devirdiği görülür. Bunun dışında ordunun emir-komuta kademesi içerisinde veya değil, pek çok darbe ve muhtıra hazırlığında bulunduğu ve çoğunu hayata geçiremediği de bilinmektedir.

Bütün bunlara rağmen Türkiye neden "Ordu"nun görmek istediği gibi dört dörtlük bir hale gelmiyordu? Sorun neredeydi? Sanki işgal ordusuymuşçasına, Türkiye'nin ordusuyla arası neden bir türlü düzelmeyordu?

Cumhuriyet ve Doku Uyuşmazlığı

Cumhuriyet, parçalanmış Osmanlı topraklarından bir ulus devlet elde etme projesiydi. Projenin fikir babalarından birisi olan Ziya Gökalp öncülüğünde Cumhuriyet'i kuranlar, son dönem Osmanlı aydınları arasında "İslâmcılık, Batıcılık ve Osmanlılık" başlıkları altında çokça tartışılan üç tarzı siyasetten "Osmanlılık" maddesini tamamen attılar. Onun yerine "Türkçülük"ü yerleştirdiler. Batıcılığı "Muasırlaşma/Çağdaşlaşma" şeklinde revize ettiler. İslâmcılığı da *Türklükle* çelişmemek şartıyla "Milli bir din" kimliğiyle gerekli gördüler. Bu nedenle İslâmi terminolojiyi, örneğin orduya "Peygamber ocağı" demeyi, şehitlik, gazilik, vatan sevgisi gibi kavramları ısrarla kullanmayı hiç ihmal etmediler. Hatta Cengiz Aktar'a göre, ilk dönem ders kitaplarına şu cümleleri yerleştirdiler: "Ben Türk ve Müslüman'ım. Tanrıyı seviyorum. Hükümetimi ve vatanımı destekliyorum. İnancım hem ulusal, hem dini olacaktır." Tabi, buradaki "Hükümetimi destekliyorum..." telkini, tek parti dönemi rahatlığıyla yapılmış bir telkindi. Çok partili dönemlerde dini siyasete alet etmek, en çok zamanın tek partisi tarafından eleştirilir oldu.

Cumhuriyet, toplumsal politikaları için ne liberalizmi ne de sosyalizmi; ikisi arası garip bir düşünce olan "Solidarizm"i benimsedi. Ekonomi politikasını, özel teşebbüse kısmen izin verse de daha çok devletçiliğe ve korporatizme dayandırdı.

Cumhuriyet projesi, kâğıt üstünde güzel kotarılmış görünüyordu. Ancak yukarının yaptığı proje ile millet arasında büyük bir doku uyumsuzluğu yaşanacaktı. Projenin mimarlarından Ziya Gökalp'ın ömrü, bu doku uyumsuzluğunun hiçbir aşamasını görmeye

vefa etmedi. Onun 1924'teki ani ölümü ve hatta Atatürk'ün 1938'deki erken ölümü Cumhuriyet'in ilkelerini neredeyse tabuya dönüştürdü. Cumhuriyet hata veren yönlerini yumuşak geçişlerle düzeltereği-ne, giderek daha da sertleşti.

Cumhuriyet projesiyle halk arasında meydana gelen doku uyumsuzluğu nereden kaynaklanıyordu? Bu güne kadar bu konuda pek çok değerlendirme yapıldı. Bir değerlendirme de biz yapalım.

1. Cumhuriyet projesi, Osmanlı Devleti'nin son dönemlerinde kurtuluş reçetesi olarak tartışılan “üç tarzı siyaset”ten “Osmanlıcılığı” tamamen dışlayarak yola koyulmuştu. Dışlaması da gerekiyordu belki. Sonuçta Osmanlı Devleti'nin yıkılması kaçınılmazdı. Ancak Cumhuriyet'i kuran kadrolar, Osmanlı aleyhtarlığında o kadar aşırı gittiler ki, yeni nesillere mevcut her olumsuzluğun Osmanlı saltanatından bizlere miras kaldığını ifade ettiler. Osmanlı'ya ait tüm izleri, üstelik de bir sövgü edebiyatı geliştirerek yok etmeye çalıştılar. Yeni nesillerde büyük beklentilere yol açtıklarını, ülkenin tüm sorunlarını bu sövgü edebiyatıyla çözemeyeceklerini anlamaları zaman aldı. Bunun halkta infiale yol açması, saltanatçılığın Cumhuriyet karşıtı güçlü bir akım olmasından kaynaklanmıyordu. Ancak bu topraklarda ilimden irfana, musikiden geleneğe tüm toplumsal değerler Osmanlı'dan kalmaydı. Zamanla halk, aslında kendisine sövüldüğünü ve aşağılandığını düşünmeye başladı.

2. Cumhuriyet'in hedefine koyduğu muasırlaşmada da sorun vardı. Çünkü çağdaşlaşmayı, liberal Batı'yı örnek alarak değil, Korporatist Batı'yı örnek alarak gerçekleştirmek istiyordu. Rus köylüleri için yapılan projelere öykünen “Köy kooperatifleri”, bu politikanın ürünü olarak karşımıza çıkacaktı. Korporasyon ekonomisi politikaları, bir orta sınıf oluşmasına hiç hizmet etmiyordu. Zaten sınırların kapatılması ve sınır ticaretinin yasaklanması da orta sınıf adayı olabilecek üretici ve tüccarları yeniden köylülüğe mahkûm etmişti. Bir kavram olarak “Solidarizm” ahlâk'ın, siyasetin, iktisat ve hukukun temelini dayanışmada arayan doktrindir. Ziya Gökalp, “İktisadî Türkçülüğün temeli solidarizm olmalıdır; çünkü Türk kültürüne en uygun sistem solidarizm yani tesianütçülüktür.” diyordu. Ancak, bu doktrin bireycilikle komünçülük arasında gelgitlere sahne olan

bir doktrindi ve Türkiye'de de bunun garip tezahürleri görülmeye başlandı. Korporatist politikalara hizmet eden solidarist doktrin nedense, ithalat ve üretim imtiyazları verilerek bazı bireylerin “elit” hale gelmesine dur diyemiyordu. Cumhuriyet'in yılmaz bekçileri olan ordu mensupları, tek parti iktidarının yetkilileri ve milletvekilleri, Cumhuriyet aydınları, bürokratlar ve onlara ilaveten Cumhuriyet'in bu yeni zenginleri, neredeyse orta sınıfsız Türkiye'de elit-köylü düalist yapısının elit kısmını oluşturalardı. Bu elit sınıfa sonraları “Beyaz Türkler” adı verilecektir.

3. Türkçülük politikası, Cumhuriyet'in başını çok ağrıtacaktı. Bu topraklarda çok farklı etnisitelere mensup insanlar yaşıyordu ve bunlar artık “Türk” olmak zorundaydılar. Türkiye'yi Türkleştirmek amacıyla geliştirilen asimilasyon politikası, Türkçe konuşmayan bölgelerde büyük rahatsızlık uyandıracaktı. Küçük etnisiteler buna fazla direnmeyerek hoşnutsuzluklarıyla yetindiler. Ancak asimile edilemeyecek kalabalıkta olan Kürtler, asimilasyona karşı dramatik direnişin baş aktörü olarak varlıklarını günümüze kadar sürdürdüler. Günümüzde bu büyük “Kürt Sorunu”na ve buna bağlı olarak gelişen “Terör Sorunu”na karşı bir “Çözüm Süreci” başlatıldığını biliyoruz.

4. Türkçülüğe aykırı olmamak kaydıyla benimsenen ve “Millî Din” olarak şart koşulan “İslâmlık” maddesinde de sorun yaşıyordu. Çünkü İslâm, bütün müslümanların ortak diniydi ve asırlardır, geleneksel olarak yaşıyordu. İslami bilinç ve dinin hurafelerden arındırılması müslüman âlimler ve aydınlar arasında da çoktan tartışılmaya başlanmıştı. Ama Cumhuriyet kadrolarının yapmaya çalıştıkları şey, İslâm'ı özüne falan döndürmek değildi. Onlar, İslâm'ı Türk milliyetçiliği ve muasırlaşma doğrultusunda revize etmek istiyorlardı. Kaldı ki, bir dinin reforma ihtiyaç duyduğu kesin olarak tespit edilse bile, bunun devlet eliyle değil, âlimler ve o dinin kanaat önderleri tarafından yapılması lazımdı. Cumhuriyet kadrolarının “Dinsizlik” ithamıyla karşı karşıya kalmasının temel nedeni buydu. Cumhuriyet kadroları bu millî din kimliğini “Sünnî Müslümanlık” yörüngesine oturtmuştu. Bundan “Gayrimüslim” azınlıklar ve başta Aleviler olmak üzere, Nusayrilere ve Caferilere de büyük mağduriyet yaşamaya başladılar.

Gazetelere ve internete düşen haberlere göre AİHM, bu başvuruları reddeden bir ara karar vermiş. Nihai kararını Türkiye'deki iç hukuk yolları tükendiğinde verecek. Hukukçu değiliz, ama bir okur-yazar olarak karardan anladığımız şu: AİHM delillerin düzmece olduğu görüşünde değil, keyfi tutuklamalar yapıldığı kanısında değil, dava organize suç şüphesi taşıdığından tutukluluk sürelerinin uzun tutulduğu görüşünde değil ve sanıklar tarafından ileri sürüldüğü gibi masumiyet karinesine saygı gösterilmediği görüşünde değil. Dava iç hukuk bakımından hâlâ devam ediyor.

Yukarıda yaptığımız değerlendirme, bir devletin dayatmalar yapıp yapıp milletinden ruhen nasıl kop- tuğunun acı tablosudur. Baskı ve şiddetten başka bir yöneme yanaşmayan devlet, kalkınma ve çağı yakalamayı da böylece mumla aradı. Fakirlik ve geri kalmışlık bu ülkenin makûs talihi olmuştu. Buna rağmen uzun yıllar boyunca Cumhuriyet'in hata veren yönlerini eleştirmek dahi yasaklı kaldı. Asimilasyon ve baskı politikaları altında düşünce ve inanç özgürlüğü aramak vatana ihanet gibi değerkendirildi. Ana dil özgürlüğü istemek cinayetle eş değer bir kalkışma gibi sayılıyordu. Cumhuriyet projesinin hata veren bir yönünü konuştuğunuzda ya "Dinci bölücü" ya "Etnik bölücü" veya "Hain bölücü" oluyordunuz. Bunları konuşmak ve yazmak bireyler için zaten ağır hapis cezalarıyla sonuçlanan yasaklı konulardı. Halkın infialinden korkarak özgürlük alanını genişletmeye çalışan hükümetler de darbe tehdidi altındaydı. Ordunun müdahaleci ve korumacı anlayışı, onun yönetim değiştirme-kurma hakkını kendinde görmesine yol açıyordu. Çok partili dönem Türkiye'sinin darbeleri hikâyesi budur.

Türkiye'nin Değişim Sürecine Giriş

Türkiye, değişimin ayak seslerini 1950'de "**Yeter artık! Söz milletindir.**" Sloganıyla duyacaktı. Bu felsefeyle girdiği tüm seçimleri kazanan Demokrat Parti'yle beraber Türkiye, Celal Bayar'ın cumhurbaşkanı, Adnan Menderes'in de başbakan olduğu yeni bir dönemle tanışacaktı. Menderes ve arkadaşları, kısmen dini hayatın, kısmen de ekonomik ve ticari hayatın özgürlük alanını genişletmeye başladılar. İnşili çıkışlı başarı grafiğiyle on yıllık DP iktidarının sağlayabildiği pek fazla bir özgürlük ve büyük bir kalkınma hamlesi de olmadı aslında. Ama bu bile

uzun bir tek parti iktidarı dönemi yaşamış ve kendisini ayrıcalıklı-elit gibi görmeye başlamış kesimler için dünyanın sonu sayıldı. Menderes dönemi güçlü, acımasız ve yıpratıcı bir muhalefet eleştirisine sahne oldu. 1960 yılına doğru yaklaşıırken başta öğrenci olayları olmak üzere pek çok olay tertip edildi. 27 Mayıs 1960'ta ordu yönetime el koydu. Darbe sonrası kurulan göstermelik bir mahkemede Menderes ve arkadaşları yargılandılar. Menderes ve iki arkadaşı idam edildi. Ekibin diğer üyeleri çeşitli hapis cezalarına çarptırıldılar. Türkiye yeniden baskıcı bir yönetimin egemenliği altına girmişti.

Uzun bir aradan sonra Türkiye, 1983 sonrası Turgut Özal'ın ağzından ilk defa "teşebbüs hürriyeti", "din ve vicdan hürriyeti", "düşünme ve düşündüğünü ifade etme hürriyeti" gibi sözler duyacaktı. Bu sözleri "Başbakan" düzeyindeki birisinden duymak dahi Türkiye'nin içini kıpır kıpır etmeye yetiyordu. 12 Eylül Darbesi'nin olanca kasvetiyle gölge yaptığı ülke, Başbakan'ının ağzından umut dolu vaatler duyuyor ve Özal'a verdiği fırsatı uzatıyordu. Özal'ın ülkesi bir transformasyon ülkesi oldu. Teşebbüs hürriyeti, dışa açılma, ihracat ülkesi olmak, sivilleşmek gibi kavramlar, onun zamanında çok kullanıldı. Özal'ı yıllarla beraber Türkiye "*Düşünen ve Konuşan*" bir ülke olmuştu.

2002 sonrası Türkiye, AK Parti iktidarıyla beraber "*Proje ve Çözüm Üreten*" bir ülkeye dönüştü. Hükümetin askeri vesayeti sona erdirmesi, devlet kurumlarında örgütlenen suç şebekeleriyle mücadele etmesi ve demokratikleşme sürecini ısrarla sürdürmesi, bu güne kadar asla çözülemez diye düşünülen konularda çözüm ümidini canlı tutuyor. Geçmişin sorunlarını ve tıkanma noktalarını çözmeye kararlı olan hükümet, arkasındaki toplumsal destekten aldığı güçle, düne kadar askeri ve derin vesayetin

etkisindeki Türkiye'ye reformlar yaşıyor, değişimler geçiriyor. Alevi açılımı, Kürt açılımı gibi önemli maddelerden oluşan "Demokratikleşme Paketi" de aynı güçlü iradenin ürünü.

Aslına bakarsanız, AK Parti iktidarı da uzun süre darbe tehdidi altında devam etti. 2007 yılında tarihe 27 Nisan e-muhtırası olarak geçen askeri uyarıyı etkisizleştiren ve girdiği seçimden oyunu artırarak galip ayrılan yine AK Parti oldu. Hükümetin normalleşme ve demokratikleşme konusundaki kararlı duruşu, emniyet ve yargı mensuplarının cesaretini artırdı.

Balyoz ve Ergenekon davalarının başlatılması ve sonuçlandırılmasının hikâyesi özetle budur. Bu davaların Türkiye için yepyeni bir dönemin başlangıcı olacağı kuşkusuzdur.

Darbeciliğin Meşruiyeti Var mıydı?

Darbe yapmaya hukuki bir dayanak bulmak imkânsızdır. En başta insan hak ve hukukuna aykırıdır çünkü. Halkın kendi kendisini temsili olarak yönetmesi anlamına gelen ve kurulacak hükümeti belirlemek üzere periyodik olarak seçim sandığı kurulan hiçbir cumhuriyet, demokrasisi tam olmuş, eksik olmuş hiçbir millet kendi askeri tarafından darbeye uğramayı hak etmiyor. Düşünün, gücünü milletin evladından alan bir ordu, kafasına esti diye o milletin yönetimini ele geçirecek, siyasi namusuna kasd edecek, kendi kafasına, planlarına göre nizamata verecek ve ondan sonra da hâlâ "hakimiyet kayıtsız şartsız milletin" olacak!... Bu aldatmaca zihniyetin hiçbir hukuki ve vicdani dayanağı yoktur. Darbeci bir ordunun milletin evladından güç alarak adeta kendi ülkesini işgal etmesi hukuki olmadığı gibi, ahlaksızlıktır ve ağır bir cürümdür.

Peki, Türkiye'de darbeler neye göre yapılıyor? Tamamen "hile-i şer'îye" yöntemi kullanılarak. Çok yakın zamana kadar yürürlükte olan "Askeri İç Hizmet Kanunu"nun 35. maddesi askerlik görevini "*Türk vatanını, istiklal ve cumhuriyetini korumak için harp sanatını öğrenmek ve yapmak mükellefiyeti...*" olarak tanımlıyordu. Öyleyse ordunun ülkedeki her durumdan vazife çıkarması gerekiyordu. Sivil hükümetlerin özgürlük alanlarını genişletme çalışmalarına dahi, TSK, ülkenin istiklal ve cumhuriyetini tehlikeye atıyorlar, gözüyle bakabiliyordu. Dinsel

özgürlükler irtica, ana dil ve farklı kültürel talepler bölücülük, devletin basmakalıp doğrularını eleştirmek hainlikti. Bunun için teyakkuzda bulunmak gerekirdi. Hemen "Sıkıyönetim Kanunu"nun ilgili maddesinin ilgili bendi kılıf yapılarak, sıkıyönetim ilan edilirse önceden hazır olalım, bahanesiyle aslında darbe planları yapıldı. Geriye, gerek duyulduğunda darbe ortamını hazırlamak kalıyordu. Bunun için önceleri radyo ve gazetelere, sonraki yıllarda da yazılı ve görsel medya patronlarına talimat verilir, hükümet aleyhine yoğun ve acımasız kampanyalar başlatılırdı. Askeri ve diğer istihbarat birimleri içerisindeki şebekeler eliyle bombalamalar, cinayetler işlenir, toplumsal kargaşalar düzenlenirdi. Aylarca sürdürülen yoğun bir kara propagandanın etkisiyle büyük çaplı gençlik/öğrenci gösterileri düzenlenirdi. Bu gösterilerden bazılarında feci cinayetler işlenir, millet ülkenin kaos ortamına sürüklendiğine inanılırdı. Tam bu aşamada görev bekleyen talimatlı kalemler ve yandaş elitler devreye girerek "Ordu göreve!" çağrıları yapmaya başlardı. Darbe bildirisinde ordu, büyük Türk milletinden özür diler, yönetime el koymaktan başka çareleri olmadığını söylediler...

Dikkatle değerlendirilecek olursa, geçen Mayıs sonlarında başlatılıp Haziran ortalarına kadar sürdürülen "Gezi Parkı" olaylarında da görünürde "ağaç" ve çevreci talepler bahane edilmiş, ancak seçilmiş hükümete karşı yıpratıcı bir kalkışma düzenlenmek istenmişti. Olaylara destek veren kesimler ulusalçılar, Kemalistler, Cumhuriyetin torpillisi sermaye grupları ve marjinal terör grupları olarak ön plana çıktılar. Elit kesimlerin çocukları da "masum çevreci" rolündeydiler. Bu gösterilere arka çıkan medya yorumcuları, yazarlar ve sanatçılar, hiçbir zaman yüksek sesle sokak şiddetini kınayıcı laflar etmediler. Sureti haktan görünüp çevreciliği(!) ve özgürlüğü savundular. Nihayet, bu gösterilere karışan gerçek masum çevreciler, bir süre sonra çevreci emellerini, neden darbecilerin emelleriyle tevhit ettiklerini sorgulamaya başladılar.

Gezi Parkı olaylarının diğer darbe öncesi kargaşalardan farklı bir yanı vardı. Türkiye'de ilk defa tertiplenen bir kargaşa, orduya direkt olarak darbe ortamı hazırlamayı değil, ordunun eski gücünü ve itibarını geri almasını sağlamayı hedefliyordu. Çünkü eğer

hükümet yıpratılıp yıkılmazsa, Balyoz ve Ergenekon davaları örtbas edilemeyecek; içinde Alevi açılımı, Kürt açılımı gibi önemli başlıkların bulunduğu “Demokratikleşme paketi” başarıya ulaşacaktı. Gezi parkı olaylarının tencere-tava gürültüsünü aşmayı başaramaması, bu anlamda bazı kesimlerin hevesini kursağında bıraktı.

Darbe karanlığını görenler bilirler ki, darbeciliğin yegane meşruiyeti, kandırılmış, zayıf bırakılmış bir milletin/toplumun aptal yerine konmasıdır. Bizler 12 Eylül Darbesi’ne lise son sınıftayken yakalandık. Lise yıllarında katıldığımız zararsız kültürel faaliyetlerden ötürü göz altına alındık, sorguya çekildik, dayaklar yedik, acılar çektik. Üniversite yıllarımız Asker postasının çıkardığı dehşet verici sesleri dinleyerek, ülkenin ve milletin akıbeti hakkında derin kaygılar taşıyarak geçti. 1985 yılıydı, üniversite son sınıftayken, 12 Eylül sonrası ilk düşünce-kültür dergilerinden birisini yayınlamayı başarmıştık. Bir grup okur-yazar arkadaşın, bütçesini cep harçlıklarıyla oluşturdukları mutevazı bir dergi. Darbe karanlığında ilk sesi vermiş olmamızdan mütevellit Türkiye’nin dört bir yanından teveccüh oluşmuştu.

Yargılama Adil ve Meşru mu?

Balyoz ve Ergenekon davaları hakkında ileri-geri pek çok yorum yapıldı? Bu yorumları, kategorik olarak sınıflandıırırsak, kabaca “Dava karşıtı” ve “Dava yandaşı” iki tip yorum çıkıyor karşımıza.

Dava süreci boyunca davanın hayali ve düzmece bir dava olduğunu savunan kesimler, davanın şok edici cezalarla sonuçlanmasının ardından ağız değiştirip “Özel yetkili mahkemelerin” verdiği kararlar gayri meşrudur, demeye başladılar. Bu güne kadar İstiklal Mahkemeleri’nin, Sıkıyönetim mahkemelerinin, Devlet Güvenlik Mahkemeleri’nin ve Darbe mahkemelerinin verdiği kararlara gayri meşru dememiş olan kesimlerin özel yetkili de olsa sivil ve bağımsız yargının verdiği karara içerikten değil, özel yetkisinden dolayı gayri meşru demesi çok manidardır. Evet bir an için, özel yetkili mahkemelerin demokratik-hukuk devletine yakışmadığı kısmen düşünülebilir. Sonuçta, özel yetkili mahkeme kararları için de iç hukuk yolları ve AİHM yolu açıktır.

Burada tartışılması gereken temel noktanın özel yetkili mahkeme olmaması gerektiğini, Türkiye’de yargıyı gerçek anlamda nasıl bağımsız hale getireceğimizi tartışmak gerektiğini düşünüyoruz.

Gelelim, adil bir yargılama yapılıp yapılmadığı meselesine. Sanık yandaşları ve biraz da avukatları başından beri delillerin düzmece olduğunu, keyfi tutuklamalar yapıldığını, tutukluluk sürelerinin haksız olarak uzun tutulduğunu ve masumiyet karinesine saygı gösterilmediğini iddia ettiler. Davaya içerikten girenlerin yapacağı türden itirazlardı bunlar. Peki, acaba öyle miydi? Aralarında Tuncay Özkan’ın da bulunduğu bazı Ergenekon ve Balyoz sanıkları, daha dava devam ederken yukarıdaki gerekçeleri ileri sürerek AİHM’e başvuru yapmışlar. Gazetelere ve internete düşen haberlere göre AİHM, bu başvuruları reddeden bir ara karar vermiş. Nihai kararını Türkiye’deki iç hukuk yolları tükendiğinde verecek. Hukukçu değiliz, ama bir okur-yazar olarak karardan anladığımız şu: AİHM delillerin düzmece olduğu görüşünde değil, keyfi tutuklamalar yapıldığı kanısında değil, dava organize suç şüphesi taşıdığından tutukluluk sürelerinin uzun tutulduğu görüşünde değil ve sanıklar tarafından ileri sürüldüğü gibi masumiyet karinesine saygı gösterilmediği görüşünde değil. Dava iç hukuk bakımından hâlâ devam ediyor.

Şuna da değinmeden geçmeyelim. Gazetecinin, basın mensuplarının ve yazarların düşünce ve ifade özgürlüğü bakımından kalem özgürlüğü vardır ve olmalıdır da. Bir yazar basın-yayın etik ilkelerine aykırı bir davranışla kalemini bir ideolojinin veya bir sermaye grubunun emrine sunmuşsa, gerçekleri saptırıp yalan-yanlış şeyler yazıyorsa, ahlaksızlık yapmış demektir. Böylelerine “Yazıklar olsun!” denir. Ancak bunların cezası müebbet hapis falan değildir. Böylelerinin yalalaklıklarını yapabilmesi dahi kalem ve fikir özgürlüğü kapsamında savunulmalıdır. Ancak bir basın mensubu veya bir yazar kalemini bir suç örgütünün emrine sunmuşsa ve bu örgütten emir alıyorsa, o artık bir örgüt üyesidir. Yakalandıklarında, böylelerinin cezasını mahkemeler verir.

* Cengiz Aktar, *Türkiye’nin Batılılaştırılması*, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 1993, s. 56.

TUNUS'UN HAZİR BİR HAFTASI

Muhammed KERİŞAN

Arapça yayımlanan gazetelerdeki yazan farklı eğilimdeki gazetecilerin yazılarından seçtiğimiz yazıları her ay Ortadoğu'dan başlığıyla yayımlıyoruz. Burada yayımladığımız yazılarda ortaya konulan tüm analizlerin gerçek/doğru olduğunu veya bunların tümüne katıldığımız söylememiz. Yazılardaki amacımız olayların yorumlanmasında ortaya konulan bakış açısı farklılıklarını görünür kılarak meseleler karşısında ortaya konulan analizlerin hangi argümanlardan hareketle yapıldığını okurlarımızın fark etmesini sağlamaktır. Yazıların/yorumların bu perspektifle okunmasının Ortadoğu'daki, ve dünyadaki gelişmeleri kavrama sürecine önemli katkılarının olacağını düşünüyoruz. Yazılar Harun Ersoy tarafından Türkçeye çevrilmiştir. (Umrın)

Bir haftadan az bir süre zarfında Tunus ve Tunusluların üzerinden mübarek Ramazan ayını bulandıran ve tüm ülkede ağır bir hüznün ve şaşkınlık havası oluşturan bir dizi olay ve musibet geçti. İlk başta Arapçı muhalif milletvekili Muhammed El Brahimi'ye evinin önünde 14 el ateş edilerek suikast yapıldı. Cesedi paramparça oldu. Son olarak Cezayir sınırına yakın Şaanibi dağında teröristlerin kurduğu pusuda dokuz Tunus askeri öldürüldü. Askerlerin ikisi boğazlanarak öldürülmüştü.

Tunuslular ne ikinci siyasi suikast eyleminin solcu muhalif Şukri Belayid suikastından altı ay sonra yaşanmasına inanabildi ne de askerlerine yönelik saldırıların bu derecede bir vahşete ulaşmasına bir anlam verebildi. Suikastta bulunma arsızlığı ve orduya saldırı alçaklığı muhalifleri yerinde tutamadı ve temel talep Ali El Urayid'in başbakanlığını yaptığı hükümetin görevden alınması, geçiş süreci sırasında ülkenin yeni anayasasını oluşturmak ve siyasi hayatı organize edecek temel yasaları çıkarmakla görevli kurucu meclisin feshedilmesi oldu.

Mesele sadece taleplerde bulunmaktan ibaret kalmadı. Meclisin 217 üyesinden 70'i çekildi ve feshedilmesi talebiyle meclis önünde oturma eylemi yapanlara katıldılar. Destekçi ve muhalif ulusal partiler ve şahsiyetler, bütün bu hayal kırıklıkları sonrası geçiş sürecinin yeniden şekillendirilmesini isteyenler ve boşluk uyarısı yapanlar arasında görüş farklılıkları oluştu.

Yeni hükümetin kurulması talebi iktidardaki üç partiden (Nahda, Kongre, Tekettül) biri tarafından dahi en büyük desteği aldı. Tekettül partisi destek verdi. Oysa başbakan Ureyid 23 Ekimi anayasasının bitiş tarihi, 17 Aralık'ı da cumhurbaşkanlığı ve parlamento seçimlerinin tarihi olarak belirlemekle yetinerek bu talepleri reddetti. İki bakış açısı arasında işçi sendikaları federasyonlarının, iş sahiplerinin ve başka örgütlerin desteklediği üçüncü bir görüş ortaya çıktı. Bu görüş hükümetin gitmesinin ve partiler dışında teknokrat hükümetinin kurulması gerektiğini ifade ediyor. Böylece eski başbakan Hamadi el-Cibali'nin geçen Şubat ayında

Belayid'in öldürülmesi sonrası önerdiği ancak Nahda'nın reddettiği teknokrat hükümete döndük. Bu üçüncü görüşün sahipleri kurucu meclisin devamını, gelecek kazanımların açık ve net tarihlerinin belirlenmesinden yanalar.

Tunus'un geldiği nokta birçoklarının yaptığı uyarıların sonucudur. Ülke bir dizi hatalar serisine girdi. Bu hataların bazıları birbirini çekti, İslamcı Nahda hareketi ile iktidardaki ortakları, diğer partiler ve kamuoyunun geniş bir kesimi arasındaki güvensizlik krizi arttı.

En büyük hata geçiş sürecinin ve ülkenin yeni anayasasının bir yıl ertelenmesine saygı gösterilmemesiydi. Yeni anayasasının en uzak ihtimal 2012 yılı sonu itibarıyla hazır olması öngörülmüyordu. İktidarın tadını çıkaranlar esneme kabul etmeyen konularda esneklik gösterdiler. Buna paralel olarak Nahda hareketinin devletin çeşitli noktalarını kontrol altına almaya çalıştıklarına dair geniş kapsamlı suçlamalar yöneltildi. Bazıları net kaynak adı vermeden Nahda'nın şu ana kadar devletin yüksek kadrolarının toplam sayısı olan 5900 kadronun 2000'ine kendi yandaşlarını atadığına işaret ediyor.

Ayrıca Nahda hareketi ve müttefikleri Tunus'ta dini aşırılık ikliminin tedrici olarak yayılmasına ve şiddet yanlısı aşırı grupların ortaya çıkmasına izin verilmesinden büyük derecede sorumludur. Bu gruplar kendi yasalarını camilere ve semtlere dayatabildiler, birçok kimse nezdinde korku iklimi yaydılar. Dahası Nahda hareketi devletin geleceği ve temelini atmak istediği toplumun yapısına dair niyetlerinde güven atmosferi oluşturmakta başarılı olamadı. Birçok kimse Nahda'nın özgürlükleri sınırlamasından, din ve kimlik adı altında farklılık ve çeşitliliği reddetmesinden endişeleniyor.

Şu an endişe işlerin iki taraf nezdinde inatlaşmaya gitmesi yönünde. Nahda meşruiyeti koruma adı altında çok şeyi değiştirmekte istekli değil. Muhalifleri de önceki dönemin başarısız olması gerekçesiyle her şeyin değiştirilmesini istiyor. Allah göstermesin bu iki tarafın taraftarları çatışırsa Tunus kaybeder. (El-Kudsü'l-Arabi gazetesi, 31 Temmuz 2013)

UÇURUMUN KENARINDAKİ MISIR

Fehmi HÜVEYDİ

İstenmeyen gerçekleşti, iç savaşın kıvılcımı ateşlendi, Mısırlılar Mısırlıları öldürdü, Mısır kan gölüne döndü. Ölenlerin sayısını tam öğrenmek için vakit hâlâ erken ancak toprak üzerinde onlarca ceset gördük. İçlerinden bazılarının kömürleştiğine şahit olduk. 14 Ağustos Çarşamba gününü Mısırlıların tarihindeki en kara gün olarak biliyoruz artık. Yine kan aynı vatanın evlatları arasında akarken bu durumun sadece aralarında rüşütün kaybolmadığı, aynı zamanda ülkenin uçurum kenarında olduğu anlamına geldiğini de biliyoruz.

Şeytanlaştırma çağrısı yapanlar muratlarını gerçekleştirdiler. Eylemleri makineli tüfekler, zırhlı araçlar ve keskin nişancılarla dağıtılar. Oysa ki bu kimseler Mısırlıların kanının dökülmesinin haram olduğu gerçeğini okumuşlardı ancak şeytanlaşmış Mısırlılardan bir grup tarafından meydanlardakiler istisna tutuldu. Zira açıkça meydanlardaki Mısırlıların kanının kirli ve necis olduğunu ifade ettiler. Dolayısıyla dokunulmazlıkları ve saygınlıkları yoktu meydanlardakilerin. Şeytanın kampanyası içinde pohpohladıkları yalan yayıldı. 'Teröristlerin' silah depoladıklarını, ellerinde makineli tüfekler, füzeler ve kimyasal silahlar olduğunu iddia ettiler. Saldırıya uğradıklarında ise kendilerini hedef alan makineli tüfekleri, bazen tuğla ve taşlarla bazen de başlarına gelen belayı hafifletmesi için Allah'a dua ederek karşıladılar.

Eylemcilerin uyarıldığını, savunma bakanlığı ile başlayan, başbakanlık ve iç işleri bakanlığıyla biten eylemleri dağıtma yönünde bir yetkilendirme olduğunu, eylemleri dağıtmakla görevli gücün önünde başka seçenek olmadığını ifade edenleri duyuyorum ancak ben eylemlerin güç kullanılarak dağıtılmasının siyasetin ve siyasilere başarısızlığı anlamına geldiğini ifade ediyorum. Ayrıca karmaşık bazı sorunlarla mücadelede taraflar, yapılabilecek hususlarda anlaşmaya varmayabilirler ancak bu taraflar, kaçınılacak ve yapılmayacak noktalarda minimum seviyede anlaşmalıydı.

Bu açıdan ortada yapılmaması gerekli birçok şey olduğunu düşünüyorum. Ki böylelikle eylemleri dağıtma girişimi nihayetinde ülkeyi yakabilecek farklı kötü düşüncelere kapıları açacak bir tür kan dökmeye dönüşmesin. Söz gelimi göstericilerin üzerine ateş açmak zorunlu ise ayakları ve elleri aşmaması gerekirdi. Başa ve göğse ateş açılması amacın eylemi dağıtmak değil göstericilerin öldürülmesi ve yakılması olduğu anlamına geliyor. Nahda meydanı eylemindeki sahra hastanesinin hedef alınması ve içindeki her şeyin yakılması kesinlikle anlaşılır değil. Ambulans araçlarını

yaralıları kurtarmasının engellenmesi gerekmiyordu. Bu araçların kalabalıkların ortasına askerlerin girdirilmesi veya cephaneliklerin taşınması için kullanıldığı yönündeki iddiaların doğru olmamasını umuyorum. Ancak görevin içişleri bakanlığının organlarına verilmesini ve ordunun zihinlere jandarmanın Masbiru'daki üzücü sicilini hatırlatacak şekilde çatışmaya girmemesini temenni ettim. Bu gözlemi BBC'nin yayınladığı yıldırım ve gölge güçlerinin çatışmalara katılmasıyla ilgili yayınladıklarına dayanarak kaydediyorum.

Bazı göstericiler tarafından Kipti kiliselerin çatışmalara girdirilmesine bir anlam veremedim. Bu durum bazı bölgelerde kiliselerin hedef alınmasına yol açtı. 30 Haziran sonrası Müslümanlar ile Hristiyanlar arasındaki ilişkilerin gergin olmasına rağmen kiliselere yönelik saldırı insanları tahrik etti ve kendisini İslamcı veya diğer hareketlerden sayan hiçbir kesim bu saldırılara girmemelidir. Bazı sosyal paylaşım sitelerinin devlet güvenlik organının ülkeyi saran siyasi fitneden dikkatleri başka yöne çevirmek için din fitnesi cephesi açılması noktasında rol oynadığı yönünde yayınladıkları haberlerin doğru olmamasını umuyorum.

Gelişmelerle ilgili üç gözlemim var. İlki bakanlar kurulu, iç işleri bakanlığını çatışmalardaki performansını kutlayarak ve yaşanan katliamın sorumluluğunu diğer tarafa yükleyerek ölümlerin ortağı olmuştur ve üyelerinin tamamının ellerini kurbanların kanına bulaştırmıştır.

İkinci gözlemim kendi adamları arasındaki yaralıları saymakla yetinen, adamlarının kurşunlarıyla ölen onlarca Mısırlı ölümleri görmezlikten gelen iç işleri bakanlığının beyanatları, sadece şeffaflığa değil, ayrıca nezihliğe ve insan haklarına saygıya muhtaçtır.

Üçüncüsü Batılı siyasi çevreler ve onların medya borazanları Türkiye'de Taksim meydanı olayları sebebiyle yaşanan çatışmalarda beş kişi öldürülünce dünyayı ayağa kaldırmıştı. Aynı şeyi yeşil devrim gölgesinde 2005 genel seçimleri sonrası yaşanan İran çatışmalarında 7 kişi ölünce de yapmışlardı. Ancak Adeviye ve Nahda meydanlarında onlarca Mısırlı öldüğünde bu Batılı çevreler ve medyalı sessizliğe büründü ve anlaşılabilir bir tutum sergilediler. Bunlar çıkan yangının kıvılcımlarıyla ilgili hızlı gözlemler. Yangının kendisi ise bir başka makalenin konusu. (Mısır gazetesi *eş-Şuruk*, 15 Ağustos 2013)

SURIYELİLERİN DEVRİMİ TEHLİKEDE

Macid KEYALİ

Suriye rejiminin güvenlik çözümünü izlemesi, devrimlerinin maliyetini yükseltme ve diri diri gömme girişimi çerçevesinde Suriyelileri katletmesi ve yıkıma gitmesi, spontane gelişen halkçı ve barışçıl bir devrimi silahlı eylemin hâkim olduğu bir devrime dönüştürdü.

Devrimin bazı zamanlar yaşamak veya sürüklenmek zorunda kaldığı bu dönüşüm sonrası olguların Suriyeliler üzerinde, devrim sürecinde ve ortak yaşamın geleceği üzerinde büyük etkileri olacaktır. Bu çerçevede en önemli olgu, Suriye toplumunda yaşanan zayıflıkta kendini gösteriyor. Büyük oranlardaki ölümler, yaralıları ve tutuklular, Suriye içinde ve dışında milyonlarca sığınmacı ve mülteci, istikrar ve güvenliğin kaybolması hissi ve acıları, işlerin, evlerin, yaşam tarzının, özel dünyaların ve hatta umudun kaybedilmesi açısından maruz kaldığı korkunç kan kaybından dolayı toplum olan bitenden çok etkilenmektedir.

Bu tür şartlarda bunlar tahmin edilebilir. Zira devrimlerin ağır bedelleri ve acı sonuçları vardır ancak bu durum gerçeği doğru ve net şekilde teşhis etmeyi engellemez. Özellikle de konu Suriye toplumunun çoğunluğunun bu zalim rejimle mücadelede yaşanan çekişme içinde kaybolmasıyla ilgiliyken. Halkın geniş kesimlerinin evlerini, şehirlerini ve köylerini terk etmek zorunda kalması sonrası silahlı gruplar genel sahneyi işgal etti. Suriyeliler mülteci kamplarında yasta ve umutsuz insan grupları veya ev sahibi ülkelerde maruz kaldıkları ayırıma karşı hiçbir şey yapamayan insanlar olarak görüldü. Daha da önemlisi Suriyelilerin 'kurtarılmış' bölgelerdeki şartları hiç de iyi değil. Bu insanlar silahlı grupların tasallutu sonucu diğer bölgelerdeki sığınmacı ve mültecilerden daha umutsuz ve kederliydi. Rejimin kontrolündeki bölgelerde yaşayan diğer Suriyeliler ise rejim destekçisi olarak olan biten kendilerini ilgilendirmiyormuş gibi kayıtsızlar. Devrimin ilk yılı boyunca toplumun sergilediği canlı ve umut verici tablonun aksine Suriye halkının çoğunluğunun tüm bu şartlarda neredeyse hiçbir etkinliğinin olmaması, anlaşılması ve idrak edilmesi kaçınılmaz olan temel bir eksikliğe işaret etmektedir.

İkinci bir olgu da önem bakımından birinciden geride kalmayan dış müdahalenin çokluğuyla ilgilidir. Bu müdahaleler işlevlik ve amaçlar açısından çelişki oluşturmakla birlikte Suriye'yi ve devrimi karıştırdı. Konunun sadece devrimle ilgili olmadığını dikkate almak lazım. Zira ortada başka savaşlar da var. Soğuk

savaş çekişmelerine dönülmesi, Türkiye ile İran arasındaki nüfuz çekişmesi, Arap ülkeleri arasındaki çekişmelerin yanı sıra Sünni-Şii çekişmesi söz konusu.

İran'ın ve Lübnan Hizbullah'ından Irak'ın Ebu Fadl Abbas tugaylarına kadar Tahran'a bağlı silahlı gruplarının Suriye halkıyla savaşında rejimin yanında durmasının da devrime ağır geldiği ve durumunu zora soktuğu görülebilir. Aynı bağlamda kendisini Suriye halkının 'dostu' ve rejimin devrilmesi amaçlı devrimin destekçisi olarak gören uluslar arası, bölgesel ve Arap güçlerinin olumsuz tutumu da devrimi zora soktu. Bu güçlerden bazılarının silahlı gruplara, Suriye Ulusal Koalisyonu veya Özgür Suriye Ordusu'yla temsil edilen siyasi ve askeri kurumlara destek vererek devrime zarar verecek şekilde çalıştığı da sır değil. Keza Suriye'ye yabancı savaşçıların geçişine alan açılması, Suriyelileri büyük sorunların önüne koydu. Devrimini deforme etti, sosyal dokusunu tehdit etti ve saflarında hayal kırıklığı yarattı.

Üçüncü olgu ise el-Kaide örgütünün -Irak ve Levant Devleti Örgütü, Nusra Cephesi ve destekçisi gruplara bağlı silahlı grupların yükselişi kanalıyla- hatta girişiyle ilgili. Bu gruplarla sorun dini yaklaşımlarla ilgili değil. Zaten başkalarını tekfir ediyorlar, nefreti yayıyorlar, kendi inançlarını dayatarak şiddete başvuruyorlar ve Suriye toplumunun bölünmesine destek oluyorlar. Onlarla asıl sorun, topluma ve Suriyelilerin kültürüne yabancı olmaları. Kendi yapay yöntemlerini bölgesel ve Arap güçlerinin desteğiyle Suriyelilerin devrimine dayatıyorlar. Daha da önemlisi bu gruplar kendilerini devrimin yapısı içinde görmüyorlar, amaçlarını tanıtmıyorlar ve bilmiyorlar da. Demokrasiyi Batı icadı ve savaşılması gerekli sapkınlık olarak görüyorlar.

Şimdi Irak el-Kaide'si ve Nusra Cephesi'nin, Suriye devrimine yönelik uygulamaları sebebiyle Suriyeliler üzerinde bir yük oluşturduğu açık. Devrimin amaçlarına yönelik endişeleri körükledi, uluslar arası ve Arap sempatisini zayıflattı. Şu an devrimin doğru yolunda gitmesini, özgürlük, saygınlık ve demokratik siyasi değişim amaçlı bir devrim olarak toplumdan itibarını tekrar kazanmasını istiyorsak Suriye şartlarının komplikasyonları bir yana el-Kaide, Nusra Cephesi ve benzerlerinin tecrit edilmesi meselesi aciliyet teşkil etmektedir. Özetle Suriye devrimi tehlikededir. (*El-Hayat* gazetesi, 26 Temmuz 2013)

İSRAİL KENDİSİYLE MÜZAKERE EDİYOR

Ureyb ER-RENTAVİ

Batı Şeria'da 1200 yerleşim birimi inşaatı barış girişimini tehdit etmiyor, aksine İsrail bu tür faaliyetlerin 'yayılmacı' ve 'düşmanca' bir sıfatı olduğu yönündeki 'haksız suçlamaları' kabul etmekte zorlanıyor. Genç Muhammed Assaf'ın 'Ey kuş' şarkısı barış girişimini tehdit ediyor. Daha da önemlisi İsrail devletinin yıkılmasına teşvik ediyormuş. Genç şarkıcı gökteki kuşları Nasıra, Aka ve Taberiye'deki barışa davet ediyor. Bu da İsrail'in müzakereler ve nihai çözüm için ön şartı haline gelen 'devletin Yahudiliği' ile çelişen bir davranış! İsrail bu şartın yarısını Washington'dan aldı, diğer yarısını da Filistinlilerden, 22 Arap ülkesinden 57 İslâm ülkesinden çekmeye çalışıyor.

Oslo öncesi sınırlı sayıda Filistinli esiri serbest bırakmayı formüle etmek ve pazarlamak için Netanyahu ve hükümeti 1200 yeni yerleşim birimi inşaatını onayladı. Sanki İsrail kendi kendisiyle müzakere ediyor, iktidardaki koalisyonun ayaklarını rahatlatacak çözümler ve anlaşmalara varıyor. Kerry ile varılan anlaşma doğrultusunda 104 tutukluyu serbest bırakana kadar İsrail beş binden fazla yeni yerleşim birimi inşa etmiş olacak. Kim bilir belki İsrail 'döner kapı' politikasına başvurabilir, müzakerelerde yaşanacak ilk gerginlik veya krizde yeniden özgür kalan esirleri tutuklayabilir. Bunu hiç utanmadan veya tereddüt etmeden defalarca yaptı.

Filistin yönetimi sözcüleri yeni yerleşim inşaatının barış girişiminin tabutuna çakılan son çivi olduğunu belirttiler. Bu tabuta kaç çivi çakıldı ve tabut havada uçsan talaşa dönüşmeden önce daha kaç çivi kaldı-rabilecek. Bazıları daha akıllıydı ve şöyle dediler: Bu türden kararlar İsrail'in barış ve iki devletli çözümle değil, yayılmacılık ve yerleşimcilikle ilgili olduğunu gösteriyor. Ya ilahi, barut ve tekerleği daha kaç kere tekrar icat edeceğiz? Müzakerelerin ve yerleşimlerin yan yana sürdürülmesi bizleri yerleşimlerin Filistin devletinin kurusunu ve yaşını bitirdiği noktaya varmamızı sağlayacak ancak bizler hala tanımlanmış olanı tanımlamakla ve barutu icat etmekle uğraşıyoruz.

Buna karşın diğer yakada yani Batı Şeria ve abluka altındaki Gazze'de müzakerelere ve barış girişimine karşı çıkan güçler var. Bu kimseler kendi iğrenç krizlerini ve böyle zamanlarda tekrarlanan söylemlerini getirirler. Müzakere yönteminin tehlikesine vurgu yaparlar ve direnişi alternatif yöntem olarak önerirler. Ne var ki hiç kimse sahada ve meydanda direnmez. Müzakereciler ile direniş yanlılarının birbirinden farkı yoktur. Tek farklılık sadece söylemde ve söylemin dozundadır.

Müzakerelerin bu kez Filistin'in temel şartı olan yerleşimlerin durması talebinin kabul edilmeksizin

İRAK'TA NELER OLUYOR?

Salih EL-KALLAB

Irak'ta son zamanlarda tehlikeli süreçler alan kirli ve korkunç mezhep savaşına dair yaşananlar Suriye'de yaşananlardan daha ürkütücü. Ayrıca bu olaylar Amerikalıların 2003'te Irak'ı işgali arifesinde ve öncesinde bahsini ettikleri 'yaratıcı kaosun', bir mucize olmazsa ve iğrenç mezhepçi dürtülerle gelişen güzel saldıran tüm bu çılgınlıklar durmazsa diğer Arap ülkelerini de kapsayacağının en derin göstergesidir.

El-Kaide şu an Suriye'de yaşananlardan daha barbar ve ilkel bir şiddetle Irak'ı vuran bu kanlı savaşa katılmış olabilir. Mübarek ayın sonlarının yaklaşmasıyla birlikte son zamanlarda olaylar bütün sınırla-

rı aştı. Bedenin tüm hücrelerine sirayet etmiş, tedavisi mümkün olmayan amansız bir hastalığa sessiz kalan kişi gibi olmamak için hakikati hiç evirip çevirmeden ve üzerini örtmeden söylemek gerekiyor. İşin aslı Iraklıların ülkesinde yaşanan bu olayların amacı, bu Arap ülkesini bölmek ve güneyinde bir mezhepçi devlet kurmaktır. Bu devlet şu an Suriye'de yaşanan mezhepçi bölünmeyi tamamlıyor. Böylelikle mezhepçi devlet Arap Körfez'inin sırtındaki zehirli hançer ve Arap bölgesinde Fars İran'ının ileri köprüsü olacaktır.

Amerikalılar Irak'ı işgal ettikten sonra İran'ın bu ülkeye istihbarat müdahalesine sessiz kalarak

Afganistan'da işledikleri gibi bir ahmaklığı işlediler. Bu bir ahmaklıktan ibaret değil, bir komplo olabilir. Tüm Sünni Müslümanların birer Saddam Hüseyin olduğunu ve bu yüzden ağır bedel ödemeleri gerektiği, önceki Irak devlet başkanının fiziksel olarak ortadan kaldırılması gibi Sünnilerin siyasi olarak tasfiye edilmeleri gerektiği yönündeki oyunu benimsedi Amerikalılar.

Daha da önemlisi Amerikalılar bu kirli mezhepçi mantığı benimsediler. İran'ın istihbaratı, güvenlik organları ve kalpleri, sarıklarından daha siyah olan sarıklılarıyla, daha yalancı ve düzenbaz olduğu şüphesiz. İran, Sünnilerin Şii çoğunluk karşısında zayıf bir azınlığı oluş-

yeniden başladığını biliyorduk. Bize Netanyahu'nun yerleşimlerin sessizce ve tedrici olarak gürültüsüz şekilde durduracağı yönünde bir Filistin-Amerikan 'anlayışının' olduğu söylendi. Ancak pratikte Netanyahu ve hükümetinin maksimum düzeyde bir propaganda ve gürültü içinde, dünyanın gözü önünde yerleşim faaliyetlerini hızlandırdığını görüyoruz. Dünyadan ise kınama ve aynı beyanatlar dışında bir tepki yok.

Oslo öncesinde cezaevine girmiş, saygı duyduğumuz eski mahkûmların serbest bırakılmasıyla ilgili başarı ile kasıtlı olarak abartıldı. Kanımca abartının yerleşimleri durdurma savaşındaki 'yenilgimizi' göz ardı etmekle bağlantılı hedefleri var. Bugünden en az dokuz aya kadar müzakerelerin yeniden durması kartını elimizde tutamayacağız. Müzakerelere referansız ve yerleşimlerin durması şart olmaksızın gittiği için hiç kimse Filistinli müzakereciye itibar etmeyecek.

O halde bizler boş bir tiyatro karşındayız. İsrail 1948 işgal topraklarında yazı geçirmeleri için 1 milyon Filistinliye sağladığı kolaylıklar karşılığında topraklarımız, haklarımız ve kutsallıklarımız aleyhine olacak şekilde genişliyor. Netanyahu Filistinlilerin hareketini ve geçişlerini kolaylaştıracağını belirtmedi mi?! Peki bu 'turizmden' kim istifade ediyor. Bu konunun değerlendirilmesini Filistinlileri ticari ve turistik faaliyetlerini 48 Araplarıyla sınırlı tutmaya teşvik eden normalleşmeyle mücadele komisyonlarının takdirine bırakıyoruz.

Birkaç gün sonra müzakere sofrası yeniden toplanacak, İzak Şamir'in ruhu İsraili müzakere heyetine kamp kuracak, heyete müzakerelerin süresini Allah'ın dilediği en uzun süreye kadar uzatma kararlılığı verecek. Filistinli müzakerecinin önüne tuzak kurulmaya çalışılacak ve üçüncüsü olmayan iki seçenek karşısında olacak. Ya İsrail'in sınırsız yayılma arzusundan kaynaklanan dolduruşlarını kabul edecek, ya da müzakereden çıkacak ve John Kerry'nin girişiminin başarısız kalmasının sorumlusu olacak. Tıpkı Clinton girişimini ve Camp David müzakerelerini vuran başarısızlığın günahı Yaser Arafat'a yüklendiği gibi. Sonuç ise 'koruyucu kalkan' operasyonu ve Arafat'ın zehirlenerek öldürülmesi olmuştu.

Filistin sahnesindeki acı ironi güçlü ve gaspçı İsrail tarafının müzakere ve yerleşimi birlikte yürütmesinde saklı. Zayıf ve gaspa uğrayan Filistin tarafı ise müzakere dışında bir şey yapmıyor. Müzakerelere paralel olarak bir direniş sergileyemiyor. İsrail bizim sükûneti elden bırakmama ve tek taraflı adımları durdurma tutumlarımızı kullanmakta başarılı oldu. Bizler ise İsrail'e müzakere ve barışın en basit gereği olan yerleşimlerin durdurulmasını kabul ettiremedik. Bugün ise bedeli bizler ödüyor onlar 'büyük' Kudüs'ün içinde ve Batı Şeria'da daha fazla yerleşim birimiyle meyveyi topluyorlar, son barış fırsatından bahsetmek için geliyorlar. Hangi barıştan konuşuyorsunuz?! (Ürdün gazetesi *ed-Düstur*, 13 Ağustos 2013)

turduğunu dile getiriyor. Keza bu ülkenin coğrafik ve siyasi açıdan bu yalancı 'uydurulmuş' denklem temelinde dağıtılması gerektiğini belirtiyor. Esasında şu an Irak'ta yaşanan hali hazırdaki trajedinin ve acıların sebebi bu.

Bu, bir kirli mezhep savaşıdır. Sorumluluk mevkilerinden olanlar ise bu kirli katliamların günahını taşımaktadır. Çünkü mezhepçi dürtülerle Irak'ın hava sahasını ve tüm kara sınırlarını İran'ın Suriye yönündeki askeri yığınağına açtılar. Bu durum gerçekleri görmemek ve hatta kendilerine inkar etmek amacıyla gerekçe bulmak için elleriyle gözlerini kapatanlarca dahi sır değil artık.

Ayrıca bu kimseler mezhepçi tugayların, söz gelimi Ebu Fadl Abbas tugayının kurulmasının ve

maalesef Nusayri milislere dönüşen Beşşar Esed'in ordusunun yanında Seyyide Zeynep türbesini korumak gerekçesiyle savaşa gönderilmesinin sorumluluğunu taşımaktadır. Bu gerekçe temelinde Nasrallah'ın kendi örgütünün güçlerini Şam, Humus, Hama ve Suriye toprağının her yerindeki Suriye halkının devrimine karşı koymak için gönderdiği biliniyor.

Böylelikle İran'ın Beşşar Esed'i ve rejimini mezhepçi dürtülerle desteklemek için başını çektiği tüm bu mezhepçi kutuplaşma yaşanınca Irak Sünnilerinin, boyunları etrafındaki Şii hilali sarmalından endişe etmeleri, kendi vatanlarında, dedelerinin ve dedelerinin atalarının yurdunda kendilerini, çocuklarını ve bekalarını korumak için mezhepçi şiddete benzer bir mezhepçi

şiddetle karşılık verme girişiminde bulunmaları doğaldır.

Sünni sıklıkla dahi mezhepçiliği reddeden Arap insanı bu noktaya gelebiliyor. Oysa Sünniler İran'da mezhepçi boyutları ortaya çıkmadan önce Humeyni devriminin ilk destekçileri olmuştu. Ancak Beşşar Esed rejiminin Suriye'deki siyasi çekişmeyi mezheplerin çekişmesine dönüştürdüğünü ve İran'ın iki önemli Arap ülkesinde mezhepçi parçalama operasyonuna yoğun katılımını görürken ne yapılabilir? İran'ın hali hazırdaki tüm Arap bölgesinin Fars imparatorluğunun aktif sahası olduğu geçmişteki nüfuzunu geri kazanma amaçlı Fars emellerini gerçekleştirmek için köprü olmasını istediği Şii hilalini yaratma yolunda ilerlediği tartışmasız kesinleşti. (Ürdün gazetesi *er-Rey*, 30 Temmuz 2013)

SURIYE ORDUSU VE SAVAŞ TAKTİĞİ

Usame ED-DURRE

Tunus ve Mısır'da ordu, devlet başkanını kendi çıkarları ve bekasının önünde duran en büyük engel olarak gördü. Ancak Şam'daki güvenlik yetkilileri rejimi kurtarmak için Beşşar Esed'i kurban edemedi. Çünkü askeri yeminleri sırasında 'ülkeyi ve halkı korumak' gibi mesleki bir tarafsızlığın anlamı yoktu. Suriye anayasal ilkeleri veya cumhuriyeti koruyan 'derin devlet' kurmadı. Aksine dünyada Kuzey Kore ve Kongo cumhuriyeti yanı sıra üç kalıtsal/veraset cumhuriyetten biri oldu. Bu ülkeler veraset yönetim ile modern cumhuriyet rejiminin yapısı arasındaki farklı görmezlikten geldiler. Suriye rejimi yarım asır sonra sıkıyönetim yasasını kaldırdığını açıkladı ve ardından sanki bu yasanın aslında hiçbir anlamı yokmuş gibi barışçıl gösterilere karşı aşırı kolektif şiddet uyguladı. Ancak Beşşar Esed'in babasının destek aldığı Mekyavelist ilkeleri izlerken benimsediği taktik, Hafız Esed'in utanç duyacağı derecede Suriye'nin yıkımına katkıda bulundu.

Mart 2011'de Suriye istihbaratı ve resmi olmayan güçler, günlük 20 ila 30 arasında bir ölü sayısı belirleyerek şiddet yoluyla barışçıl hareketin belini kırmaya çalıştı. Aynı zaman zarfında ordu genel barışı garanti altına almak için temas hatlarında durdu. Bu çift yönlü oyunun amacı rejimin aynı anda kolektif şiddet uygulama ve şiddeti kontrol altına alma gücünü göstermekti. Ancak bu da baskı girdabının ve kapsamlı devrimci harekete dönüşen cenaze törenleri sırasındaki protestoların beslenmesine destek oldu. Bu tablo gölgesinde Beşşar'a bağlı 'derin devlet' muhalefeti silahlı çekişmeye çekmeye çalıştı. Silahlı grupların sivilleri, binaları ve semtleri korumak için ortaya çıkması ve Özgür Suriye Ordusu'nun 29 Temmuz 2011'de asker ve subayları Suriyelileri korumak için ettikleri askeri yeminlerine saygı göstermeye çağırması akabinde ordunun seçkin birlikleri tanklarla ve ağır silahlarla şehirlerin semtlerine girdi.

2011 Ramazanı'nda askeri çözümün tırmanması, ordunun hazırlıksız ve beceriksiz yakalandığı denk olmayan bir savaşa geçtiğini gösteriyor. Ordu vur kaç taktiği ile mücadelede saflarını organize etmeye başlarken siyasi ve ahlaki bölünme baştan sona başını ağrıtmaya başladı. Sünni yoğunluğa sahip birimlerin kontrol noktalarına veya ön hatlara konuşlandırılması, ordudan kopmalara yol açtı. Suriye ordusunun yüzde yetmiş Sünni olduğu için rejim, ordu birliklerinin üçte birine dayanabildi. Birliklerin veya tugayların kaybını telafi etmek için binlerce Sünni askeri kırsallarında tuttu ve kendi unsurlarına sırf ordudan kopabileceği şüphesiyle ileri gelen subaylar da dâhil herkese ateş açmaları emrini verdi.

Çatışma sahasında rejim ordusunun seçkin birlikleri, devrimcilerin kalelerini ele geçiriyordu ancak bu birlikler yerel halkın desteği olmadan bu bölgelerde dolaşamıyordu. Ordunun 'temizleme ve kontroller' yapmak için yeterli adamı yoktu ve yorgundu. Yerel olarak rejimin 'halk komiteleri' dediği devriyeleri devreye sokmak için Baas partisi üyelerini ve azınlıkları seferber etti. Bunun yanı sıra mahkûmları serbest bıraktı, vatandaşlara karşı suç işlemelerine göz yumdu. Ayrıca halkı korkutmak ve teslim olmaya zorlamak için

aşağılamak amacıyla Şebbiha'yı her türlü şiddete teşvik etti. Bu durum denk olmayan savaşın temel sorununu yani savaşın sivillerden ayrılması halinde tüm halkın düşmana dönüşeceğini ortaya koydu.

2011-2012 kışında çekişme çıkmaza girdi. Bu da rejim destekçilerinde büyük endişeye yol açtı. Üst düzey subaylar Beşşar'ın çok hoşgörülü olduğunu ve ilk günden itibaren daha büyük bir güçle hareket etmesi gerektiğini düşündü. İleri gelen stratejistlerin Batı müdahalesinin olmayacağını gördükleri durum okuması bu baskıları arttırdı. AB'nin silah yasağı ise sadece devrimcilerdeki silahları etkiledi. Rejim AB'den silah almıyordu. Ayrıca muhalefete olan Arap desteğinin azalacağını, Arap taahhütlerinin abartılı olduğunu ve gerçek desteğin sözlü vaatleri aşmayacağını tahmin ediyorlardı. Türk hükümeti de konuşmada güçlü ve pratik destekte zayıfken İranlılar tam tersiydi. Yabancı savaşçıların varlığı daha da netleşti. Bu durum rejimin bu alanda gündeme getirdiği söylentileri doğruladı.

2012 Şubatı'nda rejim uluslararası tepkileri test etmek için önce Şam yakınındaki Zebadani'de, ardından Humus'taki Baba Amr'da ve tedrici olarak ülkenin dört bir yanında ağır silahlar kullandı. Devrimcileri şehirlerdeki yerleşim merkezlerinden çıkarmak yerine halkı devrimcilerin istila ettiği bölgelerden çıkardı. Beşşar'ın hedefi büyük bir mülteci krizi oluşturarak muhalefetin kaynaklarını tüketmek ve muhalefeti mültecilere destek sağlamaya sevk etmektir. Rejim toplu cezalandırma politikasıyla mültecilere devrimcilere karşı tutum aldırma hedefliyor.

2012 baharında Özel Suriye Ordusu'nun sayısının ve gücünün artmasıyla birlikte beklenmedik bir ilerleme kaydedildi, rejimin destek hatları kesildi, ordunun hareket alanı daraldı. Rejim kapsamlı bir savaşa girdiği kanaatiyle hava gücüne başvurdu. Aynı yılın sonbaharında rejim tüm topçu ve hava gücünü kullandı. Bu da kurbanların sayısında büyük artışlara ve bölgelerin halktan boşaltılmasına yol açtı. Rejim Şam ve Humus'tan Akdeniz sahiline kadar uzanan koridoru saflarını güçlendirmek için güçlerini kuzey ve doğudan çekince su, elektrik, fırınlar, hububat depoları, hastane ve okullar gibi sivil altyapıyı hedef aldı. 2012 Aralık ayında Beşşar, Özel Suriye Ordusu'nun kendi bölgelerindeki halka temel hizmetler sunmasını engellemek için Balistik füzeler kullandı.

2013 başında İran'ın gözetiminde nizami olmayan milisler 'ulusal savunma güçleri' olarak görüldü ve klasik birliklere entegre edildi. Böylece ordunun safları üçte bir güçlendi. 2013 yazında Hizbullah, Ebu Fadl Abbas Tugayları ve İran Devrim Muhafızları'nın çekişmeye fiilen/resmen girmesiyle Suriye iç çekişmesi uluslararası bir mezhep savaşına dönüştü. Beşşar iktidarını korumak için İsrail'e yönelik Arap ve İslami direnişi kurban vermekte, tarihi Suriye kentlerini yıkmakta, milli kimliğini ve sosyal dokusunu bitirmekte, ülkesini dış çıkarların oyun alanına, zehirli kimyasal maddelerin kullanıldığı iğrenç savaş sahasına dönüştürmekte tereddüt etmedi. Bu çerçevede babasının milli çalışmasına ihanet etti, Nusayirilerin dünya ve tarih nazarındaki saygınlığını lekeledi. (Suriyeli yazar ve akademisyen, *el-Hayat* gazetesi, 21 Ağustos 2013)

ESMA RABİA'NIN SEMBOLÜ

Yaser EZ-ZEATİRE

Dünya çocukluk standartlarına göre Esmâ el-Biltacı çocuk sayılmaktadır. Rol ve eylem olarak yaşından büyük olduğu doğru, ancak Esmâ mücahit babasının tek kızı olarak 17 yaşını geçmez. Babası Muhammed el-Biltacı 25 Ocak devrimi sırasında Tahrir Meydanı'ndaki en önemli isimlerdendi. Cemaatin gençleri meydana-daki her şeyi idare eden güvenlik görevlileriydi. Meşhur deve olayının olduğu gün bu gençler direnirken birçokları kaçtı.

Esmâ'nın babası(çev.notu)] dokuz Türk'ün şehit olduğu Marmara Özgürlük filosu yolcularındandı. Kardeşleri ve İhvan liderlerinin evlatlarının çoğunluğuyla birlikte gün boyu Tahrir Meydanı'ndaydı. Adeviyye, diğer meydanlar ve sonraki gösterilerde İhvan liderlerinin çocukları kardeşlerinin yanında gasp edilmiş devrimlerini geri almak için bir onur savaşına girmişlerdi.

Esmâ el-Biltacı şehit oldu. Kahraman babası kame-ralar karşısında titrek sesiyle katillere meydan okudu. Ahlakı ve edebiyatı sizi büyüleyen ve Mübarek rejiminin devrim öncesi tutukladığı büyük gazeteci Ahmed Abdülaziz'in kızı Habibe de şehit oldu. Yine cemaatin genel müşidinin oğlu, cemaatin kurucusu Şeyh Hasan el-Benna'nın torunu da şehit oldu.

Devrim hattına giren solcu, liberal ve milliyetçi beyefendilerin çoğunluğunun çocuklarını soruşturun ve ömürlerinin bir bölümünü cezaevlerinde geçirmiş İhvan liderleriyle karşılaştırın. Bu liderler buna rağmen evlatlarını Mısır'ın özgürlüğü ve saygınlığı için esirgemiyorlar.

İlerlemiş yaşına dolayısıyla serbest bırakılmayan cemaatin eski müşidi Şeyh Muhammed Mehdi Akif'i (86) sorun. Akif önceki tün dönemlerde tutuklanmıştı. Faruk, Nasır, Mübarek ve son olarak Sisi dönemlerinde tutuklandı.

Keskin nişancı tarafından doğrudan şehit edilme-siyle Esmâ katilleri ifşa ediyor, ülkesinin saygınlığı ve özgürlüğü yolunda bir mücahit olan babasının adını yüksellere çıkarıyordu. Esmâ şahadetiyle siyasi öfke-nin kör ettiği birçok kişinin vicdanını uyandırdı. Bu kimselerden birinin aylarca İhvan'a karşı propaganda yaptıktan sonra kendine geldiğini gördük.

Esmâ, Rabia'nın ikonudur, Rabia'nın ve daha son-raları Ramses ve diğer birçok kentte şehit düşen, ceza-

evi aracından kaçtıkları iddiasıyla soğukkanlı biçimde idam edilen masum şehitlerin unvanıdır.

Esmâ tek başına değil. Uzun bir listeden oluşan şehitler kafi-le-sinde, meslek erbabları, akademis-yenler, herkesin iyi olduklarına, Mısır'ı sevdiklerine ve halkının sorunlarına destek olduklarına şahitlik ettiği iş adamları var.

İş sadece İhvan'la da kalma-dı. Tutuklananlar arasında Sele-fi hareketten, Vasat Partisi'nden İsmâ Sultan Ebu Ala Madi ve Hazım Ebu İsmail gibi boyun eğmeyi reddeden güzel adamlar da vardı.

Burada Mısır'da verme ve kurban sunma kültürüne sahip bir hareket var. Bu hareket Mısır'ın vicdanında kök salmıştır ve toplumun ve sair kesimlerine yayıl-maktadır. İnsanlar bu hareketi üniversiteler, sendikalar ve cemiyetlerde tanıdılar. İnsanlar bu hareketin ahlakı-nı ve şeffaflığını gördü. Bu münasebetle hareket pratik açıdan ülkeyi yönetmedi, aksine iktidarın gölgesinde kalıp faydasız müdahalelerde bulunmaya çalıştı. Zira komplo kendi gücünden büyüktü. Bu durum biraz da deneyim ve anlayış eksikliğinden kaynaklandı.

Ortada hatalar var mı? Hiç kuşkusuz var ancak darbeciler Mursi'nin cumhurbaşkanlığını kazandığı ilk günden itibaren ve hatta halkının seçtiği meclisi feshet-mek suretiyle daha önce devrimi bitirmek için hazırlık yapıyorlardı.

Bu büyük bir komlodur, içeriden ve dışarıdan insanlar bu komploya katılmıştır. Bugün tüm kesimle-riyle Mısır toplumunun damarlarına uzanmış bir siyasi hareketi bitirme sürecini tamamlamak istiyorlar ancak yanılıyorlar. Çünkü bu hareketin mümin kadın ve erkeklerden oluşan orduları var ve hiç kimse onları fiil ve etki halkasından çıkaramaz.

Rabia Meydanı bir ikon haline geldi. Tıpkı Esmâ'nın Rabia ikonu, Hamza el-Hatib'in Suriye devriminin ikonu olduğu gibi. İşte Rabia sembolü on milyonların sosyal paylaşım sayfalarını süslemesi sonrası birkaç gün içinde dünyanın sembolü oldu. Bu slogan şehitlerin kanıdır, ümmet özgürlüğünü ve saygınlığını geri alana kadar ilham kaynağı olacaktır.

Esmâ'ya ve Habibe'ye selam olsun. Hakkın be özgürlüğün tüm şehitlerine, tutuklu erkek ve kadınlara selam olsun. Selam... (Ürdün gazetesi *ed-Düstur*, 24 Ağustos 2013)

Varolmanın Dayanılmaz Hafifliği: Mısır ve Gezi Parkında Amorf Yazarlık

Ömer Faruk KARAGÜZEL

Urvetu'l-Vuskâ'da Cemaleddin Afganî "Usture" başlıklı yazısında etkileyici bir olay anlatır: "Eskilerin efsanelerine göre İstahr şehrinin dışında yolcuların karanlıktan korkarak içine sığındıkları bir tapınak vardı. Fakat onun içine giren herkes esrarlı bir biçimde ölüyordu. Giderek bütün yolcular bu tapınaktan korktular ve kimse geceyi orada geçirmeye cesaret edemez oldu. Böylece sonunda, hayattan bıkmış ama güçlü bir iradesi bulunan bir adam tapınağa girdi. Her köşeden korkunç ve ürkütücü sesler yükseliyordu ve onu ölümle tehdit ediyordu. Fakat adam korkmadı ve şöyle bağırdı: Ortaya çıkın; yaşamaktan yorulduğum. Bu bağırsıyla birlikte bir anda büyük bir patlama oldu ve tapınağın tılsımı bozuldu, duvarlarından tapınağın gizli hazineleri adamın ayaklarının dibine döküldü. Böylece, yolcuları öldüren şeyin mevhum bir tehlikeden duyulan korku olduğu anlaşıldı."

Aynı hissiyatın ve düşüncenin içerisinde olduğumuz kanaatiyle ben de açıkça şunu ifade etmek istiyorum. Asur'un hazineleri ya da Truva askerlerinin saklandıkları o ahşap yapı içerisinde sayısız tılsımlar varken, korkunun hangi çeşidi cesaretle yıkılabilir? Afganî'nin derdi Müslümanların kendi güçsüzlüklerine çözüm aramaya çalışmalarındaki umutsuz durumlarıyla savaşmak ve Müslümanların kurtuluş çağrılarının geçtiği kuruntusunu ortadan kaldırmaktı. O en çok ölüm vakiasının yarattığı korkunun psikolojisini çökmeye çalıştı. Çünkü o çok iyi biliyordu ki "Ölüm bütün hesapları değiştiriyordu."

Büyük Britanya-Batı veya onlara ses etmeyen iktidarlar Afganî'nin bahsettiği gibi bir tapınak olup yolunu şaşıranlar siyasal karanlıktan korktuklarından onun içine sığınır ve o zaman korkutucu bir evham, onları canlarından eder. Korkarım bir gün, hayatından umutsuzluğa kapılmış bir adam, orada umutsuzca haykıracak ve sonra duvarlar

yanılıp büyük tılsım bozulacak. Bozuldu da. Afgani *Urvetu'l-Vuska*'daki bahsettiğim yazısını 1883-84 yılları arasında yazar. Aradan bunca zaman geçer ve bir tohum fide oluverir. Sultan Abdülhamit Afganî'nin projelerini şaşkın bir edayla, "iyi diyorsun, hoş diyorsun da nasıl olacak bunlar?" derken, işte böyle oluyormuş deyiveriyor insan. Aradan geçen zaman hiçbir gerçeği yerinden etmiyor, ölüm ve korkusu yerli yerindeyken, başkasını -Batı- kendine veya kardeşine tercih eden "ben" yeni bir "ben" algısına doğru ilerliyor.

Ortadoğu intifadalarının en temel paradigması bana kalırsa Afganî'nin yıllar önce ifade ettiği "tapınağa sığınma" metaforunda gizlidir. Bütün tapınaklar, bütün ölüm korkutuculuğu ve bütün sığınanların tılsımı artık bozulmuştur. Afganî, aslında bir yandan İslâm dininin Müslümanlara kılavuz olmaya, onların güçlenmesini ve ilerlemesini sağlamaya ötsel olarak yeterli olmadığı, onları pısırık kılmayı ve uyuşukluğu yaratan ruh durumuyla savaşımı, İslâm düşüncesinin temel kaynaklarına dönüşü, içtihadı savunması, Müslümanların toplumsal ve düşünsel dirilişleri yolunda ilk adım olarak sömürü ve istibdadı karşı savaşımı hayatının bütün alanlarına yayarken ve bunlar üzerinde ciddi bir savaş verirken, bir yandan da Müslüman dünyaya şunu hatırlatmıştı: "İslâm özgüvenin adıdır." Buradan yola çıkarak Mısır darbesi akabinde Türk medyasında çıkan analiz ve yorumlara bakmanın belli siyasi pozisyonları anlamlı kılacağı kanaatini taşıyorum.

Yeni Tapınak, Yeni Tılsım Arayışları

Ahmet Turan Alkan *Zaman*'daki köşesinde "İhvan'a Şiddet Yakışmıyor" başlıklı yazısında darbeye karşı tavrını meydanlarda gözyaşlarıyla, dualarıyla, inançlarıyla, sloganlarıyla koyarken Alkan'ın "çekirge ve hocası" kombinasyonu tahkir ettiği

İhvan siyasetini şöyle tasvir ediyor: “Mısır’da darbeye karşı çıkanların meydan gösterileri, yüze yakın ölü, yaralılar ve sert talepler ihtiva eden istekler; darbeyi protesto tadında kalmadı, maksadını aşmaya başladı...” Bir yandan Mısır’ı tanımadığını, oranın tabiatını, siyasetini bilmediğini itiraf eden Alkan, bir yandan da korkusunu şunlarla ifade ediyor: “İhvan taraftarlarının sokaktan çekilmeme ısrarı beni ürkütüyor.”

Eğer gerçekten de bugün Mısır’da yaşanan Sisi darbesinde 28 Şubat’ın izleri bulunuyorsa, Alkan’a sormak gerekiyor. 28 Şubat’ta Erbakan’ın tavrını beğenmeyen zihniyet dünyanız neden İhvan’ın özgüvenli ve şiddet içermeyen tavrını beğenmiyor? Tam anlamıyla sizin düşünce dünyanızda itidalin merkez, korkunsa bu merkezin en yakın çevre kuvveti olduğunu görüyorken nasıl oluyor da 28 Şubat hükümeti “korkak”; halkın iradesine darbe indirenlere karşı bütün bir halk sokakta direnirken siz “korkak” hâle gelebiliyorsunuz? Açık realite haline gelmiş kabul şudur: “Erbakan Hoca dik durmadı, boyun eğdi, halkı arkasına almadı/alamadı ondan bu hallere düştü/düştük!” Bakın bu tespitin doğru yanları olabilir, fakat nasıl oluyor da iradesini korku duvarlarının karşısına diken ve tıpkı 28 Şubat darbe koşullarının yaşandığı Mısır’daki halka “evinize dönün” çağrılarını yapabiliyorsunuz? Bu nasıl bir paradoks, nasıl bir korku halidir?

Yine aynı gazetenin bir başka “pasif hantallık” örneği olarak liberal İhsan Dağı. Arap dünyasındaki uyanışın başından beri liberal bir zaviyeden Nahda ve İhvan’ı eleştiren ve onları tabir caizse “postmodern otoriterlikle” itham eden Dağı, esasında Arap dünyası üzerinden Türkiye’yi okuyor. Dolayısıyla onun yazılarında mevzu Ortadoğu’dan çok Türkiye aslında. “AK Parti’nin Alternatifi Var mı?”, “Türkiye Mısır Olur mu?”, “AB’ye Girecektik Savaşa mı Giriyoruz?” yazılarıyla AK Parti ile gel-git bir ilişki içerisinde köşesinde bir yazar olarak yazılarını yazıyordu. Yazılarında liberal tek boyutluluğun bildik lakırdılarının dışında ve ötesinde kayda değer bir şey bulmak mümkün değildi. Arşivindeki yazıların tamamına bakma fırsatınız olursa, kısmen kimlik siyaseti üzerine söylediklerinde birtakım farklılıkları yok değil ama genel hatlarıyla kaprisli, şımarık bir havayı andırıyor yazıları. Uludere olayında hafiften AK Parti’ye vurur gibi olsa da yine çekingen bir hava söz konusu: “Uludere olayının soruşturulmasında

altı aydan bu yana bir sonuca ulaşılamamasının nedeni, asker ve iktidar arasında kurulan ‘iktidar bloku’. ‘Blok’un tarafları, iktidar paydaşlarını zorda bırakacak hamleler yapmaktan, açıklamalarda bulunmaktan kaçınıyorlar. Bu, sivillerin asker üzerindeki denetimini işlevsiz kılmakla kalmaz, sivilleri iktidar paydaşı olan askerin elinde ‘rehin’ konumuna da düşürür.” Fakat bu kalem son yaşanan Gezi Parkı olaylarıyla bombayı patlatıyor ve safları en belirgin haliyle çizerek “Erdoğan’ı Seviyorsanız Ona Gerçekleri Söyleyin” başlıklı yazısında sözlerini şöyle başlatıyor: “Tabii ki mesele sadece Gezi Parkı meselesi değil. Park meselesinin tetiklediği, fakat özünde gittikçe otoriterleşen ve toplumsal mühendislik projeleriyle herkesi kendine benzetmeye girişen bir iktidara yönelik tepki var.” Çekingen, ürkek bir edadan, idarecilerin basiretsiz uygulamalarıyla hükümet karşıtı bir isyana dönüşen gezi olaylarında merkeze oynayarak o çekingen tavrını “Biz demiştik” edasıyla AK Parti karşısında cevval bir kaleme bırakıyor. Alkan’a sorduğumuz soruların benzerlerini soralım. Yazılarını yayınladığınız, sözünü söylediğiniz yayın organlarının sahipleri, Türkiye’de sizin gibi kalemler eliyle muhalefete doğru mu yürüyor? Yani sizin muhalefetiniz AK Parti karşısında bir türlü beceri sahibi olamayan muhalefet iddianızı kendiniz mi dolduracaksınız? Yada yıllardır yaptığınız çekingen, korkak, karasız, ikircikli, bazen Kemalist, bazen liberal, bazen sol olabilecek politik-siyasi reaksiyonlarınız hangi muhalefeti diri tutacak Türkiye’de? Kayda değer zamanlardan geçiyoruz! Farz edelim aradan 10 yıl geçmiş, geçmişe doğru bakıp belli odakların kalemleri neler yazmış, neler söylemişti dediğimizde bugünlere bakarak cemaat muhalefetine temellerini bulacağız.

Başbakan’a en yakın isimlerden ve AK Parti’nin önemli isimlerinden Nabi Avcı’nın bir özeleştirisi mi

yoksa içerden Başbakan'a bir darbe mi hâlâ bilinmez tavrı olan; "Muhalefetin senelerce uğraşsa da başaramayacağı bir şeyi 5 günde başardık ve normal koşullarda bir araya gelmesi düşünülemez olan birbirinden çok farklı kesimleri, grupları, fraksiyonları toz duman içerisinde birbirleriyle buluşturduk." sözlerinin karşılığı somut olarak yeni muhalefetin ayak izleri midir yine bilinmez ama yeni oluşturulacak muhalefet bir koltuk kapma, bürokratik savaş, yeniçeri kavgası, orası benim şurası senin yarışından öteye geçmeyeceğini çok iyi biliyoruz. Ergenekon ve hâlâ deşifre edilemeyen "birtakım yapıların" Uludere katliamını gerçekleştirdiği bir zeminde İhsan Dağı gibi isimlerin "*Uludere Aydınlatılsın*" söylemlerinin ne kadar içsiz olduğunu anlamak kadar vahim bir muhalif ses yükseliyor denebilir. Vahim, uyanık, kindar, hırslı, kör.

Mısır darbesi ve Gezi olaylarındaki paralel tutum ve reaksiyonlarıyla dikkatimizi çeken bir başka isim Şahin Alpay. Zaman'daki "Ne Uygurluk Ne Mezhepler Çatışması" başlığıyla dış politika-ya dönük eleştirilerini sürdüren Alpay, Mısır'daki darbeye hükümetin gösterdiği tepkiyi tahkir ederken, ulusalcı medya veya siyasetçilerin dilinden konuşmayı da ihmal etmiyor: "Ankara'nın tepkisi bir ölçüde Mursi iktidarında Mısır ile daha yakın ilişkiler geliştirmeye yatırım yapmış olmasıyla, bir ölçüde de Mısır üzerinden yürütülen Türkiye tartışmasıyla ilgilidir. Ankara'nın tepkisi, ilke olarak askeri darbelerle gelen yönetimlere karşı olmasıyla da açıklanamaz. Başbakan Erdoğan'ın Kaddafi'den "insan hakları ödülü" aldığı günlerin üzerinden çok geçmedi. Sudan diktatörü Hasan El-Beşir ile yakın ilişkiler sürmekte. Mısır'da Tahrir-2 ayaklanmasıyla Muhammed Mursi'yi deviren orduyla, Tahrir-1 ayaklanmasıyla Hüsnü Mübarek'i deviren ordu aynı değil miydi? Ulusal çıkarların Ankara'yı Mısır'daki yeni yönetimle de iyi geçinmeye zorlayacağını söylemek kehanet olmaz." Bu düşüncelerde saklı iki kompleks vardır: İlki Gezi Parkı eylemlerinin başarısız kalmasındaki hınç, ikincisi ulusal sınırlar içerisinde düşüncesini Ortadoğu algısına ve onurlu insanlara kapatma derdidir. Ulusal zekâ içerisinde strateji üretmek basit anlamıyla bir "ajan" edasıyla fikir sunmak resmi hale gelmiş bir tikanıklıktır aslında. "Mısır'da bunu yapıyorsun ama şundan yapıyorsun" zihniyet dünyası, politikacı ile aydın zemininin taban tabana yer değiştirmesinden kaynaklanıyor. Yukarıda da

Muhammed Mursi

ifade ettiğimiz gibi bu isimler içerisindeki AK Parti karşıtlığı somut bir aydın reaksiyonundan daha ziyade bir hıncı hatırlatıyor bana. Bu hınç ki bir iktidar yerine sadece bir isimde Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'da toplanması bunun en basit göstergesi oluyor. Mısır'daki darbe neden oldu? sorusuna şöyle cevap veriyor Alpay: "Görebildiğim kadarıyla yol açan etkenler şunlar: Mursi'nin ve başında olduğu (Müslüman Kardeşler'in siyasi kolu) Özgürlük ve Adalet Partisi (ÖAP) iktidarının, bizde AKP'nin en azından 2011 seçimlerine gelinceye kadar izlediği, bütün halkın partisi olma çabasına benzer bir arayış içine gireceği ve giderek Müslüman Demokrat (yani İslam inancı ve değerleriyle özgürlükçü ve çoğulcu demokrasinin ilkelerini birleştiren) bir çizgide evrileceği umuluyordu. Müslüman Kardeşler'in, laik milliyetçi diktatörlükler altında on yıllarca baskı altında tutulmuş olmasına rağmen, içinden çıkan çeşitli radikal akımların peşinden gitmeyerek, barışçı ve giderek demokrasiye bağlı bir çizgi geliştirmeyi başarmış olması; halktan gördüğü yaygın desteği götürdüğü çeşitli hizmetlerle, diktatörlüğe karşı çıkmasıyla kazanması, bu umutları besliyordu." Yalnız bu umutların bir yanılsama ve hayal kırıklığı olduğunu düşünen Şahin Alpay bu tezini şöyle destekliyor: "*Ama ne yazık ki, bu umutlar gerçekleşmedi. Göreve geldiği gün, "Bütün Mısırlıların Başkanı" olacağını vaad eden Mursi, ne yazık ki giderek halkı (kendisinden yana ve karşı olanlar şeklinde) ikiye bölen, kutuplaştıran bir tavır içine girdi.*" Bakın burada, Mısır üzerinden Türkiye'yi değerlendiren bir hinlik var. Alpay'ın cümlesindeki Mısır yerine Türkiye'yi, Mursi yerine de Erdoğan'ı koyarsak ortaya nasıl bir cümle ve buna bağlı nasıl bir ruh hali çıkar? Bütün Mısırlıların/Türkiye'nin başkanı olacağını iddia eden Mursi/Erdoğan ne yazık ki giderek halkı ikiye böldü. Aslında Şahin Alpay Gezi Parkı olaylarında ve daha

öncesine dayanan kinini ve neredeyse faşistlikle suçladığı Başbakan'a olan hıncını Mursi üzerinden bir kere daha depreştiriyor. Mısır'da çoğunluğun Mursi'den yana tavrı sergilemesine rağmen, Alpay'ın bu gerçekleri görüp anlamasının mümkün olmadığını çok iyi biliyoruz. Demokratik bir araç olarak kullanılan partisel/parlamentar mücadele anlamını buldu. Başbakana olan hıncın dışı vurumu Mursi üzerinden bir kere daha ortaya çıktı: Alpay için ne Mısır'ın ne ayağa kalkan bir halkın anlamının olduğunu düşünmüyorum. O aslında Mursi'ye diktatör diyerek içeride karşılık bulacak tespitlerde bulunmak derdi içerisinde bir yazar.

Özcesi bu akıl tutulmasının mantığı ne olabilir? Bir yanda Ortadoğu ayağa kalkarken, insani/fıtrı olanı elde etmeye çalışırken, tıpkı Suriye'deki körlük gibi, Mısır'da, Tunus'ta, Libya'da yaşanan değişimlere gösterilen bu kinin sebebi ne olabilir? Müslüman halkların zulme, baskıya karşı başlattıkları intifadalar yanında bu tavrın manasızlığı sanırım Cemaleddin Afgani'nin bahsettiği içi boş korkularda, yalan tapınak ve tılsımlarda gizli.

Her ne şekilde olursa olsun AK Parti'nin statüko ve vesayetle girdiği savaş Türkiye Müslümanları için çok önemli bir süreçtir. Ve mutlaka desteklenmelidir. Sadece eğitim alanında Kemalizm'e vurulan darbe dahi bu söylemi haklılaştırmaya yetiyor. Suriye-İsrail-Mısır ve genelde Ortadoğu politikaları tüm handikaplarına rağmen Türkiye Müslümanları için bir değer ifade ediyor. Gezi Parkı olaylarında saflaşan çok değişik çevrelerin bu kininin altında bir efendi-köle yaklaşımı yatıyor. Bana kalırsa, çok değişik söz oyunları ile bezense de bu aslında Ernest Renan'ın "Müslümanlar bilmez/anlamaz" mottosuyla çıktığı düşünce dünyasında saklı bu kibirli bakışın ayak izleri. Aynı yaklaşımı Gezi Parkı ve AK Parti karşıtı gruplarda görebiliyorum. Bu şöyle bir paradoks: Bütün bir ülkede keyifli şekilde yaşayan bu grubun rahatı yerindeyken, nasıl oluyor da, gerçekten nasıl oluveriyor da "AKP faşizmi" laflarıyla toplumda söz söyleyebiliyorlar. Karşımızdaki insanların tamamında bir ruh dağımıklığı var. Bu merkez medya yanında belli gazeteler çevresinde yükselen muhalefete çok benziyor. Ahmet Turan Alkan, İhsan Dağı ve Şahin Alpay'ın Türkiye'de siyasi tarih anlamında en rahat yazarlık yaptıkları dönem olduklarına eminim. Yargılama yok, fişleme yok, saldırı yok. Gerçekten de durum böyleyken nasıl olur da vakayı ters yüz

ederek sunabiliyorlar? Bu kesinlikle ruhsal bir hastalık hali.

Faşizm naraları atan bu yazarların temel tezlerinde Hitler'de somutlaşan bir demokrasi örneği var. Hitler 4 kez seçimlere girdi ve her seçimde oy oranını artırarak ülkenin yarısının oylarını almayı başardı. Refah Partisi'nin çizgisel seyrinin bir sonucu olarak AK Parti iktidarının da geçmişinde başarısızlıklar olduğunu ve zamanla yüzde 50 oy aldığını düşünürsek, sol/liberal çevrelerin Hitler örneği üzerinden AK Parti'nin faşizme yaslandığı teziyle eleştirmeleri ciddi bir illüzyon. Bu ciddi bir hastalık. Temelde kürtaj, üç çocuk, alkol tartışmalarına yaslanan bu tezlerin gerçeklikle gerçekten bir alakası yok. Eğer gerçeklik konuşulması gerekiyorsa ciddi anlamda yeniden Batı ve demokrasisi konuşulmalıdır. Demokrasi sadece seçim değildir demekten önce. *Birikim* dergisinin dahi güdük bir tespitle "tek adam günlerinde otoriter tahakküm" olarak kapağa taşıdığı Recep Tayyip Erdoğan liderliğindeki hareket tıpkı Hitler'in tek adam otoritesine yaslandırılarak solun her zamanki yapay ajitasyonlarını bulmak mümkün hale geliyor. Ahmet İnsel yazısına şöyle başlıyor: "Sayın Peres (...) sesin çok yüksek çıkıyor. Bu suçluluk psikolojisidir." Bakın burada bir paradoks var: Başbakan bu konuşmayı/uyarını İsrail devlet başkına yapmıştı, fakat şimdi geziciler, Başbakan'ı kendi sesinin yüksek çıkmasıyla psikolojik bir darbe indirme gayreti içerisinde onun sözleriyle adeta onu bir paranoyaya/sizofreniye itme gayreti içerisinde. Bu yaklaşım tarzı Mısır'da da bir intikam olarak kendisini yeşertiyor. Fakat şunu iyi bilmek gerekiyor: Hitler seçimlerin sonuncusunun ardından iktidar olup tüm devlet organlarını tasfiye ederek, bütün gücü elinde toplamış ve tek adamlığını ilan etmiştir.

Sol ve liberal çevrelerin "her şeye karışıyor, böyle olmaz ki" siyaseti gerçekten bir politika bir talepten daha çok psikolojik bir taktik gibi geliyor bana. "Kürtaj Batı'da zamansal olarak uzun ve derin tartışmaların içerisinde geçti, bizde Başbakan "bizim soyumuzu kuruttular" diyerek kürtaj düzenlemesi yapıyor, böyle şey olur mu?" Bakın bu tespit dahi Başbakan özelinde getirilen bir dayatma var, sizin değil bizim yani Batılıların tartışma modeli ile tartışmak ve konuşmak durumdayız. Tek bir soru sola ve liberal çevreler: "Kürtajı sizin istediğiniz gibi tartışalım olur. Fakat sizinle doğmamış bir bebek kendi doğum hakkını nasıl tartışacak?"

25 Ocak Hareketinden 3 Temmuz Darbesine: SİSTEMİN TURNUSOL KÂĞIDI OLARAK MISIR

Öner BUÇUKCU

Tunus'ta bir seyyar satıcının ülkede yaşanan ekonomik sorunların ve idari adaletsizliğin bir neticesi olarak kendini yakması ve hayatını kaybetmesi üzerine Tunus'ta başlayan ve çok kısa bir sürede bölge ülkelerine yayılan, Anglosakson ve frankofon dünyanın her zamanki hiyerarşik bakışlarıyla Arap Baharı olarak niteledikleri Arap dünyasındaki kitlesel mobilizasyonun en ilginç halkalarından birisini kuşkusuz Mısır oluşturunuyordu. Hüsnü Mübarek'e yönelik özellikle 2000li yılların ortasından itibaren gittikçe artan toplumsal muhalefet Tunus'ta ateşlenen işaret fişegini görüp Tahrir Meydanında Mübarek karşıtı gösteriler düzenlemeye başlamışlar; özellikle 25 Ocak'taki büyük kitlesel gösterilerden sonra Mübarek yönetimi çok fazla direnemeyerek devrilmişti. Mısırlıların 25 Ocak Devrimi adını verdikleri bu sürecin ardından Ordunun kontrolünde bir geçiş süreci yaşanmış ve gerçekleştirilen seçimlerde Müslüman Kardeşler'in adayı olarak bilinen Muhammed Mursi %50'nin üzerinde oy alarak Mısır tarihinin ilk seçilmiş Cumhurbaşkanı olmuştu. Ve fakat ülkede yaşanan siyasal ve ekonomik krizi istikrara, çeşitli sebeplerle, dönüştüremeyen Mursi'ye karşı düzenlenen yaygın gösterileri fırsat bilen Mısır ordusu yönetime el koyarak yürürlükteki anayasayı kaldırdığını, geçici bir hükümet atanacağını, en

kısa sürede seçimlere gidileceğini duyurdu. Ordu, büyük bir ihtimalle, Müslüman Kardeşlerden düşük yoğunluklu bir direniş; uluslararası tanınma beklediği için bir meşruiyet krizi yaşamadan süre-

ci atlatılabileceğini hesaplamıştı. Ancak kışladaki hesap meydana uymadı...

3 Temmuz 2013'te Ordu'nun yönetime el koyması ve Mısır tarihinin seçilmiş ilk Cumhurbaşkanı Muhammed Mursi'nin görevden el çektilirilmesi üzerine başlayan darbe karşıtı gösteriler 14 Ağustos 2013'te darbe hükümetine bağlı güvenlik güçlerinin düzenlediği saldırılarla kana bulandı. Göstericilerin toplandığı Rabi'ü'l-Adeviyye Meydanı'na daha önce de sert bir müdahale gerçekleştiren darbe hükümeti 200'den fazla kişinin hayatını kaybettiği bir katliama imza atmıştı. Güvenlik güçlerinin göstericilere uyguladığı fiziksel ve psikolojik şiddeti örgütleyen, bunun yanı sıra *baltacı* adı verilen suç şebekelerinin de göstericilere yönelik uyguladığı şiddete müdahale etmeyerek göstericileri provoke etmeye çalışan darbe hükümeti ilk müdahaleden sonra geçen süreçte göstericilerin dağılması çağrısında bulunmuş, evlerine dönecek göstericilere güvenlik sağlanacağını açıklamıştı. Ancak yıldırma girişimine rağmen darbe karşıtı göstericiler meydanı terk etmemişlerdi.

İş makineleri ve keskin nişancılar marifetiyle Rabiâtü'l-Adeviyye Meydanı'nı temizleyen ancak bu durumun geçici olduğunun farkında olan Mısır ordusu, aslında çok tanıdık olduğumuz bir senaryoyu uygulamaya çalışıyor. 1963'de bir darbe ile Suriye'de iktidarı ele geçiren Hafız Esed'e yönelik en güçlü politik muhalefet Suriye'deki Müslüman Kardeşler örgütünden gelmişti. Esed yönetimi 1963-1964 arası Müslüman Kardeşleri yıldırma politikası izledikten sonra 1964'te örgütü "illegal" ilan ederek sistematik şiddet de uygulamaya başladığında Suriye'deki Müslüman Kardeşler örgütü içerisinde de ilk çatlaklar meydana gelmeye başlamıştı. Örgüt içerisinde-

ki en büyük görüş ayrılığı Esed'e yönelik nasıl bir politika izleneceği noktasında yaşanıyordu. Mervan Hadid önderliğindeki bir grup (el-Talia el-Mukatile) Hafız Esed'in şiddet politikasına şiddetle cevap verme görüşünü savunurken diğer grup politik mücadele fikrinde ısrar ediyordu. Neticede örgüt içerisinde kopuşlar yaşandı, Esed'in sert önlemleri örgütten kopan kanadın sert karşılıklarıyla birleşince 1976'dan 1982'ye giden sürecin önü açılmış oldu. Hafız Esed böylelikle Suriye'deki Müslüman Kardeşler örgütünü "terörize(!)" ederek kendi mücadelesine meşruiyet kazandırmış oluyordu.¹ Mısır ordusu da kendi meşruiyetini zedeleyen Müslüman Kardeşler'e dönük sert müdahalelerle örgütü, en azından bir kısmını şiddete meyilli hale getirerek ulusal ve uluslararası retorikini yarattığı bu yeni durum üzerinden oluşturmayı amaçlıyor. Henüz bu durum gerçekleşmemiş olsa bile mevcut sistematik şiddetin sürmesi durumunda ne kadar süreceğini kestirmek güç...

Diğer taraftan Mısır'da yaşanan gelişmeler Amerika Birleşik Devletleri'nin ve BM'nin sistem

içerisindeki ve bölgedeki rolünü yeniden tartışmaya açmış gibi gözüküyor. Adeviyye Meydanı'nda Mısır Ordusu'nun gerçekleştirdiği katliam sonrasında özellikle Türkiye'den "batı neden müdahale etmiyor?", "BM'nin yaşananlara dur demesi gerekiyor!" minvalindeki çıkışlar aslında uzun süredir devam eden tartışmaların Türkiye'deki yansımaları olarak değerlendirilebilir. Ulus-devletlere göre tasarlanmış, devleti uluslararası sistemin tek ya da daha doğru bir deyişle en önemli temsilcisi olarak gören uluslararası sistem, küreselleşme-yeni milliyetçilikler, kitle-iletişim teknolojisinde yaşanan devrim gibi gelişmelere cevap vermekte zorlandığı

için sistemin ihtiyaçlara cevap vermesini sağlayacak şekilde yeniden yapılandırılmasına yönelik teklifler yapılmış; örneğin 1990'lı yılların ortasında dönemin BM Genel Sekreteri olan Kofi Annan bir BM reform planı hazırlamış ancak gerçekleştirememişti. Dolayısıyla Mısır ve Suriye olayları aslında eski bir tartışmanın Türkiye'ye henüz gelmesini sağladı. Bununla birlikte ABD'den beklentiler hem ironik bir durumun ortaya çıkmasına sebep oldu hem de Türkiye'de ABD'nin bölgeye yönelik dış politikasının parametrelerinin en azından entelektüel düzeyde sağlıklı biçimde değerlendirilmediğini gözler önüne serdi.

Karşı Devrim: Ordunun Geri Dönüşü

Mübarek yönetiminin devrilmesini hazırlayan sokak gösterileri liberal ve sol gruplar tarafından internet ortamı kullanılarak organize edilmeye başladı. Mısır'da General Cemal Abdünnasır iktidarından itibaren ciddi baskılarla karşı karşıya kalmış olan Müslüman Kardeşler sokak gösterilerinin ilk safhalarında yer almazken taraftar-

Mursi, Ordu'nun siyasal sistem üzerindeki etkisini sınırlayabilmek için 20 yıllık Savunma Bakanı Tantavi'nin de aralarında olduğu çok sayıda General ve askerî yetkiliye emekliye sevketti. Ancak bu gelişmeler de askerin sistem üzerindeki etkinliğini azaltmak için yeterli değildi. Aralık ayında referandumla sunulan ve kabul edilen anayasada da Ordunun ayrıcalıklı yeri korunuyordu.

BM düzeninde demokrasiyi retorikleştirip bir dış politika aracı haline getiren ve demokrasinin en önemli finansörü olarak bilinen ABD'nin Latin Amerika'nın demokratik seçimlerle iktidara gelen ilk sosyalist devlet başkanı Salvador Allende'nin CIA destekli bir operasyonla devrilmesi gibi çok sayıda örnek hatırlandığında ABD dış politikasının pragmatizmi anlaşılabilir bir durumdu ancak 2009'da göreve başladıktan sonra yayınlanan kitabı *The Audacity of Hope*'ta selefleri 1953'te Musaddık'a gerçekleştirilen darbeyi desteklediği için İranlılardan özür dileyen Obama'nın Mısır'daki darbe konusunda kararsız kalması ABD'nin Mısır'daki durumunun iyice kötüleşmesiyle neticelendi.

larına itidal çağrısında bulundu. Diğer taraftan ülkede dış destekle var olabilmis, Müslüman Kardeşler'in geleneksel tabanına hitap eden Selefi gruplar "ulu'l-emr"e itaat çağrısı yaptı. Bununla birlikte ülkenin en organize muhalefet hareketi olan Müslüman Kardeşler'in 25 Ocak'taki Kızgın Cuma'ya katılmasından sonra süreç çok daha hızlı seyretmeye başladı. Neticede Mısır Ordusu'nun da Mübarek'in gitmesine meyilli tarafsızlığıyla Hüsnü Mübarek istifa etmek mecburiyetinde kaldı. İlginç olan ise daha sonra açıklanan WikiLeaks belgelerinde Mısır Ordusu'nun Hüsnü Mübarek iktidarı devam ederken Mübarek sonrasına yönelik ABD'li yetkililerle çeşitli düzeylerde temas kurulduğu iddia ediliyordu.²

Gösteriler sırasında 28 Ocak'ta Başkent Kahire'deki önemli devlet binalarını boşaltan, 31 Ocak'ta gösterilerin sona erdirilmesine yönelik kuvvet kullanmayacağını açıklayan; Hüsnü Mübarek'in devrilmesinden sonra oluşan iktidar boşluğunu doldurabilecek tek kurumsal yapı olan Ordu, 11 Şubat'ta fiili olarak yönetimi ele aldı. 19 Mart 2011'de ise oluşturulacak yeni anayasaya kadar yürürlükte kalacak olan tadil edilmiş anayasa metni için bir referandum gerçekleştirildi. 3-24 arası maddeleri ile insan hakları ve özgürlüklerini düzenleyen metin birden fazla siyasi oluşumun özgür biçimde seçimlere katılmasını da güvence altına alıyordu. Diğer taraftan bu anayasal metnin 56.maddesi Ordu'nun yasa koyucu ve yürütücü yetkisini güvence altına aldı. 30 Mart 2011'de anayasal bir çerçeveye sahip olan, geçiş sürecini

yönetmek üzere, Yüksek Askerî Konsey (Supreme Council of the Armed Forces) adında bir oluşum meydana getirildi.³

Ordu'nun yeni dönemde siyasi sistem içerisindeki ayrıcalıklı konumunu kaybetmek istemediği Cumhurbaşkanlığı seçimlerinin hemen öncesinde yaşanan gelişmelerden anlaşıyordu. Mısır'da Cumhurbaşkanlığı seçimleri süreci devam ederken devrik lider Hüsnü Mübarek'in yargılanması da devam ediyordu. Yargılamanın başlangıcında suçlamaların yalnızca protesto gösterileri sırasında yaşanan olaylara yönelik olacağı açıklanmıştı. 84 yaşındaki Hüsnü Mübarek ve Hüsnü Mübarek dönemi İçişleri Bakanı Habib el-Adli'nin protesto gösterileri sırasında yaşanan olaylar sebebiyle 25 yıl hapis cezasına çarptırılması, protesto gösterileri sırasında öldürülen 800 kişiye yönelik ateş emrini kimin verdiğine yönelik yeterli delil olmaması sebebiyle bu davanın düşmesi ve Mübarek'in oğulları hakkında açılan yolsuzluk, zimmete para geçirme gibi davalardan, suçlamalar 10 yıl öncesine ait olduğu gerekçesiyle beraat etmesi Mısır'da eski ve yeni arasındaki mücadelenin müşahhaslaşması olarak belirdi. Cumhurbaşkanlığı seçimlerinin ilk turunun galibi olan adaylardan Muhammed Mursi Cumhurbaşkanı seçilmesi halinde Mübarek'in yargılama sürecinin yenileneceğini açıklarken Ahmet Şefik hukukun her şeyden üstün olduğuna atıfla yargılamanın sonucuna saygı duyulması gereğinden bahsetti. Ordu'nun siyasi sürece en ağır ve etkili darbesi Anayasa Yazıcılar Meclisi'nin oluşumunun Anayasa'ya aykırı olduğu iddiasıyla

Anayasa Mahkemesi tarafından dağıtılması ve Cumhurbaşkanının görev ve yetkilerinin daraltılmasına yönelik kararın Cumhurbaşkanlığı seçimlerinin ikinci turunun gerçekleştirilmesinden 2 gün önce açıklanmasıydı. Bütün bunlara rağmen Müslüman Kardeşler'in adayı Muhammed Mursi geçerli oyların %51.73'ünü alarak Mısır Cumhurbaşkanı olmayı başardı.

Sonuç Mısır'da iki başlı bir siyasal yapının ortaya çıkması oldu: Halk tarafından seçilen sivil siyasetçiler ve sivil siyaset üzerindeki vesayet kurumu olarak Ordu. Mursi, Ordu'nun siyasal sistem üzerindeki etkisini sınırlayabilmek için 20 yıllık Savunma Bakanı Tantavi'nin de aralarında olduğu çok sayıda General ve askerî yetkiliyi emekliye sevketti. Ancak bu gelişmeler de askerin sistem üzerindeki etkinliğini azaltmak için yeterli değildi. Aralık ayında referanduma sunulan ve kabul edilen anayasada da Ordunun ayrıcalıklı yeri korunuyordu. Anayasa'nın referanduma götürülmesi sürecinde başlayan kitle gösterileri ve Al-Ahli taraftarlarına verilen idam cezaları dolayısıyla Ordu yetkilisi Sıdkı Subhi'nin *"Ordu gelişmeleri yakından takip etmektedir ve eğer Mısır halkı ona ihtiyaç hissederse bir an bile tereddüt etmeden sokakta olacaktır"* açıklamasıyla sürece ilişkin erken bir ipucu vermişti.

"Yes, We can"e içkin "No, I can't"

Sadece Arap dünyası için değil bölge açısından da çok önemli bir ülke olan Mısır'da yaşanan gelişmeler İsrail'in bölgesel pozisyonu, Filistin-İsrail meselesi, İran'ın Ortadoğu politikasındaki yeri ve uluslararası ilişkilerin güncel krizi Suriye olayları açısından son derece önemli bir yer işgal ediyor. Mısır'daki siyasal istikrarın sağlanması Obama yönetiminin Ortadoğu politikasında elini güçlendirecekken Mısır'da çatışmaların daha da yoğunlaşması Obama'nın ikinci döneminde oluşturmaya çalıştığı Ortadoğu politikasının çökmesine ve ABD'nin bölgede pozisyon kaybetmesine sebep olabilir.

Esasen Mısır'daki siyasal durumun son derece önemli olduğunun farkında olan Obama yönetimi için Mısır'daki darbe çok da arzu edilir bir gelişme

gibi gözüküyordu. Obama yönetiminin ve tabii olarak ABD'nin Mısır'daki temsilcisi Büyükelçi Anne Peterson Mısır'daki gelişmelerin nereye gidebileceğinin farkında olduğu ve büyük bir ihtimalle çok sayıda bilgi kaynağından istihbarat edindiği için Haziran ayı içerisinde katıldığı birçok toplantıda Mısırlılar için en iyi seçeneğin demokratik teamüllerden ayrılmamak olduğunu ifade etmişti. Örneğin 18 Haziran 2013'te Ibn Khaldun Center for Development Studies'de konuşmada *"Bazıları sokak gösterilerinin seçimlerden daha iyi sonuçlar sağlayacağını söylüyor. Dürüst olmak gerekirse ben ve hükümetim buna katılmıyoruz. Mısır'ın ihtiyacı olan şey stabilizasyon, ekonominin yola girmesi ve sokak gösterilerinde şehit olanlar listesine yeni isimlerin eklenmemesidir. Mısırlılara daha iyi organize olmalarını öneriyorum. Değerlerinizi ve taleplerinizi daha iyi yansıtan bir siyasal partiye katılın. Gelişim biraz yavaş olacaktır ve başlangıçta kendinizi biraz huzursuz hissedeceksiniz ancak başka bir yol yok."* demişti.

Ancak 3 Temmuz'da darbe gerçekleştiğinde ABD dış politikası alışkın olduğu reflekslerle, pragmatizmle cevap verdi. BM düzeninde demokrasiyi retorikleştirip bir dış politika aracı haline getiren ve demokrasinin en önemli finansörü olarak bilinen ABD'nin Latin Amerika'nın demokratik seçimlerle iktidara gelen ilk sosyalist devlet başkanı Salvador Allende'nin CIA destekli bir operasyonla devrilmesi gibi çok sayıda örnek hatırlandığında ABD dış politikasının pragmatizmi anlaşılabilir bir durumdu ancak 2009'da göreve başladıktan sonra yayınlanan kitabı *The Audacity of Hope*'ta selefleri 1953'te Musaddık'a gerçekleştirilen darbeyi desteklediği için İranlılardan özür

“

Mısır Ordusu darbeyi gerçekleştiren uluslararası meşruiyeti elde edeceği için ülke içerisinde Müslüman Kardeşlerden gelebilecek düşük yoğunluklu direnişi de izole edebileceğini düşünüyordu. ABD ve AB darbenin ilk aşamasında “darbeye darbe demeyerek” darbe hükümetine ihtiyacı olan manevra kabiliyetini yarattı ancak bu noktada daha önce tahmin edilmeyen ya da etkisinin düşük olacağı öngörülen Türkiye faktörü devreye girdi.

dileyen Obama'nın Mısır'daki darbe konusunda kararsız kalması ABD'nin Mısır'daki durumunun iyice kötüleşmesiyle neticelendi. ABD'nin Mısır'da yeni bir politika oluşturmaya çalışacağı kulislere dolaşan Anne Peterson'ın yerine Stephan Robert Ford'un atanacağı söylentilerinden anlaşıyor ancak Mısır'daki kriz derinleştikçe politika oluşturmak ve bu politikayı uygulamak zorlaşıyor. McCain'in de beraberindeki heyetle Mısır'ı ziyaret ettikten sonra ABD'ye dönüşünde ABD'nin profilinin hem darbe hükümeti hem de Müslüman Kardeşler nezdinde düştüğünü ifade ettiği söyleniyordu.

Bununla birlikte ABD Başkanı Barack Obama, özellikle Senatör McCain'in Suriye konusundaki açıklamalarının insanlara yardım etme amacı dolayısıyla kendisine çok sempatik geldiğini ancak uzun vadeli ulusal çıkarları düşünerek hareket etmek zorunda olduklarını ifade ederek ABD'nin Ortadoğu politikasına ilişkin temel parametreyi de vermiş oldu: ABD lokal çatışmalarda taraf olmakla birlikte doğrudan müdahale seçeneğini işaretlemiyor. ABD'nin hafızalarda tazeliğini koruyan Irak ve Afganistan müdahaleleri düşünüldüğünde çok yeni gibi gözükken bu durum aslında ABD'nin Vietnamlı fiyaskosu sonrası bölgesel çatışmalara temel yaklaşımı olarak gözüküyor.

Türk entelektüelinin 1990'lı yıllarda “Medeniyetler Çatışması” teziyle hatırladığı

Samuel Huntington, 1980'li yıllarda iki büyük savaş kazanmış ve savaş sonrası düzenlerin kurulmasında yönlendirici olmuş, dünyanın en büyük askeri ve ekonomik gücü durumunda bulunan ABD'nin nasıl olup da Vietnam gibi kendi gücüyle mukayese edildiğinde çok ufak müdahalelerde başarısız olduğu üzerine kafa yormuştu. Huntington'ın ulaştığı netice ABD'nin bölgesel çatışmalara “savaşı kazanmak” üzere değil “krizi hafifletmek” amacıyla girmesinin krizi derinleştirdiği, dolayısıyla ABD'nin Vietnam sonrası bölgesel çatışmalara sadece “kazanmak” için gireceği yönündeydi. Nitekim 1975-1992 arasında devam eden Lübnan İç Savaşı esnasında, 1983'te dönemin ABD Başkanı Ronald Reagan ABD'nin doğrudan müdahalesine yönelik bir takım açıklamalar yapmakla birlikte ABD Lübnan İç Savaşına doğrudan müdahil olmamış, Reagan da yaptığı açıklamalara benzer açıklamaları tekrarlamamıştı.

Obama, 2008 sonundaki Başkanlık seçimleri için kampanya yürütürken ABD kamuoyuna dış politika konusunda en büyük vaadi, uluslararası sorunlarda krize taraf olan kim varsa hepsiyle görüşmekti. 2007 yılında seçim kampanyasının önemli duraklarından birisi olan Woodrow Wilson Merkezinde yaptığı konuşmada “Görmezden geldiklerimiz listesini uzatarak neyi başardık” demiş ve herkese tokalaşmak için yumruk haline getirilen ellerini açacaklarını söylemişti. Bu yaklaşımın bir uzantısı olarak İran ile nükleer kriz konusunda diplomatik müzakereler devam ettirilirken, Taliban yönetimiyle Katar üzerinden görüşmeler gerçekleştirilerek Afganistan'da konsolidasyon sağlanmaya çalışıldı. Mısır'da hem Müslüman Kardeşler'le hem de darbe hükümetiyle diyalog kanallarını açık tutmaya çalışan ABD'nin bu yaklaşımı esasen Obama'nın dış politika yaklaşımıyla uyum içerisinde bulunuyor. Diğer taraftan 2009'da Kahire ve Prag'da gerçekleştirdiği konuşmalarda demokratik gelişimin altını çizmesine rağmen, Senatör McCain'in görüşlerine ilişkin yorumlarında da görülebileceği gibi, seçim sloganı olan “Yes, We can” içerisinde ABD'nin uzun erimli ulusal çıkarları doğrultusunda çok sayıda “No, I

can't" bulunduğunu da görmek gerekiyor. Yani hem Suriye’de, hem Mısır’da bir takım söylemler sebebiyle ABD’nin doğrudan müdahalesini beklemek temel bir analiz yanılığı olarak beliriyor. ⁴

Türkiye’nin Mısır Politikası

Gelinen noktada Mısır siyasetinde Ordu oldukça güçlü olmasına rağmen darbe karşıtlarının düzenledikleri gösteriler dolayısıyla ciddi bir meşruiyet krizi içerisine girmiş gözükmektedir. Bu noktada değerlendirmeler ilkeler üzerinden yapılırsa ancak sağlıklı analiz yapılabilir. Mısır’da darbe karşıtı gösteriler demokratik teamüllerle yönetildiği önemli bütün politik gruplar ve aktörler tarafından kabul edilen bir ülkede yaratılan bir “istisna durumu” söz konusu. Eğer otokratik ya da monarşik bir rejimde bir askerî darbe gerçekleşmiş olsaydı bu belki de sadece haber değeri taşıyabilirdi. Ancak 25 Ocak Hareketiyle bölgede bir değişim süreci başladı ve Mısır da bu değişim sürecinin en önemli taşıyıcısı durumuna geldi. Mısır Ordusu tüm bunlara rağmen darbeyi gerçekleştirirken uluslararası meşruiyeti elde edeceği için ülke içerisinde Müslüman Kardeşler’den gelebilecek düşük yoğunluklu direnişi de izole edebileceğini düşünüyordu. ABD ve AB darbenin ilk aşamasında “darbeye darbe demeyerek” darbe hükümetine ihtiyacı olan manevra kabiliyetini yarattı ancak bu noktada daha önce tahmin edilmeyen ya da etkisinin düşük olacağı öngörülen Türkiye faktörü devreye girdi.

Darbenin ardından yeni gelen yönetimin meşru olmadığını, demokrasilerde iktidar değişikliğinin tek bir yolla gerçekleşebileceğini dolayısıyla Mısır halkının meşru temsilcisinin Muhammed Mursi olduğunu savunan Türkiye darbenin meşruiyet zeminini kaybetmesine; ABD ve AB’nin pozisyonlarının zayıflamasına sebep oldu. Türkiye’nin bu tavrında Türkiye’de siyasal sistemin dört kez ordu tarafından kesintiye uğratılması ve ardından ordu yönetiminin yaşattığı dramlar sebebiyle oluşan ağır faturaların da etkisi vardı. Mısır’da yaşanan son gelişmeler bir kez daha şunu kanıtladı: Modern siyasal yapılanmada, sivil-asker ilişkilerini

dengeleyememiş toplumlar ne kadar farklılaşırsa farklılaşsın ordular hep aynı tepkileri üretiyor.

Aslında Mısır’da iç politikada yaşanan gelişmeler bölgesel gelişmeleri, bölgesel gelişmeler ve krizler de Mısır iç siyasal kompozisyonunu derin bir biçimde etkiliyor. Selefi grupların siyasal görüş-nürlüğü ve darbe yönetiminin bu ülkeler tarafından desteklenmesi bölgede gittikçe artan Suudi Arabistan ve Körfez etkisini gösteriyor. Diğer taraftan, Filistin-İsrail Barış görüşmelerinin başladığı bir dönemde Camp-David düzeninin devamından yana tavrı koyan Ordu güçleri İsrail tarafından desteklenirken ABD Mısır açısından vazgeçilmez rolünün de etkisiyle iç siyasetteki bütün aktörlerle görüşerek dış politika açısından kendi çizgisine yakın çıktılar üretilmesinin zeminini oluşturmaya çalışıyor ancak Mısır’daki durum her geçen gün zorlaşıyor. Ulusal ve uluslararası çevrelerde Mısır politikası sebebiyle Türkiye’nin Ortadoğu’da tıkanıp söyleniyor ancak gözden kaçırılan bir durum var: Mısır politikası sebebiyle Ortadoğu’da diğer bölgesel ve küresel aktörler batağa saplanmış gözüküyor!

Bir Flashback: Fransız Devrimi Tarihinden Dersler Çıkarmak

19.yüzyıl sonrası dünya tarihini en derin etkileyen hadise siyasi tarihte Fransız Devrimi olarak adlandırılan süreçti. Devrimin sebepleri ya da sonuçları içerisinde sayılabilecek düşünsel hareketlilikler izleyen yüzyılın “üst yapısının”

Filistin-İsrail Barış görüşmelerinin başladığı bir dönemde Camp-David düzeninin devamından yana tavır koyan Ordu güçleri İsrail tarafından desteklenirken ABD Mısır açısından vazgeçilmez rolünün de etkisiyle iç siyasetteki bütün aktörlerle görüşerek dış politika açısından kendi çizgisine yakın çıktılar üretilmesinin zeminini oluşturmaya çalışıyor ancak Mısır'daki durum her geçen gün zorlaşıyor.

kurulmasında son derece etkili oldu. Kabaca 16. yy başlarında bir analiz birimi olarak beliren kapitalizm siyasal ve toplumsal yapılarda derin çatlaklar meydana getirmişti. Bu bağlamda Eric Hobsbawm'ın yerinde tespitiyle Fransız Devrimi ile ya da devrim sürecinde ortaya çıkan düşünsel hareketlilik kapitalizmin yarattığı derin çatlakların bir biçimde doldurulmasını sağladı. Klasik tarih yazımında da son derece önemli bir yere konulan Fransız Devrimi üzerine oluşan genel görünümün aksine, 19.yüzyıl sonrası dünyayı "biçimlendiren" bu alt üst oluş istikrarlı bir süreç izlemedi.

Fransa'da uzun bir süredir ekonomik problemler sebebiyle kitlesel bir hoşnutsuzluk durumu söz konusuydu. Mevcut ekonomik yapı sürdürülemez hale gelip ekonomik problemler ağırlaştığında devrim öncesinin iki Maliye Bakanı Turgot ve Necker vergi sisteminde bir takım değişiklikler önermişlerdi. Bunlar arasında özellikle dikkat çeken asillerin de küçük oranlı da olsa vergilendirilmesi Kraliçe Marie Antoniette'nin muhalefetiyle karşılaştığı için iki Maliye Bakanı görevden alınmıştı. Ancak devrim, son derece kırılgan hale geldiği söz konusu iki Maliye Bakanı'nın tespit ettiği noktadan ateşlendi. Kral ekonomik görünümü rahatlatabilmek için yeni vergiler tahsis etmek istediğinde bir Meclis'in toplanması gerektiği konusunda ikna edildi. Göreve başlayan Meclis kendisini "kurucu meclis" olarak niteleyip bir

takım reformlar yapmaya girişti. Kral buna tepki olarak Paris dışından yabancı askerler getirtmek istediğinde devrim Bastille Hapishanesi'nin işgal edilmesiyle müşahhas hale geldi. Asillerin tüm ayrıcalıkları kaldırıldı. Paris dışında bir saray olan Versailles'da yaşayan Kral XVI.Louis yoğun kitle gösterileriyle ve kontrol altında tutabilmek maksadıyla Tuileries Sarayı'na getirildi. Monarşilerin hüküm sürdüğü Avrupa'da Fransa'da yaşananlar müthiş bir korku meydana getirirken XVI.Louis için Avrupa Saraylarında "talihsiz kral" denmeye başlanmıştı. Fransa bütün Avrupa için kötü bir örnekti.⁵ Öyle ki Papa VI. Pie "*İnsanlar arasında eşitlik ve hürriyeti tesis etmekten daha çalınca ne olabilir*" diyordu.⁶

Devrim sebebiyle neredeyse bütün Avrupa Fransa'ya savaş ilân ettiğinde devrim süreci birkaç kez tekrarlanan devrim-karşı devrim süreçleri şeklinde ilerlemeye başladı. Robespierre ve Danton'un liderliğinde oluşan "terör" rejimi, Danton-Robespierre ikilisi giyotine gönderildikten sonra oluşan "Direktuar" rejimi, Napoleon (Bonaparte) etkisinde konsüllük rejimi ve oluşan "kaos" ortamından düzen ve yeniliği bir arada bünyesinde barındıran Napoleon'un İmparator olarak ilân edilmesine giden süreçler parçalanmış toplumsal ve siyasal yapının görünümleri olarak belirdi.

2010 sonu 2011 başlarında Tunus'ta başlayıp Arap dünyasının geneline yayılan kitlesel mobilizasyon toplumsal ve siyasal bağlamda yarattığı alt-üst oluşla, bir takım teorik tartışmalar ve normatif yargılar bir kenara bırakıldığında, bir devrim süreci olarak nitelendirilebilir, yaşananları anlamlandırmak; kısa ve orta vadede neler olabileceğine ilişkin bazı analizlerde bulunmak için Fransız Devrim Tarihi'nin hakemliğine başvurulabilir.⁷ Bu çerçevede Mısır'da eski rejimin direnci, eski rejimin teorik ve pratik anlamda bölgesel uzantıları durumunda bulunan S. Arabistan ve Körfez ülkelerinin tepkisi daha anlaşılabilir olmaktadır.

Sonuç Yerine: "Metternich'i" Beklerken

Mısır'da kitle gösterilerinin yoğunluğunun arttığı dönemde Filistin-İsrail Barış Görüşmeleri de

başlamak üzereydi. Görüşmeleri başlatabilmek için göreve başladıktan sonra 5 ay gibi kısa bir süre içerisinde bölgeye 6 ziyaret gerçekleştiren ABD Dışişleri Bakanı John Kerry yaptığı açıklamalarda ısrarla Filistin-İsrail Barış görüşmelerinin Ortadoğu Barış Süreci'nin bir parçası olduğunu ifade ediyordu. Ağustos ayının son günlerine girilirken Mısır'da siyasal krizin derinleşmesi, Suriye'de muhaliflere yönelik kimyasal silah kullanımının gerçekleşmesi sonrasında ABD ve AB üyesi bazı ülkelerin Suriye'ye insanî müdahale kapsamında zor kullanımı da dâhil olmak üzere seçenekleri tartıştığı bir dönemde Ortadoğu barışının sağlam temeller üzerine oturtulması oldukça zor gözüküyor.

Dahası Arap dünyasındaki kitlesel mobilizasyonun kısa ve orta vadede bölgesel ve küresel yansımalarının ne olacağını kestirmek son derece güç. Bölgede siyasal ve toplumsal anlamda dikey yönlü bir hareketlilik söz konusu. Fransız Devrimi, önce monarşilerin Fransa'ya savaş ilân etmeleri sonrası Avrupa'nın yaşadığı kriz; kaostan doğan Napoleon'un Avrupa'yı yeniden şekillendirme isteği sonrası yaşanan Napoleon Savaşları ile yaşanan yıkım 1815 Viyana Kongresi ile kurulan "concert of Europe"⁸ ile statusquonun geri dönüşüyle neticelenmişti. Viyana Düzeninin mimarı Avusturya Başbakanı ve Dışişleri Bakanı Metternich Viyana Düzeni'nin başarısı nedeniyle kendisini "devrim-savar" olarak niteliyordu. 1848'de yaşanan "devrimler" sonrası Viyana'da kurulan düzen çokünce Metternich de çözümü İngiltere'ye sığınmakta bulmuştu. Bugün Arap dünyasında yaşanan süreç eski rejimlerin irtibatlı olduğu karşılıklı etkileşim içerisindeki uluslararası aktörleri, ulusal tabaka ve katmanları tehdit eder noktaya geldiği için karşı devrim girişimleriyle karşılaşılması olağan. Orta vadede bir Metternich'in bölgeye geçici bir düzen getirebileceğini öngörebiliriz. Ve fakat Fransız Devriminin bize anlattığı bir hakikat var: Süt kaynamaya başladığında köpürüyor. Arada üfleyerek taşmasını önleyebilirsiniz ama ilelebet değil.

Dipnotlar

- 1 Öyle ki bugün dahi Müslüman Kardeşler'in büyük bir kısmı sürecin dışında kalmış olmasına rağmen örgüt blok halinde 1982 Hama Katliamına varan sürecin tek sorumlusu olarak görüldüğü için Suriye muhalefetine yönelik bir toplumsal kuşku gözlenmektedir.
- 2 Mübarek yönetiminin devrilmesinin ülkesel ve bölgesel yansımalarına ilişkin *Umran* dergisinin 2011 Mart ve Mayıs aylarında kaleme aldığımız iki yazı yaşanan gelişmelerin öncesine ilişkin daha geniş bir perspektif sunmaktadır.
- 3 Mısır'daki olaylar sırasında sosyal paylaşım sitelerinin enformasyon ve dezenformasyon alanlarında, kamuoyu oluşturmada son derece etkin kullanıldığını gören Ordu ve ilintili yapılar Resmi Facebook hesapları oluşturmuş bulunmaktadır.
- 4 Diğer taraftan ABD'nin uluslararası sistemdeki gücünde bir aşınma olduğu da muhakkak; yani küreselleşme ve daha birçok etken insanî krizin ağırlaştığı bir dönemde Nye'n ifadesi ile "Amerikan Gücünün Paradoksu"nu müşahhaslaştırmış bulunuyor. Örneğin ABD, defacto bir blok olarak değerlendirebileceğimiz yakın müttefiklerinden Suudi Arabistan'ın Mısır'daki darbe hükümetine verdiği desteği engelleyemezken Türkiye'nin Müslüman Kardeşler ve anti-darbeci oluşumların gösterilerine verdiği desteği de önleyemedi. Üstelik müttefikleri ABD'nin politikalarına ilişkin eleştiriler getirmekten de geri kalmadılar. Kral Abdullah Mısır'daki darbe hükümetini desteklemenin Mısır'da konsolidasyonu sağlamanın yegane yolu olduğunu ifade ederken ABD'nin politikalarının ateşle oynamak olduğunu söylemekten de geri durmadı.
- 5 Nitekim Fransa'nın kötü örnekliliği Avrupa'dan Fransa'ya yönelen tepkiyi geciktirmemiş, Avusturya Kralı ile Prusya Kralı saksonya'daki Pillnitz Şatosu'nda bir araya gelerek bir bildiri yayınlamışlar; Fransız Kralı'nın içinde bulunduğu durumun Avrupa'daki bütün hükümdarları ilgilendirdiğini duyurmuşlardır.
- 6 Arap Uyanışı'nın özellikle Suudi Arabistan ve Körfez monarşilerinde yarattığı hassasiyet, Mısır darbesi esnasında ve Ordunun gerçekleştirdiği katliamlar sırasında verdikleri tepkiler Fransız Devrimi'ne verilen "erken" tepkilerle ilginç benzerlikler göstermektedir. İronik biçimde Papa VI. Pie'a düşen rolü 21. yüzyılda Suudi Arabistan Kralı Abdullah oynar gözükmektedir. Kral katıldığı bir toplantıda Mübarek'in devrilmesine ses çıkarmayan ABD'yi "ateşle oynamak"la itham etmiş; Mısır'da ve bölgede istikrarı sağlamanın yegane yolunun "teröristleri" değil Mısır ordusunu desteklemek olduğunu söylemiştir.
- 7 Burada toplumların alt ve üst yapı kurumları bağlamında farklı olduklarına yönelik okuyucudan gelebilecek itiraz makuldür. Burada tam bir örtüşmeden değil toplumsal hareketliliklerin doğasına içkin birtakım "mekanik" olarak niteleyebileceğimiz benzerliklerden hareket edildiği akıld tutulmalıdır.
- 8 Sistem Metternich Düzeni olarak da anıldı.

Mısır Büyük İslâm Devriminin İç Dinamikleri

“Zulmün iki ögesi vardır: Zalim ve Mazlum.

Zalim zulmettiği için mazlum da zulme rıza gösterdiği için zalimdir.”

Hız. Ali

Burhanettin CAN

2001 yılında ABD başkanı Bush tarafından başlatılan ve 100 yıl sürecek hacı seferleri ile önce Afganistan sonra Irak işgal edilmiş, daha sonra Sudan, Yemen bölünmüş, Suriye, Somali ve diğer İslâm ülkelerinde iç ihtilaflar kaşınarak, İslâm coğrafyası kan gölüne çevrilmiştir. İkinci nesil kadife darbe girişimleri(‘Arap Baharı’) ile kurulan oyun Mısır ve Tunus’ta bozulunca; Mısır’da Müslüman Kardeşler yönetimi askeri darbe ile devrilmiştir. Müslüman Kardeşler hareketinin buna cevabı, sivil itaatsizliği öngören, şiddete bulaşmayan bir stratejinin uygulamaya sokulması olmuştur. Mısır iç hesaplaşmaya doğru gitmektedir. Şiddete bulaşmadan yürütülecek bir mücadele Allah’ın izniyle Büyük İslâm Devrimini gerçekleştirecektir.

Mısır’da Büyük İslâm Devrimi gerçekleştiği an, domino etkisi yaparak İslâm coğrafyasındaki tüm işbirlikçi yönetimler, diktatörler yıkılacaktır. Böyle bir etkinin var olabileceğini, tüm bölgesel, küresel ve iç aktörlerin gördüğünü ve ona göre hesap yaptıklarını ve Mısır’daki sürece müdahil olabileceklerini, İslâm coğrafyasında ki tüm Müslümanlar ve İslâmi Hareketler, göz önüne almak zorundadırlar. O nedenle Mısır’da bundan böyle muhtemel tüm değişimler, iç dinamikler, bölgesel dinamikler ve küre-

sel dinamiklerin etkileşimi ile şekillenecektir. Mısır’da vuku bulabilecek tüm olayları, bu üç dinamiği ele alarak incelemek zorundayız.

İslâm coğrafyasında büyük İslâm devriminin gerçekleşmesi için, 21. Yüzyıl Hacı Seferleri’ni Mısır’da durdurup yok etmeliyiz. Bu yazı serisinde, Mısır’da art arda vuku bulan olayların analizi yapılacak ve buradan

Dünya İslâm Birliği ve Büyük İslâm Devrimi için çıkarılacak derslere yer verilecektir. Bu çalışmada, Mısır’ın iç dinamiklerinden Mısır ekonomisi, ordu yapısı ve siyasi aktörleri ele alınıp incelenecektir.

Mısır İç Dinamikleri

Mısır’da vuku bulan ve vuku bulabilecek olaylar üzerinde, Mısır’ın iktisadi, siyasi, sosyal-toplumsal ve askeri yapısı etkili olacaktır. Bunlar Mısır’ın iç dinamikleridir. Mısır’daki iç gelişmeler üzerinde, bu iç dinamiklerin önemli bir etkisi olacak ve olaylar, bu etkileşime bağlı olarak gelişip, şekillenecektir.

Kadife Darbeler, gayri memnunların koalisyonu üzerine inşa edilmektedir. Mursi iktidarında Tahrir meydanına toplanan kitleler, sadece siyasi rakip kitleler olmayıp Mursi’nin iktidarı zamanında gayrimemnun hale gelen/getirilen diğer insan unsurlarını da içermektedir. Tıpkı Taksim’de olduğu gibi; eşcinsellerle, namaz kılanları Taksim’de buluşturan,

bir araya getiren etken, AKP iktidarının değişik uygulamalarına, farklı kesimlerin, farklı gerekçelerle tepkili olmasıdır. Gerekçelerinin haklı ya da haksız olması bu aşamada önemli değildir. Kadife Darbecilerin mahareti, bu farklı kesimleri ideolojik, siyasi bir görüntü vermeden Taksim'de buluşturmuş olmasındadır.

Müslüman Kardeşler hareketi mensupları, Mursi'nin devlet başkanlığı döneminde değişik zamanlarda yapılan Mursi karşıtı gösterilere, grevlere katılanların hangi gerekçe ile katıldıklarını öğrenip, yeni süreçte uygulayacakları politika ve stratejilerde bu olguyu göz önüne almaları gerekmektedir. Mursi iktidarı dönemindeki tüm gayri memnunları aynı kefeye koyarak bir politika ve strateji geliştirmek yanlış olacaktır. Müslüman Kardeşler hareketinin yapacağı ilk hamle, gayri memnunlar cephesini çözmek ve mümkünse kendi saflarına katmak olmalıdır. Bu, mustazaflarla müstebirlerin saflarını ayırıştırma operasyonudur. (34 Sebe 33)

Mısır Ekonomisi

Gayri memnunlar üzerinde en etkili olan unsur, bozuk olan Mısır ekonomisinin Mursi döneminde daha da bozulmuş, daha doğrusu sistemin sahipleri tarafından, İç Güç odakları (Ordu, Büyük Sermaye Grupları, Bürokrasi), daha da fazla tahrip edilmiş olmasıdır. Muhammed Mursi'nin, Kahire'deki Uluslararası Konferans Merkezi'nde yaptığı konuşmada, "Daha ilk günden, Mısır'ın ilk özgür ve demokratik yollarla seçilen devlet başkanı olarak beni devirmek isteyenler tarafından bir biri ardına komplolarla karşı karşıya kalıyorum. Bu kadar zehirli bir havada, liderin en iyisi bile nasıl büyük başarılar elde edebilir? Yalnızca bir yıl boyunca, 4 bin 900'e yakın grev ve 22 tane milyonlarca protesto çağrıları yapıldı. Devrilen rejimin eski işbirlikçileri devletin çökmesi için planlar yapıyor"¹ şeklindeki

açıklaması, ekonominin eski rejim mensupları tarafından bilerek ve istenerek tahrip edildiği anlamına gelmektedir. Keza, Mısır'da yapılan değişik eylem ve uygulamalarla ilgili olarak İç ticaret ve Arz Bakanı Nasır el Faraş'ın; "Bunlar darbeyi hazırlamak içindi. Devlet içerisinde depolama tesislerinden benzin istasyonlarına, petrol ürünleri nakleden arabalara kadar devlet içindeki çeşitli çevreler, hep kriz oluşturma çabalarına katıldılar." şeklindeki açıklaması, ekonomi üzerinden kurulan oyunun mahiyetini ortaya koymaktadır.²

Öyleyse bunun kısası haktır. Müslüman Kardeşler hareketinin Büyük İslâm Devrimi stratejisi, bu olguyu göz önüne almak zorundadır. Çünkü yeni dönemde Mısır ekonomisinin yapısı ve gidişatı, süreci olumlu ya da olumsuz olarak etkileyecektir. O nedenle Mısır ekonomisine ve ekonomi içerisinde Ordunun payına yakından bakmakta fayda vardır.

Mısır ekonomisi ile ilgili nispeten sağlıklı bilgiler, genellikle, 2006-2010 dönemi aittir. Sonrası dönem,

Kadife darbe süreci olduğu için sağlıklı bilgiler literatürde yer almamaktadır. Dolayısıyla burada yapılacak değerlendirme bu bilgiler üzerinden olacaktır. Mısır, yaklaşık 80 milyon nüfusu ile Arap dünyasının en çok nüfusa sahip, dünyanın en büyük 15. ülkesidir ve ekonomisi itibarıyla da, Suudi Arabistan'dan sonra Arap dünyasının en büyük ekonomisidir.³

2006-2010 dönemde Mısır ekonomisi, yıllık ortalama % 6.2 büyüyerek, kişi başına GSYH'da yıllık ortalama gelir 2698\$ düzeyine ulaşmıştır. Mısır ekonomisi, Tarım, Sanayi ve Hizmet alt sektörleri üzerine oturmuştur. 2006-2010 döneminde tarımın Mısır GSYH'sına ortalama katkısı % 13,8 civarındadır. "Mısır'da tarım sektörü, hem gıda güvenliği, hem uluslararası ticaret, hem diğer sektörlerle girdi üretmesi hem istihdam hem de toprak ve su kullanımları açılarından önemli bir sektördür"⁴

Mısır'da sanayi sektörünün GSYH içerisindeki payı ortalama olarak % 37 civarında olup GSYH'nın üçte birini üretmektedir. Sanayi sektörü içerisinde en önemli alt sektör, imalat sanayi olup GSYH içerisindeki payı ortalama olarak % 16 civarındadır.⁵

Mısır ekonomisinin dayandığı önemli alt sektörlerden biri, enerji sektörüdür. Mısır enerji sektörünün, *enerji üretimi ve enerji ulaşımı* olmak üzere iki önemli ayağı vardır. Mısır'da petrol ve doğal gaz üretilmektedir. Petrol üretimi azalırken doğal gaz üretimi artmaktadır. Mısır'da Petrol üretimi petrol tüketimini karşılamadığından, kısmen petrol ithalatı yapılmaktadır. Buna karşılık doğal gaz ihracatı yapılmaktadır ve bu, Mısır'ın en önemli gelir kaynaklarından biridir. Özellikle son on yılda Mısır, AB için çok önemli stratejik bir doğal gaz kaynağı haline gelmiştir. AB'nin başlangıçta Mısırdaki yapılmış askeri darbeye, askeri darbe dememiş olmasının bu enerji bağımlılığı ile bir ilgisi vardır.

Mısır'ı hem bölgede hem de dünyada etkin kılan en önemli noktalardan biri, enerji sektöründe sahip olduğu ulaşım imkânlarıdır. Bu noktada Süveyş kanalı ve SUMED boru hattı, enerji geçiş koridoru bağlamında çok stratejik bir öneme sahiptir.⁶

Müslüman Kardeşler hareketinin Büyük İslâm Devrimi stratejisinde, Mısır'ın, Dünya enerji piyasaları için hem doğal gaz üretimi, hem de ulaşımı açısından çok önemli bir stratejik konuma sahip olduğunun göz önüne alınması gerekmektedir. Çünkü salt enerji bağımlılığı açısından sürece etki edecek dış faktörlerin sayısında bir artış olabilir. Bununla beraber şiddete bulaşmayan sivil itaatsizlik eylemleri ile enerji üretim ve ulaşım sistemi işlemez hale getirilerek ittifak çözülebilir, ekonomik kriz derinleştirilebilir.

İstihdam Sorunu

Mısır'da nüfusun % 20'si yoksulluk sınırının altında yaşamaktadır. Mısır, nispeten nüfusu genç olan ülkelerden biri olup en ciddi sorunu, bu genç insan unsuru için gerekli istihdam alanını oluşturmamasıdır. Mısır'da nüfus artışı yüksektir. Buna bağlı olarak çok ciddi bir işsizlik sorunu vardır. Mısır'da işgücüne katılım oranı yaklaşık olarak % 48

civarında; ortalama işsizlik oranı ise yaklaşık olarak % 9,4 civarındadır. Bu oran, erkekler için yaklaşık olarak % 6 iken kadınlarda % 20 civarındadır.⁷ Asıl sorun, gençlerde işsizlik oranının yüksek olmasıdır. 15-24 yaş grubu erkeklerde işsizlik oranı yaklaşık olarak % 20, kadınlarda ise % 50 düzeyindedir. Bu yaş gurubu, genellikle, lise ve üniversite mezunlarından oluşmaktadır. 2010 verilerine göre İstihdamın % 45,3'u hizmet sektöründe, % 31,6 tarım sektöründe ve % 23,1'i sanayi sektöründedir.⁸ Mısır'da dikkat edilmesi gereken çok önemli bir nokta da ordunun % 3,4 gibi bir istihdam kaynağı olmasıdır.

İstihdamdaki adam kayırmacılık, belli ailelerin çocuklarının, torpillilerin istihdam da öncelik sahip olması ile ortaya çıkan adaletsizlik, Mısır sosyal yapısında en ciddi sıkıntılardan biri olup Mübarek'in düşürülmesinde, kitle toplamada çok etkili olmuştur.

Mısır Büyük İslâm Devrimi'nde Müslüman Kardeşler hareketinin, bu konu üzerinde ciddiyetle eğilmesi ve yapılan adaletsizlikleri tespit edip bir psikolojik hareket başlatması ve yaygınlaştırması gerekmektedir. Kendi zamanlarında atananlarla/işe yerleştirilenlerle, Mübarek ve Sisi dönemlerinde atananların/işe yerleştirilenlerin profilinin çıkarılması ve mukayesesinin yapılması psikolojik hareketin yürütülmesinde çok etkili olacaktır. Tahrir meydana-ndakilerin ve askeri darbecilerin saflarını çözebilecek önemli etkenlerden biri de bu olabilir.

Yabancı Sermaye

Yabancı sermaye açısından Mısır çok cazip bir ülkedir. Yabancı sermaye yatırımının olduğu alan genellikle enerji sektörüdür. "2006-2010 döneminde Mısır'da doğrudan yabancı sermaye yatırımlarının GSYH'sına oranı yaklaşık olarak % 6'dır. Mısır'ın doğrudan yabancı sermaye çekmesinin önemini artıran bir diğer faktör ise, merkezi hükümetin yüksek düzeydeki yabancı borç oranıdır. Mısır'da merkezi hükümet borcunun GSYH'ya oranı yaklaşık olarak %80'dir"⁹

Müslüman Kardeşler Hareketi, Mısır'ı Yabancı sermaye açısından cazip olmaktan çıkaracak sivil itaatsizlik eylemlerini yaygınlaştırmalı ve derinleştirmelidir.

Ne Yapmalı?: 1

Eylemlerin, Ekonomik Hayatın Can Damarı Olan Tüm Bölgelere Eş Zamanlı Olarak Genişletilmesi

Mursi'nin iktidarda kaldığı bir yıl boyunca, sosyal medyada psikolojik ifsad hareketi, 4900 grev, 22 tane miting, bürokrasinin engellemesi, güvenlik birimlerinin görev yapmaması sonucunda; Mısır'da, kamu borcu ve yoksulluk artmış, yakıt sıkıntısı(benzin, tüp-gaz), elektrik ve su kesintileri sürekli hale gelmiş, Mısır'ın para birimi % 10 değer kaybetmiş, işsizlik yaklaşık % 20 seviyesine çıkmış, menkul kıymetler borsası, % 10 değer kaybetmiş, Mısır'ın Gayri Safi Yurtiçi Hasılası'nın (GSYİH) % 12'sini oluşturan turizm gelirleri ve dış yatırım azalmış, döviz rezervleri küçülmüştür. Mısır para biriminin değeri ABD doları karşısında % 10 oranında değer kaybetmiştir. Sokak hareketleri sonucu önemli gelir kaynağı olan turizm çökmüş, işsizlik daha da artmıştır.¹⁰ Polis pasif direniş içerisinde görevini yapmayarak Mısır sokaklarında güvenliği sağlamamış, dolayısıyla suç oranlarında artış olmuştur.¹¹

Bu operasyonlarla gayri memnunların öfkesi ve sayısı artırılarak sokağa çıkmaları sağlanmıştır. Mübarek'e yapılan kadife darbenin benzeri, Orduyu devreye sokmadan, Mursi'ye yapılmak istenmiş ve fakat başarısız olmuştur. Sonunda ordu devreye girerek Askeri darbe ile Mursi'nin iktidarını fiilen sonlandırmıştır. O nedenle atanmışlar iktidarı, halka dayanmadığından gayri meşrudur ve gaspçidir, düşürülmesi haklıdır.

Hız. Peygamber'in Müşriklerle imzaladığı Hudeybiye Antlaşması'ndan sonra Mekke'de Müslüman olanlar Medine'ye alınamamaktadır. Mekke'de Müslüman olup da Medine'ye alınamayan Ebu Basir kurduğu cihad birliği ile Mekke ticaret yollarını kontrolü altına alarak Mekke'ye ekonomik ambargo uygulamıştır.

Bu nedenle Müslüman Kardeşler hareketi, kısas hakkını kullanarak, şiddet içermeyen sivil itaatsizlik eylemleri ile Mısır ekonomisini durdurmaya hak kazanmıştır. Turizm bölgeleri, Süveyş kanalı, ulaşım yolları sivil itaatsizlik eylemleri için öncelikli eylem alanları olmalıdır.

Mısır'da önemli olan bir başka gerçek de, darbeye ilk günden itibaren destek veren Kuveyt'in 4

milyar, Suudi Arabistan'ın 5 milyar; Birleşik Arap Emirlikleri'nin 3 milyar dolar olmak üzere toplam 12 milyar dolarlık bir yardımı Mısır'a yapma kararı almalarıdır.¹² Bütün bu yardımlar, Müslüman Kardeşler hareketinin ihlasla yapacağı bir mücadeleden önünü tıkamayacak, tam tersine önünü açacaktır. Allah bereketi kaldıracak, gelen yardımlar çarçur edilecektir.

Bu ülke yönetimleri, İman edenlere karşı müşrikleri tercih ettikleri için kendi kuyularını kazmışlar ve fakat farkında değiller. Bu ülkeler, Mısır İslâm Devrimi'nden sonra İslâm devriminin hedef ülkeleri haline gelmişlerdir.

Mısır Ordusu

Mısır ordusunun temeli 1919'a kadar uzanmakta olup, 469 binlik personel gücüyle Ortadoğu'nun en büyük gücü konumundadır. 1952 Yılındaki "Hür Subaylar Darbesi" ile başlayan süreçten sonra, Mısır ordusu, sistemin ağırlık merkezine yerleşerek Mısır'ın, siyasi, iktisadi ve kültürel hayatını şekillendiren en etkin güç haline gelmiştir. Devlet başkanlarının tamamı, hükümet üyelerinin, valilerin ve üst düzey bürokratların çoğunluğu ordu kökenli olmuştur. Yönetimde bulunan siviller ise ordunun aşırı baskısı altındadır. Yol boyu yapılan politika ve strateji değişiklikleri ile Ordu, Sistem içindeki konumunu her geçen gün sağlamlaştırmış, devlet içinde ayrı bir devlet olarak tartışılmaz olmuştur.

Enver Sedat döneminde, 1970'li yıllarda, Sovyetler Birliği ile yollarını ayırıp Batıya ve İsrail'e yaklaşması ile Mısır ordusu, ABD-AB-İsrail ekseninin en güvenilir müttefiki konumuna gelmiş ve Mısır sistemi içerisinde konumunu daha da kuvvetlendirmiştir. Bu politika değişiminin sonucunda, Mısır ordusu, 1975 yılından bugüne 28 milyar dolar ABD yardımı almıştır. Yardımlar, genellikle, silah satışları, personel eğitimi ve ortak tatbikatlar şeklinde gerçekleşmiştir. Sovyet yapımı eski teknoloji ürünleri askeri araçlar, ABD yapımı yeni teknoloji ürünleri ile değiştirilmiş, askeri personel ABD'de eğitim almıştır. Ordu, piyade sınıfına dayanmakta ve Savunma amaçlı konumlanmaktadır.¹³

Mısır devlet başkanı Enver Sedat zamanında, İsrail başbakanı Menahem Begin ile ABD gözetiminde, 1978 yılında "Camp David Sözleşmesi" imza-

lanarak Filistin davasına ve İslâm coğrafyasına en büyük ihanet yapılmıştır. Bu ihanetin karşılığında, her yıl ABD tarafından 1,3-1,5 milyar dolarlık askeri yardım almaktadır.

Nâsır Tarafından Kurulan Özel Bir Sistem

Mısır, 1948 Arap-İsrail Savaşı'nı kaybedince Ordu, Kral I. Faruk'u suçlamış ve iki yıl sonra da, 1952'de Cemal Abdünnâsır ve Enver Sedat'ın başını çektiği 'Hür Subaylar' teşkilatı, Kral Faruk'u darbeyle devirip yönetime el koymuştur. Ancak halk, Kral Faruk'a destek vererek, her fırsatta, yenilgiden dolayı orduyu sorumlu tutup eleştirmiştir.¹⁴ Halkın kendilerine sahip çıkmayacağını gören Nâsır, orduyu kendi kendine yeter hale getirecek bir mekanizma olarak ekonomik alanda yapılanmaya gitmiştir. Daha sonra General Enver Sedat ve General Hüsnü Mübarek zamanlarında ordunun ekonomik faaliyetleri daha da derinleştirilip yaygınlaştırılmıştır.¹⁵ Mübarek zamanında, 1964 Anayasası'na eklenen maddelerle asker kendisini, özel bir koruma altına almıştır. 'Ülkedeki tüm üretim araçlarının yönetiminin halk adına devlete (orduya) ait olduğu' anayasaya konarak Orduya büyük bir hareket alanı sağlanmış, kontrol edilemez bir güç haline getirilmiştir. 1970'li yıllarda liberalleşme kapsamında Batı tarafından uygulanan baskı sonucunda, Mısır ekonomisi dışı açılmaya başladığında, asker süreçten kuvvetlenerek çıkmıştır. Çünkü yabancı yatırımcılar, imtiyazlı askerlerin kontrolünde, grevsiz, sendikasız, düşük işçi ücretli işletmelerle ortaklık yapmayı çok daha avantajlı görmüşlerdir.

Hüsnü Mübarek zamanında, ordu işletmelerine verilen sübvansiyon artırılmış, vergi muafiyeti genişletilmiştir. Yeni yatırım alanlarında askerlere öncelik tanınmıştır. 1992'de, yine Batı zoruyla girilen özelleştirme sürecinden askeri işletmeler muaf tutularak, ordunun ekonomik varlığını koruması sağlanmıştır. Özelleştirilen kamu teşekküllerinin başına da emekli askerler atanarak, sivil piyasanın askerler tarafından kontrol edilmesine imkân sağlanmıştır.¹⁶

Mursi'nin iktidarda kaldığı bir yıl boyunca, sosyal medyada psikolojik ifsad hareketi, 4900 grev, 22 tane miting, bürokrasinin engellemesi, güvenlik birimlerinin görev yapmaması sonucunda; Mısır'da, kamu borcu ve yoksulluk artmış, yakıt sıkıntısı(benzin, tüp-gaz), elektrik ve su kesintileri sürekli hale gelmiş, Mısır'ın para birimi yüzde 10 değer kaybetmiş, işsizlik yaklaşık yüzde 20 seviyesine çıkmış, menkul kıymetler borsası, yüzde 10 değer kaybetmiş, Mısır'ın Gayri Safi Yurtiçi Hasılası'nın (GSYİH) yüzde 12'sini oluşturan turizm gelirleri ve dış yatırım azalmış, döviz rezervleri küçülmüştür. Mısır para biriminin değeri ABD doları karşısında yüzde 10 oranında değer kaybetmiştir.

Ordu ve Ekonomi

Kendisini Devletin ve Rejimin asıl sahibi olarak gören Mısır ordusu, bir taraftan ülke yönetiminin en stratejik noktalarını elinde bulundururken; diğer taraftan ülke ekonomisinde % 25-40 gibi çok önemli bir ağırlığa sahiptir.¹⁷ Mısır ordusu, kendi özel bütçesi dışında, ekonominin her alanında hizmet veren birçok şirketin de sahibidir. Diğer şirketlere nazaran Ordu şirketlerinin düşük vergi vermesi ve ücretsiz istihdam yapması, Ordu şirketlerine özel bir imtiyaz tanımakta ve rekabet gücünü artırarak Mısır ekonomisinde daha da etkin hale getirmektedir. "Mısır Toprak Planlama Otoritesi'ne göre, ülke topraklarının % 87'lik kısmı üzerinde ordunun defacto kontrolü var ve bu alanlarda tüm sivil projelerin yürütülmesi, ulusal güvenlik çerçevesinde ordunun inisiyatifine verilmiştir"¹⁸ Ayrıca

Ordu işletmeleri, sivil denetimden muaftır. Mursi zamanında Merkezi Denetleme Kurumu Başkanı (MDK/Mısır Sayıştay'ı) Hişam Cenine'nin, "*ordu ve polis de dâhil olmak üzere tüm devlet kurumları finansal açıdan MDK'nın gözetimi altındadır*" şeklinde ki açıklamasına¹⁹ karşı ordudan gelen yalanlama, ordunun gasp ettiği hakları geri vermek istemediği

ve bu noktada tavizsiz olduğu anlamına gelmektedir.

Elde sağlam bilgiler olmadığından Mısır Ordusu'nun yönettiği ekonominin büyüklüğünü tam olarak bilmek mümkün değildir. Çünkü işletmeler denetimden muaf, herhangi bir bilanço veya bütçeleme, kamuoyuna açık değildir. Herhangi bir sorgulama, “askeri sır” gerekçe gösterilerek engellenmektedir. Israrcı girişimler, “vatan hainliği” suçlaması ile askeri mahkemelerde sonlanmaktadır.²⁰ Bununla birlikte Mısır ve Uluslararası basında yer alan bilgilere göre ordu, GSYH'nın % 25-40'ını kontrol etmektedir. Dünya Bankası verilerine göre, Mısır askeri harcamaları her geçen gün azalmaktadır. “1998'de GSYH'ya oranı % 6.5 olan rakam, 2010'da % 2 ve 2011'de % 1.8 gerilemiş durumda. Bu rakamlara ABD tarafından her yıl Mısır Ordusu'na verilen 1.3 milyar dolar da dâhildir.”²¹ Dolayısıyla Mısır Ordusu, askeri gücünü geliştirecek askeri teknolojik alt yapıya yatırım yapmamakta, Ordunun vurucu gücünü artırmamakta, ABD yardımı ile yetinmekte ve iş adamı olarak davranmaktadır.²²

Arap Araştırmaları Enstitüsü uzmanlarından Zeinab Abul-Magd'in çalışmalarına göre Ordu; gayrimenkul satın alma ve kiralama, enerji, elektronik, temizlik hizmetleri, eğlence, kafeterya, benzin istasyon, tarım ve hayvancılık, gıda ürünleri, bankacılık, inşaat, toprak ıslahı, oteller, yazlık evler, turistik tesisler, domates konservesi, plastik masa üretimi, düğün salonu sahipliği, su arıtma, çöp imhası, kanal inşası, yeni şehirler ve ticaret bölgeleri kurulması (el-Selam Kanalı ve Güney Vadi projeleri gibi) ve ağır sanayi sektörüne kadar her alanda faaliyet göstermektedir.²³ En kârlı faaliyet alanı inşaat sektörü olup, Ulusal savunma gerekçesiyle arazileri kamulaştırma yetkisi veren yasa sayesinde, ülke topraklarının % 60-80'ine yakını ordu tarafından kontrol edilmektedir. Ordu bünyesinde kurulan “Silahlı Kuvvetler Arsa Projeleri Ofisi” sayesinde, özel şirketlerle birlikte konut, tatil köyü, alışveriş merkezi gibi birçok büyük proje yürütülmektedir. Turizm cenneti olarak anılan Sidi Krir'de deniz kıyısında tatil köyleri, villalar ve turistik oteller yapılmış ve yapılmaya da devam edilmektedir. Benzer şekilde Ülkenin zengin yerlerinden Nasr City'de de orduya ait satılık veya kiralık olan yüzlerce konut mevcuttur. En büyük

benzin istasyonu zinciri Wataniya, bizzat ordu tarafından kiralanıp işletilmektedir. “Safi mineral suları” ordunun gözbebeği ürünlerindendir. Safi ile Kuveyt sermayeli Ortadoğu'nun ve Arap Yarımadası'nın en büyük içecek devi Arabian Beverage Company (ABC) ile hayli kârlı bir anlaşma imzalanmıştır. ABC'nin Avrupalı büyük alkollü içki üreticileri ile güçlü ortaklıkları vardır. Dolayısıyla Safi üzerinden gerçekleşen anlaşma ile, alkollü içecek piyasasının, % 30'u ordunun denetimine girmiştir. Ayrıca ABC, Safi Mineral Water adıyla ordunun suyunu tüm Arap ülkeleri, Afrika ve Avrupa pazarına taşımaktadır. Halkın çok önemli bir gıda maddesi olan Kraliçe marka makarna, et, domates salçası gibi alanlar hep ordunun hâkimiyetindedir. Bütan gazı, Askeri Fabrikalarda üretilmektedir. Dönemin askeri üretimden sorumlu devlet bakanı Muhammed el-Gamvari, “Devlet, herhangi bir sektörün askeri endüstriye sahip olmasına izin vermez.”²⁴ demekle, sivillerin askeri sektör sahasında çalışmasının yasak olduğunu beyan etmiştir.

Ordu, karavanasını, ekmeğini kendisi üretmekte, erlerin büyük bir kısmı, ordu işletmelerinde vasıfsız işçi olarak çalışmaktadır. Subay ve astsubayların çoğu harcaması, ordu bütçesinden karşılandığından Subaylar, Mısır ortalamasının çok üzerinde, lüks bir hayat yaşamaktadırlar.²⁵

Bedelsiz işgücü ve nakliye ile ucuz hammadde temini imtiyazı, askeri şirketlere pazarda haksız avantajlar sağladığından; “makarna, et, salça, ekmek gibi halkın ana tüketim ürünlerinde askeri menşeli markalar fiyat-kalite açısından” halk tarafından tercih edilmektedir. ‘Kraliçe’ makarnaları, ‘Wataniya’ akaryakıtları ile ‘Safi’ mineral suları sektörlerinin lideri durumundadır.²⁶

Mısır Ordusu, ekonomiyi iki farklı eksen üzerinden kontrol etmektedir: 1. Ekonomik işletmeleri biz-zat kurup yöneterek. 2. Ordu işletmeleri dışındaki işletmeleri emekli generallerle yöneterek.

Yaş haddinden emekli olan subayların bir kısmı, askerî şirketlere üst düzey yönetici olarak atanırken; bir kısmı da, özel sektörde üst düzey görevlerde çalışmaktadır. *Lüksor, Asvan ve Kuena'da şeker üretimi, Süveyş'teki turizm ve balıkçılık emekli generallerin yönetimindedir.*²⁷

Mısır ordusu bu yapısı ile hem ülke ekonomisini hem de sivil pazarı kontrol altında tutmaktadır. Kendine yönetilen eleştirileri, ekonomik imkânları halka sunarak, halkın gönlüne girmekte ve eleştirilerin şiddetini hafifletmektedir. Elindeki bu ekonomik güçle siyasi iktidarı zayıflatabilmekte ya da kuvvetlendirebilmektedir.

Ortadoğu uzmanı gazeteci Kerim Balcı'ya göre 2008 yılında böyle bir uygulama yaşanmıştır:

"Mart 2008'de Türkiye'deki halk ekmek benzeri ucuzlatılmış ekmeğin piyasadan çekilmesi üzerine ülkede ciddi bir ekmek sıkıntısı, sorunu baş göstermişti. Fakir halk isyan edip Cumhurbaşkanı Hüsnü Mübarek karşıtı gösterilere soyunmuştu. Ordu krizi aşmak için göstericilere karşı zor kullanmak yerine kendi un ve fırınlarını kullanarak ucuz ekmek üre-

tip halka dağıttı. Bu yolla hem 'asker baba' imajını güçlendirdi hem de sokak eylemlerini sonlandırdı."²⁸

Mursi'nin iktidarı zamanında çıkarılan ekonomik kriz, ordunun eseri olduğu gibi; Cunta yönetiminde anında ekonomide gözükken iyileşme de gene ordunun eseridir.

Ne Yapmalı?: 2 Darbeye Karşı Psikolojik Harekât

Mısır Ordusunun üst düzey subayları, cunta olup çeteleşmişlerdir. ABD ve İsrail işbirlikçisidirler. Darbenin hemen ardından Gazzeye giden tünelleri yıkmaları ve Gazze'ye karadan abluka uygulamaları, ABD- İsrail işbirlikçisi olduklarının en açık delilidir. Hamas'ın direnişi ve Zaferi İslâm coğrafyasının zafere ridir. Bu konu Mısır halkına ve İslâm coğrafyasına iyi anlatılmalıdır.

Mısır Ordusu, hem askeri işletmeleri hem de sivil işletmeleri, subaylar üzerinden yönetmektedir. İşsizliğin ciddi bir sorun olduğu Mısır'da emekli subayların atanması işsizliği artırıcı bir etkidir. Bu nedenle emekli subayların sivil işletmelere atanması, adaletsizliktir, haksızlıktır. Bu konudan rahatsız olan laik, liberal, solcu, Kipti kesimler vardır. Bu konu bu kesimlere en güzel bir şekilde anlatılarak Cunta-Çete, yalnızlaştırılmalıdır.

Müslüman Kardeşler hareketi, Ordunun ekonomik hayattan çekilmesini, orduya tanınan ayrıcalıkların ortadan kaldırılmasını savunarak darbeye verilen halk desteğini kırabilir, cuntaya karşı birleşik cephe hareketini genişletip yaygınlaştırabilir.

Subayların lüks ve israf içindeki yaşantıları, yaptıkları yolsuzluklar, haksızlıklar deşifre edilip kamuoyuna duyurulmalıdır. Subayların yönettiği işletmelerde yapılan grevleri engellemek için yaptıkları zulüm, katliam belgeleri kamuoyu ile paylaşılmalıdır.

Müslüman Kardeşler hareketi, bu ve buna benzer konuları, belgeleyerek sosyal medya dahil çok yönlü bir psikolojik harekât yürütmelidir. Bunu yaparken Orduya bir bütün olarak cephe alınmamalıdır. Ordunun üst düzeyindeki çete ve cunta hedef alınmalı ve kullanılacak dil buna uygun olmalıdır. Öfke ile hareket edilmemelidir. Hakaret ve küfür, cepheyi çözmez; sadece birleştirir, tarafsız olanları bile saflarına katabilir. Cunta ve çetenin lüks içerisinde yaşantısı ifşa edilerek alt düzey subaylarla, erlerle Cunta-Çetenin arası açılmalıdır. Ifşa hareketi halka dönük yapılarak Cunta-Çeteye destek vermelerine mani olunmalı, halkın desteğini çekmesi sağlanmalıdır. Müslüman Kardeşler Hareketi, çok hukuklu sistemi savunarak, Kıpti, solcu, laik ve liberal kesimleri, şuur altlarına yerleştirilen “yaşam tarzına baskı” korkusundan kurtarmalıdır.

Mısır’da Siyasal Yapı/Aktörler

Siyaset

Literatürde Siyaset; “Hükümet etme sanatı”, “Kamusal Hayat”, “Uzlaşma ve uyum”,

“Gücün ve kaynakların dağıtımı” olarak tanımlanmaktadır. ‘Siyasetin konusu, iktidar olup iktidar ilişkileri ile ilgilenir’. Siyasetin özünde, güç kullanma unsuru vardır. ‘Devlet ise meşru güç kullanma tekeline sahip tek güçtür’. Siyaset, bu gücü elde etmek ve tutmak için yapılan bir faaliyettir²⁹

Eski siyasiler, ‘devlet yönetiminde ebedi dostluklar, ebedi düşmanlıklar yoktur’ derken siyasetin iki yüzünün var olduğuna dikkat çekmek istemişlerdir. Siyasetin bir yüzünde çatışma diğer yüzünde ise uzlaşma vardır. Bu nedenle siyaset, genel olarak, ‘çatışmaların, ihtilafların çözüme kavuşturulma

“

Mısır ordusunun temeli 1919’a kadar uzanmakta olup, 469 binlik personel gücüyle Ortadoğu’nun en büyük gücü konumundadır. 1952 Yılındaki “Hür Subaylar Darbesi” ile başlayan süreçten sonra, Mısır ordusu, sistemin ağırlık merkezine yerleşerek Mısır’ın, siyasi, iktisadi ve kültürel hayatını şekillendiren en etkin güç haline gelmiştir. Devlet başkanlarının tamamı, hükümet üyelerinin, valilerin ve üst düzey bürokratların çoğunluğu ordu kökenli olmuştur. Yönetimde bulunan siviller ise ordunun aşırı baskısı altındadır.

*süreci’ olarak da tanımlanabilir.³⁰*Avusturyalı ünlü Stratejist Clausewitz, Savaşı, ‘*siyasetin başka araçlarla devam ettirilmesi*’ diye tanımlarken Lenin ve arkadaşları, Siyaseti, “Savaşın başka vasıtalarla devam ettirilmesi olarak” tanımlamışlardır.

İnsanlar arası ilişkileri belirleyen en temel etken, onların sahip olduğu değerlerdir. Çatışma ya da uzlaşma, toplumun değişik kesimleri arasında ortak paydanın büyüklüğüne ve gücüne bağlı olarak değişir. Değerler sistemi açısından baktığımızda siyaset, bir değer sisteminin, iktidarı elde etmek, muhafaza etmek ve diğer değer sistemleri ile uzlaşmaz bir çatışmaya girmeden bütünleşmeyi gerçekleştirmek amacıyla yaptığı faaliyetler bütünüdür.

Siyaset, bir milletin değerlerinin iktidarını sağlamak ve onu uluslar arası camiada özgür, bağımsız ve etkin kılmak için yapılan faaliyetler bütünü olduğundan siyasetin aktörleri, sadece siyasi partiler olmayıp bir milletin her ferdi ve bu amaçla kurulmuş tüm cemaatler, hareketler, sivil toplum örgütleri (STK) ve gönüllü kuruluşlardır.

Toplum-Devlet ilişkisinde; *karar mekanizmalarının şeffaflaşması, toplumun karar süreçlerine katılması, toplumsal talep ve isteklerinin karar süreçlerine yansıtılması, alınan kararların uygulanması ve denetlenmesi, yanlış kararların ve politikaların engellenmesi, zulme sebebiyet verilmemesi, adaletin hâkim kılınması ve yerel inisiyatiflerin artırılma-*

bilmesi için yapılabilecek faaliyetler, Cemaatleri, Hareketleri, STK'ları ve gönüllü kuruluşları siyasetin içine sokar. Cemaatlerin, Hareketlerin, STK'ların ve gönüllü kuruluşların hareket alanı, kamusal alan yanı siyasetin alanıdır. *Siyasete sahip çıkmak, kamusal alanı yeniden inşa etmek demektir. Kamusal alanın, sivilliğin lehine genişlemesi, devletin hareket alanının sınırlandırılarak daraltılmasıdır.* Cemaatlerin, Hareketlerin, STK'ların ve gönüllü kuruluşların, *karar mekanizmalarına katılabilmesi ve söz sahibi olabilmesi, devleti-hükümeti denetleyebilmesi, açık olarak siyasi bir rol üstlenmesi demektir.* Bu yapılar, "Siyaset yapmadıklarını" söyleseler bile siyaset yapmaktadırlar. Devletin-Hükümetin dümen suyuna girme, yukarıdan talimatla yönetilme, hükmi şahsiyetini kaybetme, doğru ve yanlış siyasi iktidara göre belirleme, yıkıcı, tahrip edici, kamplaştırıcı dil, söylem kullanma, adaletsiz davranma, ilişkileri, söylemi iktidar ve muhalefete göre ayarlama, devlet güçlerinin payandası olma gibi tutum ve tavırlar, yanlış siyaset anlayışının bir sonucudur. Bu nedenle Parlamentoların ve seçim sistemlerinin geçerli olduğu ülkelerde, siyasetin iki boyutu vardır ya da olmak zorundadır:

1-Parlamento İçi/Eksenli Siyaset

2- Parlamento Üstü/Dışı Siyaset

Parlamento içi siyaset, siyasi partiler aracılığıyla parlamentoyu hedefleyen ve onun aracılığıyla bir güç ve iktidar arayışı faaliyeti iken; parlamento üstü/dışı siyaset, partiler, cemaatler, hareketler, sivil toplum örgütleri ve benzer yapılar tarafından yürütülen bir iktidar olma faaliyetidir. Genelde Parlamento üstü/dışı siyasetin amacı, parlamentoya girmek değildir. Parlamento içi siyaset üzerinde baskı gücü oluşturarak, onun milletin emrinde verimli bir şekilde çalışmasını sağlamak, yanlışlarını düzeltmek, doğrularında destek vermek, projeler üreterek parlamento içi siyaseti yönlendirmektir. *Hatta gerekirse sistemi değiştirmek ve devrim yapmaktır.* Milleti teşkilatlı toplum haline getirmektir. İnsan vücudunda ki kılcal damarlar ya da sınır sistemi gibi toplumun her kesimine nüfuz etmek, milleti bütünleştirmek, kaynaştırmak ve bir güç olarak ortaya çıkarmaktır. Böylece uluslar arası güçlerin, siyasal iktidarlar üzerinde ki baskısını kırmak, sapmasına ve yanlış yapmasına mani olmak amaçları arasındadır.

Parlamento üstü/dışı siyasetin denetleyici, yönlendirici, inşa ve irşad edici bir rolü olmalıdır. Parlamento üstü/dışı siyaset, 'Seni eğri kılıçlarımızla düzeltiriz ya Ömer!' diyen/diyebilen sahabenin siyasetidir, siyaset anlayışıdır.

Bir hareket, siyasetin bu iki veçhesinin birlikte kullanarak ve yürüterek gerçek, etkin ve verimli bütüncül bir siyasi mücadele ortaya koyabilir.

Mısır'da Siyasi Yapı

Mısır'daki siyasi yapıyı, siyasete ve siyasi aktörlere yüklediğimiz yukarıdaki anlam kapsamında ele alıp değerlendirdiğimizde; Mısırdaki siyasi aktörleri, aşağıdaki gibi tasnif edebiliriz.³¹

1- Siyasi Partiler

2- Dinî Hareketler

A. Müslüman Kardeşler

B. İslâmi Cihad

C. Cemaat-i İslâmî

D. Selefi Akımlar

- Şer'i Cemiyet
- Sünnet Yanlıları Cemiyeti
- Tebliğ ve Davet Cemaati
- Kurumsallaşmamış Selefi Oluşumlar
- E. Tasavvufî Oluşumlar

3- Dini Kurumlar

- Ezher Şeyhliği
- Mısır Müftülüğü
- Kıpt Patrikliği

4- Parti Dışı Siyasi Platformlar

- 6 Nisan Gençlik Hareketi
- Kifaye Hareketi
- Değişim İçin Ulusal Birlik
- Devrim Gençleri Koalisyonu
- Mısır İçin Demokratik İttifak
- Mısır Oluşumu
- Mısır Herkesin Üstündedir İttifakı

5- Toplumsal Kanaat Önderleri

- Muhammed el-Bedi'
- Abdülmecid Sami
- Tarık el-Bişri

- Saffet Hicazi
- Memduh Hamza
- Muhammed Hasaneyn Heykel

6- Yargı, Ordu Bürokrasisi ve Parlamento

- Yargı
- Ordu
- Mısır Halk Meclisi

7- Sivil Toplum Kuruluşları

- Meslek Sendikaları
- Sosyal Yardım Dernekleri
- İnsan Hakları Örgütleri

8- Medya Organları

A. Resmi Televizyon Kanalları

B. Yarı Resmi Gazeteler

- El-Ahram Gazetesi
- El-Ahbar El-Yevm
- Et-Tahrir Matbuat ve Neşriyat Evi

C. Özel Televizyon Kanalları

- El-Cezire Haber Kanalı
- Dream Kanalları Grubu
- Orbit Kanallar Grubu
- El-Mihver Kanalı
- El-Hayat Kanallar Grubu
- On Tv Kanalı
- En-Nas Ve'r-Rahme Kanalları
- Mısır 25 Kanalı

D. Özel Gazeteler

- El-Vefd Gazetesi
- Hürriyet ve Adalet Gazetesi
- Onur Gazetesi
- Nasırcı Arap Gazetesi
- Bugün Mısırlı Gazetesi
- Eş-Şuruk Gazetesi
- Günlük Anayasal Gazete
- Milletin Sesi Gazetesi

E. İnternet Siteleri

- El-Yevmü's-Sâbi'
- Mısravi
- El-Mısriyyûn
- İhvan Online
- Mısır'ın Penceresi Sitesi
- Gözlem Şebekesi

Siyasi Partiler

1907- 2011 döneminde kurulan ve varlıklarını devam ettiren partiler ile kurulmakta olan partileri ideolojik, felsefi yaklaşımlarını göz önüne alarak, dört ana grupta sınıflandırabiliriz:

- A- Dini Eğilimli Siyasi Partiler
- B- Ulusalçı/Milliyetçi Eğilimli Siyasi Partiler
- C- Liberal Eğilimli Siyasi Partiler
- D- Sol/Sosyalist/Komünist Eğilimli Siyasi Partiler

A-Dini Eksenli Siyasi Partiler³² (13,14, 21,22):

25 Ocak 2011'den sonra Diktatör Mübarek yönetiminin yıkılması ile birlikte Dini Eksenli Cemaat ve Hareketler, çok hızlı bir şekilde partileşmişlerdir. Partileri, Müslüman Kardeşler Hareketi, Selefî Hareket ve diğer İslâmî Hareketler olarak üç ana grupta toplayabiliriz. Bunların bir kısmı kurulmuş bir kısmı da kuruluş aşamasındadır.

1- Müslüman Kardeşler Hareketi Zemininde

Kurulan Partiler:

- a- Hürriyet ve Adalet Partisi
- b- Adalet ve Kalkınma Partisi
- c- Uyanış Partisi
- d- Mısır Akım Partisi
- e- Vasat Partisi

2- Selefî Hareket Zemininde Partiler:

- a- Nur Partisi
- b- Islahat ve Uyanış Partisi
- c- Mısır Uyanış Partisi
- d- Köken Partisi
- e- Fazilet Partisi
- f- Islahat Partisi

3- Farklı İslâmî Anlayış ve Metotlara Sahip

Partiler:

- a- Selamet ve Kalkınma Partisi (İslâmî Cihad)
- b- İnşa ve Kalkınma Partisi (Cemaat-i İslâmî)
- c- İslâmî İşçi Partisi

B- Ulusalçı/Milliyetçi Partiler:

- a. Arap Demokrat Nasırcı Parti

C- Liberal Eğilimli Partiler:

- a- Özgür Mısırlılar Partisi
- b- Mısır Özgürlük Partisi
- c- Adalet Partisi
- d- Yarın Partisi
- e- Onur Partisi
- f- Demokratik Cephe Partisi

g- Yeni Vefd (Delegasyon) Partisi

D- Sol/Sosyalist/Komünist Eğilimli Partiler:

a- İşçi Partisi

b- Sosyalist Güçler Cephesi

Sosyalist Güçler Cephesi ismini almış bu hareket, Halkçı Sosyalist İttifak Partisi, Mısır Sosyalist Partisi, Sosyalist Mısır Partisi ve Devrimci Sosyalistler Hareketi'nden meydana gelmiştir.

c- Ulusal İlerlemeci Birleştirici Topluluk Partisi

d- Mısır Özgür Sosyalistler Partisi

e- Mısır Komünist partisi

Ne Yapmalı? 3:

Zulme ve İşbirlikçilere Karşı Birleşik Cephe

Müslüman Kardeşler hareketi, Şer ittifakını ve onun yerli işbirlikçilerini tasfiye edebilmek için darbeye karşı başlattığı, şiddete bulaşmayan sivil itaatsizlik direnişini, süreçten rahatsız olan ve de olabilecek olan her kesimi içine dâhil edebileceği bir *Birleşik Cephe Hareketi*'ne dönüştürmek zorundadır. Müslüman Kardeşler hareketi, uzun vadeli bir yol haritası çizmek durumundadır. Bunun için:

- Mısır siyasi yapısı ile ilgili duygusallıktan uzak derinlemesine bir çalışma yapılarak kişiler, kurumlar, yapılar arasında uzlaşma ve ayrılma noktaları belirlenmelidir. Ortak paydalar, göz önüne alınarak söz konusu aktörler, sürece dâhil edilmelidir.
- Müslüman Kardeşler hareketi, Türkiye gibi ülkelerin tecrübelerinden yararlanmalı, benzer hatalara düşmemelidir.
- Mısır halkına çok hukuklu bir sistem teklifi

yapılarak, herkesin kendi hukukunu yaşayacağı bir sistemin kurulabilmesi için *Birleşik Cephe Hareketi*'ne destek vermesi istenmelidir. Mısır halkının zalimlerin safında yer almaması için tebliğ mekanizması etkin bir şekilde kullanılmalıdır.

- Mısır'daki Ehl-i Kitap'la olan ilişki, 3/64 ve 29/46 ayetleri kapsamında ele alınmalıdır.
- *Birleşik Cephe Hareketi*'nin etkili olabilmesi için ortak bir dil ve söylem geliştirilmeli ve kullanılmalıdır.
- Batının fiili işbirlikçileri ve İslâm düşmanları hariç Tahrir Meydanı eylemlerine katılanların hiçbirisi, karşı safta görülmeyp kazanılması hedeflenmelidir. Bu noktada Cunta hariç tüm subay ve erler kadrosu, kazanılması gerekenler olarak görülmelidir.
- Batının fiili işbirlikçileri ve İslâm düşmanları arasında ihtilaflar meydana getirerek birlikte hareket etmeleri engellenmelidir.
- Kitlesele eylemler, sadece Adeviyye, Nahda gibi meydanında yapılmayıp tüm Mısır sathına yayılmalıdır.
- Yapılacak askeri operasyonlara ve provokasyonlara karşı şiddete bulaşmamalı, çeşitli, dikkat çekici, kafa karıştırıcı sivil itaatsizlik eylemleri Mısır sathına yayılmalıdır. Evlerde, sokaklarda günün belli saatlerinde tek bir getirilerek ve sloganlar söylenerek Mısır semaları cınlatılmalı, karşı cephenin iradesi felç edilmelidir.
- Eylemlerde güvenlik güçlerinin mermisine karşı çiçek atılmalı, kardeş katili olmamaları seslendirilerek ruhlarına, gönüllerine ve kalplerine hitap edilmelidir. Erlerin subayların emirlerine uymamaları, kendi kardeşlerini öldürmemele-ri seslendirilerek iradeleri çözümlenmelidir. Şiddete bulaşmayan eylemler yaygınlaştıkça, zulüm cephesi ve onlara destek veren kesimler çözülecektir. El-Baradei'nin istifasına bu açıdan bakılmalı; zulüm cephesinde iç ihtilafları derinleştirecek, keskinleştirecek dil, üslup ve eylem türleri geliştirilmelidir.
- Müslüman Kardeşler hareketi zemininde kurulan tüm partiler, tek bir çatı altında toplanmalıdır. Süreç ilerledikçe, şer ittifakı, Müslüman Kardeşler hareketi içerisinde ihtilaf çıkarmaya çalışacaktır. Bu noktada gösterilecek zafiyet, yıkım olabilir. En çok da buna dikkat edilmelidir.

- 21. Asır Haçlı Seferleri'nin amacı, İslâm coğrafyasının, dini, etnik ve mezhebi olarak parçalayıp sömürmektir. ABD-İngiltere-İsrail-AB Şer/Şeytanı ittifakının Küresel kapsamdaki yeni stratejisinin bu olduğu ve İslâm'ın her çeşidine karşı olduğu, Selefî ve diğer İslâmî hareketlere anlatılmalı, ikna edilmeli ve *Birleşik Cephe Hareketi*'ne katılmaları sağlanmalıdır.

Unutmayın!

İslâm Coğrafyası arınma sürecine girmiştir. (8 Enfal 36,37)

Unutmayın!

İslâmî mücadelede, Allah'ın yardımı çok önemli bir faktördür. İslâm devrimi için cihad edenler bu gerçeği unutmamalı ve Allah'ın yardımının geleceği tarzda gerektiği gibi, ihlâsla cihad yapmalıdırlar. O takdirde Allah, kurulan tüm tuzakları bozup parçalayacaktır:

“Onlar ise bir düzen kurdular. Allah da (buna karşılık) bir düzen kurdu. Allah, düzen kurucuların en hayırlısıdır.” (3 Âl-i İmran 54)

Ve Unutmayın!

“Küfredenler birbirlerinin velileridir. Eğer siz birbirinize yardım etmez ve dost olmazsanız yer-yüzünde bir fitne ve büyük bir fesat olur.” (8 Enfal 73) Yeryüzü kelimesi yerine Mısır/İslâm Coğrafyası ifadesini koyarak ayeti bir kez daha okuyun ve gereğini yapın.

“Allah'ım Senin adınla düşmana saldırırım, Senin adınla düşmanın hilesini defederim ve Senin adınla düşmanın üzerine yürürüm.” Hz. Muhammed (s.a.v.)

Dipnotlar

- 1 BBC 29.06.2013
- 2 BBC 01.07.2013. Özdalga, H., Mısır Nereye? *Zaman* 12.07.2013.
- 3 Özdalga, H., Mısır Nereye? *Zaman* 12.07.2013.
- 4 Öztürkler H., “Mısır Ekonomisinin Genel Özellikleri”, *Orta Doğu Analiz Dergisi* Şubat 2012 - Cilt: 4 - Sayı: 38, s. 51-57.
- 5 Öztürkler H., “Mısır Ekonomisinin Genel Özellikleri”, *Orta Doğu Analiz Dergisi* Şubat 2012 - Cilt: 4 - Sayı: 38, s. 51-57.
- 6 Öztürkler H., “Mısır Ekonomisinin Genel Özellikleri”, *Orta Doğu Analiz Dergisi* Şubat 2012 - Cilt: 4 - Sayı: 38, s. 51-57.
- 7 Öztürkler H., “Mısır Ekonomisinin Genel Özellikleri”, *Orta Doğu Analiz Dergisi* Şubat 2012 - Cilt: 4 - Sayı: 38, s. 51-57.
- 8 Öztürkler H., “Mısır Ekonomisinin Genel Özellikleri”, *Orta Doğu Analiz Dergisi* Şubat 2012 - Cilt: 4 - Sayı: 38, s. 51-57.
- 9 Öztürkler H., “Mısır Ekonomisinin Genel Özellikleri”, *Orta Doğu Analiz Dergisi* Şubat 2012 - Cilt: 4 - Sayı: 38, s. 51-57.
- 10 BBC 01.07.2013.
- 11 BBC 01.07.2013. Ben Hubbard - David D. Kirkpatrick (*The New York Times*) Dünya Bülteni 12.07.2013, BBC 04.07.2013.
- 12 Ankara Strateji, 12.07.2013.

- 13 Eraslan Y. *Mısır, Rejim ve Ordu*, 2013,
- 14 Çevikalp, M., Şirketler Ordusu, *Aksiyon*, 15.07.2013.
- 15 Çevikalp, M., Şirketler Ordusu, *Aksiyon*, 15.07.2013.
- 16 Çevikalp, M., Şirketler Ordusu, *Aksiyon*, 15.07.2013.
- 17 Ordunun Ülkedeki Konumu, <http://www.enderuncemiyeti.org/mis.pdf>, Moataz el-Fegier, “Crunch Time For Egypt's Civil-Military Relations”, August 2012, Policy Brief; Özhan T., “Mısır, ‘Sivil Darbe’ ve Liberal Trajedi!”
- 18 Acun C., Mısır Ordusunun İktisadi Krallığı, 26 Nisan 2013 Cuma.
- 19 Acun C., Mısır Ordusunun İktisadi Krallığı, 26 Nisan 2013 Cuma.
- 20 Özgür B., Darbe, silahlı ekonomiye yine pelerin oldu, *Radikal* 06.07.2013.
http://www.radikal.com.tr/turkiye/darbe_silahlı_ekonomiye_yine_pelerin_oldu-1140654;
- 21 Ordunun Ülkedeki Konumu, <http://www.enderuncemiyeti.org/mis.pdf>, Moataz el-Fegier, “Crunch Time For Egypt's Civil-Military Relations”, August 2012, Policy Brief; Özhan T., “Mısır, ‘Sivil Darbe’ ve Liberal Trajedi!”, Acun C., Mısır Ordusunun İktisadi Krallığı, 26 Nisan 2013 Cuma.
- 22 Özgür B., Darbe, silahlı ekonomiye yine pelerin oldu, *Radikal* 06.07.2013.
http://www.radikal.com.tr/turkiye/darbe_silahlı_ekonomiye_yine_pelerin_oldu-1140654; Çevikalp, M., Şirketler Ordusu, *Aksiyon*, 15.07.2013.
- 23 Özgür B., Darbe, silahlı ekonomiye yine pelerin oldu, *Radikal* 06.07.2013.
http://www.radikal.com.tr/turkiye/darbe_silahlı_ekonomiye_yine_pelerin_oldu-1140654; Çevikalp, M., Şirketler Ordusu, *Aksiyon*, 15.07.2013.
- 24 Özgür B., Darbe, silahlı ekonomiye yine pelerin oldu, *Radikal* 06.07.2013.
http://www.radikal.com.tr/turkiye/darbe_silahlı_ekonomiye_yine_pelerin_oldu-1140654; Çevikalp, M., Şirketler Ordusu, *Aksiyon*, 15.07.2013.
- 25 Çevikalp, M., Şirketler Ordusu, *Aksiyon*, 15.07.2013.
- 26 Çevikalp, M., Şirketler Ordusu, *Aksiyon*, 15.07.2013.
- 27 Özgür B., Darbe, silahlı ekonomiye yine pelerin oldu, *Radikal* 06.07.2013.
http://www.radikal.com.tr/turkiye/darbe_silahlı_ekonomiye_yine_pelerin_oldu-1140654; Çevikalp, M., Şirketler Ordusu, *Aksiyon*, 15.07.2013.
- 28 Çevikalp, M., Şirketler Ordusu, *Aksiyon*, 15.07.2013.
- 29 Türköne, M., *Siyaset*, Lotus Yayınları, İstanbul, 2003.
- 30 Türköne, M., *Siyaset*, Lotus Yayınları, İstanbul, 2003.
- 31 Yıldırım R., Abdülcelil T., “Mısır Siyaset Haritası, Ankara”, Sayı 1, Eylül 2011. Tandoğan A., *Arap Baharı Sürecinde Mısır*, Yüksek Lisans Tezi, Atılım Üniversitesi, Ankara-2013.
- 32 Erkilet, A., *Orta Doğu'da Modernleşme ve İslâmî Hareketler*, Hece Yayınları, 2004. Yıldırım R., Abdülcelil T., Mısır'da Siyasi Aktörler, Partiler, Dini Hareketler ve Medya, Ankara, Ocak 2012. Yıldırım R., Abdülcelil T., Mısır Siyaset Haritası, Ankara, Sayı 1, Eylül 2011. Tandoğan A., *Arap Baharı Sürecinde Mısır*, Yüksek Lisans Tezi, Atılım Üniversitesi, Ankara-2013.

Mısır ve Suriye Olaylarını -Türkiye Üzerinden- Nasıl Okumalıdır?

Metin Önal MENGÜŞOĞLU

Yalnızca Mısır ve Suriye değil bütün Müslüman coğrafyada artık göz dolduran siyasi/sosyal ayaklanmalar, bir zamandan bu yana, sürpriz biçimde dünya gündemini meşgul etmektedir. Arap Baharı adı takılmış olsa da Arap olmayan Müslümanların, Afgan, Hint (Pakistan Bengal), Türk, Kürt, Fars, Berberi, Malay vb. kökenlileri arasında da benzer hareketlilik gözlerden uzak değildir. Bahsi geçen bütün bölgelerdeki aniden doğan hareketlenmenin umumi manzarasına bakıldığında tümü bir doğum, uyanış, diriliş sancısı karakterini yansıtmaktadır. Dünyanın son yarım yüz yılını yaşamış bulunan insanların büyük ekseriyeti, bu oluşum ve gelişimin arkasında, dünyaya aynı tarihlerde egemen bulunan güçlerin parmağı olduğunu söyleyerek yüreklerini rahatlatmaktadırlar.

Varsayalım ki bu izah gerçeğin bir yüzünü bize göstermektedir. Lakin meselenin bütünü üzerinde daha dikkatli bir bakış ve tahlil, sanki bizi asıl sebebe daha yaklaştıracakmış gibi görünmektedir. Müslüman dünyanın son birkaç asra dayanan toplumsal hayatında ciddi bir gerileme, kopuş, kayma ve çöküş olduğu biliniyor. Nitekim bir asır evvel koca bir siyasi güce sahip görünürken, bugün aynı siyasi gücün hinterlandı içerisinde, onun yavrucuklarına benzeyen, yığınla, siyasi sınırları farklı bağımsız ülke (!) doğmuştur. Mevcut sınırların ise hangi hile ve desise ile bizzat bu dünyanın düşmanları tarafından çizildiği hatırlardadır.

Kuru Asabiyetler

Neden böyle bir sonucun doğduğu ilk dönem İslâm(cı) münevverler tarafından şöyle belirlenmişti. Bu toplumu geri bırakan, onun bağlı bulunduğunu iddia ettiği Din yani İslâm değildir. İslâm diye bağlandıkları ve benimsedikleri çarpık itikatlardır. Ki bu itikatlar Kur'an öğretisindeki iman ile alakasını çoktan kesmiş tek kelimeyle söylersek kuru asabiyetlerden ibarettir.

Nedir o asabiyetler denilirse, ilk hatıra gelmesi gereken Şii/Safevi akidesi olmalıdır. Şiiler, Peygamber soyuna samimi olmayan, sahte bir kutsallık yüklemiş, bu itikadın üzerine biraz da Pers hassasiyeti katarak Müslüman postuyla ortaya çıkmışlardır. Her ne kadar Müslüman dünyada siyasi bilinci en geliş-

kin toplumlar Şii karakterlilermiş gibi görünse de, buradaki siyasi bilinç, mezhebin bizzat kendisinin siyasi bir hassasiyetten doğmuş bulunmasıyla alakalıdır. Yoksa Kur'an merkezli bir basiret asla değildir. Çünkü mezhebin adı bile bir sapmayı, kırılmayı, tarafgirliği yansıtmaktadır.

Sünni dünyanın karakteristik sapması ise derin kitlesel cehalete rağmen daha ziyade dindarlık kisvesi altında gelişmiş gibi görünmektedir. Hicaz bölgesinin efesi rolündeki Suudi Arap coğrafyasında sürdürülen koyu, katı mezhep asabiyeti bunun en güzel göstergesidir. Orada din, onların mezhep ve meşrebinden ibaret görünmektedir. Namaz, oruç,

hac ve zekât dörtgeni arasına sıkışmış dindarlığın en ufak bir sosyal siyasal görüntüsü mevcut değildir. Adeta bu dörtgenin taassubuna boğulmuş bir hayat yaşamakta ve her yıl milyonlarca inananın dolup taşıdığı Harem bölgesine gelenlere de böylesi bir dindarlık telkin edilmektedir. Düşünme ve seçme hürriyetine dair en ufak bir açık kapı bırakılmamaktadır.

Sünni karakterin ağırlıklı bulunduğu Mısır, Suriye ve Türkiye cephesine bakıldığında ne(ler) görülmektedir?

Mesela Suriye'deki Nusayri hâkimiyeti neyin nesidir? Nüfus itibarıyla belli bir azınlığı temsil ediyor olmalarına rağmen ülke yönetimini nasıl olup da ele geçirmişlerdir? Besbelli onları güya bağımsız sınırlar içerisine sıkıştıranlar, bölgenin egemen gücünü de kendileri tayin etmişlerdir. Böylece bölgenin, bölge insanının asırlık tecrübe ve inancına muhalif Baas zihniyeti iktidarı ele geçirmiştir. Azınlığın çoğunluğa hâkimiyeti öyle pek kolay sağlanacak bir şey değildir. Peki, nasıl olmuştur da çoğunluk ipin ucunu o zalim diktatörlere kaptırmıştır? Mevcut sonuçta çoğunluğun bir kusuru, vebali var mıdır; nedir?

Hadisenin bir başka vechesi, görüntüsü de şudur ki, Suriye'de mesele yalnızca azınlığın çoğunluğa galebe çalmasından ibaret değildir. Bu, Sünni ağırlıklı Müslüman(!) beldesinde, Nusayri olmamasına rağmen, samimi Nusayrilardan daha azgın ve Sünni kökenli İslâm düşmanları yetişmiştir. Bunlara ben örtülü İslâm düşmanları demeyi tercih ediyorum. Onların Kur'an'daki adları münafıktır. Benzer gelişmeler aynıyla Mısır ve Türkiye'de de ortaya çıkmıştır. Her üç ülkede de laik, liberal, Kemalist, Baasçı ve en önemlisi gelenekçi (Suriye örneğinde Said Ramazan el-Buti, Mısır örneğinde Ezher Şeyhi, Türkiye örneğinde vaktiyle Diyanet

İşleri Başkanlığı'na kadar yükselmiş niceleri sayılabilir) çevreler mevcut gayri İslâmî yönetim ve diktatörlere en sadık destekçileridir.

Müslüman muhitlerinde bunca münafık nereden çıkmış, nasıl yetişmiştir; bugün bunu sorgulamanın zamanı geçmiştir bile. Mistik ve ferdi dindarlığın aşıldığı sefil hoşgörü felsefesinin hiç mi rolü yoktur bu oluşumda? Eski Komünist coğrafyada, Kosova'da bir Halveti Dergâhı'nı geziyorduk. Dergâh hâlâ ayakta ve faal idi. Şeyhin Halifesi bizi gezdirirken en ziyade, komünizm zamanında bile bu dergâhın kapatılmadığını, faal bulunduğunu büyük bir ciddiyet ve övünçle anlatıyordu. İftihar ediyordu. Ve muhtemelen bunu dergâhın manevi kudreti ile açıklıyordu. Elbette o gün uzun boylu tartışma imkânımız yoktu lakin bu hamakat bile Müslüman dünyadaki şuur kırılmasının en güzel örneklerinden birisiydi.

Nitekim gerek Mısır ve gerekse Suriye cephesine bakıldığında iktidarın etrafında halen nice sarıklı ulemanın mevcut zulme cevaz ve fetva yetiştirme telaşını görmezden gelmek mümkün müdür? Mümkün müdür Müslüman âleminin en itibarlı ilim yuvası gibi görünen Ezher ile İhvan-ı Müslimin hareketini aynı cephede görmek? Biri İslâmî ilimlerin öteki İslâmî hareketin dünya üzerindeki en aktif yuvası olmalarına rağmen, nasıl bir husumet veya rekabettir ki her ikisini asla aynı

cephedeki savaşta bir türlü görememekteyiz?

Bütün bu olumsuz tabloya rağmen, Tunus'tan başlayıp tüm Mağrip ülkelerini, giderek de Arap dünyasını saran ve dünyanın son yıllarındaki siyasi gündemi neredeyse tamamıyla örten, kapatan gelişmelerin adını da doğru koymalıyız. Bahar mı kış mıdır? Ayrıca Tunus'taki kalkışmadan çok önceleri, herkes pekâlâ bilmektedir ki Cezayir'de FİS hareketi,

Gördüğümüz kadarıyla Arap Baharıyla ayağa kalkan Müslüman halklar, Türkiye Müslümanlarının geçen yüzyılın ilk çeyreğindeki başlangıç noktasını, uzun bir gecikmeyle, şimdi yaşamaktalar. Ne var ki onların geçiş süreçleri sanki Türkiye'dekinden biraz daha kanlı biçimde sürmektedir. Gerçi Türkiye'de de çok kan akmıştır. Lakin galiba Türkiye'de akan kan o ülkelere rağmen, deyim yerindeyse, biraz daha kitabına uydurularak akıtılmıştır. Oysa Arap dünyasında kan, son derece vahşi ve barbarca akıtılmaktadır maalesef. Zulüm asla payidar olmayacağına göre, bu ilahi hakikat bir gün elbet mazlum, mağdur Müslüman halkın lehine dönecektir.

Sudan'da Turabi'nin devrimi yaşanmış ve her ikisi de fiziki anlamda(asla fikri anlamda değil; çünkü bu anlamda tersi yaşanmıştır; belgesi de Arap baharı kalkışmalarıdır) başarısızlıkla sonuçlanmıştır.

Bu hususta Türkiye'deki son asrı hatırlamak bize ciddi ipuçları verecektir. Malumdur ki Osmanlı sonrasında kurulan yeni Türkiye'de yeni rejim, kendisini kısa sürede doğrudan İslâm karşısında konumlandırmakla işe başlamıştır. İslâmî görünen bütün müesseseleri birer birer ortadan kaldırmayı hedeflemiş ve bunu resmen, yasalar koyarak büyük ölçekte de başarmıştır. Ortaya sürülen her yeni ilke, özellikle İslâm'a aidiyeti şeklen de olsa görünen bir başka ilkeyi yıkarak onun yerine ikame olunmuştur. Bu arada cılız şekilde direnen kimi sesleri kısırmayı, susturmayı da yeni rejimin kurucuları doğrusu yağdan kıl çekercesine ve yerine göre kanlı biçimde becermişlerdir.

Gelin görün ki bahsi geçen darbelerin üzerinden daha çeyrek yüzyıl geçmeden Ebedi Şef, Milli Şef, Tek Parti gibi diktatörlük kavramları halkın büyük ekseriyeti nazarında itibar bulmamış ve çok partili rejime geçer geçmez semeresini vermeye başlamıştır.

Malumdur ki o tarihlerden itibaren yani tek parti diktatörlüğü yıkıldıktan sonra ülkede her on yılda bir asker ve sivil bürokrasinin, diktatörlükten beslenip semirmiş çevrelerin kışkırtmasıyla sıkıyönetim rejimleri kurulmuş, ihtilaller olmuştur. Ama halk, her seferinde, ihtilallerin dikte ettirdiğinin aksine, şöyle veya böyle din ile alakası bulunan siyasi eğilimlere itibar göstermiş ve onları iktidara taşımıştır. Onlar arasında da elbet halkı dindar görünerek aldatan arkadan vurucular yok değildi. Neredeyse sayısız defa halk aldatıla aldatıla ve her seferinde iktidara, kendisine biraz daha yakın olanları taşıyarak, dikta taraftarlarının heveslerini kursaklarında koymuştur. (Menderes, Demirel, Özal, Erbakan ve nihayet Erdoğan hükümetleri hatırlanmalıdır.)

Geçiş Süreçleri

Ne garip tecellidir ki Osmanlı'nın yıkılışı ardından Türkiye'de kurulan Kemalist rejim, kimi Müslüman ülkelere o zaman da rol model oluşturmuştu. Tunus'ta, İran'da hatta Hind kıtasında bile müspet bir Atatürk imajı vardı. Şimdilerde de sanki tarih tekerrür etmekte ve Türkiye'nin son yüz yıldaki gelişimi, ulaştığı seviye yeniden bir rol modelmiş gibi görünmektedir.

İhtilaller sonucunda yeniden seçimli sisteme geçildikçe iktidara gelen her yeni hükümet bir öncekine nazaran İslâm hususunda biraz daha samimi, biraz daha gerçekçi gibi algılanmıştır. Her ne kadar hakikat payı varsa da bu algı esasen aldatıcıydı. Şu sebeple ki giderek İslâm(cı)laşmış gibi görünen iktidarlar, esasen tipik muhafazakâr veya gelenekçi bir temel üzerinde yükselmektedir. Sahih İslâm(cı)lık ise çoğu kez halkın İslâm(cı) zannettiği bu hükümetlere rağmen yoluna devam etmekteydi. Bahsi geçen gelişmeyi tamamen olumsuzlamak insafla bağdaşmaz. Elbette özellikle de ferdi hürriyetler bakımından her ihtilal sonrasında kurulan hükümetlerce halk, biraz daha serbest bırakılmış, özellikle düşünce ve inanç hürriyetleri bakımından diğer Müslüman ülkelere nazaran ciddi mesafeler kat edilmiştir.

Gördüğümüz kadarıyla Arap Baharıyla ayağa kalkın Müslüman halklar, Türkiye Müslümanlarının geçen yüzyılın ilk çeyreğindeki başlangıç noktasını, uzun bir gecikmeyle, şimdi yaşamaktalar. Ne var ki onların geçiş süreçleri sanki Türkiye'dekinden biraz daha kanlı biçimde sürmektedir. Gerçi Türkiye'de de çok kan akmıştır. Lakin galiba Türkiye'de akan kan o ülkelere rağmen, deyim yerindeyse, biraz daha kitabına uydurularak akıtılmıştır. Oysa Arap dünyasında kan, son derece vahşi ve barbarca akıtmaktadır maalesef. Zulüm asla payidar olmaya-çağına göre, bu ilahi hakikat bir gün elbet mazlum, mağdur Müslüman halkın lehine dönecektir. Bunun gerçekleşmesi için halkın ayağa kalkması beklenirdi. İşte şimdi görünen odur ki halk topyekûn ayağa kalkmıştır. İnşallah bundan ötesi daha da selamet olacaktır.

Suriye ve Mısır'da beklendiğinden, korkulandan daha ziyade kan akmış, daha korkunç bir süreç yaşanmıştır. Görüldüğü kadarıyla da çok yakın bir tarihte, hemen şimdi, bir İslâmî oluşum imkânı da uzaktır. (Sanki Türkiye'de çok mu yakındır?) Her şeye rağmen bütün bu gelişmeleri doğum sancısı olarak görmemiz için türlü sebepler mevcuttur. Doğum derken şunu unutmamalıdır ki fertlerin doğumları ile toplumların doğumları arasında zaman dilimi bakımından büyük farklar vardır. Toplumların tarihi, asgari olarak yüzerli yıllarla, eski tabirle asırlarla anılır ve yazılır. Bu bakımdan 21. Asır inşallah Müslüman toplumların sahici diriliş asrı olmaya aday görünmektedir.

Zalimlerin, vandalların, işbirlikçi hainlerin akıttıkları Müslüman kanı elbette yüreğimizi yarmakta,

bizi derinden yaralamaktadır. Özellikle Türkiye’den sözü edilen ülkelere dönük sivil toplum kuruluşlarının destek ve yardımları son derece ciddi bir gelişmenin işareti sayılmalıdır. Uzunca bir tarihten bu yana gerçekleşmiş, unutulmuş İslâm kardeşliği ruhu, böylece sanki yeniden dirilmektedir. Rabbimizin rahmeti de işte böylesi dayanışma ve kaynaşma ruhuna dönük olacaktır. Çünkü O’nun vaadi vardır ve O, vaadinden asla dönmeyendir.

Şehit Esmâ Biltâci

Siyasal İslâm bitti, İslâmcılık başarısız oldu, İhvan-ı Müslimin hareketinin önderleri Hasan el Benna ve Seyyid Kutupların devri tamamlandı, diyenlerin unuttuğu bir husus var. Onların çabası siyasi bir başarı sağlamadı belki ancak Müslüman dünyada ilk defa düşünce, içtihat ve şuurun sokağa yansımaları/ taşmasını sağladı. Sünni halk bugüne kadarki itikadında siyaseti kutsayarak hep yöneticilere bırakır, kendileri ferdi dindarlıklarına bakarlardı. Oysa şimdi sokaktaki kalabalıklar bizzat siyasete müdahil olma arzusundalar. Bu uğurda on yedi yaşındaki genç kızlar kendilerini feda etmekte. Müslüman âleminde görülme-ye-ye şey buydu. Ve bunu ilk ıslahatçılar sağlamış ve başarmışlardır. O halde gönül rahatlığıyla şunu söyleyebiliriz: Siyasal İslâm’ın teorisi geçen yüzyılda tamamlanmıştır. Şimdi pratiğinin zamanıdır. Ve o da kanlı mı olacak, kansız mı olacak, görülecektir. Çünkü biliniyor ki bugün yaşayanlar, kendilerinden öncekilerin çektiğini çekmeden cennete giremeyeceklerdir.

Arap Baharının yalancı bahara dönmeyeceğini şuradan da kestirmek mümkündür. Şunu artık çok iyi hatta belgelerle(CIA’nın itirafı da diyebiliriz) bilmekteyiz ki, İslâm dünyasındaki darbelerin arkasında Amerika, İsrail ve onların bölgedeki işbirlikçileri vardır. Ve onlar İslâm dünyasında ister diktatör isterse seçimli yönetim olsun, her ikisinin de arkasında İslâmi şuur taşıyanıyla uğraşıp onu devirmek peşindedir. Yoksa Müslümanlar arasındaki kimi münafık ruhların zannettiği gibi Mısır Cumhurbaşkanı Mursi’nin hataları bu sonucu doğurmadı. Mursi’nin kaç günlük hatırası vardı ki, kaç günlük hatası bulunsun? ABD, İsrail ve onların işbirlikçileri, Müslüman dünyanın en dindar görünümlüsü olan Suudi Arabistan ile niçin hiç uğraşmayıp, onunla işbirliği yapıyorlar? Suudileri bırakarak Mısır, Suriye

ve hatta Türkiye üzerinde oyunlar oynamaları da bize bu hakikati göstermiyor mu?

İslâm düşmanlarının öteden beri uyguladıkları tuzaklar artık sokaktaki insanlarımız tarafından da fark edilmiştir. Mısır özelindeki tuzakları şöyle özetleyebiliriz:

1. Müslümanları tuzağa düşürerek silaha sarılmalarını sağlayıp resmen terörist ilan etme beklentisindedirler.
2. El-Kaide’yi tahrik ederek İhvan-ı Müslimin ile özdeşleştirme arzusundadırlar.

3. Seçimli yönetimle halkın hangi istikamete döneceğini iyi bildiklerinden, evvela önlerine sandığı koyup ardından sandıktan çıkarak itibarsızlaştırarak, yeniden dikta hevesini kamçılama ve halkı büyük bir tezdin ortasına bırakmak peşindedirler.

4. Müslüman dünyada müspet imajı bulunan İhvan-ı Müslimin’i başarısız göstererek kendi işbirlikçileri olan Muhammed el-Baradei gibilerini öne çıkarma emelindedirler.

5. Her zamanki taktiklerinden birisi de iç savaş korkusu salarak halkı askere sığınmaya sürüklemek ve zaten kendi taşeronları olan askerle de asıl emellerine ulaşmak çabasıdadırlar.

6. İslâmi siyasi şuurun giderek ne ölçüde arttığı onların da gözlemlediği bir hakikattir. Bu şuur beraberinde halka batının münafıklığını da göstermektedir. Bütün çıkarlarını zedeleyecek bu şuurun gelişimine elbette göz yumamazlardı. En erken çözüm askeri darbelerdi. Tıpkı vaktiyle ve defalarca Türkiye’de uyguladıkları gibi; Mısır’daki uğraşlarının özeti budur.

Oysa meşhur darbe meseldir bizde söylenir; korkunun ecele bir faydası yoktur. Gördüğümüz kadarıyla onların bir hesabı vardır; ancak Allah’ın da bir hesabı vardır ve O, hesabında asla yanılmayandır. Mısır’daki direnişin sembolü haline gelen dünya güzeli 17 yaşındaki sevimli kızımız Esmâ el-Biltâci’nin şehitliği münasebetiyle hatırlanan eski Arap şairlerinden Amr b. Salim’in mısralarıyla bitirelim:

*Onlar bizi Vetir’de namaz kılariken buldular
Kimimizi rûkûda, kimimizi secdede vurdular
Onlar hem güçsüzdü hem az, sayıca
Allah’ın kullarını çağır da gelsinler yardıma
Köpüklü deniz dalgalarını andıran ordularla.*

MISIR

“Darbe Garantili Demokrasi”

Cevat ÖZKAYA

Darbecilerin Malı Olmaktan
Halkın Ülkesi Olmaya

“Ortadoğu İslâm coğrafyasındaki liderler ülkelerini babalarının malları gibi kullanıyorlardı.” Diyor Robert Fisk. Evet babalarının malı gibi kullandıkları bu ülkeleri, ahalisiyle beraber çocuklarına miras bırakıyorlardı. Bu miras içinde hangi çocuğun ve hangi kardeşin mirasçı olacağını da bölgeyi asıl olarak sömüren kolonyalar tayin ediyordu. Arap uyanışı bütün arızalarına rağmen bölge haklarının bu gidişe isyan etmesinin adı idi. Halklar ülkelerinin kendilerine ait olduğunu haykırdılar meydanlarda... “Özgürlük, ekmek, onur” sloganıyla bunu dillendirdiler. Tunus’ta, Mısır’da eski rejimin yöneticilerini nisbeten az bir sorunla devirdiler. Libya’da biraz kanlı olsa da yönetim değişti. Suriye’de ise savaşı süreç devam ediyor.

Devrilen yönetimlerin yerine, yapılan seçimleri kazanan Müslüman Kardeşler ağırlıklı yönetimler geldi. O andan itibaren işbaşına geçen yönetimleri, normal seçim sürecini beklemeden devirmek için uluslararası operasyon gündeme geldi. Bu bağlamda, Arap dünyasında kilit role sahip Mısır öncelendi, çünkü Mısır’da Müslüman Kardeşler başarılı olduğu takdirde bütün coğrafyada ve İslâm dünyasında etkisi aratacak ve bölgeyi sömürgecilerin kontrolü zor hale gelecek. İşte bu endişeyle uluslararası şebeke harekete geçti.

Mısır Darbesi Uluslararası Bir Organizasyondur

Mısır darbesi, Mısır ordusunun kendi başına baş edemeyeceği, planlayamayacağı kadar zor bir organizasyondur. Veya bir başka tespitle Mısır, Mısırlılara bırakılmayacak kadar siyasi ve düşünsel öneme sahip stratejik bir konuma sahiptir. Mısır’ın gerek nüfus yoğunluğu bakımından gerek stratejik önemi açısından gerekse de kültürel olarak Arap dünyasında ciddi bir ağırlığı, etkinliği vardır.

İkinci bir husus: Bölgenin neredeyse tüm ülkelerine yayılmış ve bazı ülkelerinde ciddi şekilde organize olmuş olan İhvan’ın varlığı Mısır’ı ayrıca önemli kılmaktadır. İşte böyle bir ülkede, Mısır’da devleti bir nevi İhvan’ın yönetiyor olması, bir de üstüne üstlük başarılı bir yönetim çıkaracak olması sömürgecilerin ve onların bölgedeki yerli işbirlikçilerinin, müttefiklerinin asla kabullenemeyeceği bir durumdur!

İlk ve en önemli değişim Mısır’daki Mursi yönetiminin destekçisi durumundaki Katar’da gerçekleşti. Katar Emiri Şeyh Hamad bin Halife görevini 33 yaşındaki oğlu Şeyh Temim bin Hamad’a bırakarak siyaset sahnesini terk etti. Bölge politikasını beraber yürüttükleri Dışişleri Bakanı Şeyh Hamad bin Casim de görevini bıraktı. Bu arada Katar Emiri’nin Mursi yönetimine 7 milyar dolar yardımda bulunduğunu ve Gazze’yi ziyaret eden ilk devlet başkanı olduğunu da zikrederim.

Böylesi ani bir değişimin olmasının, doğrudan Mısır’da yapılacaklarla ilgili olduğu açıktı. Nitekim Mısır’da darbe olur olmaz Katar hariç bölge ülkeleri başta Suudi Arabistan olmak üzere yeni yönetime 12 milyar dolarlık bir yardım paketi taahhüt ettiler. Şeriatçı(!) Suudi Arabistan yönetimi İslâmci İhvan iktidarına karşı, laik, liberal, solcu, militarist Sisi iktidarını desteklemeyi seçti.

Suud, BAE, Kuveyt vb. Körfez ülkelerinin embedded (iliştirilmiş) devletler olduğunu düşündüğümüzde, organizasyonun asli faillerinin, darbeye darbe demeyen ABD VE İngiltere olduğunu söyleme malumu ilam olacaktır. Nitekim ABD Dışişleri Bakanı John Kerry: “Mısır ordusu demokrasiyi yerleştirmeye, kaosu önlemeye çalışıyor.” diyerek darbeye ve askerinin barışçıl göstericilere yönelik silahlı katliamlarına cevaz veriyordu. Bu desteğe rağmen darbeci Sisi: “Obama beni yalnız bıraktı!” demekten de imtina etmiyordu.

İngiliz Independent gazetesi Ortadoğu muhabiri Robert Fisk, Akşam gazetesinde yer alan röportajında durumun vehametini biraz da ironiyle anlatmıştır:

“İngilizler Mısır’ı yönetirken, tıpkı Londra’daki gibi parlamenter demokrasiyi desteklediklerini göstermek için, bir parlamento kurulmasını sağladılar. Mısır muhalefetine söylediği ilk şey, “Kral’dan kurtulmak istiyoruz.” olunca Kral hepsini hapse tıktı. Batı demokrasisinin temeli, istedikleri kişilere oy verildiğinde destek vermek üzerine kurulu. Filistin ve Gazze’de bunun örneğini gördük. Adil ve demokratik seçimler istedik, oldu ve Hamas seçildi. Ama istediğimiz bu değildi. Biz dünyada istediğimiz kişilerin seçilmesini istiyoruz.” (gülerek). Evet 1992’de Cezayir’de, 2006’da Filistin’de, bugünde Mısır’da olan tam da budur işte, kutsallarını çiğnemeleridir, putlarını yemeleridir. Batı’nın bölgeye vaad ettiği demokrasi Ali Bulaç’ın tabiriyle “Darbe Garantili Demokrasi”dir.

Siyasi Normalleşmenin Önü Kesildi Ama Şimdilik!

Mısır’ın Arap ülkeleri açısından her bakımdan önemli olduğunu söyledik. Mısır’da düzen değişiyorsa tüm Arap ülkelerinde de değişebilir algısı yarattı Arap uyanışı. “Mısır’da demokratik düzene geçilebiliyorsa biz de haydi haydi olur” umudunun yeşermesi, Mısır’a darbeyi acılaştıran bir algı idi. Çünkü Mısır, -kısa bir dönem de olsa- Mursi yönetiminde, siyasetin yapılabilir olduğunu ve yok denecek kadar dar seçimli siyaset alanının nispi genişlemesini gördü. Siyasetten dışlanmış bir kesimin, Müslüman Kardeşler’in -muktedir olamayan- iktidarları döneminde bile siyaset alanının ne kadar genişlediği açıkça ortaya çıktı. Müslüman Kardeşler’in dışında siyasetten dışlanmış Cemaat-i İslâmi ve selefi grupların da yasal siyasal alana dahil edilmesi, kitlelerde siyaset yapılabileceği umudunu yeşertti.

Bu, bütün bölgesel düzeni kurgulayan uluslar arası güçlerin ve bünyesinde Müslüman Kardeşler benzeri İslâmcıları barındıran Körfez monarşilerinin yöneticilerini korkuttu. Mısır’ın içindeki “fûlul” diye adlandırılan Mübarek rejimi kalıntısı kişiler ve kurumlar, liberaller ve 25 Ocak eylemine destek veren grupların bir kısmı, uluslar arası güçlerden adeta müsaade beklediler. Ve nihayet bu müsaade verildi. İçinde 25 Ocak devriminde rol alan 6 Nisan Hareketi’nin de bulunduğu darbeciler ordunun önderliğinde, otoriter rejimden demokrasiye geçişi -Mısır ve bölge bazında- zorlaştıran bir darbeye vücut verdiler.

Gelen darbeci yönetimin eylemleri, İhvan’ı yok etme kararı aldığını gösteriyor. Meşru, legal gösteri hakkını kullanan İhvan’ın önderlik ettiği halk kitlelerinin

üzerine, silahsız insanlara ateş ederek yüzlerce kişinin öldürülmesinin başka türlü izahı yoktur. Kitlesel katliamlar yapan güvenlik güçlerinin amiri durumundaki yönetimin başı Sisi, aynı zamanda yüzüstü bir şekilde, demokrasiye dönüleceğini de söyleyebiliyor! Burada bir yalan yoksa açık bir çelişki vardır. Ordudan sonra yegane toplumsal bir güç olan, siyasallaşma yolunda da hızla gelişen İhvan’ı dışlayarak, yok ederek nasıl bir demokrasi inşa edilecekmiş?! Halkın sandıkta aldığı sonucu geçersiz sayarak, seçimli siyaseti adeta iptal eden ordunun ve yandaşlarının inşa edecekleri demokrasi hangi ayarda bir demokrasi olacak?! Bu hiç de inandırıcı değildir...

İşin bir başka yanı da, diğer İslâmcı grupların muhalefetine rağmen demokratik tecrübeye inanan İhvan bu tercihinin sıkıntılı, ağır sonuçlarıyla karşı karşıya kalmış durumdadır. İhvan’ı demokratik tecrübeyi tercih ettiği için eleştiren el-Kaide herhalde ciddi bir memnuniyet yaşamaktadır. Paradoks gibi görülebilir ama bu durumdan memnuniyet duyacak bir kesim de, terörist başkaldırıya acilen ihtiyacı olan darbeciler ve onların dış destekçileridir. Çünkü İhvan’ın bütün yöneticilerini hapse tıkip örgütü başsız bırakmak suretiyle kontrolsüz hale gelecek grupların ya müstakil olarak veya el-Kaide bağlantılı bir şiddet üretmeleri, darbe yönetiminin yaptığı silahlı müdahaleleri meşrulaştıracak bir iklimi ortaya çıkarabilecektir. İşte en korkuncu da İhvan hareketinin bu muhtemel sapmasıdır.

Ancak çok uzun ve tarihi bir tecrübeye sahip olan İhvan yönetimi “Bizim silahımız silahsız oluşumuzdur” diyerek şiddete asla bulaşmayacaklarını sürekli beyan etmişlerdir ve şu ana kadar da bunu açıkça göstermişlerdir. İhvan, tarihinde de görüldüğü üzere merkezin görüşleri hilafına şiddete başvuran küçük grupçuklarla bağlantılarını kesmiş ve arasına açıkça mesafe koymuştur. Dolayısıyla İhvan’ın bugünkü durumu ve yakın tarihi, darbecilere şiddetten meşruiyet üretme ve şiddeti bir politik meşrulaştırma aracı olarak kullanma imkânını vermeyeceğini göstermektedir.

İhvan, toplumsal tabanı geniş, örgütlenme tecrübesi olan organik bir yapılanmadır, teşkilattır. Bu haliyle İhvan terörden ziyade tıkanmış siyasetin önünü açacak meşru bir siyasal mücadelenin içinde olacaktır. Onu terörize etmeye çalışan darbecilere ve onların dış destekçilerine rağmen ülke içinde ve bölgesel sorumluluğunun bilincinde olarak seçilmiş siyasetin imkânlarını sonuna kadar zorlayacaktır. Doğru olan da budur.

Mısır'da Neler Oluyor?

M. Kürşad ATALAR

Mısır'da ordunun çeşitli kentlerde yapılan darbe karşıtı gösterilere müdahale etmesiyle, Ocak 2011'den beri devam eden Arap Baharı süreci yeni bir evreye girdi. Birçokları, son gelişmeleri, 'eski düzen'e geri dönüş olarak yorumluyor. Muhafazakâr kesimin 'ana akım' medyasına göre, Mısır'daki son gelişmeler, eğer önü alınmazsa, Türkiye'de bile bir 'askeri darbe'ye neden olabilir! Bu tür ajitatif yorumlara elbette itibar edilmemelidir; ancak genel olarak medyaya baktığımızda, son gelişmeler bağlamında yapılan yorumların son derece sığ ve duygusal olduğu da gözlerden kaçmıyor. Bunun tabii ki çeşitli nedenleri var. Bunların içerisinde ikisinin öne çıktığını söyleyebiliriz. Öncelikle, ana akım medya, bütün dünyada olduğu gibi, Türkiye'de de, genellikle 'iktidar ilişkileri' çerçevesinde yayın yapar ki, son gelişmeler bağlamında bizde de olan budur. Hâlihazırdaki hükümetin bölge politikası bu tür yayın yapan kurumların 'yorum marjları'nı belirlemektedir. Bu nedenle, iktidarın bölge politikasını iyi anladığınızda, ana akım medyanın 'yorum karakteri'ni önceden tahmin etmeniz bile mümkündür! İkincisi ise, bölgede olan-bitenin doğru analiz edilememesidir ki, asıl odaklanılması gereken nokta burasıdır. Dezenformatik unsurları

bir kenara bırakacak olursak, yapılan yorumların 'isabetsizliği'nin ana nedeni, 'büyük resim'in doğru okunamamasıdır diyebiliriz. Mısır'da ordunun göstericilere müdahale etmesini, 'eski düzen'e geri dönüşün bir işareti olarak yorumlamanın temel nedeni de kanaatimce budur. O halde şu soruyu sormamızın zamanı gelmiş bulunuyor: 'büyük resim' nedir?

Büyük Resme Bakmalıyız!

Bu soruya cevap verebilmek için tabii ki, Arap Baharı sürecini ve onun evveliyatını kısaca hatırlamamız gerekiyor. Bilindiği üzere, Arap Baharı denilen süreç, fiilen Aralık 2010'da Tunus'ta başlamıştır.

Hemen ardından 28 Aralık'ta Cezayir'de, 12 Ocak ile 21 Ocak 2011 tarihleri arasında Lübnan, Ürdün, Moritanya, Sudan, Umman ve Yemen'de olaylar çıkmış; ancak bunların etkisi, Mısır'da patlak veren ayaklanma kadar olmamıştır. 25 Ocak'ta başlayan ve tüm ülkeye yayılan gösteriler sonucunda, ordu yönetimi devr almış, Parlamento ve iktidar partisi dağıtılıp konsey askıya alınmış, nihayet 11 Şubat 2011 tarihinde de Hüsnü Mübarek istifa etmek durumunda kalmıştır. Süreç, Tunus ve Libya'da yönetim değişikliğini berabe-

“

Amerika ve ortakları, aslında “kadayıfın altının pişmesini” bekledikleri için soruna müdahil olmuyorlar. Bölgedeki muhalefetin liderliği henüz teşekkül etmemişken, üstelik radikal İslâmcı gruplar da yeni mevziler edinirken, Suriye’deki rejimin düşmesi, şu an itibarıyla Batı’nın işine gelmiyor. Bu nedenle, hem muhalefetin süreç içerisinde güçlenmesini bekliyorlar hem de yönetimi devr alacak güçlerin kendilerine ‘bağımlılığının’ artmasını istiyorlar. Hatırlanacağı gibi, Amerika, aynı stratejiyi II. Dünya Savaşı’nda Avrupalı devletlere karşı uygulamıştır. Üç yıl savaşa müdahil olmamış, İngiltere ve Fransa’nın Almanya tarafından yıpratılmasına göz yummuş; ardından bu ülkeler güçten düşüp kendisine muhtaç hale gelince savaşa fiilen girmiş ve aslan payını almıştır!

rinde getirmesine, Yemen, Suriye ve Bahreyn’de de önemli siyasal gelişmelere neden olmasına rağmen, Mısır’daki değişim, bütün sürecin akıbetini tayin edici nitelikte olmuştur. Çünkü Mısır, bölgenin en önemli ülkesidir. (Hatırlanacağı üzere, Tunus’ta yaklaşık 1 ay süren gösteriler sonucunda 23 yıldır ülkeyi yöneten Zeynel Abidin bin Ali 14 Ocak’ta ülkeyi terk edip yurt dışına kaçmıştı. Bendeniz, Arap Baharı sürecinde Mısır’dan önce Tunus’ta böyle bir değişimin gerçekleşmesini planlı bir çabanın sonucu olarak görüyorum. Çünkü böyle olmasaydı, sürecin akıbeti tehlikeye girerdi. İlk somut değişim, Mısır’da gerçekleştirilmeye çalışılsaydı, Mübarek yönetimi daha fazla direnirdi; bu da sürecin akıbetini tehlikeye sokardı. Zira Mısır’daki yönetim, Tunus’a göre daha ‘örgütlü’ ve daha ‘etkin’dir). Tunus’ta Bin Ali yönetiminin 1 aylık gösteriler sonunda devrilmesi ve diğer ülkelerde de yaygın gösteriler yapılması, açıktır ki Mübarek yönetimine durumun ciddiyetine dair güçlü bir işaret verilmesini sağlamış; bu da Mısır’da, iki hafta süren gösterilerin ardından, 30 yıldır ülkeyi yöneten Hüsnü Mübarek’in yönetimi bırakmasına sebep olmuştu. Mısır’da ‘eski rejim’in yıkılması, Ortadoğu bölgesindeki bütün rejimlere şu ‘mesaj’ın net olarak verilmesini sağladı ki, amaç da zaten bu mesajın güçlü bir şekilde bölge ülkelerine verilmesiydi: “Büyük Ortadoğu Projesi, fiilen yürürlükte.” (Hatırlanacağı üzere, 2000’li yılların başında, Wolfowitz ve Perle gibi stratejistlerin hazırladığı ve Bush yönetimi tarafından

2004 yılında ilan edilen bu projeye ilk itirazı Hüsnü Mübarek dillendirmiş ve: “dışarıdan dayatılan bu tür bir projenin bölge halkı tarafından reddedileceği”ni söylemişti!). Bu mesajın, başka herhangi bir ülke tarafından değil, Mısır tarafından verilmesi gerekiyordu; zira ancak böyle olursa, ondan beklenen etki hâsıl olabilirdi. Nitekim öyle de oldu: mesajı alan bölge ülkeleri, kendi yerel şartlarına göre tedbir almaya başladılar. Kimileri ‘revizyon’a gitmek suretiyle varlıklarını sürdürmeye çalıştılar; kimileri ise, akıbetin kötü olduğunu gördükleri için ‘direnme’ yolunu seçtiler. Körfez ülkelerinin çoğu ilk yolu, Suriye ise ikinci yolu tercih etti. Suudi Arabistan’da yetkililerin, araba kullanmaları bile yasak olan kadınlara bazı ‘haklar’ın verileceğine dair uluslararası medyaya beyanat vermesinin nedeni, küçük revizyonlarla süreci atlatma gayretinden başka bir şey değildi.

Sürecin Suriye’de tıkanacağı ise, baştan belliydi. Zira BOP’un varacağı son durağın İran olacağı kesin gibiydi. İran’ın, Suriye’nin ‘stratejik ortağı’ olarak, sürece direneceğine kuşku yoktu. Nitekim öyle oldu; İran, Rusya ve Çin’in de dolaylı desteğini alarak, Suriye’de Esed yönetimine açık destek verdi. Suriye’de sürecin tıkanmasının önemli nedenlerinden biri İran’ın bu tavrıdır. (Ancak bu ülkede değişimin gecikmesinin başka nedenleri olduğu da aşîkârdır. Mesela, bana göre, Amerika ve ortakları, aslında “kadayıfın altının pişmesini” bekledikleri için soruna müdahil olmuyorlar. Bölgedeki muhalefetin liderliği henüz teşekkül

etmemişken, üstelik radikal İslâmcı gruplar da yeni mevziler edinirken, Suriye'deki rejimin düşmesi, şu an itibarıyla Batı'nın işine gelmiyor. Bu nedenle, hem muhalefetin süreç içerisinde güçlenmesini bekliyorlar hem de yönetimi devralacak güçlerin kendilerine 'bağımlılığının' artmasını istiyorlar. Hatırlanacağı gibi, Amerika, aynı stratejiyi II. Dünya Savaşı'nda Avrupalı devletlere karşı uygulamıştır. Üç yıl savaşa müdahil olmamış, İngiltere ve Fransa'nın Almanya tarafından yıpratılmasına göz yummuş; ardından bu ülkeler güçten düşüp kendisine muhtaç hale gelince savaşa fiilen girmiş ve aslan payını almıştır! Ancak gelişmeler onu gösteriyor ki, Batılı ülkeler, sürecin devamında ısrarcıdır ve Suriye'deki bu tıkanıklık, zamanla 'aşılacaktır.' Tıkanıklığın giderilmesinin, 'küçük' ülkelerdeki değişimi tetikleyeceğine ise kuşku yoktur. Tıpkı Mısır'daki değişimin, bütün Ortadoğu ülkelerine 'güçlü' bir mesaj vermesi gibi, Suriye'deki değişim de, diğer görece küçük ülkelerdeki yönetim karşıtlarına 'psikolojik' destek sağlayacaktır.

Bana göre, sürecin en sonunda değişmesi istenen ülkeler, Suudi Arabistan ve İran'dır. Bunların sırası değişebilir. Yani değişim, önce Suudi Arabistan'da sonra İran'da yahut önce İran'da sonra Suudi Arabistan'da gerçekleştirilmeye çalışılacaktır. Zannımca, daha muhtemel olan ilk seçenektir. Zira Suudi Arabistan, son tahlilde, küresel sistemin bir unsurudur ve özellikle de Amerikan politikalarına pek karşı çıkmamaktadır. Ancak Suudi Arabistan'daki değişimin, İngiltere'de olduğu gibi, meşruti monarşi şeklinde olması daha muhtemeldir. İran ise, küresel sisteme ideolojik

gerekçelerle karşı çıkmayı sürdürdüğü için, süreçte sona bırakılacaktır. Yani eğer Suriye tıkanıklığı aşılsa, İran, Batılı müttefik güçler tarafından, her yönden 'kuşatılmış' olacaktır. Bilindiği üzere, Batılı güçler, İran Devrimi'nden beri, bu ülkeye ciddi bir ders vermek istemektedirler. İçerden, öğrenci hareketleri vs. ile çeşitli denemeler yapılmasına rağmen bir sonuç alınamamıştır. Bu kez, rejimi devirmek için Arap Baharı sürecini kullanmaya çalışacaklardır). Bu noktada şu hususa dikkat

edilmelidir ki, Batılı güçler, Suriye'de yaşanan 'tıkanıklığı', sürecin selametini sağlamak için 'fırsat' olarak görmekte ve yine Mısır'ı bu dönemde 'etkin' bir şekilde kullanmak istemektedirler. Yani bölgede istenen türde genel bir değişim gerçekleşmeden önce, bunun 'nasıl olması gerektiğine' dair net bir mesajı yine Mısır üzerinden vermeye çalışmaktadırlar. Bu da, esas itibarıyla, değişimin 'sınırları' ile ilgilidir.

İslâmcılığın İdeolojik Üstünlüğü

Bunu şöyle izah edebiliriz: Bilindiği üzere, BOP'un ilan edilen amacı, Ortadoğu'ya 'demokrasi' getirmektir. Bu, bölgedeki

köhnemiş rejimlerin, öyle veya böyle, değişeceği anlamına gelir. Fakat şu da bir gerçektir ki, Ortadoğu'da, özellikle de 1973 Petrol Krizi ve İran Devrimi'nden sonra, İslâmcılık, ideolojik üstünlüğü ele geçirmiştir. Otokratik ve despot yönetimler bu akımları zulüm ve baskı politikaları ile yok etmeye çalışsa da, bölgede İslâmcılığın düşünsel gücünü zayıflatmak mümkün olmamıştır (örneğin bölgedeki birçok ülkenin üniversitelerindeki öğrenci derneği seçimlerini 1970'li yıllardan sonra

Bilindiği üzere, BOP'un ilan edilen amacı, Ortadoğu'ya 'demokrasi' getirmektir. Bu, bölgedeki köhnemiş rejimlerin, öyle veya böyle, değişeceği anlamına gelir. Fakat şu da bir gerçektir ki, Ortadoğu'da, özellikle de 1973 Petrol Krizi ve İran Devrimi'nden sonra, İslâmcılık, ideolojik üstünlüğü ele geçirmiştir. Otokratik ve despot yönetimler bu akımları zulüm ve baskı politikaları ile yok etmeye çalışsa da, bölgede İslâmcılığın düşünsel gücünü zayıflatmak mümkün olmamıştır.

çoğunlukla İslâmcılar kazanmaktadır). Batılı İslâm uzmanları ve stratejistlerin raporları da bu yöndedir. Böylesi bir vasatta, otokratik rejimlerin yerini İslâmcı güçlerin alması ihtimali olduğundan, planı dikkatli bir şekilde yürütmek gerekmektedir. Yapılan analiz sonucunda, Müslüman dünyasının bir profili çıkarılmış ve yükselişe geçmesine rağmen, İslâmcı düşüncenin zaafları tespit edilmiştir. Bu bağlamda, İslâmcılığın özellikle de 1960'lı ve 1970'li yıllarda kazandığı 'ideolojik safiyet'in bozulması için demokrasi, özgürlük, insan hakları, eşitlik, hoşgörü vb. Batılı kavramların içselleştirilmesine çalışılmış ve özetle "demokrasi İslâm'la bağdaşır" tezi, bu kesimlerce (ve hatta bizzat bazı 'Müslüman' aydın ve elitlerce) işlenmiştir. Bunun yanı sıra, 'ılımlı' kesimlerin iktidara taşınması gibi bir politika da yürürlüğe konulmuştur. Burada amaç, iktidara susamış bu kesimlerin yeni sürece eklenmesini sağlayarak 'radikalleri' marjinalize etmektir. Arap Baharı sürecinde hiçbir ülkede totaliter rejimlerin yerine 'radikaller'in geçememesinin nedeni de budur (Suriye'de bile, bu ihtimal yüzünden, değişim süreci yavaş işlemektedir!).

İşte bu zaviyeden bakıldığında, Mısır'daki son gelişmeleri anlamak kolaylaşmaktadır. Burada yapılan, aslında, 'balans ayarı'ndan başka bir şey değildir. Mısır'daki olaylar, hiç de, 'eski rejim'in geri geleceğini göstermiyor. Bilakis, Müslüman Kardeşler hareketine 'yeni bir mesaj' verildiğini gösteriyor. O mesaj şudur: "Sınırlara riayet edin." (Aynı mesajın Tayyip Erdoğan'a da Gezi Olayları vesilesiyle verildiğini düşünüyorum). Yani Batılı güçler, 'ılımlı' kesimlere şunu söylemek istiyorlar: "Yeni süreçte, iktidar sizin. Fakat bunu radikallerin ekmeğine yağ süreceksiniz. Bizimle işbirliği içinde çalışacak ve bizim çıkarlarımıza aykırı hareket etmeyeceksiniz. Otokratik eğilimler de göstermeyeceksiniz." Bu, açıkça ifade edeyim ki, BOP planının 'ana amaçları' ile uyumlu bir mesajdır. Mısır'da ordunun yaptığı 'darbe'yi Batılı ülkelerin kınamamasının sebebi de yine budur. Çünkü Batılı ülkeler, Ortadoğu'ya 'demokrasi'yi "Şeriat hakim olmasın diye" getirmeye çalışmaktadırlar. Bu yüzden 'ılımlı' grupların

her hareketini takip ve kontrol etmekte; planlanan dışında gelişmeler olması durumunda da buna 'müdahale' etmektedirler. Bana göre, son gelişmeler bu şekilde izah etmek daha doğrudur.

Dolayısıyla, buradan şöyle bir sonuç da çıkar: Batılı güçler (ve Mısır ordusu) aslında Müslüman Kardeşler hareketini (yahut bu hareketin dayandığı toplumsal tabanı) yok etmeye çalışmıyorlar. Bilakis bu tabanın var olmasını hatta 'radikal' akımlara karşı 'daha güçlü' olmasını istiyorlar. İstedikleri, sadece 'sınırlara' riayet edilmesidir. Zira toplumsal tabanı bulunan bir hareketi yok etmeye çalışmak, planlanan amaca ulaşmayı imkânsız hale getirir. Bunu Irak deneyiminden kolayca anlayabiliriz. Irak'ta Saddam rejimini deviren Amerika, yönetimi, ülkede toplumsal tabanı en büyük olan Şiiler'e (üstelik yanı başında Devrim yapmış Şii İran duruyorken!) devretmiştir. Ancak bunu, Nasr grubu gibi radikallere değil, Maliki gibi 'ılımlılar'a devr ederek yapmıştır. Dolayısıyla Amerika'nın hassas olduğu nokta, Şiilik vs. değil, çıkarlarına aykırı davranılmamasıdır. Dahası, bu, 'akıllıca' bir politikadır; zira 'yeni düzen'in devamı için en büyük etnik grupla 'birlikte çalışmaktan' daha uygun bir siyaset olamaz! Dolayısıyla, Mısır'da ordunun darbe yapıp meydanlardaki göstericilere ateş açması yahut Müslüman Kardeşler hareketinin yönetici kadrolarını tutuklayıp cezalandırması gibi gelişmelere bakarak, Mısır'ın geleceğine ilişkin olarak "eski düzene geri dönülüyor" tarzı bir yoruma gitmek isabetli değildir. Bu, artık, Ortadoğu'da olabilecek bir şey değildir. Bölgede eski düzene geri dönmeyecektir. Zira o düzen,

Mısır'da ordunun darbe yapıp meydanlardaki göstericilere ateş açması yahut Müslüman Kardeşler hareketinin yönetici kadrolarını tutuklayıp cezalandırması gibi gelişmelere bakarak, Mısır'ın geleceğine ilişkin "eski düzene geri dönülüyor" tarzı bir yoruma gitmek isabetli değildir. Bu, artık, Ortadoğu'da olabilecek bir şey değildir. Bölgede eski düzene geri dönülmeyecektir. Zira o düzen, zaten eskidiği, 'işlevini tamamladığı' için terk edilmiştir. Bundan böyle, 'yeni düzen' kurulmaya çalışılacaktır.

zaten eskidiği, 'işlevini tamamladığı' için terk edilmiştir. Bundan böyle, 'yeni düzen' kurulmaya çalışılacaktır. Tabiatıyla, her yeni düzenin kurulması aşaması 'sancılı' geçer. Bugün Mısır'da olanları da böyle yorumlamak gerekir. Ancak sürecin yönüne ilişkin olarak bir değerlendirme yapılacaksa, bu, mutlaka 'ana dinamikler' üzerinden olmalıdır. Batılı güçler, Zeynel Abidin bin Ali, Mübarek ve Kaddafi gibi 30-40 yıllık otokratik liderleri saltanatından boşuna etmiyorlar! Bunu unutmamak gerekir. Bu liderler, 'kullanım süreleri' geçtiği için alaşağı edilmişlerdir. Şimdi vitrine yeni 'ürünler' konulacaktır. En azından, planlanan budur.

Gelecek İçin Öngörüler

Bu bağlamda, geleceğe dönük bir tahmin yapmak gerekirse, şunları söyleyebilirim: kısa vadede Müslüman Kardeşler'in yeni kurulacak yönetimde Mursi döneminde olduğu kadar etkin olması zor görünüyor. Çünkü o zaman "madem geri gelecekelirdi; ordu niye müdahale etti?" şeklindeki itiraz haklılık kazanır. Daha muhtemel olanı, yapılacak seçimlerde Müslüman Kardeşler'in yine büyük oranda oy alması, fakat etkinliğinin sınırlandırılmasıdır. Muhtemelen yeni Cumhurbaşkanı da 'dengeleri gözetken' biri olacaktır. Orta vadede ise, Müslüman Kardeşler hareketinin 'daha da ılımlılaştırılması' için gayret sarf edileceğini düşünüyorum. Çünkü uzun-vadede Mısır'ın geleceğinin 'güvenli eller'e teslim edilmesi gerekmektedir ve bu noktada Müslüman Kardeşler'den başka alternatif yok görünmektedir.

Bu vesile ile Müslüman Kardeşler hareketinin 'darbe' sonrası izlediği politika üzerine de bir şey-

ler söylemek gerekmektedir. 85 yıllık mazisinde yönetime karşı 'kalkışma' anlamına gelecek bir çabası olmayan ve Hüsnü Mübarek'in devrilmesinden sonraki süreçte de genel olarak 'ılımlı' yöntemleri benimseyen bu hareketin son bir ayda meydanları doldurup orduya karşı direnme emareleri göstermesini 'yeni' bir gelişme olarak görmek mümkündür. Ancak, bu yeniliği farklı yorumlamak gerekmektedir ve özellikle de Müslüman Kardeşler'in artık 'devrimci' bir stratejiyi benimsediği yönünde aceleci yorumlara gitmemek lazımdır. Bugün olan, sadece, Müslüman Kardeşler hareketinin seçimle kazandığı haklarını koruma çabasıdır. Bu noktada, hareketin ('demokratik ilkeler' çerçevesinde bakıldığında) 'haklı' olduğu söylenebilir. Fakat burası 'riskli' bir alandır ve Hareket'in uzun-vadede sistem içine çekilmesi yönünde yapılan hesapları destekleyici unsurlar taşımaktadır. Zira orduya karşı 'ölümüne' direnen kitlelerin başarılı olması durumunda, elde edilen, yine 'demokratik' bir hak olacaktır. Dolayısıyla, ordunun ileride Batılı güçlerin de desteğiyle zayıflatılması ve Müslüman Kardeşler'in yeniden siyaset alanında etkin hale getirilmesi, Mısır'da köklü bir değişimin olacağı yahut Şeriat'ın hâkim hale geleceği anlamına gelmez. (Belki de bu, başka bir 'taktiğin' gereği olarak yapılyordur). Zira Müslüman Kardeşler'e bir 'halk hareketi' niteliği kazandıracak başarılı bir direnişin uzun vadede hareketin gücünü artıracığına ve 'eski düzene' kalıntıları'nı zora sokacağına kuşku yoktur. Dolayısıyla, eğer Hareket, bu süreçten başarı ile çıkarsa, ordunun ülke yönetimindeki pozisyonu-

nun önemli ölçüde gerileyeceği söylenebilir (bu noktada Türkiye'deki 27 Nisan e-muhtırasına karşı AKP'nin gösterdiği tavrın, ordunun siyasetteki gücünü zayıflatıcı bir etkisinin olduğunu hatırlatmak isterim). Kim bilir, belki de Batılı güçlerin dolaylı onayını alan Sisi yönetimini darbe yapması noktasında cesaretlendiren yine aynı güçlerdir! (Hatırlanacağı üzere Saddam'ı da Kuveyt'i işgal etmesi yönünde dolaylı olarak cesaretlendiren yine Amerikalılardır!). Fakat burada başka bir ihtimalden daha bahsedilebilir ki, o da, hâlihazırda devam eden sürecin, Müslüman Kardeşler hareketini 'radikalleştirmesi'dir. Ben bu ihtimali zayıf görüyorum; çünkü kuruluşundan beri Hareket'in bu noktada 'düşünsel' zaafı vardı. Ancak eğer böyle bir gelişme olursa, o takdirde, ordunun bu müdahalesinden sonra, Mısır'da 'devrim süreci'nin sahiden başladığı kabul edilebilir. Zira her hareket, 'halk ayaklanması' yoluyla iktidara gelince, 'hukuksal düzeni' de tayin etmeyi, doğal olarak, ister ve yapar. Böyle bir gelişme olursa, Mısır'da Şeriat, işte o zaman hâkim olur.

Son olarak, bu noktada, 'aktivist' grupların bir çelişmesine de değinmemiz gerekiyor. Bilindiği üzere Müslüman Kardeşler hareketi 85 yıllık mazisi itibarıyla, ülkedeki rejime karşı 'radikal' bir tutum takınmamış; kurucusu Hasan el-Benna'nın son yıllarında takındığı 'kısmi sertlik' politikası dışında, genellikle 'sistem-ici' bir hareket olarak faaliyet göstermiştir. Bu ise, 'eylemci' (yahut 'radikal') grupların sürekli eleştirdiği bir şeydir. Bu eleştiriler, özellikle de Seyyid Kutub'un yazılarında yoğunlaşmış ve aktivist gruplar da genellikle bu eleştirileri benimsemişlerdir. Seyyid Kutub ise, bilindiği gibi, *Yoldaki İşaretler* adlı kitabında, 'yöntem' konusunda özel önem atfetmiş ve Müslüman Kardeşler'in de benimsediği yolun, 'nebevi yöntem'e aykırı düştüğünü ifade etmiştir. Buna göre sistemin çarkları arasına girmek, öğütölmek anlamına gelir. Müslümanların yapması gereken, 'ayrı' bir grup oluşturmak ve 'cahiliye' düzenine karşı, örgütlü bir yapı halinde mücadele etmektedir. Müslüman Kardeşler hareketi ise, kurucusu el-Benna döneminde dahi seçimlere gir-

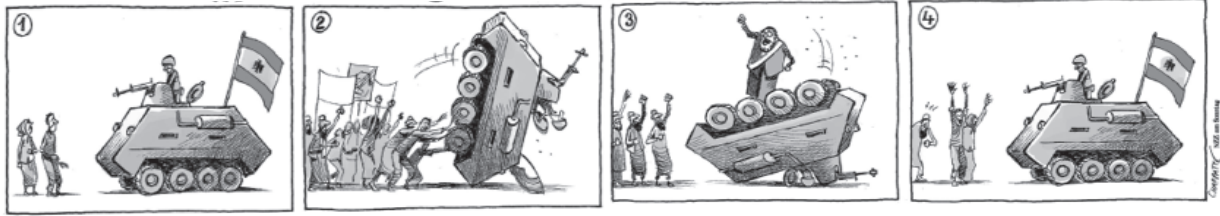

meye çalışmış; hatta devletten yardım alarak faaliyette bulunmuştur. Türkiye'de faaliyet gösteren ve Kutub'un bu eserini kendi kitlelerine tavsiye eden aktivist grupların büyük çoğunluğu, son dönemde Ortadoğu'da yaşanan sıcak gelişmeler karşısında, kendi içinde çelişkili bir tavır sergilemeye başlamışlardır. Bir yandan Kutub'un kitabını hâlâ okumayı tavsiye edip onun adına anma toplantıları vs. düzenlerken, öte yandan, kitabın en önemli bahislerinden birinde gösterilmesi istenen hassasiyeti pratik yaşamlarında göstermemektedirler. Bu gruplar, Amerika Irak'a saldırdığında Saddamcı, İsrail Arafat'ı karargahında sıkıştırdığında Arafatçı, Mısır ordusu darbe yaptığında Mursici olabilmektedirler! Yani normal zamanda eleştirdikleri kişileri, 'sıcak' dönemlerde savunabilmektedirler. Bu, 'duygusal' bir yaklaşıma işaret ettiği gibi, bu grupların 'ilkeli davranış' konusunda sıkıntı yaşadıklarını da göstermektedir. Duygusalığı anlamak mümkün olsa da, 'ilkeli davranış' konusunda en hassas olması gereken grupların bu tutumu üzerinde ciddi olarak düşünmek gerekmektedir. Burada sorun, 'aktivizm'in gerekleri ile ilgili olduğu gibi 'bilinç' düzeyi ile de ilgilidir. Zira hassasiyeti belirleyen şey, esas olarak, bilinç düzeyidir. Bilincin düzeyini ise, yine esas olarak, bilgi düzeyi belirler.

Gasp Edilen Devrim

Harun ERSOY

Mısır'da kanlı bilanço gün geçtikçe artıyor. Aklın sesi yerini cinnete bıraktı. Ordu 25 Ocak devrimindeki ordu değİ. Öldürmeye teşvik eden ve Müslüman Kardeşler'in (İhvan) kapatılmasını isteyen medya, güvenlik güçlerinin yaptığı katliamları kınayamayan vicdanı körelmiş siyasilerle işbirliği yaparak katliamları kınamak şöyle dursun olan bitenden tamamen İhvan'ı sorumlu tutuyor.

Darbe yönetimi, İhvan'ı kapatma önerisini tartışarak ve gelişmeleri 'terörle mücadele' kapsamında alarak işi sonuna kadar götürme kararlılığını gösterirken İhvan, onca katliama ve engellemelere rağmen ülke genelindeki gösterilerini sürdürüyor ve çekismeyi sokaklar yerine diyalog masasına taşıma ihtimali göstermeksizin darbecilere adeta meydan okuyor. Ayrıca terör suçlamalarını reddediyor ve bu suçlamayı darbecilerin vahşetini gizleme girişimi olarak görüyor.

Darbecilerin Müttefikleri ve Medyaya Yansıyanlar

Ülkenin dördüncü cumhurbaşkanını çıkarmış ve beş seçimde çoğunluğu almış doksan yıllık bir tarihe sahip olan bir hareket nasıl bir anda terör kapsamına alınır, anlaşılır gibi değil. İhvan terör suçlamalarını reddediyor ve bu suçlamayı darbecilerin kendi barbarlıklarını gizleme girişimi olarak görüyor. Cumhurbaşkanlığı Mısır'ın devleti başarısız kılmayı amaçlayan yıpratma savaşında olduğunu belirtti. Mısır'daki darbe yönetimi barışçıl gösteri-

leri güce başvurarak bitirmekte kararlı gözüküyor. Üstelik tüm bunları yaparken demokratik sürece ilişkin bir yol haritasından da bahsedebiliyor. Mısır hükümetinin İhvan'ı yasaklama, yasa dışı terörist bir hareket olarak görme eğilimi, İslamcı hareketleri yer altına çekebilir ve Mısır'ın iç savaşa geçiş sürecini hızlandırabilir.

Gösterilerin ordu tarafından kanlı bir şekilde bastırılması darbecilerin dışarıdaki müttefiklerini zora sokmuş durumda. Obama ortak askeri tatbikatları iptal etti ve yardımları kesmekten bahsetti. Amerikalı senatör John McCain, ABD'nin Mısır'daki generaller üzerinden etkide bulunmak için birçok yönetime sahip olduğu ancak bu etkiyi kullanmadığı zaman rolünü kaybedeceğini belirtti. CNN'e konuşan McCain, ABD'nin yardımları kesebileceğini, Mısır ordusunu yedek parça ve askeri bakımda bulunmayı durdurabileceğini belirterek ABD'nin Mısır ordusuna verdiği mühimmatın oldukça önemli olduğunu kaydetti.

Batının yardımları kesme tehdidine karşın Suudi Arabistan'ın Mısır'a daha fazla yardım yapma sözü vermesi, Kral Abdullah'ın İhvan'a karşı yeni Mısır yönetimine açıkça desteği ve Birleşik Arap Emirlikleri'nin (BAE) Riyad'la birlikte kesenin ağzını açması, bölgedeki yeni stratejik üçlüye işaret ediyor. Mısırlı yazar Me'mun Fendi bu konuyla ilgili olarak şunları söylüyor: "Bölgede Suudi Arabistan, BAE ve Mısır arasında Arap dünyasını harekete geçiren yeni

bir stratejik üçlü var. Kral Abdullah yeni bölgesel oyunun işaretlerini çizdi. Dünyada herkesi bölgede kaos ile istikrar arasındaki sorumluluklarının önüne koydu. Kanaatimce darbeciler Avrupa ve ABD, Suudi Arabistan ve BAE'nin baskılarıyla geri adım atacaktır. Bölgedeki yönetimlerin önceliği demokrasi değil, istikrar ve “terörle” savaştır. İki ülke de Arapların son kalesi Mısır'ı koruma kararı aldı.”

Bir diğer Mısırlı yazar Fehmi Hüveydi de bu süreci ABD, İsrail ve Suudi Arabistan'ın başını çektiği, Mübarek dönemi Mısır'ının, Ürdün ve bazı Körfez ülkelerinin içinde yer aldığı, İran-Suriye-Hizbullah eksenini hedefine koyan “ılımlar eksenini”ni yeniden diriltme girişimleri olarak değerlendiriyor.

Yalnız Mısır'daki gelişmelerin alacağı seyir hem iç dengeleri değiştirecek hem de bölgesel ve uluslar arası önemli yansımaları olacaktır. Dolayısıyla Arap ve Batı basınında gelişmeleri darbenin geleceği, İhvan üzerinden İslâmcılığın bitişi ve iç savaş senaryoları etrafında okuyan yorum ve analizlere rastlamak mümkün. Batıyı darbeye ikna eden ve katliamlardan sonra istifasını sunan Muhammed Barade'yin sözcüsü Halid Davud gelişmeleri iç savaşın başlangıcı olarak değerlendiriyor ve bunca kan akmaksızın ulusal uzlaşıya götürecek çözümler olduğuna dikkat çekiyor.

Lübnanlı gazeteci Adil Malik de Mısır'ın gelecek dönemde sükûnet bulmayacağını, İhvan'ın kapsamlı intikam eylemleri yapabileceğini ve silaha sarılabileceğini belirterek ‘İhvan geçiş döneminde Mısır'daki yönetim için büyük bir yük oluşturacak. Mısır'ın Arap bölgesel ve uluslararası birçok boyutu var. Bu bağlamda Türkiye başbakanı Erdoğan'ın Mısır için Güvenlik Konseyi'nde acil toplantı talebi anlaşılır türden. Mısır olayları bölgeyi sarstı ve daha da sarsacak’ öngörüsünde bulunuyor.

Suriyeli yazar Semir İvad da Mısır'daki durumdan en fazla İsrail ve el-Kaide'nin kârlı çıkacağına işaret ederek, katliamların Mısır için bir dönüm noktası oluşturacağını altını çiziyor. Bölgeyi yakından takip eden ve İran çalışmalarıyla tanınan Mustafa el-Libad ise ‘İki taraf arasında akan kan sonrası şu an siyasi çözüm zor görülüyor. Bu da sahadaki çekişmenin sürmesine kapı açıyor. Batının tutumu ise şiddet yoluyla çekişmeyi bitirme senaryosunu baskın kılıyor ve kanlı çekişmeleri gelecek haftaların adresi haline getiriyor’ tespitinde bulunuyor.

Ürdünlü yazar Hüseyin Revaşada Mısır'ın istikrar reçetesini ordunun siyasetten çekilmesi olarak görüyor: ‘Mısırlıların ödeyeceği bedelin çok ağır olacağını biliyoruz ve basiretini kaybetmiş medyanın nefret havasını yayması devam edecek ancak batılın ömrünün uzun olmadığını, halkın uyanacağını ve birleşeceğini de biliyoruz. Mısırlıların önündeki tek güvenli koridor, ordunun siyaset halkasında çıkarılması ve yol haritasını hazırlayacak geçiş konseyinin oluşturulmasında anlaşmalarındır.’

Mısır Darbesi ve İslâmcılık

Bazı yorumlarda ise İhvan üzerinden İslâmcılığın bittiği tezi ele alınıyor. Bu bağlamda İslâmi hareketler uzmanı Faslı yazar Bilal et-Telidi, Mısır'daki darbe ve İhvan'ın başarısızlığı üzerinden Arap bölgesinde siyasal İslâm'ın bittiğini ilan eden analizlerin bölgede tersi sonuçlar doğuran dört darbeyi dikkate almadığına dikkat çekiyor. Nasır'ın Mısır'daki 1952 darbesi, Tunus'ta 1987'de Zeynelabidin Bin Ali darbesi, Türkiye'de Erbakan deneyimine yönelik darbe ve Cezayir'de FIS'e karşı yapılan darbenin siyasal İslâm'ı bitiremediğini belirten yazar, İslâmcıların geleceğini şu üç senaryoda görüyor: ‘İlki Türk deneyimi tarzında reformcu

Mısır'daki çözümsüzlüğü tetikleyen en önemli unsurlardan biri de darbeye destek veren ABD, İsrail, Batı, Suudi Arabistan ve Körfez ülkelerinin bu desteklerini hafifletmeyi düşünmemeleri. Darbede etkin rol oynayan ve kanlı olaylardan sonra istifa eden Muhammed Barade'y'i bile ihanet suçlamasıyla yargılama kararı alan darbeciler İhvan'a göz açtırmamakta kararlı. Sisi ve beraberindekiler şunu çok iyi biliyor ki bu darbe başarısız olursa ülkede duramazlar ve dursalar da idam edilirler.

Gezi parkı olaylarında 5 ölüm gerçekleştiğinde ayağa kalkan dünya ve özellikle de Batı medyası ve yönetimleri, Mısır'da 5 bin ölümü görmezlikten geliyor, üstünü örtmeye çalışıyor. Yine Mısır'daki darbeye destek veren Suudi Arabistan, Mursi'nin devrilmeden önce ipleri tamamen kopardığı Suriye'deki Esed yönetimine nefes aldırdı ve Suriye konusunda ne kadar ciddiyetsiz olduğunu gösterdi. Bölgesel ve uluslararası güçlerin ikiye bölünmüşlüğünden cesaret bulan Esed kendi halkını her türlü silahlarla katletmeyi sürdürüyor. O yüzden Mısır'daki gelişmeleri bölgesel ve uluslararası gelişmelerden uzakta okumak mümkün değil.

metodun derinleştirilmesi, ikincisi İslâmcı hareketler ve özellikle de İhvan deneyimi içinde değişim. Bu durumda Türk AKP'nin yeni liderlerle Refah Partisi rahminden çıkması gibi bir akıbet bu hareketleri bekleyebilir. Üçüncüsü ise tam tersine İslâmcıların Mısır'da başarılı olması, meşruiyeti savunma koalisyonu etrafında geniş siyasi ve sivil güçlerin kenetlenmesi, anayasal ve demokratik meşruiyete dönme yönündeki siyasi girişimlerin olumlu sonuçlanması.'

Kudüs Siyasi Araştırmalar Merkezi Direktörü Ureyb er-Rentavi de aynı konuda şunları söylüyor: 'Siyasal İslâmcı hareketler darbelerin en önemli kurbanları olmuştur. Arap Baharı devrimleriyle birlikte siyasal İslâmcılar demokratik seçimler yoluyla cezaevlerinden ve gizli çalışmalardan çıkıp birçok ülkede iktidara geldiler. Kanaatimce İhvan, tutumlara, siyasetlere, yönetim ve kurumlara uzanan derin bir iç hesaplaşma geçirecektir. Bu iç hesaplaşma sonucu cemaat şu iki eğilimden birine veya ikisine doğru yol alabilir. İlki iktidar ve devlet idaresindeki başarısızlıktan dersler çıkarır. İkincisi İhvan içindeki bazı hareketlerin cemaatin son on yılda benimsediği sivil ve demokratik içerikten sıyrılıp içine kapanık tekfirci Kutupçu söyleme döner.'

25 Ocak 2011 devrimi Mısır ve Arap dünyası tarihinden önemli bir dönüm noktasıydı ve bu dönüm noktasının en önemli sonucu halkların korku duvarını kırması ve zalim diktatöre 'hayır' diyebilmesiydi. Ancak 30 Haziran 2013'teki programlı askeri darbe öncesi ve sonrası yaşananlar, meşru cumhurbaşkanının görevden alınması, darbe karşıtlarına yönelik işlenen kanlı katliamlar, toplumdaki bölünmüşlük ve kutuplaşma 25 Ocak devriminin kazanımlarını

tehlikeye soktu. Ancak İhvan darbe sonrası 25 Ocak devrimine sahip çıktı ve bu korku duvarının tekrar inşa edilmesine asla izin vermeyeceğini gösterdi ve göstermeye de devam ediyor. İlk başlarda dünya basını Adeviyye ve Tahrir meydanlarındaki gösterileri Mursi yanlısı ve karşıtı gösteriler olarak vermeye çalıştı ancak İhvan daha genel bir söylem geliştirerek darbe karşıtlığı ve 25 Ocak devrimi üzerinden sivil ve barışçıl isyanını sürdürdü. Tüm Mısırlıların desteğini almak için önemli bir stratejiydi bu.

Mısır'ın seçilmiş cumhurbaşkanı Muhammed Mursi cezaevine girerken devrik cumhurbaşkanı Hüsnü Mübarek cezaevinden çıktı ve tüm şimşekleri çekmemek için de ev hapsine alındı. Sanki yaklaşık 3 yıl önce Tunus'ta başlayan ve Mısır'da doruğa çıkan Arap Baharı hiç yaşanmadı, Mübarek'in silahlı ve silahsız kuvvetleri kendilerine biçilen rolleri iyi oynadılar ve ülkeyi bir 20-30 yıl geriye götürdüler. Darbecilerin uluslararası, bölgesel ve yerel destekçileri, aydınları ve sermaye gücünün olmasında şaşılacak bir durum yok. Mısır'ın önemli kalemlerinden ve duayenlerinden tarihçi ve gazeteci Muhammed Hasaneyn Heykel de bu isimlerden. Heykel'in İhvan karşıtı ve Mursi'nin devrilmesine destek veren isimlerden olduğu sır değil. Zaten Cemal Abdunnasır'ın 23 Temmuz 1952'de gerçekleştirdiği darbenin de teorisyeniydi. Mısır medyasında yazılanlara göre Heykel geçici atanmış cumhurbaşkanı Adli Mansur ile bir araya gelmiş ve Mansur Heykel'in iç ve dış gelişmelerle ilgili fikirlerini dinlemiş. Görüşmeden basına yansıyan fotoğrafta ise Heykel yaşanan değişimden dolayı gayet mutlu gözüküyor. Mısırlı yazar Ahmed Zeyban Heykel'in Sisi'de Nasır'ın

bir portesini gördüğünü dile getiriyor. Muhammed Mursi cumhurbaşkanı olur olmaz Heykel'e büyük saygı göstermiş ve krizlerin çözümü için görüşlerine başvurmuştu ancak o vakit Heykel'in Mursi'ye akıl hocalığı yapmadığı ve soğuk davrandığı yönünde bilgiler yazılıp çizilmişti.

Darbecilerin Plan ve Programları

Yalnız darbecilerin ve işbirlikçilerinin plan ve programları, kendi ifadeleri ile çizdikleri yol haritası tutmadı. Mısırlılara yeni durumu bir emri vaki olarak dayatamadılar ve ülkenin dört bir yanındaki darbe karşıtı gösterilere hiç hoşgörü göstermediler. Peki Mısır nereye gidiyor? Modern tarihçi Beşir Musa Nafi bu soruya şu üç ihtimalle cevap veriyor: 'İlk ihtimal Mısır'ın bir şekilde 3 Temmuz öncesi şartlara dönmesi ve belli başlı siyasi güçlerin ülkeyi uzun yıllardan beri yaşadığı en büyük krizlerden birinden çıkaracak yeni yol haritasında buluşmaları. Böyle bir süreci de ordu dışında hiç kimse başlatamaz. Zira günler ve haftalar geçtikçe ordunun Mısır'ın yeni siyasi sisteminde temel güç olduğu kesinlik kazandı(.) İkinci ihtimal ise tüm tarafların razı olacağı bir çözüme varmak için krizin sivil ve asker tarafları arasında ciddi bir müzakerenin başlaması. Bu müzakere Mısır'ın özgür, demokratik sürece dönüşüne alan açacak ve orduyu nihai olarak siyasi hayattan çıkaracaktır. ABD ve Avrupalı temsilciler yanı sıra Katar dışişleri bakanının desteklediği ihtimal bu(.) Bu iki ihtimalin şu anda gerçekleşmesi çok zayıf. Geçen haftalarda yaşanan birçok gelişme ve gösterge umut vaat etmiyor. Ülke kan gölüne döndü. Bugünün dünyasında kan akıtılması hesabı görülmeden geçirilemez. 3 Temmuz rejimi liderlerinin de şu an iktidarı bırakması zor. Üçüncü ihtimal ülke önceki anayasal meşruiyete dönmez ve yeni yol haritası aramaz veya krizin tarafları Mısırlıların çoğunluğunca kabul edilebilir müzakereci bir çözüme varmaz ise hali hazırdaki siyasi iklim Mısır'ı şiddet patlamasının uçurumuna götürecek tohumlar taşıyacaktır.'

Mısır'daki çözümsüzlüğü tetikleyen en önemli unsurlardan biri de darbeye destek veren ABD, İsrail, Batı, Suudi Arabistan ve Körfez ülkelerinin bu desteklerini hafifletmeyi düşünmemeleri. Darbede etkin rol oynayan ve kanlı olaylardan sonra istifa eden Muhammed Baradei'yi bile ihanet suçlamasıyla

yargılama kararı alan darbeciler İhvan'a göz açtırmamakta kararlı. Sisi ve beraberindekiler şunu çok iyi biliyor ki bu darbe başarısız olursa ülkede duramazlar ve dursalar da idam edilirler.

Bölgesel düzlemde Mursi'ye destek veren ve darbe yönetime karşı çıkan tek ülke neredeyse Türkiye. Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın Mısır'daki darbeyi İsrail'in planladığına dair belgelerden bahsetmesi ABD'yi fena kızdırmışa benziyor ve zaten Ankara'nın Suriye ve Mısır politikalarından rahatsız olan bazı Arap ülkeleri ve İran'ın, PKK ile yürütülen barış sürecini baltalama girişimleri malumun ilanı. Türkiye'nin ilkeli dış politikası bu bölgesel ve uluslararası baskılara ne kadar dayanır bilinmez ama Mısır'da Mursi'nin devrilmesi ve Tunus'ta Gannuşî'nin Nahda hükümeti üzerinde oynanan oyunlar Ankara'yı yalnız bırakma planının parçaları olabilir. Gezi parkı olaylarında 5 ölüm gerçekleştiğinde ayağa kalkan dünya ve özellikle de Batı medyası ve yönetimleri, Mısır'da 5 bin ölümü görmezlikten geliyor, üstünü örtmeye çalışıyor. Yine Mısır'daki darbeye destek veren Suudi Arabistan, Mursi'nin devrilmeden önce ipleri tamamen kopardığı Suriye'deki Esed yönetimine nefes aldırdı ve Suriye konusunda ne kadar ciddiyetsiz olduğunu gösterdi. Bölgesel ve uluslararası güçlerin ikiyüzlülüğünden cesaret bulan Esed kendi halkını kimyasal dahil her türlü silahla katletmeyi sürdürüyor. O yüzden Mısır'daki gelişmeleri bölgesel ve uluslararası gelişmelerden uzakta okumak mümkün değil. Bir başka ifade ile Mısır'da İhvan veya darbe karşıtları kazanırsa bundan en fazla zarar göcekler İsrail, Batı, İran, Suriye ve Suudi Arabistan'ın başını çektiği Körfez sermayesidir. Karlı çıkacaklar ise başta Mısır halkı olmak üzere Arap Baharının filizlendiği ülkeler ve Türkiye'dir.

Görünen o ki Mısır halkının önünde, gasp edilen devrimlerini geri almak için tüm müdahalelere rağmen protestoları sürdürmek dışında bir seçenek kalmıyor... Mısır tüm ihtimallere açık ve en iyi ihtimal, 25 Ocak devriminin kazanımlarının tehlikede olduğunu anlayan kesimlerin İhvan'la birlik olup Mursi dönemindeki yanlışlardan da dersler çıkararak devrimi yeniden inşa etmeleridir ki bu çözüm şu an için çok zor gözüküyor.

Yeni Devrimci Dalga ve Körfez Ülkelerinin Rolünü Değerlendirmek

Adam HANIEH

Mısır'da yaşanan darbenin akabinde Körfez ülkelerinin çoğunun darbeye destek vermesi ama aynı zamanda darbe yönetimine milyarlarca dolar taahhüdünde bulunmaları bölgenin ekonomi-politiğini yeniden düşünmeyi zaruri kıldı. Körfezi Ortadoğu kapitalizminin çekirdeği olarak gören Adam Hanieh kaleme aldığı *Körfez Ülkelerinde Kapitalizm ve Sınıf* kitabında, Körfez'in büyük Ortadoğu'ya nasıl nüfuz ettiğinin ayrıntılı bir okumasını sunuyor. Analizlerinin tamamında sınıf temelli bir okumayı öncelemesinin getirdiği birtakım sıkıntılar olmasına rağmen Ortadoğu'da daha özeldir Mısır'da yaşananları anlamak bakımından Tahrir devrimi sürecinde kitabının Türkçe basımına yazmış olduğu önsöz oldukça kıymetlidir. Yazarın sol bakış açısından kaynaklı yorum ufku sınırlılıkları nedeniyle İslâmi hareketleri ordu, sermaye ve Amerika üçgeninde ele alışı özellikle Müslüman Kardeşler'e ilişkin yorumlarında gözden kaçmıyor. Türkçe basıma yazılan önsözün belli bölümlerinde yer alan ve bugün artık doğruluğu ciddi olarak gözden geçirilmesi şart olan bu kısımları bu metinde yer vermedik. Çeviride küçük bazı değişiklikler dışında Bahadır Akıska- Sevgi Doğan'ın çevirisi esas alınmıştır. (Umrân)

Aralık 2010'da Tunus'ta başlayan ve çok kısa sürede tüm Ortadoğu'yu saran halk ayaklanmaları bölgedeki siyasal statükoyu yerle bir etti. Bu ayaklanmalar Arap dünyasındaki rejimlerin kırılmasını bütün çıplaklığıyla ortaya koydu. Uzun süredir gizli polis teşkilatı (*muhaberat*) ve kendilerine bağlı sokak çetelerinin (*baltajiya*)* faaliyetlerine muhtaç biçimde varlığını sürdüren bu rejimler herhangi bir değişimin imkânsız olduğuna dair mevcut olan bariz kötümserliği sürekli olarak beslediler ve kullandılar. Fakat milyonlarca insanın korkularını atıp meydanları doldurmaya başlamasıyla birlikte sadece birkaç haftalık kısa bir süreç içerisinde tüm denetim mekanizmaları çöktü. Bu süreçteki en kritik dönüm noktası 11 Şubat 2011 tarihinde üç haftadır sürekli olarak devam eden (onlarca insanın öldüğü ve binlercesinin ise yaralandığı) kitlesel sokak gösterileri sonucunda Mısır Devlet Başkanı Hüsnü Mübarek'in makamını terk etmek zorunda kalmasıydı. Mübarek'in defedilmesi tüm dünya çapında kutlandı ve onun devrilmesinden ilham alan protestolar ve sokak gösterileri bölgedeki bütün ülkeleri sardı.

Bu ayaklanmaların doğası, Arapça bir kelime olan ve "başkaldırmak" anlamına gelen *intifada* kelimesiyle kısmen ifade edilebilir. Fakat bu hareketleri, Tunus'taki Bin Ali rejiminin yerle bir olmasının hemen ardından Mısır'da da sabık diktatör Mübarek'in devrilmesi hedefiyle sınırlı bir hareket olarak görmek büyük bir hata olur. Başlangıçta dünya ve bölge liderlerinin halk hareketlerine verdiği yanıt yıllardır Ortadoğu bölgesini karakterize eden reel politika dinamiklerini açıkça ortaya koymuştur. Mübarek'in istifası öncesindeki birkaç hafta boyunca ABD, Avrupa ve diğer dünya liderlerinin vermiş oldukları kaçamak beyanlar Batılı devletlerin bölgedeki otokratik rejimlere uzun yıllardır vermiş oldukları desteği doğrulamıştır. Başta Filistin Devlet Başkanı Mahmud Abbas, Ürdün Kralı Abdullah'ın yanı sıra Birleşik Arap Emirlikleri ve Suudi Arabistan'daki egemen aileler başta olmak üzere Arap liderleri Mübarek lehine yani Mısır halkı aleyhine açıkça destek beyanında bulundular. Ayrıca, İsrail Başbakanı Netanyahu da Ortadoğu'daki siyasal sistemi şekillendiren ortak çıkarları ortaya koyar biçimde Mübarek'in arkasında durdu.

Bununla birlikte Mübarek'in ülke dışına kaçmasının ardından bu liderlerin çoğu yeni siyasal durumu tarif etmek için farklı bir dil kullanmaya başladılar. Dil olarak Mübarek'e açık veya pasif destek verme arasında gidip gelen ifadelerle dolu bir konumdan, "parlamentar rejime yeniden geçiş" talepleri ve "demokrasi gereksinimi" laflarını kullanır bir konuma geçtiler. ABD Başkanı Barack Obama ve diğer devlet sözcüleri "barışçı protesto ve direniş ruhuna" yönelik onaylarını dile getirirken ABD'nin "ne zaman gerekli görülürse (...) sağlıklı bir demokratik rejime geçiş için (...) Mısır'a bir dost ülke ve bir ortak olarak destek vermeye devam edeceklerini" beyan ettiler. Bu türden verilen sayısız beyanda, buradaki halk ayaklanmaları ülkede uzun yıllardır süren Mübarek otokrasisine karşı demokrasi yönünde verilmiş bir mücadele olarak tanımlanıyordu. Temel odak noktası, önceden Mübarek rejimini destekleyen tüm kesimler tarafından artık bıkkınlık verecek kadar tekrarlanacak şekilde, "parlamentar rejime yeniden geçiş" sorununa kaydı.

Pek çok yorumcunun yaptığı gibi, Mısır'daki dönüşüme dönük Batı ülkelerinin verdiği desteğin, bölgedeki kilit mütefek olarak Mübarek rejimine ve onun Mısır halkına yapmış olduğu baskı ve işkencelere on yıllardır verilen destekle açıkça çeliştiğini görmek zor değildir. Bununla birlikte, bu ayaklanmaların basitçe bir "demokrasi" sorunu çerçevesine hapsedilmesine dönük daha açık bir eleştiride bulunmamız gerekiyor. Mısırlı protestocuların öncelikli sorununun Mübarek olduğunu ve birincil talep olarak sözde "siyasal özgürlük" sorununu dile getirdiklerini iddia etmek bu protestoların gerçek boyutunu görememek anlamına gelir. Aksine bu eylemler, genellikle iki farklı alanmış gibi ele alınan 'siyaset' ve 'ekonomi' alanlarının birbiriyle iç içe geçtiği ve aynı mücadelenin bir parçası oldu-

ğunu bize göstermektedir. Bu mücadeleler sadece rejimin yaşadığı bir meşruiyet krizini değil kapitalizmin yakın dönemde Mısır'da ve bir bütün olarak Ortadoğu'daki gelişme biçimine dönük bir tavrın da ifadesidir. Bu eylemler sınıfsal analizin her türlü toplumsal dönüşümü anlamının temel dinamiği olarak varlığını koruduğunu ve eş zamanlı olarak da 'sınıf mücadelesi' kavramının her türlü indirgemeci ekonomi yorumlarını sürekli olarak yerle bir eden bir dizi farklı ifade biçimi kazanacağını ortaya koymaktadır.

Herhangi bir kafa karışıklığını önlemek gerekirse, Mısırlı protestocuların temel olarak Mübarek'in

makamını terk etmesi talebi etrafında örgütlenmediği veya eylemlerin çok sınıflı yapısının inkârı iddiasında değilim. Bu protestolar Mısır'daki üst sınıfları da içeren bir dizi geniş çaplı sosyal tabakayı bünyesine aldı ve rejim değişimi öncelikli talep konumundaydı. Fakat bu protestoların yüzeydeki yansımalarına yoğunlaşmak içerdikleri asıl muhtevayı görmemizi engellemektedir. Eylemlerin genel mantığı kapitalizmin Ortadoğu'da yaşadığı geniş kapsamlı sorunlarla derinden bağlantılıydı. Bu sorunların başında şunlar yer almaktadır: 1) Küresel ekonomik kriz ve neoliberalizmin Mısır'daki yapısı ve 2) Ortadoğu'daki ABD hegemonyasının sürmesi bağla-

mında Mısır'ın üstlendiği rol. Bu konular tek başına 'ekonomik' veya 'siyasal' içerikli değildir ve öncelikle Mısır'da hangi sınıfın hâkim olduğu ve Mısır devletinin en çok kimin çıkarına hareket ettiğiyle ilgilidir. Mübarek rejiminin yapısı bu konulardan bağımsız düşünülemez ve işte bu nedenle siyasal despotizme karşı verilen mücadele kaçınılmaz olarak sınıf mücadelesi dinamikleriyle iç içe geçmiştir. Buradaki halk ayaklanmalarını en iyi şekilde anlamak için sınıf ekonomi politığının bu çok boyutlu yapısını kavramak gerekir.

Devletle bağlantılı bir kapitalist sınıfın gelişimine eşlik eden toplumsal gelişmeler sebebiyle çoğu Mısırlı Nasır dönemi derin nostalji duygularıyla anımsar. Bununla birlikte Nasır rejimi siyasal olarak devlet aygıtına yaptığı kurumsal müdahaleler ve bağımsız siyasal organizasyonlarla grevlerin yasaklandığı baskı yasalarının bir arada kullanıldığı ikili strateji üzerinden her türlü kitlel bir araya gelme mekanizmasını bilinçli olarak yok etti.

Kapitalizmin Mısır'daki Gelişimi

Sömürgecilikle ilgili çoğu ülkede olduğu gibi, Mısır'ın doğrudan yabancı güçlerin denetiminden nihai olarak kurtulması 2. Dünya Savaşı'nın hemen ardından geldi. 1952 yılında Albay Cemal Abdunnasır önderliğindeki Hür Subaylar Hareketi askeri bir darbeyle İngiltere destekli Kral Faruk'u tahttan indirdi. Hür Subaylar Hareketi'nin liderlerinden biri olan Muhammed Necip önce başbakan ve ardından da Cumhurbaşkanı oldu fakat 1954 yılında muhalif grupların kendisine yönelik protestoları neticesinde görevinden ayrıldı. Geniş halk kitlelerinin desteğini arkasına almış olan Nasır ülkede kontrolü ele aldı ve Mısır kapitalizminin gelişimine hizmet edecek bir dizi toplumsal dönüşüm hareketi başlattı. İşe, bir tarım reformu politikası yoluyla büyük toprak sahiplerinin hâkimiyetini ortadan kaldırarak başlarken aynı zamanda genel olarak devlet aygıtına sıkıca bağlı olan -hatta çoğunlukla iç içe geçen- ve yeni gelişmekte olan kapitalist sınıfı güçlendirme politikası izledi. Sahip olduğu halk desteği antiemperyalist söylem (bunun en iyi örneği 1956 yılında Süveyş Kanalı'nın kamulaştırılmasıydı) ve toplumun büyük kesimlerinin genel yaşam koşullarındaki gözle görülür iyileştirmeler üzerinde kuruluydu. Devletle bağlantılı bir kapitalist sınıfın gelişimine eşlik eden toplumsal gelişmeler sebebiyle çoğu Mısırlı Nasır dönemini derin nostalji duygularıyla anımsar. Bununla birlikte Nasır rejimi siyasal olarak devlet aygıtına yaptığı kurumsal müdahaleler ve bağımsız siyasal organizasyonlarla grevlerin yasaklandığı baskı yasalarının bir arada kullanıldığı ikili strateji üzerinden her türlü kitlesel bir araya gelme mekanizmasını bilinçli olarak yok etti. Pek çok sendikacı ve siyasal muhalif öldürüldü. Nasır'ın politikaları Mısır solunun bölünmesine yol açtı ve onun döneminden kalan mirasın en bariz etkilerinden biri -Mübarek döneminde- her türlü bağımsız emek hareketini boğmayla eş anlamlı hale gelen 'resmi ve yetkili' sendikaların varlığıdır.

Nasır'ın 1970'deki Ölümünün Ardından Cumhurbaşkanı Olan Enver Sedat

1970'lerin ortasında uygulamaya koyduğu *infatih* (dışa açılma) politikalarıyla birlikte toplumsal iyileş-

tirme adımlarının çoğunu ortadan kaldırma yoluna gitti. Enver Sedat tarafından uygulamaya koyulan politikalar Mısır'da neoliberalizmin başlangıcıdır ve Mübarek'in 30 yıllık iktidarı bu dönemin doğrudan uzantısıdır. Adından da anlaşılacağı gibi *infatih* (dışa açılma) politikaları, uluslararası şirketlerle yapılan ortak girişimler için vergi indirimleri sağlanması, dış ticaretin serbestleştirilmesi ve devlet tarafından yürütülen ekonomik faaliyetlerin çok daha otonom hareket eden özel sektöre devredilmesi yoluyla Mısır ekonomisinin yabancı yatırımlara açılmasını hedefliyordu. Bu politikalardan en kârlı çıkanlar devlet tarafından kollanan Mısır kapitalist sınıfının üst segmentleri, devlet aygıtının en üst kademeleri, üst düzey ordu görevlileri ve dış ticaretle uğraşarak büyüyen ticaret burjuvazisiydi.

Aynı zamanda Enver Sedat'ın *infatih* politikalarının bölgesel bağlamda da ele alınması gerekir. 1970'lerin başında Körfez bölgesindeki petrol endüstrisinin sergilediği olağanüstü büyüme nedeniyle bölgesel ekonomi politikalarında ani ve köklü bir değişim görüldü. 1971 yılında tüm Arap ülkelerinin bağımsızlığını kazanmasının ardından 1973/74 yıllarında petrol fiyatlarında yaşanan artışla birlikte yabancı emek gücünün önemi Körfez bölgesinin büyümesi açısından kilit bir faktör haline geldi. Tüm bu değişimlere bağlı olarak Mısır'ın 'dışa açılma' politikası da ülkedeki artı emek gücünün öncelikle Körfez ülkelerine dönük bir ihracat malı olarak dönüşümü anlamını da taşıyordu. Çalışmak için yabancı ülkelerde iş arama hakkı adeta kutsal bir madde gibi 1971 tarihli Mısır anayasasındaki yerini alırken yasa 1974 yılında yurtdışına çıkmak için vize alma gerekliliğini ortadan kaldıracak şekilde değiştirildi. 1978-1982 Beş Yıllık Kalkınma Planı çerçevesinde vatandaşları yurtdışında çalışmak üzere eğitime amaçlı mesleki eğitim merkezleri kuruldu. 1979'da ülkeye giren işçi dövizlerinin miktarı 2 milyar ABD Dolarına ulaşırken bu rakam pamuk ihracatı, Süveyş Kanalı ve turizmde elde edilen gelire eşitti. Aynı şekilde 1986 yılında yurtdışında çalışan Mısır vatandaşlarının sayısı 1980'deki rakamın iki katı olan 2,25 milyona ulaşmıştı. Mısır hükümeti tarafından bilinçli olarak ülkeyi emek ihracatçısı konumuna dönüştürme hamlesi yakın zamanda da halen devam etmektedir ve 2008 ekonomik krizinin ülkeyi etkile-

me biçiminin önemini anlamının bir parçasıdır (bu konuda aşağıdaki bölüme bakın).

Benzer şekilde bölgesel düzeyde *infitah* politikası Enver Sedat'ın İsrail ve ABD ile uzlaşma temelinde yürüttüğü dışişleri politikasıyla örtüşüyordu ve bu durum İsrail ve Mısır arasında imzalanan ve halkın büyük çoğunluğu tarafından olumsuz karşılanan Camp David Anlaşması'nda bir sisteme bağlanıyordu. Bu ve sonrasında imzalanan diğer anlaşmalar Mısır'ın ABD'nin bölgesel askeri yörüngesine kayışının sinyallerini veriyordu. Mısır, ABD'den en fazla dış yardım alan ülkeler listesinde yaklaşık olarak yıllık iki milyar dolara ulaşan miktarla (İsrail'in ardından) ikinci sıraya yerleşti. Bu yardımın yaklaşık üçte ikisi Mısır ordusuna tahsis edilirken amaç ordunun en üst düzey kademelerindeki sermaye birikim sürecini güçlendirmekti. ABD açısından bu yardım verimli enerji kaynaklarına dönük ABD bölgesel güvenlik çıkarlarının korunması hizmet ediyordu ve aynı zamanda ordu, sermaye ve Mısır devleti arasındaki sağlam çıkar ittifakını şekillendiriyordu.

1981 yılında Enver Sedat'ın suikasta kurban gitmesinin ardından iktidara gelen Hüsnü Mübarek ile birlikte *infitah* politikasına hız verildi. Sonuç ülke vatandaşlarının çoğu için felaket olurken 1981-1991 yılları arasında kırsal alandaki yoksulluk iki kat artarken şehirlerde yoksulluk 1,5 kat arttı. Neoliberal politikalar 1990-1991 yıllarında IMF ile imzalanan yapısal uyum programlarının himayesi altında niceliksel bir sıçrama yaşadı. Yapısal Uyum Programının uygulanmasında danışmanlık ve denetçilik görevini üstlenen Afrika Kalkınma Bankası niyetini "ekonomiyi özel sektörün önde gelen sektör konumunda olduğu rekabetçi bir zemine oturtmak için (...) serbest piyasa güçlerini ekonomik işleyiş mekanizmalarına dâhil etmek" olarak tanımlamıştı. Son 20 yıldan daha uzun süreçte bu hedef büyük oranda başarıya ulaşırken Mısır'daki kapitalizmin yapısında da gözle görülür değişimleri de beraberinde getirdi.

1990'larda yaşanan neoliberal 'reformlar' öncelikle hükümet bütçelerine, faiz oranlarına, para arzına ve döviz fiyatına odaklanmış olan geniş kapsamlı bir dizi politikayı içermektedir fakat bizim buradaki amacımız asıl vurgulanması gereken iki önemli noktayı ele almaktır. Bunlardan birincisi kırsal böl-

gelerdeki sosyal yapıda meydana gelen değişimdir. 1992'de Mısır Halk Meclisi çıkartmış olduğu 96 nolu yasa kapsamında tarımsal alanların kiralınmasını serbestleştirdi ve beş yıllık bir geçiş döneminin ardından kiracıların toprak sahibi tarafından araziden çıkartılabilmesine olanak sağladı. IMF ve Dünya Bankası gibi uluslararası finans kurumları ve USAID gibi ABD hükümet kurumlarının cesaretlendirmesiyle birlikte kiralama ücretleri üç kat arttı ve Mısır tarım politikası günümüzdeki Afrika tarımına tipik bir örnek olacak şekilde ihracata yönelik üretime kaydı. Yüz binlerce Mısır'lı köylü topraklarını kullanarak hayatta kalma durumunu kaybetti. Çoğu Ortadoğu'daki başka bir yere göç etmeyi denedi veya Kahire gibi şehir merkezlerindeki gayri resmi sektörlerle akış yaşadı.

Kırsal kesimde yaşanan bu toplumsal ilişki dönüşümünün etkileri Mısır neoliberalizminin bir diğer ikinci ögesi tarafından güçlendirildi: Kamu sektörünün yerle bir edilmesi. Nasır döneminde tüm üniversite ve lise mezunlarının kamu iktisadi teşekkülünde (KİT) ve hükümet bürolarında bir işe girme - si devlet garantisi altındaydı. Her ne kadar 1978'de Enver Sedat bu uygulamaya son verse de 1990'ların başına kadar resmi kayıtlara göre çalışanların çoğu devlet tarafından istihdam edilmeye devam etti (tüm ücretli çalışanların %59'u). Fakat yapısal uyumun ardından 2005 yılında toplam 314 KİT'ten 209'unun (tamamen veya kısmen) özelleştirilmesinin ardından kamuya ait şirketlerdeki çalışan sayısı çok büyük oranda azaldı. Kamuya ait bu şirketlerde çalışanların sayısı 1994-2001 arasında yarı yarıya azaldı. Hatta şeklen devlete ait olarak varlığını sürdüren şirketler de özel sektörle rekabet etmeye zorlanan özerk yapılara dönüştürüldü. IMF tarafından 2006 yılında

Enver Sedat tarafından uygulamaya koyulan politikalar Mısır'da neoliberalizmin başlangıcıdır ve Mübarek'in 30 yıllık iktidarı bu dönemin doğrudan uzantısıdır. Adından da anlaşılacağı gibi infitah (dışa açılma) politikaları, uluslararası şirketlerle yapılan ortak girişimler için vergi indirimleri sağlanması, dış ticaretin serbestleştirilmesi ve devlet tarafından yürütülen ekonomik faaliyetlerin çok daha otonom hareket eden özel sektöre devredilmesi yoluyla Mısır ekonomisinin yabancı yatırımlara açılmasını hedefliyordu. Bu politikalardan en kârlı çıkanlar devlet tarafından kollanan Mısır kapitalist sınıfının üst segmentleri, devlet aygıtının en üst kademeleri, üst düzey ordu görevlileri ve dış ticaretle uğraşarak büyüyen ticaret burjuvazisiydi.

“beklentilerin ötesinde” başarılı bulunarak kutlanan bu özelleştirme dalgası çalışma koşullarında büyük çaplı bir kötüleşmeyi ve Mısır nüfusunun geniş katmanlarında daha da büyük bir yoksullaşmayı beraberinde getirdi.

Neoliberalizmin halkın büyük çoğunluğu üzerindeki etkisi Mısır'daki asgari ücretin evrimine bakarak anlaşılabilir. Haziran 2009'da Mısır Ekonomi Araştırmaları Merkezi tarafından yapılan bir araştırma asgari ücretin gayri safi milli hâsıla içerisindeki oranının 1984 yılında yaklaşık %60 düzeyindeyken bu oranın 1991/1992'de %19,4 ve 2007'de ise %13'e düştüğünü ortaya koymaktadır. Bu asgari ücret hesaplaması kuşkusuz resmi rakamları ifade etmektedir ve toplumun çoğunluğu için reel ücretler belirlen bir şekilde abartılarak belirtilmektedir. Yine de bu rakam Türkiye'deki yüzde 78, Fransa'daki yüzde 51 ve İspanya'daki yüzde 26 oranlarıyla kıyaslandığında dünyadaki en düşük rakamdır.

Bu rakamlar Mısır toplumunun en yoksul kesimlerinin yaşam standartlarında gözle görülür bir gerileme olduğunu ve refahın büyük bir çoğunluğunun ülkedeki elit tabakanın çok dar bir kesiminde yoğunlaştığını ortaya koymaktadır. Özelleştirmelerden, ucuz emek olanaklarından, gayrimenkul sektöründeki spekülasyonlardan, devlet ihalelerinden ve devlet kanalları üzerinden dağıtılan her türlü çıkar olanğından faydalanan kesim işte bu sınıftır. IMF'nin zorlamasıyla vergi yasaları elden geçirildi. 1991'de uygulamaya koyulan bir satış vergisi ve on sekiz temel tüketim malının on dördüne dönük sübvansiyonların kaldırılması yoluyla refah dağılım dengesi yoksullar aleyhine bozulmaya devam etti. 2005

yılında şirketlerin ödediği kurumlar vergisi %32-40 düzeyinden düz %20 oranına indirildi. Benzer şekilde en yüksek vergi diliminde yer alanların ödediği gelir vergisi oranı %32'den %20'ye düşürüldü. Son birkaç on yıl boyunca devam eden bu neoliberal dalganın sonucunda, inşaattan ithalat/ ihracata, turizmden emlak ve finans sektörüne kadar geniş yelpazede faaliyette bulunan Osman, Bahgat ve Orascom gibi grupları içeren az sayıdaki büyük holdingin güçlenmesi oldu.

Bu holdinglere ilave olarak Mısır ordusunun en üst kademeleri de devletle olan sıkı ilişkilerinin faydasını görmeye devam ettiler. Pek çok askeri kökenli eleman gıda, imalat, tekstil ve inşaat gibi sektörlerde kendi şirketlerini kurup kilit konuma geldiler. *New York Times* gazetesinin bildirdiğine göre, otomobil, televizyon ve buzdolabı üreten pek çok girişim gibi Mısır'ın en çok bilinen maden suyu markası konundaki Safi de orduya aittir. Bu durumun çok daha açıkça görüldüğü *infitah* süreciyle arazi sahipliğinin serbestleştirilmesi alanında ordu çok büyük arazileri bünyesine aldı ve bu arazilere yüksek güvenlikli siteler, oteller ve tatil köyleri inşa ettiler. Herhangi bir şekilde vergiye tabi olmayan bu büyük şirket imparatorluğunda her türlü grev yasaklanmıştır ve zorunlu askerlik sayesinde gelen personeli ücretsiz olarak çalıştırma imtiyazına da sahiptirler.

Neoliberal önlemler sonucunda oluşan bu refah kutuplaşması yol alırken direnişle karşılaştı. 1977'de *infitah* sürecinin başlarında un, pirinç ve yemeklik yağ gibi temel gıda maddelerine yönelik sübvansiyonların kaldırılması önerisini protesto etmek için Mısır çapında ayaklanmalar oldu. 'Ekmek İsyanları'

olarak bilinen ve sübvansiyon kesintilerini geri alırmayı başaran bu eylemlerde yaklaşık 80 kişi ölürken 800 kişi de yaralandı. Yakın dönemde ise 2006-

2008 yıllarında büyük sanayi kollarında Mısır'ın çok uzun yıllardır ilk defa gördüğü çapta büyük grev dalgaları meydana geldi. Sadece 2006'da on binlerce işçinin katıldığı 220 büyük grev oldu. Bu grevler özellikle önemliydi zira bu grevlerin ardından devletle bağlantılı sendikal hareketle bağlarını kopartan bağımsız sendikalar ve emek hareketleri ortaya çıktı. 2006-2008 dönemindeki işçi eylemleri aynı zamanda arazi yasalarının serbestleştirilmesiyle sebebiyle maruz kaldıkları toprak kaybını protesto eden köylü hareketleriyle de birleşti. Bu mücadele biçimleri, yakın dönemdeki protesto dalgasını destekleyen örgütsel derslerin temel öğelerinden birini oluşturdu.

Küresel Krizin Bir İfadesi

Bu neoliberal perde arkası 2008 küresel ekonomik krizinin Mısır'daki etkilerini tam olarak yorumlamak açısından son derece merkezi öneme sahiptir. IMF 2010 yılı Şubat ayında "2004 yılından itibaren attığı sürekli ve uzun vadeli adımlar sayesinde mali, parasal ve dış etkenlere açıklık sorunlarını azalttığı ve yatırım iklimini düzelttiği" için Mısır'ın "krizin etkilerine karşı dirençli olduğunu" ileri sürdü. Mısır hükümetinin başarılı neoliberal uygulamaları "ekonominin dayanıklılığını artırmış ve uygun politika yanıtları için nefes alınabilecek alanlar meydana getirmişti". IMF buna kanıt olarak Mısır'ın

2000'lerin son yılları boyunca kaydettiği nispeten yüksek GSYİH büyüme rakamını ve krizin ardından bu durumu sürdürmeyi başarmasını gösteriyordu. 2006-2008 yılları arasında büyüme yaklaşık olarak yıllık %7 civarındayken dünyanın büyük çoğunluğunun eksi büyüme rakamları gördüğü 2009 yılında 4,6 düzeyinde sağlıklı bir GSYİH büyüme rakamı yakalamıştı. Fakat GSYİH merkezli bu hesap bir ülkenin ekonomisinin sağlıklı olup olmadığını genel makro istatistikler temelinde ele alarak değerlendirmektedir. Bu yaklaşıma gömülü olan anlayış toplam düzeyde bir büyüme eğiliminin tüm toplum açısından olumlu bir şey olduğuna dair tam olarak açığa vurulmamış bir varsayıma yani 'kalkınmada

damlama etkisinin' (*trickle-down effect*) istatistiksel bir ifadesine dayanır. Her ne kadar neoliberal politikalar Mısır'da hızlı büyüme oranları göstermiş olsa da gerçekte bu genel büyüme iki farklı eğilimi içermektedir: toplumun çoğunluğunun yaşam standartlarının kötüleşmesi ve refahın giderek daha küçük bir azınlığın ellerinde toplanması. Neoliberal politikalar sonucunda ülke eşitsizliklerin çok büyük oranda artması ve eş zamanlı olarak olası toplumsal destek mekanizmalarının da bilinçli olarak baltalanması nedeniyle ülke krize karşı daha savunmasız hale gelmiştir. Neoliberalizmin yüksek düzeyde kutuplaşmış bir sonucu olarak küresel krizin etkileri Mısır toplumunun en çok ezilen katmanlarında daha fazla yoğunlaşmıştır. Buna eş zamanlı olarak ülkedeki mutlu azınlık küresel çöküşten büyük oranda etkilenmeden çıkmıştır.

Devlet istatistiklerine göre günlük 1,25 ABD dolarının altında ücret alan nüfus 2000-2009 yılları arasında %16,7'den %21,6'ya çıkmış. Bu bile tek başına gözle görülür bir artış olmakla birlikte resmi rakamlara şüpheyle bakma gerekliliği de ortadadır. Resmi yoksulluk sınırı çok düşük bir noktada belirlenmekte ve Mısır emek gücünün %40'ının kayıt dışı ekonomide çalıştığı göz ardı edilmektedir. Bazı tahminlere göre Mısır nüfusunun %40'ı günlük 2 ABD dolarının altında bir ücret almaktadır. Resmi işsizlik rakamı %9 olarak kaydedilmiştir fakat bu rakam yine kayıt dışı ekonomiyi tam olarak içermemektedir. Beyrut'ta bulunan Birleşmiş Milletler Bölgesel Çalışma Ofisi'nin Ekonomi Analizleri Bölümü eski sorumlusu olan Ali Kadri 'gerçek' işsizlik rakamının (gizli işsizlik ve eksik istihdam rakamları da eklendiğinde) %50'yi geçtiğini tahmin etmektedir. Bu kayıt dışı çalışanlar eğitim, sağlık veya daha geniş refah anlamında herhangi uygun koşullara sahip olmadan hayatını sürdürmektedir ve Mısır nüfusunun üçte birinin okuma yazma bilmediği tahmin edilmektedir. Nüfus konusunda ilginç olan bir nokta da ülkedeki liderlerin çoğu 80 yaş üzeri erkeklerden oluşurken ülkedeki gençlerin %90'ı işsizdir.

Bu ortamda ortaya çıkan küresel kriz ülkedeki çoğunluğu oluşturan yoksul nüfusta çok derin etkiler yarattı. Bu durumun oluşmasında bir dizi farklı mekanizma yer aldı. Öncelikle Ortadoğu (ve özellikle Kuzey Afrika) büyük oran- da Avrupa'ya

yapılan ihracata bağımlıdır ve önde gelen kapitalist ülkelerdeki ekonomik küçülmenin ardından talepte yaşanan büyük düşüşler nedeniyle bu ihracatlarda da büyük bir azalma görüldü. Mısır hükümeti 2009'da AB ülkelerine ihracatta %27,7'lik bir düşüş bildirirken toplam ihracatta %12 azalma yaşandı. Küresel krizin bu etkileri sadece Mısır ile sınırlı değildi. Tunus ve Fas'ın toplam ihracat rakamları 2009 yılında sırasıyla %22 ve %31 düşerken Dünya Bankası bu ülkelerin son 60 yılda yaşanan en büyük küçülmeye karşı karşıya olduğunu bildiriyordu.

İkinci bir iletim mekanizması da Ortadoğu açısından hayati öneme sahip işçi dövizlerinde yaşanan azalmaydı. Yukarıda da belirtildiği gibi *infatih* sürecinin temel öğelerinden biri bilinçli olarak Mısır işgücünü bir ihraç kalemi olarak yurtdışına göndermekti. Her ne kadar son zamanda Avrupa'ya göç edenlerin sayısı giderek artsa da bu işçilerin çoğu Körfez ülkelerine (özellikle Suudi Arabistan ve BAE) ve Libya ile Ürdün'e gitme eğilimindedir. 2007'de Mısır dünyada en fazla işçi döviz geliri olan ülkeler listesinde 6. sırada yer alıyordu. Ülke Ortadoğu'da ilk sırada yer alırken işçi dövizlerinin ulusal GSYİH içerisindeki payı %5 civarındaydı. Başta inşaat ve üretim sektörleri olmak üzere küresel krizin vurduğu sektörlerde yaşanan kitlesel işten çıkartmalarla birlikte işçi döviz girdileri hızla düştü. Mısır bu süreçten son derece olumsuz etkilendi ve 2008-2009 arasında işçi döviz gelirlerinde %18'lik bir düşüş yaşadı. İşçi dövizlerinin milyonlarca insan için en temel hayatta kalma mekanizmalarından biri olduğu bir bölge için bu düşüş yıkıcı sonuçları da beraberine getirdi.

Bu etkilere aynı zamanda krizin çok daha yakın diğer etkileri olan temel gıda maddeleri ve enerji fiyatlarında görülen büyük artışlar da ilave edilmelidir. ABD hükümeti bono ve diğer varlıkların satın alınması yoluyla ekonomiye trilyonlarca dolar pompalama anlamında parasal gevşeme politikasını sürdürse de bu paranın çoğu 'gelişmekte olan piyasalar' olarak adlandırılan ülkelerdeki mal ve diğer varlıkların spekülasyonunda kullanılmaktadır. Gıda fiyatlarındaki hızlı yükseliş gelirlerinin çoğunu temel malların tüketimine harcamak durumunda kalan nüfus kesimleri açısından farklı bir maaş kesintisi biçimini almaktadır. Mısır'da yıllık gıda fiyatları enf-

lasyonu Aralık 2010'da %17,5 düzeyindeyken Ocak 2011'de %18'e ulaştı.

Dünya pazarı ve Mısır arasındaki bu bağlantılar küresel ekonomik krizin Kuzey Amerika ve Avrupa gibi gelişmiş kapitalist bölgelerde görüldüğünü ileri süren (bazen radikal yorumlarda da tekrarlanan) baskın görüşle çelişmektedir. Birçok biçimde, Mısır'daki ayaklanma bu krizin Arap dünyasına yansımalarıdır ve on yıllardır uygulanan neoliberal yeniden yapılandırma politikalarının Mısır ekonomisini kapitalist dünyanın Pazar ekonomisine son derece dengesiz biçimde bağımlı kıldığını ortaya koymaktadır. Uluslararası finans kurumlarının Mısır hükümetini ve krizin ardından gelen iki yıl boyunca uyguladığı ekonomi politikalarını övmeye devam etmesi neoliberal projenin sınıf temelli yapısını açıkça ortaya koymaktadır. Bu anlamda Mısır devletinin baskı aygıtı ekonomideki bu olumsuz gidişata dönük oluşabilecek sosyal huzursuzlukları kontrol altına almak için elverişli bir aygıt olarak organize edilmiştir. Eş zamanlı olarak ekonomik krizin etkilerine karşı verilen mücadele kaçınılmaz olarak rejimin otokratik karakterini de hedef almak zorunda kalacaktır.

Bölgesel Boyut

Bu ayaklanmanın siyasal ve ekonomik boyutlarının iç içe geçme durumu bölgesel bağlamda daha iyi anlaşılabilir. Mübarek döneminde Mısır Ortadoğu bölgesinde ABD hegemonyasının temel sacayaklarından biri oldu. Bu rol sadece İsrail ile olan sıkı işbirliğiyle (örn. Mısır hükümetinin Gazze Şeridindeki ambargoyu denetlemeye dönük yakın dönemde vermiş olduğu sinyal) veya ABD çıkarlarına dönük vermiş olduğu askeri destekle (örn. 1990-1991 Körfez Savaşına katılım vb.) sınırlı değildir. Aksine Mısır'ın bölgedeki dış politika ittifaklarının yapısı son 20 yılda Ortadoğu'daki ekonomi politiğin ABD destekli olarak geniş bağlamda yeniden yapılandırılmasına derinden bağlıdır. ABD hegemonyası altında ki neoliberal bir 'Yeni Ortadoğu' kurma girişimi onu desteklemek için yapılan askeri-politik ittifaklardan ayrı düşünülemez.

ABD'nin Ortadoğu stratejisi hem AB'yi tamamlamakta hem de onunla rekabet etmektedir. Avrupa ülkeleri, Ortadoğu ülkeleriyle yaptıkları ticari anlaşmalar ve diğer anlaşmaları (en göze çarpanları

Avrupa-Akdeniz Ortaklığı (EUROMED) ve Avrupa Komşuluk Politikası) devam ettirmektedir. Bu rekabet bölgedeki iş anlaşmaları açısından Avrupa'ya Körfez ülkelerine veya diğer ülkelere silah satışını da içeren işlerde ABD ile sert bir yarışa itmektedir (örn. İngiltere 2009 yılında Mübarek rejimine 16 milyar sterlin değerinde askeri ekipman satışı gerçekleştirmiştir). Yine de bölgedeki en baskın askeri ve ekonomik dış güç konumunda ABD bulunmaktadır ve Avrupa devletleri kilit konularda ABD önderliğinde tavır sergilemektedir. Yakın dönemdeki ayaklanmalarda görülebileceği gibi, çoğu durumda İngiltere, Fransa ve İtalya gibi eski sömürgeciler kriz dönemlerinde ABD dış politikasına dönük yardımcı ve tamamlayıcı güç rolünü oynamaktadır.

Ortadoğu'daki ABD politikası öncelikli ve her şeyden önemli olarak enerji ve petro-dolar zengini Körfez devletlerinin kendi güdümünde kalmaya devam etmelerini sağlamaktır. Bu durum ABD dış politikasının buradaki petrol kaynaklarının doğru- dan sahibi olma hedefiyle (her ne kadar bazen böyle davranmak gerekse de) hareket etmesini gerektirmez fakat petrol kaynaklarının bölge halkının demokratik kontrolünün dışında kalmasını güvence altına almayı gerektirir. Küresel kapitalizmin yapısı ve ABD devletinin dünya pazarındaki hakim konumu belirgin şekilde Körfez bölgesindeki denetim gücüne dayanmaktadır. Bölgede daha geniş demokratik hak talebiyle meydana gelecek herhangi bir dönüşüm ABD'nin küresel düzeydeki gücünü tehdit etmektedir. ABD'nin Körfez ülkelerindeki diktatörlükleri böyle güçlü desteklemesinin ve aynı zamanda Körfez bölgesindeki emek gücünün çoğunluğunun herhangi bir vatandaşlık hakkı bulunmayan ve herhangi bir uyumsuzluk gösterdiğinde sınırdışı edilmesi kolay olan geçici, göçmen işçilerden oluşmasının da nedeni budur.

ABD ve bölgedeki diğer ülkeler arasındaki tüm diğer ilişkiler Körfez bölgesindeki ABD hegemonyasının bu hedefine bağlıdır. Bunlar arasında kuşkusuz en başta geleni ABD-İsrail ilişkisidir. 1967'de Mısır, Ürdün ve Suriye ordularının Haziran Savaşında İsrail tarafından yenilgiye uğratılmasının ardından ABD tüm Ortadoğu politikası açısından en önemli sacayağının İsrail olduğunu görmüştür. İsrail köklerini Filistin halkının yurtlarından edilmesi üzerine kuru-

lu bir yerleşimci-sömürgeci bir devlet olmaktan aldığı için halk devrimi tehdidinde maruz kalma ihtimali bulunan diğer Arap ülkelerine göre çok daha sağlam ve istikrarlı bir müttefik olarak görülmektedir. Her ne kadar, tüm diğer ülkelerde olabileceği gibi, İsrail ve ABD hükümetleri arasında ara sıra bazı görüş ayrılıkları olsa da İsrail tamamen ABD'nin askeri ve politik desteğine bağımlıdır ve daima Arap kitlelerin çıkarının tersine hareket etmekle yükümlüdür. Bunun nedeni İsrail ve Arap ülkelerinin çıkarlarının toplumsal itiraz yükseldiğinde genel olarak birbiriyle iç içe geçmesinin nedeni budur ve bu durum İsrail'in yakın dönemdeki halk ayaklanmaları sırasında Hüsnü Mübarek'e vermiş olduğu destekte açıkça görülmektedir.

Körfez ülkeleri ve İsrail'in dışında bölgedeki ABD hegemonyasının üçüncü ayağı Mısır'daki Mübarek rejimi gibi bölgedeki otokratik rejimlerdir. En açık örneğini Mısır'ın oluşturduğu bu rejimler 'güçlü lider' tarafından yönetilen diktatörlükler değildir fakat görüntüde bireysel bir otokrat tarafından temsil edilen askeri destekli hükümetlerdir. Mübarek gücünü daima (kendisinden önce gelen Sedat gibi) Mısır ordusundan almaktadır. ABD'nin Mısır'daki bağlantıları büyük ölçüde ordunun yardımıyla inşa edilmektedir ve ordunun Mısır devlet yapıları içerisinde oynadığı baskın rolün nedeni budur. Ordunun bölgedeki ABD hegemonyasını korumada ve Mısır kapitalizminin yeniden üretiminde merkezi rol üstlenmesinin tam nedeni budur ve Mısır ordusunun 'halkın bir parçası olduğuna' veya 'ordunun tarafsız ve siyaset üstü davranış sergilediğine' dönük iddialar gerçek dışıdır.

Bu Bir Karşı Devrim Momenti mi?

Tunus ve Mısır'daki halk ayaklanmalarının ardından çok uzun bir süre geçmeden bu devrimci dalgaların geriye döndüğüne tanıklık ettik. Bu halk ayaklanmalarına karşı ilk reaksiyon Körfez İşbirliği Konseyi altında örgütlenmiş Körfez Arap ülkeleri tarafından verilmiştir. Bu konuda Körfez'in rolünü onaylayacak sayısız örnek mevcuttur. 2011 yılı Ocak ayının ilk günlerinde Suudi Arabistan'ın Kuzey Afrika'daki hareketlerden duyduğu endişe protestocuların Suudi kraliyet güçleri tarafından "sözde ifade özgürlüğü altında hareket ederek (...) halk

arasında kin ve nefret tohumları eken (...) ve asil niyetleri olan yıkıcı düşmanlığı hayata geçiren provokatör ajanlar” olarak lanetlendiği bildiride açıkça görülmektedir. Suudi Arabistan bu bildiriden çok kısa bir süre önce Tunus’un sürgündeki diktatörü Ben Ali için sığınma yeri sağlamıştı ve mevcut askeri güçlerini Doğu Vilayetlerindeki ve komşu ülke Bahreyn’deki protestocuları bastırmak için görevlendirmeye hazırlanıyordu. Bundan çok kısa bir süre sonra Körfez devletleri bölgedeki tüm monarşileri tek bir çatı altında birleştirme amacıyla Ürdün ve Fas’a Körfez İşbirliği Konseyi’ne katılmaları yönünde pek fazla fark edilmeyen bir çağrı yaptılar. Birkaç hafta sonra Suudi Arabistan, Katar ve BAE askeri güçlerini, silahlarını ve ekipmanlarını seferber ederek, Libya petrolünün Geçici Ulusal Konsey adına nakliyesi ve pazarlanmasına yardım ederek ve işgal için siyasal meşruiyet sağlayarak Libya’daki NATO müdahalesine açık çek verdiler. Benzer şekilde Yemen’de yönetimin Ali Abdullah Salih’ten alınıp Batı tarafından onaylanan bir rejime gözetim altında devredilmesi süreci öncelikli olarak Suudi Arabistan tarafından yönetildi. Suriye’de ise Katar ve Suudi Arabistan, Arap ligindeki kurumsal hâkimiyetleri sayesinde Batılı güçlerin askeri müdahalesinin en önde gelen savunucuları oldular. Kuşkusuz son olarak İran’a yönelik İsrail ve ABD tarafından dile getirilen tehditler Körfez Arap ülkelerinde hemen yankısını buldu ve ABD hükümeti Ekim 2011’de Irak’taki askeri birliklerinin çoğunu yeniden düzenlemeye gidebileceğini duyurdu.

Körfez’deki devletlerin Ortadoğu politikası açısından oynadıkları karşı devrimci rol yeni değil. Asıl tuhaflık öncelikle Körfez’in bölgedeki güç dengeleri açısından sahip olduğu baskın konumda ve ikinci olarak da emperyalist güçlerin Körfez’deki kurumlar ve liderler üzerinden asıl olarak Ortadoğu’daki yayılma biçimlerinde görülmektedir. Bu durum 1960 ve 1970’li yıllardaki en son büyük kitlesel mücadele ve siyasal eylem dalgasıyla da açıkça tezat oluşturmaktadır. O dönemde, en bariz biçimi 1967 savaşı ve Arap milliyetçileriyle zamanın sol hareketlerinin (1979’a kadar Körfez bölgesindeki ABD hegemonyasının en başta gelen müttefiki konumundaki İran sayesinde) kontrol altına alınmasında ortaya çıkacak şekilde, bölgedeki emperyalist müdahalenin en

büyük aracı İsrail’di. Her ne kadar siyasal rollerde tersine bir değişiklik olsa da İsrail ve Körfez’deki Arap devletleri bölgedeki en önde gelen sorunlar olan Mısır, Tunus, Libya, Suriye vb. konularında aynı görüş etrafında birleştiler. Bu örneklerin tümünde Körfez ülkeleri karşı devrim bayrağının en açık taşıyıcısı oldular. Doğrusunu söylemek gerekirse bu yeni emek bölüşümünün tek istisnası olan İran örneğinde İsrail’in giderek sertleşen kavgacı söylemi, İran’ın sözde nükleer yönelimiyle ilgili kendi korkuları da bulunan Körfez monarşilerine hizmet amaçlı bir tavır olarak da anlaşılabilir.

Körfez’in siyasal anlamda üstlendiği yeni rol sadece etki anlamında, genellikle iddia edildiği gibi El-Cezire ve diğer medya kurumlarının “ikna” gücü, petro-dolar fazlalarının yarattığı dejenerasyon etkisi veya Körfez devletleriyle bölgedeki İslami hareketler arasındaki doğal ahenkten kaynaklanan niceliksel bir artışı ifade etmemektedir. Aksine Körfez’in tüm bölgesel hiyerarşiler üzerindeki konumu ve bir bütün olarak emperyalizmle olan derin ilişkileri, kapitalist birikim yapısının bölgesel ölçekte yaşadığı çok daha yoğun bir mekânsal kaymayı yansıtmaktadır.

Bu yeni bölgesel alan kümelenmesinin kilit ögesi 2000’lerin ilk on yılın- da ortaya çıkan Körfez merkezli sermayenin çok hızlı uluslararasılaşmasıdır (kuşkusuz bu durum petrol fiyatlarında 1999’da başlayan ve 2008’de zirve noktasına ulaşan hızlı artışlara bağlıdır). Bu dönemde neoliberal ideolojinin çoğu Arap ülkesine büyük oranda başarılı bir şekilde nüfuz etmesi merkezinde Körfez İşbirliği Konseyi (KİK) ülkeleri olmak üzere bölgesel birikim yapılarında bir değişimi de beraberinde getirdi. Kısaca, ulusal ölçekteki neoliberal refah kutuplaşmasının sonucunda bir bütün olarak bölgenin ağırlığı ve önemi giderek artmaya başladı ve dolayısıyla da bu farklı mekânsal düzeyler arasında hiyerarşik olarak iç içe geçmiş ve karmaşık yapılara sahip bir takım birikim süreçleri meydana getirdi.

Körfez ülkelerinin, bölgesel ölçekte işlev gören ve giderek daha fazla iç içe geçen bir dizi toplumsal ilişkinin merkezi olarak düşünüldüğü bu mekânsal yeniden düzenleme her türlü ‘kutu gibi’ devlet biçimi modellerinin aksine sınıf ve devletin ulusal ölçekteki oluşum yapısına dönük daha net bir anlama kapasitesi sağlıyor. 1970’lerden itibaren

büyük çaplı diaspora sermayesi (Filistin ve Lübnan örnekleri aydınlatıcı olabilir) genellikle kendilerine merkez olarak Körfez ülkelerini seçmiştir ve 1990'lar ve 2000'li yılların uluslararasılaşma süreçleriyle eş zamanlı olarak bu sermaye artık kendi anavatanlarına dönmekte ve orada kilit birer siyasal ve ekonomik aktör konumuna gelmektedir. Bu süreç bölgesel ölçeğin egemenliğiyle daha geniş kapsamda genelleşmiştir ve bunun sonucunda da bölgedeki kapitalist sınıflar Körfez'deki kapitalizmin yeniden üretimi bağlamında bir finans ağı biçiminde birbirine bağlı olarak örgütlenmiştir. Körfez bölgesinin devrimin hemen ardından gelen dönemde büyük oranda egemen konuma gelmesinin ipuçlarını veren, bölge çapındaki birikim yapısında meydana gelen işte bu şiddetli dönüşümdür.

Eşitsiz Gelişim, Kriz ve Körfez

Körfez'in bölge ekonomi politiğindeki bu nüfuz artışını doğrulayacak çok sayıda gözleme dayalı kanıt mevcuttur. Akdeniz bölgesindeki (Cezayir, Mısır, İsrail, Ürdün, Lübnan, Fas, Filistin Özerk Yönetimi, Suriye, Tunus ve Türkiye) doğrudan yabancı yatırımlarını izleyen bir AB kuruluşu konumundaki ANIMA'ya göre Körfez kökenli Arap yatırımcılar tarafından bu on ülkede yapılacak duyurulan toplam projelerin değeri 2003-2009 yılları arasında dünyanın diğer herhangi bir ülkesi veya bölgesi için yapılanların çok üzerindedir. Akdeniz bölgesindeki tüm Körfez yatırımlarının %60'ı Ürdün, Lübnan, Mısır, Filistin ve Suriye'ye gitmiştir ve bu beş ülkedeki Körfez yatırımlarının değeri AB yatırımlarının üç katıyken Kuzey Amerika kökenli yatırımların on iki katıdır. Körfez'in göreceli ağırlığı 2008-2009 krizinde de belirgin bir kayma yaşamamıştır. 2008-2010 arasında Mısır, Ürdün, Lübnan, Libya, Filistin ve Tunus için Körfez ülkeleri toplam Doğrudan Yabancı Yatırım (FDI) kaynağı olma açısından, ABD, İngiltere, Çin ve diğer Avrupa ülkelerini geride bırakarak birinci sırada yer alırken Fas ve Suriye'de ikinci sırada yer almıştır. Ve 2010'da Cezayir, Lübnan, Libya ve Tunus'ta duyurulan en büyük tek başına Doğrudan Yabancı Yatırım (FDI) kaynaklı projelerde Körfez merkezli sermaye başı çekmektedir.

Bu rakamlar son derece çarpıcıdır ve bölgedeki borsalara akan portföy yatırımlarını veya Körfez'deki

kurumlardan bölgeye gönderilen diğer türdeki 'kalkınma borçlarını' içermemektedir. Bunun ötesinde, genel yanlış kavrayışların aksine bu mali yatırımların büyük kısmı hükümet fonları veya devlete ait şirketlerden değil özel mülkiyet denetimindeki Körfez sermayesinden gelmektedir. Bu da Körfez yatırımlarını 1970'li yılların başlarında bölge ekonomilerinde doğrudan sahiplik ve ortaklık biçimlerine yönelmek yerine hükümetler arası borç verme biçimlerine odaklanmış olan eski petro-dolar akışlarından ayırmaktadır. Körfez kökenli şirketler ve yatırım fonları, Arap dünyasındaki başta finans, gayrimenkul ve arazi projeleri, perakendecilik ve telekomünikasyon olmak üzere tüm kilit ekonomi sektörlerinde sermayenin bölgesel ölçekte yeniden üretimi açısından merkezi hale gelecek biçimde ulusal Arap sermayesinin yerini almış veya onunla birleşmiştir.

Bu Doğrudan Yabancı Yatırım (FDI) akışları neoliberalizmin Ortadoğu ve Kuzey Afrika çapındaki etkisinin 1980'lerde utangaçça başlayan ve 2000'li yıllarda hız kazanan yoğunlaşmasına bağlıdır. Bu dönemde Arap ülkeleri Dünya Bankası ve IMF gibi uluslararası kurumlar, Arap Para Fonu (AMF), Afrika Kalkınma Bankası gibi bölgesel kurumlar ve USAID ve Avrupa Yatırım Bankası gibi diğer organizasyonların yakın gözetimi altında kilit ekonomik sektörlerdeki serbestleştirmeye başvurdular. Bu durum Körfez sermayesinin yayılmasının doğal bir sonucuydu ve bölgesel ölçek perspektifinden bakıldığında Körfez'deki Arap ülkeleri neoliberal dönemde oluşan sınıf ilişkilerin yeniden yapılanmasından en karlı çıkan kesim oldular. Bu anlamda neoliberalizmin Ortadoğu'daki belirli ulusal sermaye gruplarının yanı sıra bir bütün olarak Körfez ülkelerinin bölge dâhilindeki konumunu güçlendiren bir sınıfsal güç projesi olarak anlaşılması gerekir.

Bunun ötesinde sınıf ve devlet yapısında meydana gelen bu mekânsal dönüşümler küresel ekonomik krizin Ortadoğu ve Kuzey Afrika üzerindeki etkisini görmek açısından bir merceğe sağlar. Bu krizin 2008/2009'daki başlangıç aşaması tümü önceki birkaç yılda görülen gıda ve enerji fiyat artışlarının ardından gelen ihracattaki düşüş, işçi dövizlerindeki azalma ve mali akışlardaki ani kesilmeler gibi bilindik aktarım mekanizmaları üzerinden bölgeyi oldukça sert bir şekilde vurdu. Bu etkilerin çoğu

bölgeyi kapitalist dünya pazarına monte eden ve tek tek ülkeleri hızla merkezdeki birikim değişimlerine maruz bırakan neoliberalizmin doğrudan bir sonucudur. Bu da Arap Baharı eylemlerinin dünyanın her yerinde görülen diğer direnişlerle olan birliğini gösterecek şekilde 2011 ayaklanması için uygun zemin oluşturdu.

Aynı zamanda krize yukarıda açıklanan ölçek hiyerarşileri aracılık etti. Burada öne çıkan boyut krizin açığa çıktığı biçimler nedeniyle bölgesel farklılaşmayı genişleten birleşik bir süreç biçiminde eşitsiz ve birleşik gelişmedir (bu da dolayısıyla bölgesel ölçeğin dünya pazarına monte edilme ve ulusal ölçekte sınıfsal oluşumun değişen yapısı farklı biçimlerinin bir ifadesidir). Körfez Arap ülkeleri yaşamış olduğu çok sayıda önemli ekonomik kayıplara ve Dubai inşaat balonunun herkes tarafından görülen bir biçimde patlamasına rağmen, krizin birincil etkisi Körfez'in hâkim sınıflarının konumlarını güçlendirmek oldu. Her birindeki emek gücünün yarısından fazlasının geçici ve kolayca sınırdışı edilebilir göçmen işçilerden oluştuğu bu ülkelerdeki sınıfsal oluşum yapısı krizin mekânsal olarak Körfeze işçi gönderen bölgelere aktarılmasına olanak sağladı. Bu da en büyük finans ve sanayi şirketlerine devlet yardımlarının ikiye katlandığı Körfez ülkelerindeki elitlerin ekonomik krizin (özellikle 2009 yılında petrol fiyat artışlarının tersine dönmesiyle birlikte) en olumsuz etkilerinden büyük oranda korunduğu anlamına gelmektedir. Yine de bölgenin kalan kısmının çoğunda yukarıda anlatılan aktarım mekanizmalarının bir sonucu olarak yaşam standartlarında çok büyük çaplı kötüleşmeler görüldü. Diğer ifadeyle, bu eşitsiz ve birleşik gelişme süreci Körfez'in bölgedeki baskın konumunu ve diğer ulusal düzeydeki toplumsal oluşumlardaki ağırlığını güçlendirmeye ve daha da yaygınlaştırmaya hizmet etti.

Sonuç: Gelecekteki Yörüngeler

Siyaset ve ekonomi alanlarının birbirinden zorunlu olarak ayrılmazlığı 2011 yılı boyunca oluşan devrim dalgasında güçlü bir şekilde ispatlanmıştır. Örneğin Mısır ve Tunus'ta süren kitlesel mücadeleler tarafından dile getirilen talepler, başlangıçtaki odak noktası olan bireysel otokrasiden neoliberalizmin

doğurduğu olumsuzlukların temizlenmesine doğru kaymıştır. Bunlar arasında geçmiş dönemde yapılan özelleştirmelerin iptal edilmesini hedefleyen grevler, işçi eylemleri ve organizasyonları, neoliberalizmle birlikte adeta salgın gibi yaygınlaşan geçici iş sözleşmelerine son verilmesi; işçi haklarının ve işyerlerindeki demokratik kontrolün artırılması; asgari ücretin artırılması ve son derece yüksek bir sembolizm içeren azami ücret belirlenmesi çağrıları bulunmaktadır. Ordunun egemenliğinin sürmesi gibi siyasal düzeyde yakıcı sorunların çözümünün kapitalizme daha fazla darbe vurmaktan geçtiği gerçeğinde açıkça görüldüğü üzere devrimin sürekliliği merkezde yer alan siyasal güçler arasındaki ayrışmayı daha da tetiklemektedir.

Mısır'da Arap Baharının sona erdiğini veya bazı uluslararası sol çevrelerin yapmaya çalıştığı gibi bu halk ayaklanmalarını emperyalizmin bir tür 'kurgusu' olarak nitelemek kesinlikle yanlıştır. Mısır devrimi henüz tamamlanmadı, evet karşı devrimin saldırısı altında fakat halen varlığı canlı. Fakat siyasal ve ekonomik taleplerin bu şekilde iç içe geçmesinin temelinde bölgesel ölçeğin hâkimiyeti yatmaktadır. Bölgesel ölçek, konjonktürün ortaya çıktığı biçime (bölgedeki siyasal düzeni karakterize eden toplumsal yapılar, neoliberalizmin gelişme biçimleri, karşı devrimci dalganın özellikleri ve bizzat sınıfsal oluşumun yapısı) doğasını veren unsurdur. Körfez'in Ortadoğu ve Kuzey Afrika'daki toplumsal yapılar dâhilinde içselleşmesi siyasal momentin kaçınılmaz bir özelliğidir ve 2011 isyanları kaçınılmaz olarak, bölgedeki kapitalizmin mekânsallaşma biçimlerinde meydana gelen bu değişimle mücadele etmek zorundadır. Daha açık olmak gerekirse, bu durum kitle mücadelesinin siyasal içeriğinde resmi olarak dile getirilmese de bu, onların mücadele etmek zorunda olduğu bu hareketler ve toplumsal güçlerin özünde kesin olarak mevcuttur.

Sürmekte olan ekonomik çalkantılar bağlamında bu sonuç çok daha büyük bir önem taşımaktadır. Bölgenin kalan kısmı ekonomik krizin batağında çırpınmakta olduğu için Körfez'in sahip olduğu mali fazlaların devasa boyutlara ulaşması bölgedeki ekonomi politik yapının eşitsizliğinin onaylanmasıdır. Bu gerçeğin basit bir temsili Körfez'deki Arap ülkeleriyle bölgenin geri kalanı arasındaki mevcut hesap

bilançosu farklarında açıkça görülmektedir. 2008 yılında petrol fiyatlarının yükseldiği dönemde Körfez ülkeleri ve Arap dünyasının geriye kalan kısmı arasındaki fark 230 milyar ABD dolarına ulaşırken (son yirmi yılın en yükseği) bu rakam 2009'da 230 milyar ABD dolarına indi.

2011 yılı itibarıyla kısa süreli olarak aşağıya doğru inen trend tekrar geriye döndü ve 280 milyar ABD dolarına ulaşarak yeni bir zirve yaptı. Bu nedenle, bölgenin eşitsiz ve birleşik gelişimi tarihte daha önce hiç yaşanmadığı kadar uçlaşmış durumdadır ve küresel ekonomide yaşanacak herhangi bir olumsuz durumda bu eşitsizlik kesinlikle daha da fazla artacaktır.

Bu nedenlerden ötürü, bölgesel yapı, kitle mücadelelerindeki siyasal ifadeyi şekillendiren açık ve öncelikli öge olarak ne kadar çok ortaya çıkarsa bu hareketler de o oranda güçlü olur ve nihai başarı şansları çok daha yüksek olur. Bunun pratikte nasıl görüldüğünün bazı örneklerini bulmak mümkündür. Başlangıç için Körfez sermayesinin uluslararasılaşmasının açık bir sonucu olarak, emperyalizmi ve kemikleşmiş ulusal elitlere karşı mücadele vermek aynı zamanda Körfez ülkelerine karşı da mücadele vermek anlamına gelmektedir. Neoliberal yörüngede meydana gelecek her sürdürülebilir geri dönüş ilk ve öncelikli olarak Körfez açısından doğrudan bir meydan okumayı ifade edecektir. Bu da son derece aşikâr bir biçimde yağmalanmış varlıkların geri alınması veya fabrikalardaki demokratik denetimin kurumsallaştırılması girişimlerinin ülkede ikamet etmeyip Körfez bölgesinde yaşayan sahiplerin kitlesel eylemlerin hedefi olmaları durumunun ortaya çıkacağı anlamına gelmektedir ve zaten Mısır'daki çok sayıda örnekte bu durum açıkça görülmüştür.

Yakın bağlantılı olarak, Körfez'deki kraliyet aileleri ve diğer yatırımcılar tarafından Mısır, Tunus veya herhangi bir yerdeki yeni hükümetlere dönük verileceği taahhüt edilen milyarlarca dolarlık desteğin neoliberal programın yörüngesini koruma girişimleri biçiminde anlamak gerekir. Körfez devletleri tarafından taahhüt edilen mali akışlar IMF ve Dünya Bankası'nın önerdiği rakamların çok üzerindedir ve bu kurumların vermiş olduğu yardımda (genellikle Özel Sektör Kamu İşbirliği mekanizması üzerinden verilmektedir) olduğu gibi kesinlikle neoliberal poli-

tikalarına bağlıdır. Aslında taahhüt edilen bu yardımlarda devrimden sonraki aylarda yaşanan durgunluk Körfez ülkelerinin, yeni oluşan hükümetlerin IMF ve Dünya Bankası tarafından önerilen borç verme koşullarını kabul etmelerini beklemelerinden kaynaklanıyordu. Bu anlamda Körfez ülkeleri ve Batılı ülkelerin devrim sonrası oluşan momente müdahaleleri eski dönemde hâkim olan güçlerin yeniden başrolde olmalarını sağlamaya dönüktür. Uluslararası mali kurumlar ve Batılı devletlere ait olup Körfez ülkeleri tarafından dile getirilen ekonomi projesiyle, neoliberal politikalarından vazgeçme anlamında yapılacak her girişim için Körfez'den gelen bu borçları ve yatırım akışı kısıtlamalarını reddetmek gerekir.

Emperyalizm ve Körfez ülkelerinin çıkarları, en temel özellikleri olarak ortak temellerde şekillenmektedir. Son 20 yıldır bölgenin Batı öncülüğünde yaşadığı açılma politikasından en kârlı çıkan Körfez'deki kapitalist sınıftır ve emperyalizm hem siyasal hem de ekonomik anlamda (ve hatta bir dereceye kadar, Libya, Bahreyn ve Suriye örneklerinin gösterdiği gibi askeri anlamda) büyük ölçüde Körfez devletleri tarafından savunulmaktadır. Bu, Körfez ülkeleriyle Batılı ülkeler arasında ve hatta Körfez ülkeleri arasında herhangi bir rekabet olmadığı anlamına gelmez. Ayrıca bölgedeki hegemonyanın emperyalist ülkelerde olmaya devam etmediği anlamına da gelmez. Aksine bu, Körfez ülkelerinin bölgesel ekonomi politigin merkezini oluşturduğunun ve bölgedeki hiyerarşilerin en tepesinde yer alan konumlarının bir başka biçimiyle devrimci isyanların da koşullarını oluşturan tamamen aynı süreçlerin bir sonucu olduğunun kavranmasıdır. Emperyalizmin denetçiliği bağlamında üstlendikleri heybetli konumları doğrudan, bir bütün olarak son yirmi yılda bölgeyi karakterize eden eşitsiz ve birleşik gelişim biçimlerinin korunmasına dönük varoluşsal bir ilgiden gelmektedir. Devlet ve hâkim sınıf yapıları Körfez'in siyasal ve ekonomik gücünün bölge çapında daha da yayılmasından ayrılmaz ve bu yapılara dönük herhangi bir köklü karşı çıkış Körfez devletlerini de karşısına almak zorunda kalacağı anlamına gelir.

* Kökeni Türkçedeki "balta" kelimesi olan ve "baltacı veya balta taşıyan" anlamına gelen bu ifade Mısır'da çapulcuları, eşkıya çetelerini nitelemek için kullanılan yaygın bir ifadedir (ç.n.)

Kimlikleri Ele Veren Turnusol: MISIR/İHVAN

Abdullah YILDIZ

Bir Ramazan-ı Şerif'i daha geride bıraktık. Oruç, sadaka-i fıtır ve diğer ibadetlerin yanında, “*Kur’ân ayı*” olan Ramazan-ı Kerim’de müslümanlar bol bol Kur’ân okudular; bir değil belki iki hatta üç hatim indirdiler. Allah cümle müminlerin ecirlerini tezyid eylesin. İnşallah bu hatimler esnasında ilâhî

mesajı anlamak ve üzerinde gereği gibi tefekkür etmek için meâllere, tefsirlere ve açıklamalara da müracaat edilmiştir. Eğer bu ihmal edilmişse; mübarek Şehr-i Ramazan’a ve Fıtır Bayramı’na rağmen İslâm dünyasında akmaya devam eden kan ve gözyaşlarının anlamı da, yeryüzünde Allah’ın Dinine ve Müslümanlara karşı kurulan şeytani tuzakların ve dinmeyen öfkenin nedeni ve mahiyeti de bir türlü kavranamaz. Oysa biz Kitab’a inanan Müminler olarak geçmişten günümüze ve Kıyamet’e dek, bizlere dostunu-düşmanını açıkça tanıtan Kur’ân’ın apaçık âyetleri ışığında İslâm âleminde ve dünyada olup bitenleri dosdoğru ve net olarak okumak ve şaşmaz ilahi hakikatlere göre tavır almak durumundayız.

Mekke Müşrikleri, Kitap Ehli Bizans’a Karşı Mecusi İran’ı Desteklemişlerdi

Konumuza, Kur’ân-ı Kerim’deki 114 sureden biri olan **Rûm** suresinin nüzul sebebi olan 7. yüzyıl başlarındaki İran-Bizans savaşı ve bu savaşın Mekke’deki inanç mücadelesine etkisi ile girelim.

Allah Rasûlü’nün (s.) peygamberlikle görevlendirilişinin 4-5. yılında (M. 613-614) Bizans/Rum kralı Heraklius ile İran kralı II. Hüsrev kanlı bir savaşa girdi. Bizans’ı yenen Hüsrev Suriye, Filistin ve Kudüs’ü işgal edip tüm kiliseleri yıktı, dini eserleri tahrip etti; 26 bin Yahudi, 60 bin Hristiyan’ı kılıçtan geçirdi. İran sarayı 30 bin maktulün kafatası ile donatıldı. 616’da Nil vadisini işgal edip İskenderiye’ye, diğer yandan da Anadolu’yu geçip Bizans başkenti Kostantiniye önlerine gelen İran, Bizans’ı perişan etti...

Bizans’ın (Doğu Roma) yenilgi haberi Mekke’ye ulaşınca müşrikler sevindiler ve Müslümanlara:

- “Siz ve Hristiyanlar kitap ehlisiniz, biz ve Fâris (İranlılar) ise ümmiyiz; bizim kardeşlerimiz, sizin kardeşlerinizi tepelediler. Biz de sizi tepele-

riz.” diyerek duygularını açığa vurdular. Bunun üzerine:

“**Rumlar yakın bir yerde yenildiler; ama birkaç yıl içinde galip gelecekler...**” (Rûm 30/2-4) âyeti indi.

Darmadağın olan Bizans, İran’ın aşağılayıcı barış şartlarının tümünü kabul etmek zorunda kalmıştı ve Bizans’ın birkaç yıl zarfında canlanıp yeniden galip geleceğine ihtimal vermek olacak şey değildi... Böyle bir zamanda Allah (c.c), Rasûlû’ne “*Bizans’ın(Rûm) yakında galip geleceğini*” bildirdi. Rûm/4’teki “*bîd*” kelimesi 3’ten 9’a kadar olan bir sayıyı ifade eder. Bu âyet inince Ebu Bekir, sevinen müşriklere:

- “Allah, sizin gözlerinizi aydınlatmayacak. Peygamberimiz haber verdi: Yemin ederim ki, Rumlar birkaç yıl içinde İranlılara mutlaka galip gelecekler.” dedi. Buna karşı Übeyy b. Halef:

- “Öyleyse, haydi aramızda bir müddet tayin et, seninle bahse girelim.” dedi.

İkisi 3 yıl süre ile 10 deve için bahse girdiler. Ebu Bekir durumu Efendimiz’e haber verdi. Rasûlüllah:

- “Bîd’, üçten dokuza kadardır, miktarı artır, süreyi uzat!” buyurdu.

Ebu Bekir (r.a.) Übeyy’e, 9 yıl için 100 deve tekliף etti. O da kabul etti. Tirmizî’nin rivayetine göre; Bedir günü Bizans İran’ı yendi. Ebu Bekir (r.a.) develeri Übeyy’in vârislerinden aldı, Hz. Peygamber’e götürdü. Efendimiz de ona: “Bunu sadaka ver!” buyurdu. (Bak: Mevdûdî, *Hz. Peygamber’in Hayatı ve Tevhid Mücadelesi*, Pınar Yay.)

Nasıl ki, Peygamberliğin ilk yıllarında İslâm düşmanı Mekke müşrikleri, İran’ın Bizans karşısındaki zaferinden kendilerine bir haklılık ve üstünlük payesi çıkarmaya çalışmışlarsa, bugünün İslâm karşıtı küresel ve yerel güç odakları da Mısır’daki **Müslüman Kardeşler**’in bir askeri darbe ile iktidardan uzaklaştırılmasından kendileri için psikolojik avantajlar hatta meşruiyet gerekçeleri devşirmeye çalışıyorlar. Neredeyse; Mekke müşriklerinin söylemini birebir günümüze transfer ederek:

“

Mısır’da iktidara gelip bir darbe ile devrilen Müslüman Kardeşler’e karşı, Tunus’ta iktidarda olan ve devrilmesi için şeytani planlar yapılan Nahda Hareketi’ne karşı ve Suriye başta olmak üzere birçok İslâm ülkesinde iktidara gelme potansiyeline sahip olan Müslüman Kardeşler örgütlerine karşı küresel ölçekli bir şer ittifakının oluşmasının ve bu ittifaka tüm İslâm ülkelerindeki çıkarıcı, haram yiyici, münafık işbirlikçi taifenin de dâhil olmasının nedeni budur: İslâm bir bütün olarak yaşanmasın! Çünkü hak, hakikat ve hakkaniyet üzere kurulacak bir İslâmî nizam, tüm zalimlerin çıkarlarına terstir.

- “Mısır’da Müslüman Kardeşler ve Cumhurbaşkanı Mursi nasıl bir askeri darbe ile iktidardan uzaklaştırıldı ise, biz de sizi (sandık dışı) benzer yöntemlerle alaşağı edeceğiz.” diyorlar.

Tarihçi İbn Haldun, “*Geçmişler geleceğe, suyun suya benzemesinden daha çok benzer.*” der. Kur’ân’da peygamberlerin ve Hz. Peygamber’in (s.) Tevhid mücadelesi bağlamında inkârcı müşrik ve münafıkların zihin yapısını tahlil eden ve onların dünden-bugüne muvahhit müminlere karşı hiç değişmeyen söylem ve eylem biçimlerini deşifre eden ayetler, İbn Haldun’a ilham vermiş olmalıdır. Şimdi biz Kur’ân-ı Kerim’in söz konusu ayetleri bağlamında, Mısır’daki muvahhit **Müslüman Kardeşler** Teşkilatı’na karşı küresel ve yerel şer odakların ve be-tahsis **münafıkların** tavırları üzerinde duracağız.

Dostumuzu, Düşmanımızı Kur’ân’la Tanıyalım!

Kur’ân-ı Mübîn, pek çok ayette biz Müslümanlara dostumuzu ve düşmanımızı apaçık tanıtır ve Tevhid/İslâm karşıtı odakların psikolojik dünyalarını da bütün detaylarıyla deşifre eder. Âl-i İmran

Nasıl ki, Peygamberliğin ilk yıllarında İslâm düşmanı Mekke müşrikleri, İran'ın Bizans karşısındaki zaferinden kendilerine bir haklılık ve üstünlük payesi çıkarmaya çalışmışlarsa, bugünün İslâm karşıtı küresel ve yerel güç odakları da Mısır'daki Müslüman Kardeşler'in bir askeri darbe ile iktidardan uzaklaştırılmasından kendileri için psikolojik avantajlar hatta meşruiyet gerekçeleri devşirmeye çalışıyorlar. Neredeyse; Mekke müşriklerinin söylemini birebir günümüze transfer ederek:

- "Mısır'da Müslüman Kardeşler ve Cumhurbaşkanı Mursi nasıl bir askeri darbe ile iktidardan uzaklaştırıldı ise, biz de sizi (sandık dışı) benzer yöntemlerle alaşağı edeceğiz." diyorlar.

sureti, 118-120.ayetlerde ise, **"asla dost/sırdas edinmeyin!"** dediği **münafıkları** tahlil ederek, onların:

- **'Müminlere fenalık etmekten asla geri durmadıklarını,**
- **Müminlerin hep sıkıntıya düşmesini istediklerini,**
- **Müminlere bir iyilik dokunduğunda tasalanıp üzülüklerini,**
- **Müminlere bir kötülük dokunduğunda ise sevindiklerini,**
- **Müminlere olan düşmanlıklarının ağızlarından döküldüğünü, kalplerinde sakladıklarının ise daha büyük olduğunu,**
- **Müminlerle karşılaşınca "inandık" deyip, kendi başlarına kaldıklarında ise müminlere olan kin ve nefretten dolayı parmak uçlarını ısırdıklarını'** beyan eder.

Bugünün dünyasında da, müslümanların maddi imkânlarını ve duygularını sömürmek amacıyla, "Biz de Tanrı'ya inanıyoruz" diyerek onlara şirin görünmeye çalışan ama her fırsatta Müslümanlara ve İslâm'a kin kusan, İslâm'ın lehine her gelişmeden endişe duyan ama Müslümanların başına bir sıkıntı geldiğinde zil takip oynayan, İslâm'ın kuyusunu kazmak için elinden geleni ardına koymayan **'münafık'** bir taife yok mu? Üstelik, kuyusunu kazdığı Müslümanlar tarafından sevilen, alkışlanan bir taife!

"İşte siz öyle kimselersiniz ki, onlar sizi sevmedikleri halde siz onları seversiniz!" (Âl-i İmran 3/119)

'Sevmek' ne kelime, gafil Müslümanların hayran hayran kendilerini seyrettiği, dinlediği hatta onlar gibi yaşamak için can attığı **"münafık mütegalibe"** zümresi, yıllar yılı bu ümmetin, özellikle de Türkiye müslümanlarının kaymağını yemeye devam etmiyor mu? Siz onları bazen **sanatçı** olarak görürsünüz karşınızda, kendilerini alkışlara boğduğunuz... Bazen oylarınızı almak için türlü türlü yalan vaatlerde bulunan bir **siyasetçi**... Bazen de ekranlardan ya da mevkutelerden sarf ettiği yaldızlı parlak sözlerle (**"zuhurf el-kavl"**, En'am 6/112) zihinlerinizi çelen bir **medya şeytani**; gazeteci, yazar, uzman vs...

Müslümanların parasını, oyunu, alkışını almak için, onlara "Biz de inanıyoruz" diyen ama kapalı kapılar ardında İslâm'a ve müslümanlara düşmanlıkları ağızlarından dökülen bu münafık taifeyi daha iyi tanımanız için, bir yazarımızın, okuyucuları ile paylaştığı ilginç bir hatırasını birlikte okuyalım:

"Hocam, Bunlar Gâvurdan Beter!"

"Gagavuzları bilirsiniz. Moldova sınırları içinde özerk bir siyasi yapıda yaşayan Hristiyan Türklerdir. Bir oğuz boyu oldukları, adlarının da Gökoğuz anlamına geldiği bilinir. Duru ve güzel Türkçele-

riyle, türküleri ve gelenekleriyle tipik Anadolu insanının hayat tarzına yakın bir kültür içinde yaşarlar.

Geçtiğimiz yıllarda, ismi lazım değil, bir Gagavuz opera sanatçısı Türkiye'ye geldi. (...) Türkiye'de bulunduğu süre içinde bir vesileyle tanıştık ve dost olduk. (...)

Bir gün, çok üzüldüğü bir şeyi bizimle paylaşmak istediğini söyledi. Onu şaşırtan ve üzen olay; opera binasında bulundukları sırada cuma günü, önce okunan salâların, arkasından yükselen ezan seslerinin duyulmasıyla meydana geliyor. Bizim yerli sanatçılardan birinin veya birkaçının bu "gürültü kirliliğinden rahatsız olduklarını" belirtip, "bununla mücadele etmede yetersiz kaldığını, ama mutlaka bir şeyler yapılması gerektiğini" söyleyince tartışma başlıyor.

Gagavuz arkadaşım şaşırmış ve onlara "Ben dünyanın neresinde ezan sesi duysam heyecanlanırım, burada Türkler vardır derim ve oraya koşarım. Ben müzisyenim, kimse ezanı Türkler gibi güzel okuyamadığından, ezan sesinde Türklüğümü bulurum. Size ne oluyor, neden böyle konuşuyorsunuz" diye sorunca, bizim yerli sanatçı "Sana ne, ne biçim Hristiyan'sın" diyerek tepkisini gösterince de tartışmaya başlamışlar. Gagavuz sanatçı bu olayın etkisinde kalmış ve üzüntüsünü bizimle paylaşmak istemişti. "**Hocam bunlar gâvurdan beter**" deyince, anlatılanı dinleyen herkes, hepimiz tebessüm etmiştik. Gagavuz sanatçı bunu fark edince, "Bizim memlekette gâvur diye Türk olmayanlara diyoruz" deyince, mahcup olup yüzümün kızardığını hatırlıyorum.

... Türkiye'de temel sorun, aydınlar, sanatçılar, akademik çevreler başta olmak üzere, kültür dünyasının kadrolarının önemli bir kısmının "Batılılaşma ideolojisi" üzerinden kendi halklarına ve kendi kültürlerine yabancılaşmış olmasıdır." (Vedat Bilgin, *Bugün*, 11 Ağustos 2013)

Sayın yazarın edeben "kendi halkına ve kültürüne yabancılaşmış" dediği kesimin gerçekte İslâm'a ve Müslüman halka **düşman** olduğu apaçık ortada. Doğrusu, içimizden çıkan "**gâvurdan**

beter" bu taifenin neden böyle bir inkâr psikolojisine sürüklendiği, ciddi bir araştırma ve inceleme konusudur.

Kur'ân'ın Tümüne İnananlara Karşı "Günah, Düşmanlık ve Haram Yemede Yarışanlar"

Kur'ân, İslâm düşmanlarının genelde hep bir-birlerinin dostu ve yardımcısı olduklarını beyan ederek onları ve özellikle münafık ikiyüzlüleri "**asla dost/sırdas (veli) edinmemeleri**" konusunda müminlere kesin talimat verir (Âl-i İmran 3/28; Nisa 4/144; Maide 5/51...). Yüce Rabbimiz bu gizli ve açık İslâm düşmanlarının asli kimliklerini ele veren bazı ortak özelliklerini ise Maide suresinin 62. ayetinde şöyle deşifre eder:

"Onların çoğunun günah, düşmanlık ve haram yemede birbirleriyle yarıştıklarını görürsün."

Evet, bugün hayatları baştan aşağı **haram** olan, yedikleri-içtikleri haram olan, gırtlaklarına kadar **günah** batağına saplanan, sırf bu günahlarına ve haramlarına engel olduğu için de İslâm'a **düşman** olan "**mutlu azınlık**", Türkiye başta olmak üzere tüm müslüman ülkelerin en temel **sorunudur**. İslâm'a inanmayan ve bunu da açıkça ilan eden dışardaki ve içerdeki "**kâfirleri**" bilir, tanır ve ona göre tavır alırsınız. Fakat halkın karşısına geçip "**biz de inanıyoruz**" diyen ama İslâm'a ve müslümanlara karşı düşmanlıkta o gâvurlardan hiç geri kalmayan "**gâvurdan beter**" bu taifeye karşı tavır almakta zorluk yaşarsınız. Hatta "**onlar sizi sev-**

medikleri halde siz onları seversiniz” (Âl-i İmran 3/119). İşte Kur’ân-ı Kerîm, geçmişten günümüze ve Kıyamet’e kadar müminleri bu sinsi düşmanlara karşı uyarmaya devam eder.

Peki, bu **inkârcı şer cephenin** ve özellikle de **münafık** taifenin müslümanlara karşı bu denli amansız bir düşmanlık beslemelerinin **asıl sebebi** nedir?

Kur’ân-ı Mübîn, bu sorunun cevabını, müminlerin “**Kitab’ın tümüne iman etmeleri**” (Âl-i İmran 3/119) ve yine; “**Allah’a, Kur’ân’a ve daha önce indirilen vahiylerle iman etmeleri**” (Maide 5/59) olarak açıklar. Sadece “**Rabbimiz Allah’tır**” dedikleri için eza-cefa gören, yurtlarından sürülen ve öldürülen müslümanlar da Kur’ân’ın pek çok ayetinde zikredilir (Hacc 22/40; Mümin 40/28; Burûc 85/1-9).

Hakikat şu ki; geçmişte olduğu gibi günümüzde de “**Rabbimiz Allah’tır**” diyerek Allah’ın Kitabı’nda bildirilen vahyî gerçekliğin **tamamına** iman eden ve bu ilkeler çerçevesinde bir hayat yaşamak isteyen mümin fert ve topluluklar, kurum ve kuruluşlar şer odaklarca ‘**düşman**’ görülmekte ve yok edilmeleri için her türlü yol ve yöntemle başvurulmaktadır. Kitab’a **bir bütün olarak** inmayan, özellikle de şaşmaz ilahi hükümlerin bu çağda geçerli olmadığını savunarak Kitab’ın **esas** kısmını reddeden ama Müslüman halka şirin görünmek için her tür dalkavukluğu yapan münafıklar da, “**Gerçek Müminler**”i sindirip yok etmek isteyen kâfirlerle işbirliği yapmakta, onlara dost ve destek olmaktadır.

İşte Mısır’da iktidara gelip bir darbe ile devrilen **Müslüman Kardeşler**’e karşı, Tunus’ta iktidarda olan ve devrilmesi için şeytani planlar yapılan **Nahda** Hareketi’ne karşı ve Suriye başta olmak üzere birçok İslâm ülkesinde iktidara gelme potansiyeline sahip olan **Müslüman Kardeşler** örgütlerine karşı küresel ölçekli bir **şer ittifakının** oluşmasının ve bu ittifaka tüm İslâm ülkelerindeki çıkarıcı, haram yiyici, münafık işbirlikçi taifenin de dâhil olmasının nedeni budur: **İslâm bir bütün olarak yaşanmasın!** Çünkü **hak, hakikat ve hakkaniyet** üzere kurulacak bir İslâmî nizam, tüm zalimlerin çıkarlarına terstir.

Mısır-Tunus-Suriye:

Kimlikleri Açığa Çıkaran Turnusol Kâğıtları

İmdi, Mısır, Tunus ve Suriye’de olup bitenlere karşı sergilenen tavırlardan hareketle, kimlerin bütüncül İslâm’a ve müslümanlara **dost**, kimlerin **düşman** ve kimlerin de **işbirlikçi** ve **hain** olduklarını ayan-beyan görebilmek için, cevabı kendi içinde olan şu soruları birlikte soralım:

- Mısır’da ve Suriye’de İslâm düşmanlarının maşası ve işbirlikçisi yerli Firavun’larca katledilen “**Müslüman Kardeşler**”in, İslâm’ı bir **bütün olarak** savunmak ve yaşamaya çalışmaktan başka hangi ‘suçu’ var? 33 yıl önce Hama’da katledilen 30 bin Müslüman’ın ‘suçu’ da bundan başka ne idi?

- Yüce Rabbimiz İslâm ve müslüman düşmanları hakkında “**Onlar birbirlerinin veli/dostlarıdır**” (Maide 5/51) buyurur. Mısır ve Suriye’de müslümanları katledenlerle onlara siyasi, maddi, manevi her tür destek verenler ve katliamlara sessiz kalıp onaylayanlar arasındaki **şer ittifak** apaçık ortada değil mi?

- Kur’ân’ın açıkladığı üzere, “**günah, düşmanlık ve haram yemede birbirleriyle yarışan**” (Mâide 5/62) İslâm düşmanlarının yerli işbirlikçileri, İslâm’ı bir **hayat nizamı** olarak savunan ‘**silahsız**’ Müslümanlar alçakça katledilirken, darbecileri **haklı**, Mursi yanlılarını ise “**kışkırtıcı**” buluyorsa, izaha gerek var mı?

“

Hakikat şu ki; geçmişte olduğu gibi günümüzde de “Rabbimiz Allah’tır” diyerek Allah’ın Kitabı’nda bildirilen vahyî gerçekliğin tamamına iman eden ve bu ilkeler çerçevesinde bir hayat yaşamak isteyen mümin fert ve topluluklar, kurum ve kuruluşlar şer odaklarca ‘düşman’ görülmekte ve yok edilmeleri için her türlü yol ve yöntemle başvurulmaktadır. Kitab’a bir bütün olarak inanmayan, özellikle de şaşmaz ilahi hükümlerin bu çağda geçerli olmadığını savunarak Kitab’ın esas kısmını reddeden ama Müslüman halka şirin görünmek için her tür dalkavukluğu yapan münafıklar da, “Gerçek Müminler”i sindirip yok etmek isteyen kâfirlerle işbirliği yapmakta, onlara dost ve destek olmaktadır.

- Rabbimizin, “**İçinizden onları dost tutanlar da onlardandır**” (Maide 5/51) tehdit ve ikazına rağmen ABD-İsrail işbirlikçisi katil Mısır darbecilerine ve onlardan daha gaddar İslâm düşmanı Suriye rejimine arka çıkıp AB-ABD-İsrail-Rusya-Suud-Emirlikler **şer çizgisinde** yer alan zalimler de “**onlardan**” değil mi?

- Kur’ân Arâf 7/175-176’da ‘dünya hırsına ve nefsanî arzularına saplanarak, Firavunların köpekliği için dilini sarkıtan, eğip-bükün’ bir ilim ehline (**Bel’âm b. Baura**) dikkat çeker. Peki, ABD-İsrail uşağı çağdaş Mısır Firavununa şakşaklık yapan sözde ilim çevreleri Bel’âm’a benzemiyorlar mı?

Demem o ki; olaylara, insanlara ve tavırlarına Kur’ân’ın şaşmaz ölçüleri ile bakarsak, **dostumuzu da düşmanımızı da işbirlikçilerini de** açık-seçik tanırız. Bakın, Kelâmullah’a göre **dostlarımız** kimlermiş?

“**Sizin dostunuz/veliniz ancak Allah’tır, Rasûlü’dür ve iman edenlerdir; onlar ki Allah’ın emirlerine boyun eğerek namazlarını dosdoğru kılarlar ve zekâtlarını tam verirler.**” “**Kim Allah’ı, Rasûlü’nü ve iman edenleri dost edinirse (bilsin ki) galip gelecek olanlar Allah’ın taraftarlarıdır.**” (Mâide 5/55-56)

Bilelim ki, akıbet Allah’ı, Rasûlü’nü ve müminleri dost edinenlerindir. Hz. Musa, ümmetine der ki:

“**Yardımlı Allah’tan isteyin ve sabredip-direnin! Şüphesiz ki yeryüzü Allah’ındır. Kullarından dilediğini ona varis kılar. Akıbet takva sahipleri-nindir.**” (Arâf 7/126)

İslâm düşmanı şer güçlerin karşısına cesaretle dikilip onların sinsi tuzaklarını bozmak yerine onlara dostluk gösteren ve her fırsatta müminleri suçlayan zalim ve cahiller de bilsinler ki: “**Yakında Allah, sevdiği ve kendisini seven, müminlere karşı alçak gönüllü, kâfirlere karşı izzetli/onurlu bir topluluk getirir de onlar Allah yolunda cihad ederler ve kınayanın da kınamasından korkmazlar...**” (Maide 5/54)

Son Söz ve Dua

Gelin; hayata, olaylara ve insanlara ilahî kelâmın şaşmaz ölçüleri ile bakabilmek ve O’nun “**hayat verici**” (Enfal/24) ilkelerini bir bütün olarak yaşayabilmek için bir sonraki Şehr-i Ramazan’ı beklemeyelim. Kur’ân-ı Kerîm’i **hayatın içinde ve hayatın içinden** sürekli ve kesintisiz olarak, düşünme düşünce okuyup anlayalım ve hayatımıza hâkim kılalım ki, Allah’ın razı olduğu, sevdiği, desteklediği kullarından olalım.

Mısır, Suriye, Filistin ve diğer İslâm ülkelerinde, katliamlara rağmen zalimlere boyun eğme-yip direnen müslüman kardeşlerimiz adına da; -Kur’ân-ı Mübîn’in bize öğrettiği üzere- Firavun’un katliam tehditleri karşısında Allah’a sığınarak dua eden Hz. Musa’nın (a.s.) mümin ümmeti gibi dua edelim:

“**Rabbennâ efrîğ ‘aleynâ sabran ve teveffennâ müslimîn: Ey Rabbimiz! Üzerimize sabır/direnç yağdır ve canımızı müslümanlar olarak al!**” (Arâf 7/126)

Hristiyanlık İçerisinde Teolojik Bir Sapma

PROTESTANLIK

Muhsin ÖNAL

Protestanizm kelimesi, Latince mahkemelerde karar anlarında kullanılmaktaydı. Kelime manası ise 'bir şeye şahitlik etmek', 'kabul etmek', 'açıkça beyan etmek', ya da 'halka açık bir beyan' da bulunmaktadır. Kelime teknik olarak ise Lutheran Prenslarin Krala

karşı gerçekleştirmiş oldukları protestodan ortaya çıkan yapılanma için kullanılmaktadır. Protestan kelimesi aynı zamanda 'başkaldıran' 'itiraz eden' anlamlarına gelmektedir. 16. Yüzyılda Martin Luther, Roma Katolik Kilisesi'nin günahların bağışlanması, Kutsal Kitap yorumu ve hüküm çıkarmayı kendi tekelinde tutması gibi hususlara karşı çıkarak ilk itirazı başlatmıştır.

Protestanlar akla büyük yer vererek yerleşmiş kaideleri protesto ettikleri için bu adı almışlardır. Protesto hareketinin yaygınlık kazanması, reformasyonun başlaması ve çeşitli kiliselerin doğmasıyla sonuçlanmıştır. Protestanlığa göre Allah'a ulaşabilmek için hiçbir kilise görevlisinin aracılığına ihtiyaç yoktur.

Protestan reformu öncesi papalık ve kilise alarm vermektedir. Buna bağlı olarak Kiliseyi düşüttüğü durumdan kurtarmak ve ihya etmek amaçlı üç farklı girişim veya yöntem denenmiştir. Bunlar, bizzat Kilise içerisinden idari kararlar/konsille bir reform yapma, mistik hareketlerin manevi ihya çabası, seküler idarecilerin girişimleri biçiminde özetlenebilir. Kilisenin kötü durumu yanında Rönesans döneminin de şüphesiz Protestan Reformunun ortaya çıkışında hazırlayıcı bir etkisi olmuştur.

Bununla birlikte bu dönemde gerek çiftçi ve köylülerden toplanan vergilerle gerekse de Endüljans uygulamasından elde edilen gelirlerle İtalya'daki devletlerin en güçlülerinden biri haline gelen papalık bu gücünden bırakmamak için sahip olduğu siyasi ve

askeri otoriteyi kullanmaktan çekinmemiştir.

Diğer taraftan 16. yüzyılda batı Hristiyanlığı bünyesinde kendisini gösteren bir reform hareketinden doğmuş olan Protestanlık, başlangıçta ne yeni bir din ne de yeni bir mezhep olarak takdim edilmiştir. 16. yüzyılın ilk çeyreğinde ortaya çıkan bu reform teşebbüsü, Batı Kilisesini başı ve uzuvları içinde derin bir reforma tabi tutmayı öneriyordu. Dolayısıyla Protestanlığın doğuşunda hiçbir idari ihtilaf da söz konusu olmamıştır.

Kısacası, Katolik Kilisesi'ndeki bozulma, ruhban sınıfının dini istismar ederek kendine çıkar sağlama-sı, endüljans sorunu ve kilisenin artan mal varlığı, Protestanlığın öncüsü Luther'den önce de çok sayıda reformcunun ortak eleştiri konuları olmuştur. Fakat reform görüşü taşıyan bu ilahiyatçıların hiçbirisi tam bir Reform hareketi başlatamamıştır.

Son olarak kendisini Protestan addedenlerin nasıl bir portre çizmeleri gerektiği konusunda, 1845 tarihinde Bursa'da görev yapan evangelizm taraftarı rahiplerden birisinin şu sözlerine kulak vermekte yarar vardır: "*Protestanlığa inanan, İncil okuyan ve onu vaaz edenler asla keşfettiklerini gerçek ve hakiki örnek olarak görmezler; Onlar sadece Tanrı namına İsa'nın tavsiye ve uygulamalarının takipçisidirler.*"

Aynı zamanda İncil’de bulunmayan hiçbir sözü kendilerine düstur edinmezler.”

Protestanlık İçin Öncü Bir Reformist: Martin Luther

Protestan Reformunun öncüsü kabul edilen Martin Luther (1483–1546), böylesine sıkıntılı ve karmaşık bir ortamda ortaya çıkmıştır. Almanya’nın Eisleben kentinde dünyaya gelen Luther, içe kapanık, karamsar ve endişeli karakterinin yanı sıra yaşadığı bazı mutsuz tecrübeler nedeniyle rahip olmaya yemin etmiş ve genç yaşında Agustín tarikatına katılmıştır.

O, uhrevi kurtuluşun iyi amellerle değil, imanla olacağına inanmaktaydı. 31 Ekim 1517’de Wittenberg kalesinin kapısına 95 maddelik bir liste asmıştı. Bu listede günahların para ile satın alınamayacağını belirtmekteydi. Ona göre af yetkisi papaya değil, yalnız Tanrı’ya aitti. 1520 yılına Papa X. Leon’un kendisini kınamak üzere gönderdiği fermanı talebelerinin gözleri önünde yakmıştı. Roma Katolik Kilisesi, Almanya’nın ücra bir kentinde, pek tanınmayan bir papazın eleştirilerini başlangıçta ciddiye almaz ve bulunduğu bölgenin idaresinden cezalandırmak için Luther’i Roma’ya vermesini ister. Ancak Saksonya prensi, Luther’in dinlenilmeden cezalandırılmayacağını ifade eder ve reformcuyu Roma’ya göndermez. Papalık ve Roma Kilisesi artık Luther’in önemini kavramıştır.

Luther 3 Ocak 1521 tarihinde Papalık tarafından aforoz edilmiş aynı yıl yapılan Worms Diyetinde yasal hakları elinden alınmıştır. Sonraki yirmi beş yıl boyunca halkın anlayacağı bir dille kitaplar yayınlamış, Kutsal Kitabı tercüme etmiş ve halkı, Roma ile olan anlaşmazlıklar konusunda bilgilendirmiştir. 1529 yılında Speyer Meclisi’nde İmparator V. Karl’ın

Luther’i durdurmak istemesi ve Alman prenslerin bazılarının bu durumu protesto etmeleri, hareketin ‘Protestan’ şeklinde adlandırılmasına neden olmuştur. Luther, hareketinin esaslarını 1530 yılında Ausburg Meclisinde açıklamıştır. Bu açıklamadan sonra Katolik Kilisesinde bir bölünme olmuş ve bağımsız bir Protestan Kilisesi ortaya çıkmıştır.

Katolik Kilisesi’ne karşı Luther’in başlattığı reform hareketi, özellikle öğrencisi Melancthon’un çabalarıyla geliştirildi. Melancthon,

Luther’in görüşlerini eserlerinde derlemiş, ayrıca Lutherci anlayışın temel özelliklerini sistemleştirmiştir. Lutheran Protestanlık hareketi Avrupa’nın kuzeyinde, Danimarka, İsveç ve diğer İskandinav ülkelerinde yayılmıştır. Günümüzdeki Lutherci kiliseler, Reform kiliseleriyle birlikte Protestanlığın ana gövdesini oluşturmaktadır. Almanya genelinde Lutherci kiliseler, Evangelik kiliseler olarak da nitelendirilmektedir.

Protestan Hareketin Gelişimi

Almanya’da Luther ile ortaya çıkan Protestan Reformu, İsviçre’de Ulrich Zwingli (1484–1531), Fransa’da ise John Calvin (1509–1564) ile devam etmiştir. Luther ile birlikte Luthercilik Almanya’ya, İskandinav ülkelerine hâkim olurken; Calvin tipi Reform

İsviçre’nin bir kısmında, Fransa, Macaristan ve Hollanda gibi Avrupa ülkelerine yayılmıştır. Zwingli tarafından ifade edilen reform anlayışı ise İsviçre’de özellikle de Zürih’de kendini göstermiştir.

Katolik ilke ve uygulamalarına karşı Luther’den daha radikal tutumu ile tanınan Zwingli, Zürih’te bir dizi uygulama başlatmış; kiliselerden resim ve suretleri attırmıştır. Zwingli, Kitabı Mukaddes ifadelerinin anlam açısından açık ve anlaşılabilirliğinde ısrar etmiş ve Katolik Kilisesi tarafından savunulan kutsal metinlerde herkesin anlayamayacağı sırlar bulunduğu yönündeki yaklaşımı eleştirmiştir.

Zwingli ve birçok İsviçreli reformcu önder 1531 yılında ortaya çıkan 'Köylü Ayaklanmaları' sırasında hayatını kaybetmiştir. Bu savaşlarda Protestanlar yenilgiye uğramış sonrasında yapılan Kappel Barışı ile İsviçre'deki Reform duraklamaya girmiştir.

Fransız reformist John Calvin, Luther tarafından başlatılan reform teolojisinden etkilenmiş ve hem sosyo-politik alanda hem de kilise organizasyonu/disiplini alanında yoğunlaşan çeşitli açılımlarıyla reformu geliştirmiştir. Hümanizmde sıcak bakan sistematik bir düşünür olan Calvin 1533'te Katolik Kilisesinden kopmuş, 1535'te ise İsviçre'ye kaçmıştır. 1536 yılında ayağına gelen fırsatı iyi değerlendirerek İsviçre'nin Fransızca konuşulan bölgesinde bulunan Cenevre şehrinde yöneticiliğe başlamıştır.

Calvin, Tanrı-insan ilişkisine yönelik görüşleriyle dikkat çeker. Her insanın doğrudan ve kişisel olarak Tanrıyla ilişki kurabileceğini savunur. İman ve kurtuluş yalnızca Tanrı'nın rıza ve iradesiyle gerçekleşektir. Hayata anlam yükleyen de yalnız ve yalnız bu hedefe ulaşma mücadelesidir. Tanrı, mutlak anlamda hükümandır ve hükümrânlığı sınırsızdır. İnsan ise asli günah nedeniyle bozuk bir tabiata sahiptir. Kimlerin iman edenler, dolayısıyla kurtulanlar ve kimlerin iman etmeyenler olduğuna yalnızca Tanrı karar verir. İnsanın ilahi iradeye mutlak anlamda itaat etmesi zorunludur. İncil tek iman kaynağıdır. İsa bir bakire rahminde cisimleşmiştir ve hem insan hem Tanrı'dır. Manastır yeminleri, günah çıkartma ve bekârlık zorunluluğu yasaktır.

Martin Lutherle başlayan Ulrich Zwingli ve John Calvin ile belirli bir mesafe kat eden Protestan hareketinin neden olduğu Reformasyon dönemi ve sonrasında Avrupa'da oluşan, Hristiyanlıkla irtibatlı yeni dinsel yapılanmalarda birçok ulusal din anlayışı ortaya çıkmıştır. Bu çerçevede, İngiltere'de Anglikan Kilisesi, İskoçya'da Presbiteryenlik, Hollanda'da Reform Kilisesi, Almanya ve İskandinav ülkelerinde ise Lutheran kiliseler ortaya çıkmıştır. Bu dönemin başlangıcında bu yeni kilise hareketlerine bağlı misyonerlik faaliyetlerine pek rastlanmaz; Zira bu kiliseler Katolisizme karşı var olma ve ayakta kalma mücadelesi vermektedirler. Ancak ilerleyen dönemlerde özellikle sömürge dönemlerinde bu kiliselere bağlı misyonerlik teşkilatları tıpkı Katolik misyonerler gibi dünyanın dört bir tarafında faaliyette bulunmaya başlamışlardır. Hatta 19. yüzyıldan itibaren Batı ve Kuzey Avrupa ile Kuzey Amerika merkezli çeşitli Protestan kiliselerle irtibatlı misyoner örgütleri Orta Doğu, Uzak Doğu ve Asya'da hep ön plana çıkmaya başlamışlardır.

Protestan Hareketin Sonuçları

Protestanlığın Hristiyan dünyanın sosyal dokusunda çok önemli değişikliklere yol açtığı ortadadır. Bu değişimin en önemli sacayaklarından birisini de misyonerlik faaliyetleri oluşturmaktadır. Önceleri kendi sınırlarına mahkûm kalan Hristiyanlık dinamik ve reformist Protestan misyonerler vasıtasıyla dünyanın farklı coğrafyalarına açılma imkânını yakalamıştır. Bu misyonerler ulaşabildikleri her noktada kiliseler kurmuşlardır. Ait oldukları ülkelerdeki devlet egemenliğini tanıyan Protestan kiliseler amaca ulaşabilmek için her yolu mubah sayan bir felsefeyle hareket etmeyi kendilerine şiar edinmişlerdir.

Reformist bir hareket olan Protestanlık, Hristiyanlığın kaide ve öğretileriyle düşünce örgüsünde de önemli değişimlere yol açmıştır. Protestan Mezhebi'nin özellikleri ve Hristiyan dünyasına getirdiği yenilikler şunlardır:

- Papa da bir insandır, yanılabilir.
- İnsanın Tanrı ile münasebetinin esası, yani dinin özü Kitab'ı Mukaddes'dedir.
- Kutsal kitabı yorumlamaya herkes yetkilidir.
- Azizlere inanmak gereksizdir ve onlar adına ayin düzenlemeye gerek yoktur.
- Kiliselerde resim, heykel ve ikonlar lüzumsuzdur.
- Haç çıkarma gelenekleri din dışıdır.
- İbadet ve ayinleri her kes kendi diliyle yapabilir.
- Meryem sıradan bir insandır; ilahi bir niteliği yoktur.
- Günah çıkartma işlemi mantıksız bir uygulamadır.

Protestanlığın Misyonerlik Yorumu: Evangelizm

Evangelizm kelimesi sözlük anlamı olarak, kutsal kitaba yönelmek, dönmek anlamına gelmektedir. Dini terminolojide ise resmi vaazla veya kişisel tanıkllıkla İsa'nın gerçek öğretisinin, Hristiyan Kutsal Kitabının veya iyi haberlerin yayılması işlemidir. Bu, Tanrı'nın ruhunun başlangıcı olup Tanrı kelamının egemenliğini yaymadır.

Evangelizm Yeni Ahit'te geçen bir kavram olup, Yunanca "Euangelion" kelimesinden türemiştir ve "müjdeli (güzel) haber" anlamına gelmektedir. Özellikle misyonerlik teriminin Hristiyan olmayan insanlar arasında oluşturduğu olumsuz imajı değiştirmek amacıyla kullanılmaya başlanmıştır.

“

Evangelizm Yeni Ahit'te geçen bir kavram olup, Yunanca "Euangelion" kelimesinden türemiştir ve "müjdeli (güzel) haber" anlamına gelmektedir. Özellikle misyonerlik teriminin Hristiyan olmayan insanlar arasında oluşturduğu olumsuz imajı değiştirmek amacıyla kullanılmaya başlanmıştır. Misyonerlik terimi sömürgeci ve emperyalist bir anlam ifade ederken evangelizasyon daha yumuşak bir kavramdır.

Misyonerlik terimi sömürgeci ve emperyalist bir anlam ifade ederken evangelizasyon daha yumuşak bir kavramdır.

Evangelizmin muhatabı yalnızca Hristiyanlık dışı diğer din mensupları değil, dine karşı ilgisiz kalan Hristiyan halklar da dâhil tüm toplumlardır. Dolayısıyla evangelizm, misyonerlikten farklı olarak hem Hristiyanlara hem de Hristiyan olmayanlara yönelik İncil mesajının sunulması amacına yöneliktir.

Evangelizm kavramı özellikle Protestan misyonerlik faaliyetlerinde anahtar bir kavram olarak kullanılmaktadır. Bugün birçok evangelik kilise, kurduğu misyoner teşkilatlarıyla dünyanın dört bir tarafında Hristiyanlık propagandası yürütmektedir. Protestan Ermeniler evangelizmi "*birisinin kendi evinin arka bahçesindeki görevi keşfetmesi*" olarak tanımlamaktadırlar.

Hristiyan teologlar, evangelizasyonun tüm insanlara uygulanmasının gerekliliğini ortaya koyabilmek için belli başlı bazı metinleri kullanırlar. Bu teologlara göre, Tanrı İbrahim'le yaptığı ahitte *Onun tüm neslinin kutsanacağını* belirtir. Tanrı'nın İbrahim'le yapmış olduğu bu ahdin evrensel bir önemi vardır. Bu ahit çerçevesinde önceleri İsa'nın tebliğ alanı yalnızca İsrailoğullarıdır. Fakat çarmıha gerildikten sonra tüm dünyanın kurtuluşu için tekrar gelir.

Protestan Ermeniler, İsa Mesih'in tek kurtarıcı olduğu fikrinin insanlara iletilmesi ve öğretilmesi veya diğer bir deyişle evangelizmin uygulanması gerektiğine inanırlar. Onlara göre bu, İsa Mesih'in bir emri olup, her müjde hizmetlisi ve Mesih'e inanan kişi tarafından yerine getirilmesi zorunlu olan bir görevdir. Bursa'da bir müddet görev yapmış misyonerlerden Daniel Ladd evangelizmin tanımı yaparken şunları söylemektedir: "*Evangelizm, Tanrı'nın hoşnut olacağı ahlaki davranış ve değerleri kalpten ve gönülden yaşamak üzerine kuruludur.*"

Kısacası evangelizm, evangelistlerin Hristiyanlığın esasları ve İsa'nın öğretisiyle ilgili bilgisi olmayan

bölgelere giderek oralarda bunları ilan etmeleridir. İncil vaizi (evangelist) olmanın ne anlama geldiğini ve kendisinin İncil vaizi olmaktan ne kastettiğini açıklayan Luiten, şöyle demektedir: "*Evangelist olmak, inancı zayıf veya inançsız insanlarla iletişim kurmaktır.*"

Kaynakça

- Akdemir Erhan, Amerika'nın Ortadoğu Politikasının Şekillenmesinde Düşünce Kuruluşlarının Rolü, Uluslararası Hukuk ve Politika Dergisi, C. II, S. 8, Ankara, 2007.
- Akyul Mustafa, Osmanlı Devleti'nin Yıkılmasında Misyonerlik Faaliyetlerinin Etkileri, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara, 2007.
- Aydın Mehmet, *Hristiyan Kaynaklarına Göre Hristiyanlık*, 2. b., T.D.V. Yayınları, Ankara, 2005.
- Aykut Dursun Ali, *Misyon ve İnciller; Misyonerliğin Tarihsel Kökenleri*, 1. b., Kesit Yayınları, İstanbul, 2006.
- Çoban Bekir Zakir, Hristiyanlıkta Papalık Kurumu: Ortaya Çıkışı Tarihsel Gelişimi Ve Bugünkü Durumu, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), İzmir, 2007.
- Günay Tuncer, Misyoner Örgütleri ve Misyonerlik Faaliyetleri, 1.b., A.T.O., Ankara, 2004.
- Gündüz Şinasi- Aydın Mahmut, *Misyonerlik, Hristiyan Misyonerler, Yöntemleri ve Türkiye'ye Yönelik Faaliyetleri*, 1. b., Kaknüs Yayınları, İstanbul, 2002.
- Gündüz Şinasi, *Misyonerlik*, 2. b., T.D.V. Yayınları, Ankara, 2006.
- Karakılıç Ferah, Fener Rum Ortodoks Patrikhanesinin Tarihi Gelişimi Amaçları Siyasi Faaliyetleri Ulaşmak İstedığı Statü Ve Türkiye'nin İzlemesi Gereken Politikalar, Gebze İleri Teknoloji Enstitüsü, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gebze, 2006.
- Küçük Mehmet Alparslan, Ermeniler Arasında Protestanlığın Yayılışı ve Protestan Ermeniler (Türkiye Örneği), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ankara, 2005.
- Malkoç Mustafa Numan, Günümüz Türkiye'sinde Protestanlık, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), İstanbul, 2006.
- Mr Ladd, "Devotion to Forms", Broosa- Journal of Mr. Ladd, Missionary Herald, Sept., 1843, XXXIX.
- Mr. Homes, "Demand for Boks- Various Incidents", Constantinople- Letter from Mr. Homes, Missionary Herald, July, 1845, XLI.
- Olgun Hakan, *Sekülerliğin Teolojik Kurgusu Protestanlık*, 1. b., İz Yayıncılık, İstanbul, 2006.
- Payton J.L., Protestant, Encyclopaedia of Religion and Ethics, TNT Clark, The Scholar Press, Edinburgh, 1980.
- Shelton Elizabeth W., Faith, Freedom, And Flag: The Influence Of American Missionaries In Turkey On Foreign Affairs, 1830-1880, Georgetown University Faculty of Arts and Sciences, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Washington, D.C., 2011.
- Torun İshak, Kapitalizmin Zorunlu Şartı Protestan Ahlâk, C.Ü.İ.B.F., C. III, S. 2, Sivas, 2002.
- Yıldırım Suat, *Mevcut Kaynaklara Göre Hristiyanlık*, 1. b., Işık Yayınları, İzmir, 2005.
- Zengül Erdem, Ankara'daki Protestan Misyonerliği, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara, 2007.

“İlk Kez Hep Birlikte Bayram Coşkusu Yaşadık!”

Abdullah YILDIZ

Türkiye’de ilk kez, Sultanahmet Camii ve meydanında yaklaşık 100 bin kişi ile kılınan coşkulu Ramazan Bayram Namazını organize edenlerden Namaz Gönüllüleri Platformu sözcüsü Abdullah Yıldız ile İslâm’da Bayram Namazı geleneği ve muhteşem Sultanahmet organizasyonu üzerine konuştuk. (Röportaj: Ömer Faruk Osmanoğlu)

Böylesine geniş katılımlı bir Bayram Namazını organize etmek nereden aklınıza geldi ve niçin bu yıl?

Namaz Gönüllüleri Platformu olarak iki-üç senedir gündemimizde böyle bir organizasyon vardı. Böyle geniş katılımlı bir bayram namazı hep hayallerimizi süslüyordu. Bilindiği gibi, Efendimiz (s.) Medine’de Bayram namazlarını Mescid-i Nebevi’nin 500 metre yakınındaki “Musalla” (Namazgâh) denilen açık alanda bütün Müslümanlarla birlikte kılmaştı. Bayram namazına çocukların ve kadınların da gelmelerini söylemiş, hatta özürleri olan kadınların da gelip arkadan hutbeyi dinlemelerini ve dualara iştirak etmelerini istemişti. Böylece bütün Müslümanların bayram coşkusunu aileleri ve din kardeşleriyle birlikte yaşamalarını sağlamıştı. İşte, bizim asıl amacımız bu nebevî sünnetin ihyasıdır. Diyanet İşleri Başkanlığı’nın müsbet yaklaşımı ve 40 kadar sivil toplum kuruluşunun desteğiyle böylesi bir organizasyonu gerçekleştirmek için yaptığımız hazırlıkları ancak bu Ramazan’da tamamlayabildik.

Bu kadar sivil kuruluşun, Belediye’nin ve Diyanet’in desteğini bir araya getirmek biraz zor olmadı mı?

Hayır. Zira Namaz Gönüllüleri Platformu olarak, yedi senedir Türkiye’nin her köşesinde binlerce “Namazla Diriliş” programı gerçekleştirdik ve bu programların organizasyonunda 300’e yakın ulusal ve yerel kuruluş bize destek oldu. Geçtiğimiz aylarda çalışmalarına başlayan kardeş kuruluşumuz Mihrab Gönüllüleri Platformu da aynı kucaklayıcı anlayışla hareket ediyor. Biz, “Müslümanım” diyen herkesi namaza teşvik etmeyi ve insanımıza “*namaz bilinci*” kazandırmayı merkeze alan çalışmalar yaptığımız için,

bütün sivil ve resmi kuruluşlarımızdan hep destek gördük. Hepsine de müteşekkirimiz. Özellikle Diyanet İşleri Başkanı Sayın Mehmet Görmez’in Sultanahmet’teki Bayram Namazında mesaj yüklü bir hutbe okuması, bu nebevî geleneğin ihyasına anlamlı katkı sağlamıştır. Tek başına bir ordu gibi çalışarak bu organizasyona büyük destek veren Abdurrahman Dilipak ağabeyimize ve yıllardır sürdürdükleri Bayram namazı programlarını iptal edip üyelerini Sultanahmet’e yönlendiren bazı vakıf ve derneklerimizi de burada minnetle anmalıyız. Ayrıca İstanbul İl Müftülüğümüze, İstanbul Büyükşehir ve Fatih Belediyelerimize minnettarız. Emeği geçen herkesten Allah razı olsun.

Ramazan Bayram namazına katılanların sayısı gerçekten 100 bini buldu mu? Sizce bu sayı yeterli mi?

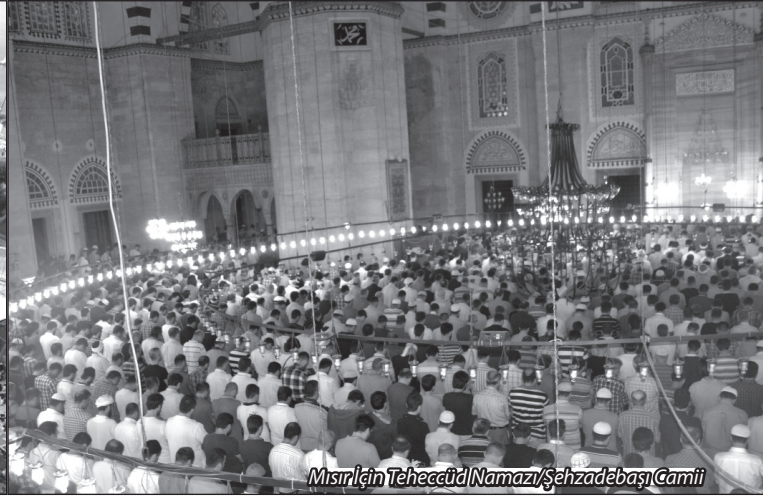
Sultanahmet Camii yetkililerinin, cami ve avlu kapasitesi hakkında verdikleri teknik bilgilere ve organizasyon ekibinin meydandaki gözlemlerine dayanarak 100 bin rakamına ulaşıldığını rahatlıkla söyleyebiliriz. Yeterli mi? Elbette hayır! Ancak, bayram tatili nedeniyle İstanbul’un yarından fazlasının boşaldığını, gece ulaşım imkânlarının sınırlılığını, duyuru konusundaki eksikliklerimizi ve ilk kez böyle bir organizasyonun yapılıyor olmasını hesaba katarsak, 100 bin iyi bir katılımdır. Ama inanıyoruz ki, bu eksiklikleri giderebildiğimiz takdirde bir sonraki bayram namazı inşaallah 1 milyon kişiyle kılınabilir.

Gelecek senelerde de böyle geniş katılımlı Bayram Namazları organize etmeyi düşünüyor musunuz?

İnşaallah. İki ay sonra gelecek olan Kurban Bayramı’ndan başlayarak bütün Türkiye’de Bayram namazlarının her şehrimizdeki en büyük camide

Ramazan Bayramı Namazı/Süleymanî Camii

Mısır için Teheccüd Namazı/Şehzadebaşı Camii

veya camilerde kılınması için şimdiden kolları sıvamış durumdayız. Anadolu'nun farklı yörelerinden Sultanahmet'teki muhteşem bayram namazı haberini alıp bizi arayan her kardeşimiz, aynı organizasyonu kendi şehirlerinde yapma arzularını beyan ettiler. Söylediğimiz şu: Şehrin en merkezi, kapasitesi geniş ve etrafı açık, ulaşımı da kolay camiini seçin ve şimdiden kadın-erkek, yaşlı-genç herkesi Bayram namazı için oraya yönlendirin. Hepsi bu kadar! Elbette sivil kuruluşlarımız bu çalışmayı yaparken, il müftülüklerimiz de okunacak Bayram Hutbesi ve namaz sonunda yapılacak olan duanın, müminlerin gönüllerini coşturması için hazırlık yapacaklardır.

Hocam, hep "coşku"dan söz ediyorsunuz. Bu coşku Bayram namazları ile neyi amaçlıyorsunuz?

Bakın, Türkiye ve Dünya Müslümanlarının her zamankinden daha fazla coşkuya, kardeşliğe, birliğe, birbirlerini sevmeye ve kucaklamaya ihtiyaçlarının olduğu zor dönemlerden geçiyoruz. Bu ihtiyaç sebebiyledir ki, Dünya Müslümanları da bu bayramda yüz binlerce kardeşleriyle omuz omuza meydanlarda namazlar kıldılar, birbirlerine sarıldılar. Modern dünya ve sömürgeciler Müslümanları ne kadar parçalamaya çalışsalar da biz Cami'lerde, Musallâ'larda ve Namazgâh'larda yan yana, omuz omuza ve el ele olacağız. Esasen, Efendimiz'in (s.), Hicret'in ikinci yılında 10-15 bin nüfuslu Medine'de 1000-1500 Müslümanın tamamını Mescid'in dışında açık alanda toplayıp Bayram namazı kıldırması, birlik-beraberlik mesajının ötesinde manalar da taşır: Müşrik (putperest) Arapların, Yahudilerin ve Münafıkların İslâm aleyhinde ittifak edip desiseler çevirdikleri bir hengâmda namazla yekvücut olduğunu göstermek,

dosta da düşmana da oldukça anlamlı mesajlar verir. Hacda, Kabe'yi tavaf ederken "remel" yapılması yani erkeklerin pazularını şişirerek sert ve hızlı adımlarla yürümeleri de böyle bir güç gösterisi amacına yöneliktir. İşte, günümüzde Modern Putperestliğe, Siyonizm'e ve onların Münafık işbirlikçilerine, zalimlere, kan dökücülere karşı Müslümanların namazlarda saflarını sıklaştırmaları gerekiyor.

Son olarak, Namaz Gönüllüleri ve Mihrab Gönüllüleri Platformu adına bir mesajınız var mı?

Öncelikle Bayram sabahının seherinde hatta gece yarısında yollara dökülüp Sultanahmet Camii'nin içini-dışını, iç ve dış avlusunu doldurup meydanlara taşan mümin kardeşlerimize yürekten teşekkürler ediyoruz. Allah ecirlerini ihsan eylesin, fazlasıyla karşılarsın. Civar vilayetlerden hatta Kütahya ve Manisa'dan koşup gelenler olduğunu da duymak bizi çok bahtiyar etti; Allah da onları sevindirsin. Son olarak, halkımıza mesajımızı bir kez daha hatırlatalım: Gelin, önümüzdeki bayram namazlarını her şehrin en büyük camiinde ve çevresinde kılalım. İnsanlar aileleriyle birlikte, seccadeleri ve hediyelerini de yanlarına alarak gelsinler ki, millet ve ümmet olarak bayramlaşalım, kardeşleşelim, hediyeleşelim, birbirimize sarılsalım! Dahası, Osmanlı döneminde olduğu gibi, Cuma namazlarını "Selâtin" denilen büyük camilerde kılalım. Camilerimizi beş vakit, özellikle de Sabah namazlarında kapı ağızlarına kadar dolduralım. Ümmetin unuttuğu nafile Teheccüd namazları için gece camilere koşalım! Böylece; "Allah'ın ipine sarılarak" birlik olalım, parçalanmayalım ki, her zaman muhtaç olduğumuz Allah'ın nusreti üzerimize olsun...

SEKÜLER YOBAZLIK

-İnsan Hayatını Hazcılık Sürgününde Hastalaştırma-

Naci CEPE

Yobazlık; düşüncesinde ve itikadi yaşamında aşırı olan. Dinine bağlı olan insanları aşağılamak için de kullanılır. Yobazlık, aslında yaşadığımız hayatın bütün alanlarında rastlanır. Özellikle ideolojik eksende daha fazla kullanıldığını görürüz. Örneğin; devrim yobazı gibi. Yobazlık; ülkemizde uzun bir süre içinde siyasi bir amaca ulaşmak için çok söylendi ve yazı diliyle de çok kullanıldı.

Yukarda da belirttiğimiz şekilde “Yobazlık”, dini hakikatlerin biçimsel yapının yani zahirinin fazlasıyla öne çıkartılıp dinin nerdeyse sadece kuru, anlamsal derinliğini yitirmiş ibadetlerden ve yine hikmeti kavranmadan sıkı sıkıya yapışılan ahlaki sığıltan ibaret hale gelişidir. Yobazlığın simetrik yansıması sekülerliktir. Sekülerlik ise yobazlığın, bağnazlığın bir başka çeşitlemesi zahiriliğin ileri bir noktaya vararak metafizik hakikatlerinin inkar edilerek hakikati sadece yaşanılan zaman ve mekan olarak bu dünya ile sınırlamaktır.”*

Seküler yobazlık; insanın insanla birebir yüz yüze olan buluşmalardaki zamanı kullanırken kullandığı bu zamanın kendisine yetmediğini bahane ederek (sadakatsizlik cimriliği göstererek) platonik ilişkilerini de daha en baştan veto eder.

Seküler yobazlık; kolaylaştırılmış hayatta üretilmiş nesnelere ulaşmak için her türlü ödün vererek sahiplenme isteği. Bu tip bir insan profilinin haz isteği gayri meşru olsa dahi kendinden ne pahasına olursa olsun ödün vermek demektir. Aşırı kolaycılıklarla bir ve beraber olup o kolaycılığa kaçmak demektir. Salt dünya üzerinde bir yurt edinmek (mevki, makam, para vb. elde etmek için) suretiyle tanımladığımız bir kimliğe sahip olmaktır.

Geçmişte bir şair güzel seslenmiş “ham yobaz”, “kaba softa”. Biz de postmodern bir zamanda ise şunu rahatlıkla pekala söyleyebiliriz. “Seküler yobaz”, “Malumatfuruş yobaz” ya da “iletişimsiz bilişimci softalar”. Gelin görün ki şimdilerde zamana bağlı buluşmalar ve görüşmeler ise önüne geçilemeyen yeni yeni bahaneler türeten engeller oluşturdu. İnsanı, fitratına uygun gerçek dünyasından alıp uzaklaştırarak insan olma sıfatlarını dahi şekilsiz kıldı.

Sosyal hayattan insanın, kendini bizzat kendisiyle buluşmasını dahi bile isteye iletişimsiz bırakarak tard etmeyi de başardı sekülerlik. Gizemi bilinmeyen derin sessizliği olan bir başka aleme yani sanal bir aleme kendini göndermeyi daha uygun gördü. Sanal alemin içinde kendini bambaşka ve negatif pozisyonlarda bıraktı. Hayat sadece sanal alemden ibaret değil tabi. Gelişen postmodern çağın ürettiği nimetlerine sahip olma isteği de baskın bir fenomen haline dönüştü ve insan da tüketim nesneleriyle de baş başa bırakılarak var kılındı.

İnsan öyle rekabetçi bir hayat ile karşı karşıya geldi ki ne yapacağını neyi nerden tedarik edeceğini bile hesaplayamaz hale geldi. İnsanlığın bu halleri hayallerini, ilhamlarını, tefekkürlerini dumura uğramış halde bırakıp yaşanırılığı bile kıraçlaştırıp hadım etti.

Düşünmekten, düşünerek hareket etmekten ziyade hazır yazılımlı olan programların paketli bilgilerini kullanmayı kendine daha uygun buldu. İnsan böylece kendisinin bizzat varlığı ile gerçek dünyadaki tüm zamanlarını bir adanmışlık içinde kullanmak için de daha çok sanal yaşamı ve çok verili bir seküler dünyayı tercihleyerek gerçek hayata veda etti.

Bunun yerine hız ve hazzın doruğuna tırmanarak “gününü gün yapmak” için boş vermişlerin yaşandığı bohem hayatın içinde buluverdi kendini. İşkolliklik stresini atmak için. Çok çalış ama belhum edal gibi/ aşâğılık bir tarzda yaşa. Bu söz seküler yobazlığı ziya-desiyle tanımılıyor.

Bugün modern insan, gerçekte ilgili olan ne varsa yaşamaktan ve yaşama tutunmaktan, gerçek yaşamın doğallığından haz almaktan kendini iyice uzaklaş-tırdı. Adeta sanal alemin kendine armağan kıldığı ekranın yüzüne bakmayı, klavyesindeki tuşları kullanmayı, önceleri zoraki sonraları ise alıştıkça kendini ona zorunlu mukim kıldı.

Önceleri bol bol kitap okuyan, kitabı arkadaş edi-nen insanlık ve okuduğu kitapların içinde seyahat eden insan, şimdilerde sanal bir dünyada kendini var zan-nediyor. Önceleri okuduğu kitaplarda düşünürlerin, ede-biyatçıların yazdığı satırlara bakarken içinden düşünüp onlarla konuşuyor gibiydi, yaşadığı sosyal ortamda salt bilgisiyle muhatap olmuyor-du. Onlardan düşünmeyi de öğreniyor ve sosyal bir varlık olarak toplumda kendine has düşünceleriyle kendini var kılabilirdi. Ama şimdilerde düşünmenin bir önemi yok artık. Çünkü düşünülüp tasarlanmış yazılım paket-leri bir yön verme için insana dair her yeri her yanı kuşatmış adeta. Bütün bu donanımlık sıradan bir vaka halini aldı.

Gündelik hayatımız; sembolik alanlarla, sembo-lik ritüellerle şekilsiz kılınarak kişisel onur, estetik güzellikler yaşanırılıkta esas muhtevasını ve otantik özünü kaybetti. İnsanların hayalleri ve görüş alanları başkalaştırılıp formel hale dönüştürüldü. İnsana has doğal yaşam alanları eğlenceperestliklerle, tüketim cenderesi içinde sıkıcı ve kasvetli ucuz spekülasyon-larla hiçleştirildi. İnsana dair değer ve amaç duygu-ları doğal aslını yaşamaktan men edildi. Hüzünlü

tefekkürler yerini açgözlü isteklerin dilsiz ve ruhsuz karanlıklarına terk edildi.

Değer algılarımız hipnoz edile edile esas anlam ötelenerek sonraya bırakıldı. Kalıcı anlamın buhar-laşmasıyla anlamın alegorisi düşünce ve gayelerimizi istikrarlı anlamı kullandırılmasından imtina ettirildi.

Eğitim Sistemi ve Gençlik

Bugün başta eğitim sistemimiz başarısız siyaset-lerin ve uygulamaların olumsuz bir biçimde üzerin-de oturuyor. Eğitim sistemi, gençleri daha seküler hale getirebilmek için elinden gele-ni yapıyor. Genç bir işe girilebilmek için değerlerimiz dışında sorular ile karşılaşılıyor. Soruları hazırlayanlar denet-lenmiyor. Bir muhafazakâr yapıya yakışmayacak sorular sorarak genç beyinleri hayat-tan bile soğuttular.

Genç beyinler ileriye dönük ufuklar verilmeyen, gagesiz ve idealsizlik eksenin-de yerinde say komutunda durarak bekliyorYani statik konuma terk olunuyor. Her şey bu dünyanın üzerinde başarı yarışına dönüştürül-üyor.

Çocuklarımız daha ilk öğrenimine başlar başlamaz bir ekürü atı gibi birbi-rini geçmeye yönelik seküler başarı uğruna ezberci sistemin şartlandırmalarıyla gencecik beyinler akla hayale sığmayan uygulamalar ile bocalar hale geti-rilerek bunaltıldı. Test sınavlarından başını kaldıra-mıyor ve yılğınlaştırılmış halde daha fazla lüzumsuz bilgileri alabilmek için o dershaneden bu dershaneye mecbur ettirilerek ezberciklikler haline getiriliyor. Temel edinilmesi gereken bilgiler, test sınavlarıyla buharlaştırılıyor.

Gençlerin okul hayatları bütün dünyada ve ülke-mizde sanki bir bıçak sırtındaymış gibi algılanıyor. Gittikçe zorlaştırılan sınavlar ve engelleyici zor soru-

Sekülerlik; bir din karşıtlığından çok “dinden soğutmak ve uzaklaştırmak” yani dinin anlamın kaynağı olmaktan çık-ması ya da dini anlamın içinin boşaltılmasını hedefleyen ve uhrevi hayata dünyada hazırlanmayı engelleyen bir eylem-sel etkinliktir. Sekülerizm fel-sefesindeki temel amaç; insa-nı soysuzlaştırıp kullanmakta olduğu hayatı öldürtmek eyle-mi olduğu gibi ölümü, her insanın tadacağı unutturup ahiret hayatına yönelik çaba-ları akim bıraktırmaktır.

lar gençlerin umutlarını dondurabiliyor. Özellikle ülkemizde çocuklarımızı daha fazla eleyebilmek için, ne hazindir ki akla hayale sığmayacak sorular ile bocalatılıyor. Örneğin Nobel ödülü almış bir yazarımızın eserleri hakkında bir soru sormaları gerekirken bu Nobel ödül töreninde ödüllü yazarımızın konuşmasının konu başlığı pekala sorulabilmiş. Ya da bir katolik papazın hangi zamanda görev yaptığı ve adının kim olduğu pekala sorulabiliyor. Siz düşünün artık nasıl sınavlar yapıldığını. Bize ne bunlardan. Acaba başka ülkelerde bizim kadar çöplük haline dönüştürülmüş anlamsız ve lüzumsuz sorular sorulabiliyor mu?

Dikkatle bakıldığında kahir çoğunluğun Müslüman olduğu bu ülkede bir meslek sahibi olma adına sorulan sorular içinde tarihimize ilgili ya da metafizik âlem ile ilgili bir tek soru görülebiliyor mu? Varsa yoksa bu dünyaya dair sorular var hep. Ne yazık ki bunu iktidarda olan bir muhafazakâr hükümet yapıyor bunu anlamak mümkün değil.

Maalesef bizim ülkemizde onca planlamalar yapılır ama tatbikatta yerini bulmak hayli zor. 1926'dan bu yana kullandığımız eğitim sistemini değiştirilmedi bir ülke neredeyse kalmamış. Bir muhafazakâr iktidar eğitim sisteminin gençleri nasıl daha seküler yaparım formatında olduğunu ya bilmiyor ya bir iç denetimi yapamıyor. Yeter ! artık deyip kendimize ait bir eğitim sistemini arayıp bulmak nerdeyse farz halini aldı.

Maalesef mevcut iktidar da ekonomik düzenlemelerden ve yatırımlardan biraz başını kaldırıp eğitime ilgili kullanılacak bir zamanı geçen on bir yıllık bir sürede boşuna harcadı. Sık sık beş bakan değiştirildi on bir yıl içinde. Beklenenin altında politikalar izlendi. Bir dönem kesintisiz eğitim, on bir yıllık icraatta ise 4+4+4 formülüyle hazırlanmış programlar ele alındı. Her iki yöntem de çok tartışıldı ve olan yine ülkemizin gençlerine oldu. Birdenbire bir gün içinde uygulanan bu programlar hiç tartışılmadan uygulanınca toplum neye uğradığını şaşırды.

Eğitimin motor gücü üzerinden yapılan yanlış çalışmalara kısaca bir başka örnek verecek olursak. Ülkemizde verilen resmi rakamlara göre yüz otuz bin öğretmen açığı var iken aslında üç yüz bin açık olduğu halde mevcut iktidar, öğretmen ataması yap-

mak gibi bir görevi icra etmedi. Öğretmen yerine milyonlarca tablet bilgisayar aldı fakat taahhüdünü her okula göndermeye muvaffak olamadı. Burada önemli olan husus (elbette ki tablet de olacak ama) bu aletlerin alınmasına öncelik verilmesi biraz hatalı oldu. Hem modası geçiyor hem de yıprandığında bozulma ihtimali var.

O kadar öğretmen açığı varken bir atama yapılmaması bu mesleğin genç mensuplarının üzerinde kaygı ve endişe de bırakıyor. Okulunu ilk onda bitirenlerin giremediği bazı bölüm mensupları onca sınavı aşarken bir KPSS'ye takılabiliyor.

Sistemin kendi kendisiyle okzimoron/çelişkili olan eğitim programlarını yeniden gözden geçirilmesi. Bu ülkenin genç ve dinamik mensuplarına istihdam programları yapıp uygulamaya girecek yeni bir istihdam sağlanmalıdır.

Yazımızın konusunun daha fazla dışına çıkmamak için uğraştık. Ama konu sekülerleştirme etkinliği en fazla gençler üzerinde olunca mecburen eğitim içindeki sorunlara da değindik. Genç insanlarımızın istikbal endişesi ve dünyevi gailisini dünyaperest seküler bir insana dönüştürmemek için önce eğitim sisteminin içinde en azami gayret sarf edilmelidir.

Gençlik Üzerinde Durulmalı

Farkında mıyız, bilmem ama acaba gençlerimiz elimizden kayıyor mu tarzında endişe verici bir soru akla geliyor. Artık ebeveyni dinlemeyen, ailesine sadakatini kaybetmiş şekilde çizgi dışı kalan ve sadece kendisine para verilsin, dershaneye gönderilsin yeter, diye yaşanan bir başka olgu da var hayatımızda. Artık yeni jenerasyonlar, küresel politikaların içinde bir yeri yurt ediniyor; *o da yalnız bu dünya olarak görülüyor*. Gelenegimize ve değerlerimize bağlı gençlerde sadakat temelli bir itaat yok artık ebeveynlere.

Gençler şimdilerde en dindar aileden, en milliyetçi ya da en liberal veya sosyal demokrat ailesine kadar yaptıkları ile ilgili sürekli yalan söyleyebiliyor. Nereye gittiğini, ne yaptığını gizleyebilmek için yalan söylemeyi sıradan hale getirmiş. Gençler, okul dışı bir çevrede ve özellikle küreselleşme politikaları

için hazırlanmış bir yaşam konseptine göre ihata edildiği için bu gençler artık sosyal medyanın kendine birey olarak tanıdığı haklar çerçevesinde özellikle kendine karşı bir öz güven duyuyor. Bu güven ne kadar doğru olmasa da...

Taksim Gezi parkı olayında, ister 'provakasyon' densin ister 'kışkırtılmışlar' densin ama vakaya sosyal psikoloji çerçevesinden bakıldığında yüzde çoğunluğun siyasi emellerden uzak olduğu bizzat kendileri tarafından ifade ediliyor. Dikkat ederseniz sadece bu dünyaya ait gayelerin içinde şartlanarak konuşlandıklarını görürsünüz.

Küresel hegemonların tam da buradaki stratejileri çerçevesinde nasıl hareket ettiklerini bakan gözler artık görmeyi öğrensinler. Gençlerimizin -ne acı bir durum ki- sınırlı bir seküler yobazlık kültürünün potasına girdiğini görmemek mümkün değil. Bir zamanlar 1971 darbesinden önce ideolojik korkulardan dolayı "Sev gençlik" ya da "Hippilik" akımları her sosyal yapıda görülüyordu. Burada şiddet üzerinden yapılan siyasetlerden dolayı bir kaçış söz konusuydu.

Ya şimdilerde daha üst düzeyde bir seküler hayata bir teveccühün daha fazla olduğu görülüyor. Düşünce ve düşünme olmadan yepyeni bir hayat arz ediliyor gençliğin önüne. Oysa ki ideolojik düşünme, hayatın olmazsa olmaz kabul edilen gerçeklerinden biridir. Ama şiddet ya da kaos üzerinden yapay rüzgarlar estirildiği için, düşünme üzerinden sürdürülecek bir hayat, hegemonik emperyalistlerin işine gelmedi. O bakımdan özellikle gençlik üzerinden yeni yeni oyunlar senarize edildi. Yani toplumların kahir çoğunluğunu bünyesinde taşıyan gençlik üzerinden her zamanki gibi daha başka oyunlar oynanmaya sürgit devam ediliyor.

Seküler yobazlık; aslında karşılıklı toplumsal iletişimlerde dünyevi hayata dair ne varsa özellikle gençliği uyuşturan bir hastalık biçimine dönüşmüş. Gençlerin bu bulaşıcı hastalıktan yara aldığı gibi tabii ki ebeveynlerde aldı. Bütün dünya maalesef küresel köy kılma politikalarının teknolojik araç-sallarını ellerinde tutan bir avuç oligopolist/tekelci azınlığın kontrolüne girmiş bulunuyor. Öyle ki ülkeleri artık çok kısa zamanda hayatın her alanına uygun hazırlanmış senaryolarla yönetmek çok kolay.

Bunun için artık organize olmuş ve ne yaptığını bilen ve sadece formatlanmış planı defakto olarak anında uygulamaya geçiren paramiliter çeteler bir tek "başlat" komutundaki emirle hazır halde tutuluyor. Neye karar verildiyse anında tatbikata geçilebiliyor. Kadife devrimleri, Arap baharı ve en son yaşanan olaylar bu minval üzeredir.

Varlık Bilinci ve Değerleri Tanımak

İnsanın var oluşuyla başlayan ve ontolojik özünde kendini var kılmasını sağlayacak sahip olma bilincine ya da sahiplenme dürtülerine yaradılışının başlangıcından itibaren maliktir. İnsan varlığını idame ettirebilmesi için var olma bilincini doğal olarak kullanmak durumundadır. Var olma bilinci, insanın insan olmaya yönelik bir kimlik bilincidir. Sahip olma bilincinin, bir var olma nedeni olarak algılanıp anlaşılmasında ve kendini bir kimlik olarak tanıtmada hiçbir sakınca yoktur.

İnsanın başlangıçta fitratında varolan bu sahiplenme bilinci gerçekte bir var olma nedenidir. İnsanlığın yaşadığı tarihsel yolculuğuna başlangıç adımını atabilmesi için sözünü ettiğimiz sahiplenme dürtüsünün olması da ontolojik bir başka gerçekliktir. İnsanın bir varlık olarak yaşayabilmesi için ontik özünde varolan bu yeteneğinin ortaya çıkması için bilgi ile tanışması gerekir. Eşyanın bilgisiyle tanışınca yaşamaya başlayan insan önce ihtiyaçlarını karşılamaya başlar. Bilgi dağarcığını arttırdıkça bu bilgiler bir kültüre dönüşür.

Zamanla insan madde ile olan ilişkisini çoğalttıkça sekülerist bir yaşam biçiminin varlığını fark edemedi. Bilginin gelişimi sürdükçe insan birçok imkânlarla kavuşmaya başladı. Önce keşifler sonra icatlar insanın hayatına beklentisinin üstünde zenginlikler kattı. Gelişim halinde ya da gelişmekte olan insana dair bu yaşam pozisyonları başlangıçtaki doğallığını sosyal hayatın içinde ayrıştırmaya başladı. Toplum bünyesinde değişik sosyal ayrılık katmanları oluşmasına neden oldu. Bu gelişme en çok toplumda varsılık ve yoksulluk ekseninde sosyal ayrışmalara neden oldu. Toplumlar gelişen bu yaşam süreçlerinde ve yaşam tarzlarında kabuk değiştirmeye başladı.

İlk ayrışmalar varsıllık ve yoksulluk ekseninde oluşurken bu ayrışmalar zamanın akışı içinde çok daha değişik isimler altında yaşamaya başladılar. Soylular, asiller ve yoksullar biçiminde... İnsanlığın evrenindeki yaşam serüveni sürdüğü müddetçe sözünü ettiğimiz toplumsal tabakalar değişik isimler altında adlandırılmaya başlandı.

Yaşanılan insanlık fenomenini doğu ve batı penceresi olarak tasvir edersek, doğuda patrimonyal/pederşahi düzenekte, batıda ise çok daha farklı adlandırmalar altında sınırlandırılmış toplum kategorileri oluştu. Dünyayı yetmiş yıl süreyle tedirgin edecek Marksizm sistemi de daha değişik sınıf tanımlamaları yaparak yüz yıla yakın bir sistemin statüsünü belirlemeye çalıştı. İnsanlığın varolan bu yolculuğu aslında zenginleştikçe yaşadığı dünyaya olan bağlılığı da giderek arttı. Bu zenginlik insanın özünde bulunan sahiplenme dürtüsünü tatmin olmayacak noktalara taşıdı.

Sekülerlik ve İnsan Hayatı

Sekülerlik; bir din karşıtlığından çok “dinden soğutmak ve uzaklaştırmak” yani dinin anlamın kaynağı olmaktan çıkması ya da dini anlamın içinin boşaltılmasını hedefleyen ve uhrevi hayata dünyada hazırlanmayı engelleyen bir eylemsel etkinliktir. Sekülerizm felsefesindeki temel amaç; insanı soy-suzlaştırıp kullanmakta olduğu hayatı öldürtmek eylemi olduğu gibi ölümü, her insanın tadacağını unutturup ahiret hayatına yönelik çabaları akim bıraktırmaktır. İşine geldiğine göre inançsız bir kimlik olarak “yobazca yaşa” düsturunu zihinlere iyice kanıksattırmak halidir. Ve insan hayatının bütünü-nü, hız ve haz çerçevesinde kullanılmaz hale getirerek nitelsiz bıraktırmaktır.

İnsanın en tabi hakkı olan ve bir yaratıcıya kulluk yapmayı salık veren eylemselliği, olumsuz bir değişim meydana getirerek akim hale getirmektir. Dünyevileşmek demek, dünyaya dalmak, dünya zevklerine esir olmaktır. Dünyevileşme, aynı zamanda Müslüman’ın kendi kendisini inkar etmesi demektir.

Tutkuların, hız ve hazzın üst sınırlarına çıkmak demek; seküler yaşam biçimine boyun eğmek

demektir. Kısacası tutkular zincirinin esaretini kabul etmek anlamına gelir. Bu minval üzere bir yaşama razı olarak yaşamak, seküler yobazlıktan başka bir şey değildir.

Özellikle bir Müslüman’ın bu boyutta sekülerizme teslim olması demek ifrat ve tefrit düzleminde bir aşırılıktır. Zaten emperyalist kapitalist küresel hegemonların da insanlığa özellikle Müslümanlara kurduğu tuzak budur. Tıpkı cehennemin gayya kuyusundan bir daha çıkmayacakmışçasına içinde bir an bulunup yok olunması demektir.

Sekülerleşme konseptinin tam da odak noktasındaki ana düşünce burasıdır. İnsanlara kibir ile yaşamayı kibrine teslim olarak yaşatmayı dayatmaktan başka bir şey değildir. Sekülerizm esasında kibrin antreposu niteliğinde insan yaşamını insani olmayan eğilimlerin içinde tutabilmektir. Kibir ise Müslümanların dikkat etmesi gereken en büyük günahlardan biridir. Bugün Kâbe’nin etrafında inşa edilmiş birçok yüksek bina Kâbe’ye tepeden bakmaktadır. Kur’an geçmiş olayları bize anlatırken Babil’de yapılan kibir kulelerini nasıl da eleştirmektedir! Kur’an’da büyüklenme/kibir, Allah’ın gazabını bünyesine çeken bir paratoner misaliyle anlatılır. Sekülerist bir dünya görüşünde büyüklenmek, bizim gibi bir İslâm toplumunda ölümü unutmak, hatta ölüme meydan okumaktır adeta.

Her türlü günahın içine düştüğü halde yaptıklarına hala kılıf uydurup, günahlarını örtüp, örtbas etmeye çalışanlar; içine düştüğü girdap burgacındayken bile hâlâ kendi nefisini bir avukat gibi savunmaya çalışanların işi hem bu dünyada hem de ahirette çok zordur.

İşte insanların dini itikatlarına göre utanç olan bütün hallerine kılıflar üretip iki yüzlülüğe düşer olmaları, ölümden beter bir *seküler yobazlıktan* başka ne olabilir?

* Dilaver Demirağ, *Umran*, sayı: 112, s. 10.

'Kur'ân'ın Hz. Peygamber'i (S.) Eğitmesi'

Sevda YAŞLAK

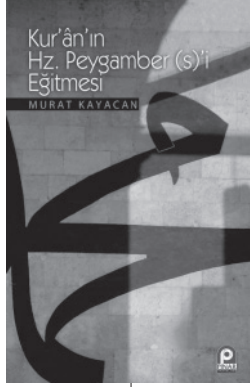
'Kur'ân'ın Hz. Peygamberi (s.) Eğitmesi' adlı kitabı okuyunca anlıyorsunuz ki, kitapta sadece Hz. Muhammed (s.)'den değil, diğer peygamberlerden de konuyu izah sadedinde bahsedilmektedir. Konular hazırlanırken ayetlerin temel alındığı, her bölümde ele alınan konuların her birinin tek tek ayetlerle desteklendiği görülmektedir. Genel olarak kitabı incelediğimizde kitap, sadece akademisyenlere yönelik olmayıp aynı zamanda kendisini din eğitimi alanında geliştirmek isteyenler için de önemli bir kaynaktır.

Yazar, önsöz bölümünde kitabın yazılış amacı ve içeriğinden, birinci bölümünde; Kur'ân-ı Kerim'in, kendisini ve Hz. Muhammed (s.)'i nasıl anlattığından, ikinci bölümünde ise Peygamberimiz (s.)'i eğitirken kullandığı metotlardan söz etmektedir.

Kayacan, çalışmasının birinci bölümünde Kur'ân-ı Kerim'in özelliklerinden bahseder. Burada Kur'ân'ın mucizelerinin farklı açılardan ele alınması okuyucuya geniş bir perspektif kazandırmaktadır. Yazar, Kur'ân-ı Kerim'in içine hiçbir şekilde batıl söz katılmamış en son ilahi mesaj olduğuna vurgu yaparak Kur'ân'ın gerek ibadet gerek ahlak yönünden kendinden önce bulunan tüm kitapları kapsadığını ve farklı bir coğrafyaya ya da döneme ait olmadığını belirtmektedir. Önceki peygamberlere yanı sıra bazı mucizelerinde gönderildiğini; fakat Peygamber (s.)'e kitap olarak da mucize olarak da sadece Kur'ân-ı Kerim gönderildiği ifade etmektedir. Kur'ân'da bulunan ayetlerin akli ve ilmi düşüncelere açık olduğu ve bu ayetlerin, inanan insanlar için bir rehber olma özelliği taşıdığını rahatlıkla söylenebileceğini ifade eden yazar, Hz. Peygamberimiz (s.)'in "Sizin en hayırlınız Kur'ân-ı öğrenen ve öğreteninizdir." hadisiyle Kur'ân'ın sürekli tekrarlanan özelliğinin olduğunu belirtmektedir.

Yazar, Hz. Muhammed (s.)'in bir melek olmadığına, gaybı bilmediğine ve onun da diğer insanlar gibi bir beşer olduğuna dikkat çekmekte, Peygamberimiz'in bir uyarıcı olduğunun Allah'tan başka bir ilah olmadığının ve kendisine vahyedileni okumak ve anlatmak gibi önemli bir misyonu üstlendiğinin altını çizmektedir.

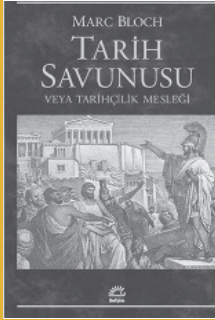
Kayacan'ın Kur'ân'ın Hz. Muhammed (s.)'i eğitirken tartışma, imtihan, kıssa ve temsil metotlarının kullanıldığını ele aldığı ikinci bölümde; Allah'ın, insanı konuşabilen, düşünebilen ve fikir yürütebilen bir varlık

olarak yarattığını, insanın konuşma olgusunun dışında kalamayacağını ifade ederek, bu bağlamda "Her nefis kendisini kurtarmak için tartışacağı günde" (Nahl 16/11) ayetini örnek vermektedir. Yazar burada tartışmada her iki tarafında uyması gereken bazı kuralların olduğunu belirtmekte ve tartışma ortamının nasıl sağlanabileceğine dair detaylı bir değerlendirme yapmaktadır. Peygamberimiz'in kendisine getirilen delilleri kabul ettiği, muhataplarını usandırmamaya ve muhatabın bildiği ve kabul ettiği doğrulardan faydalanmaya çalıştığından söz ederek, tartışma metodunun, insanı araştırmaya sevk ettiğini ve kişinin kendini her alanda yeterli görme yanlısından ve yaygın olan "Ben bilirim!" düşüncesinden kurtardığına dikkat çekmektedir. Kitapta Kur'ân'ın imtihan metodunu göstererek Hz. Muhammed (s.) dahil tüm müminlerin çeşitli imtihanlardan geçtiği ve yaşanılan bu olayların peygamberimizin direncini artırdığına değinen yazar, Allah yolunun güçlüklerle dolu, zor bir yol olduğunu ve insanın bunlara sabır göstererek direnmesi gerektiğini ayetlerle gözler önüne sermektedir. Kur'ân'da geçen kıssalara da açıklık getirilen kitapta, kıssanın hikâyeden farklı olarak, "vuku bulmamış herhangi bir olay ya da kurgulama anlamı taşımadığı" belirtilmektedir.

Hz. İbrahim kıssasının yer verildiği kitapta, onun ile Hz. Muhammed'in birçok ortak özelliğinin olduğu (her ne olursa olsun din konusundan taviz vermemeleri, Allah yolunda her türlü fedakârlığı yapmaya hazır oldukları vb.) ve Peygamber (s.)'in mucizelerinin yanı sıra sosyal rolleri de başarılı bir şekilde anlatılmaktadır. Bu sebeple, Kur'ân'ın çoğu zaman soyut kavramları ifade ederken kullandığı etkili yöntemlerden biri de temsil metodu olduğu, bu metod sayesinde soyut konuların somut bir hale geldiği vurgulanmaktadır.

Sonuç olarak bu kitabın hacminin dar olmasına rağmen, din eğitimi alanına ışık tutacak bir konulu tefsir çalışması olduğunu söylemek mümkündür. Eser, kapsam yönünden zengin bir içeriğe sahip olduğu söylenebilir. Yazarın eseri kaleme alırken, tutarlılığa özen göstermesi, savlarını vahyî delillere dayandırılması kitabın okunmasını, okurken de yazılan her cümlelerin içimize sinmesini sağlamaktadır. Kitapta örneklerin zenginliği, akıcı bir üslup kullanılması ve okumak isteyen herkese hitap etmesi çok önemli bir boşluğu doldurmaktadır.

**Tarih Savunusu veya
Tarihçilik Mesleği**
Marc Bloch
İletişim Yayınları, 2013

Marc Bloch'un ölümünden sonra ilk defa Lucien Febvre tarafından yayımlanan *Tarih Savunusu veya Tarihçilik Mesleği*, tarih eğitimi, "tarihçilik mesleği" ya da sadece tarih merakını gidermek açısından okunması gereken bir başyapıt. Annales ekolünün kurucularından Marc Bloch'un "tarihçilik" in mahiyetine dair kaleme aldığı bu eser, tarihin "ne" olduğu üzerine de 20. yüzyılda yazılmış birkaç önemli başlıktan biri olma sıfatını hakkıyla taşıyor. El yazması nüshasından faydalanılarak notlanan ve orijinaline sadık kalınarak yayına hazırlanan bu kitap, Jacques Le Goff'un önsözünün rehberliğinde yolu tarihle kesişen herkes için eşî bulunmaz bir kaynak oluşturuyor.

Râşid Mehmed Efendi- Çelebizâde İsmail Âsım Efendi, Târîh-i Râşid ve Zeyli (3 cilt)
Hazırlayanlar: Abdülkadir Özcan, Yunus Uğur, Baki Çakır, Ahmet Zeki İzgöer
Klasik Yayınları, 2013

Osmanlı vekayinameleri (kronikleri) arasında müstesna bir yere sahip olan Mehmed Raşid'in (1670/1735) *Târîhi Râşid'i* ve Küçük Çelebizâde İsmail Âsım Efendi'nin (1685/1760) ona yaptığı zeyli (ilave cildi) yayınlandı. Klasik Yayınları tarafından 3 cilt olarak yayımlanan eserin Arapça çevirileri Halit Özkan ile Asuman Erkan Emin, Farsça çevirileri ise Hakkı Uygur ile Turgay Şafak tarafından yapılmış. Eserin mahiyeti ve neşrinde izlenen yol hakkında önsözde kapsamlı bilgiler yer alıyor. Meşhur Naîmâ Tarih'i'nin kapsadığı son yıldan, yani 1660'tan 1729 tarihine kadar olayları ihtiva eden bu iki eser, dönemi ve genel olarak Osmanlı tarihini anlamak açısından vazgeçilemez kaynaklar arasında yer almıştır. Nitekim yazılır yazılmaz nüshaları çoğaltılmaya başlamış, Müteferrika matbaasından basılmış ve bu sayede sonraki dönemlerde de sıkça kullanılmıştır.

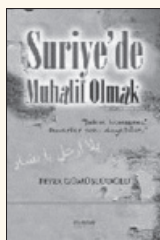
Dostluk Üzerine "Fethi Gemuhluoğlu Kitabı"
İz Yayıncılık, 2013

"Dostluk Üzerine", merhum Fethi Gemuhluoğlu'nun 22 Kasım 1975 tarihinde bir toplantıda yaptığı, ünü günümüze kadar ulaşmış bir konuşma metnidir. Kendisinin vefatından sonra defalarca basılmış, elden ele ulaşmış, milyonları etkilemiş bir manifestodur. Türk fikir ve düşünce hayatının yanı sıra, siyaset ve bürokrasi çarklarında yetişmiş bir nesil pek çok vatan evladı, ömrünün bir döneminde şu veya bu şekilde Gemuhluoğlu'nun himaye ve teşviklerine mazhar olmuştur. Bu kitap, kendisinin ünlü konuşmasının eksiksiz ve tam bir metnin yanı sıra, vefatından sonra hakkında yazılmış makale, yorum ve yazıları, merhumun şiirlerini, kendisine ithaf edilen şiirleri, yine kendisinin Arapgir Postası'nda çıkmış yazılarını ihtiva etmektedir.

Kutadgubilig Felsefe-Bilim Sözlüğü
Teoman Duralı
Dergâh Yayınları, 2013

"Kutadgubilig Felsefe-Bilim Sözlüğü" –varlık öğretisi, bilgi öğretisi, bilim felsefesi, mantık, anlam, ahlâk ile din felsefeleri gibi– felsefe ile bilimlere –biyoloji/ dirimbilim, coğrafya, fizik, kimya, matematik, toplum ile insan araştırmaları– ait Türkcedeki bellibaşlı ıstılahları/terimleri sıralayarak bunların anlamlarını tarif etmek; ayrıca Arapça, Farsça, Yunanca, Latince, Fransızca, İtalyanca, İspanyolca, İngilizce, Almanca, Felemenkce, Danca ile Rusca, zaman zaman da Osmanlı Türkçesi çeşidinden dünyanın başta gelen büyük kültür dillerindeki karşılıklarını bildirmek arzusundadır. Böylece "Kutadgubilig" genel olanın yanı sıra, Türkceden adı anılan dillere özgül felsefe-bilim ıstılahları sözlüğü olma özelliğini de hâizdir.

Suriye'de Muhalif Olmak
Feyza Gümüüşoğlu
Mana Yayınları, 2013

Suriyeli muhaliflerin hiç bilmediğimiz hayat hikâyelerini okuyacaksınız bu kitapta. Savaş alanına dönen, parçalanmaya yüz tutmuş bir ülkede, paramparça olmuş hayatları dinleyeceksiniz, sahiplerinin ağzından. Daha da önemlisi, Suriyeli muhaliflerin geçmişlerinde olduğu kadar, Suriye'nin yakın tarihinde de bir yolculuğa çıkacaksınız.